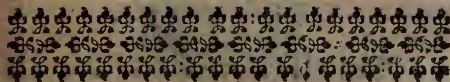
GEORGII WOLFFGANGI WEDELII, ... SPECIMEN EXPERIMENTI...

Georg Wolfgang Wedel

-110

Excellentissimo

DN. M. JOHANNI PRÆTORIO,

Facultat. Philosoph. Jenens. Adjuncto, & Gymnasii Susatensis Directori celeberrimo,

Benè agere!

FRequentium ac diuturnorũ erga me tum magnitudo, tum memoria officiorum Tuorum adeò me hactenus ob-

ſtrictum tenuêre, ut ingratum me oſtenderem, ſi non publico id conteſtarer monumento. Neque enim tantarum ſplendor virtutum, quibus TE mihi reddidiſti admirabilem, cùm merita compenſari nequirent, laudibus carere debitis ſuſtinebat; neque tam inſignis amicitiæ noſtræ vis exci-

tare me deſtitit, donec inter tot tantosq́; tractus ingeniorum neutiquam id fraudi mihi futurum autumarem, ſi non mihi ſed Tibi aliquod famæ ſpatium conſtituerem.

Utinam reſciſcat poſteritas non leviſſimi fœtûs mei, ſed cum nominis Tui, tum amicitiæ noſ

patæ memoriam, quæ primitùs ex affecti corporis Tui occasione orta, tàm sanctè inter nos culta fuit, ut nunquam redierimus in gratiam.

Insurgerem hîc in laudes Tuas, enumerarem publica merita & privata, Te Theologum, Te Philosophum & Mathematicum excellentissimũ

prædicarem, Te propriâ virtute eò emicuisse adjicerem, ut in penetralia ipsa medicinæ admissus virtutes herbarum, morborumque tyrannidem accuratè scrutatus sis; Sed neque satis eloquentiæ ad animum meum declarandum mihi suppetit, neque humanitas & modestia Tua singula-

gularis permittunt, ut contaminari à me amicitiæ leges videantur, ſi præter voluntatem Tuam laudes, utut meritiſſimas, proſequerer.

Non igitur pro eo, ut hoc munuſculo parem Tibi gratiam referre poſſe ſperarem, ſed ut teſtimonium ſolùm extaret grati mei animi, ſpeci-

men hoc inſcribere nomini Tuo volui.

Hoc ſi æqui bonique conſulens non tam ex dignitate ſuâ, quam habet nullam, quàm animi intentione & ſtudio gratioſè æſtimes, gratulabor mihi, & non ingratum id fuiſſe Tibi, & quod voto damnatus meo occaſionem hãc arripuerim, meum

Tibi deferendi officiosum animum. Servet TE DEUS! Dabantur è muséo, Gothæ d. 24. Octobr. An. 1671.

Nomini Tuo præclarissimo deditissimus

GEORG. WOLFFG. WEDELIUS, D.

PRÆFATIO ad Benevolum Lectorem.

ELegans *ſententia eſt* Philoſophi l. 1. politicor. c. 2. εἰ δή τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φυόμενα βλέψειεν, κάλλιστ' ἂν οὕτω θεωρήσειεν. Si quis ab initio res orientes & naſcentes inſpexerit, optimè ille veritatem perſpiciet, *Liceat nobis addere earundem deſtructionem & interitum. Uti enim ortus ipſius primordia perobſcura ſunt; ita etiam* à priori, *ut loquuntur Philoſophi, ſeu*

cau-

causis difficile admodum est indagare rerum naturam, qualitates & affectiones, sed à po-ſteriori *& affectibus id sæpius oportet ut concludatur.*

His perscrutandis occupatam esse chimiam, illis nosse datur, qui sine præconceptâ opinione atratis manibus & facie sustinuerunt naturæ per ignem pandere mysteria.

Videas hîc duplici peccari nomine. Alii enim thrasonicis & sesquipedalibus verbis nil nisi mera crepant arcana, & tanquam adepti se non ut chimicos, sed ut oracula extolli

oesti-

gestiunt, utpote quibus liceat nudam sine veste cernere Deam, & quibus imperium totum morborum commissum sit, modò non, ut dici assolet, pro Junone sæpe nubem arripiant. Laudes quippe immodicæ medicinarum chimicarum primò inflant hominum spes, deinde destituunt. Magni viri suis natis dant magna nomina pro lubitu, nullo reclamante; sic & quidam chimici nil nisi astralia *ingeminant, nil nisi quod* solare, quinta essentia, primum ens, materia prima *&c. audit, ipsis ad palatum est, ex solo haut*

raro nomine metientibus virtutes. Ast ut non sequitur: hic dicitur Alexander, Julius Cæsar; Ergò etiam re ipsâ heroum istorum facta æmulatur, ne dicam, exprimit; ita & hoc loco sæpe cassâ non dignum est nuce, quod ceu sacrum eleusinium ventosis decantatur elogiis.

Aliis religio est, chimica adsumere medicamina, nedum laudare, minus, proprias manus his polluere, ut vocant, sordibus.

Hi pro venenis habent producta chimica; aut minimùm

mùm admodum periculoſa, quæ non poſſint niſi trepidante propinari manu, ſecuros ſe magis credentes, ſi ampullas & trium ulnarum præſcribant formulas, decocta, pulveres, infuſa, nec obſervant interim non copiâ æſtimari exercitum, ſed animi & corporis robore, & unicum granum piperis plus in ſe habere acrimoniæ, quàm centum papaveris ſemina.

Stat ſua utriſque apud nos laus, & Galenicis & chimicis, ſi ab illis ſelecta & euporiſta, ab his verò benè præparata, utrobique concisâ & judiciosâ ſpeciali

ciali medendi methodo junctâ, mutuemur in humanum usum remedia.

Fatendum verò est, longè feliciorem & physicorum & medicorum futuram conditionem, si non contenti lectione variorum autorum, non traditionibus, continuatâ successione à veteribus ad nos traductis, sæpe optimis, sæpe falsis, pro veris tamen habitis, &, ut novus liber fiat, invicem exscriptis: non denique subtilibus disceptationibus & ratiunculis, anatomen instituerem us & perficeremus chimicam, verum à falso

secer-

ſecernentes, & rationem cum experientiâ jungentes, quid fundamentum habeat in re, quid minus, disquireremus. Adde & illud, ſi liceret ubique & præparare & diſpenſare medicis medicamenta, quod alicubi iidem recuſant, alicubi iisdem recuſatur. Interim multa obſcuris occultantur & ſepulta jacent tenebris, quorum veritas, ſummo cum ægrotorum & poſterorum commodo, ceu ſol ex puteo emergeret.

Sed tempus eſt, Benevole Lector, ut paucis de præſenti Te moneam opuſculo. Veriſſimum

mum esse experimentum, sal volatile ex herbis conficiendi, Tibi persuadeas interim, quæso, donec propediem publicè in usum tuum proponatur.

Illud verò non inventum quidem à me, nec quæsitum affirmo: quis enim inveniet, quod non quæritur? quis autem quærat, quod in rerum naturâ eo modo esse nunquam audierit. Nihilominus, juxta Platonicum *illud* l. 10. de republ. ἐπεὶ πολλάκι ὀξύτερον βλεπόντων, ἀμβλύτερον ὁρῶντες πρότερον εἶδον, sæpe contingit, ut qui hebetiore sunt acie, nonnulla

prius

prius intueantur, quàm qui acutius cernunt.

Magnum & difficile apparet opus, ſed leviſſimâ conſit operâ, quin, quod de Lapide Philoſophorum ſcribitur, opus eſt muliercularum. Nullam mihi inde quæro laureolam, neque in præjudicium ullius hominis quid à me dictum volo. Stylus ipſe ſi videbitur unà cum rebus negligentior & vacuus, omne id noveris paucis diebus in chartam conjectum, variis, ut fit, negotiis interpolatum, quibus etiam factum eſt, ut ſolicitis non omnia potuerint menſurari unguiculis.

Multæ passim nugæ, multa temeritas, multæ ineptiæ, inter quas & nostræ. Vale, Benevole Lector, & nostris laboribus fave, ne in medio interrupti opere impediamur in proximè edendo experimento ipso, aliisq; ad prelum destinatis

19

PRÆFATIO
ALTERA.

Benevole Lector,

Quamvis non deessent, quæ in alterâ editione libelli hujus vel mutari, correctâ priori sententiâ, vel addi inprimis potuissent, scias tamen, ob rationes alibi expositas, minus id cordi nobis fuisse.

Uni-

Unicum illud monemus, posse compendiosâ viâ ex foliis & floribus recentibus sal volatile parari, quod exemplo folior. cochleariæ, & flor. liliorum convallium illustrabimus.

℞ fol. cochlear. recentium, à stipitibus liberatorum, vel fl. lil. convall. recentium q. v. indantur decerpta in retortam vitream, donec, obturato ejusdem orificio cum chartâ, solvantur in tabum, quod diebus non ita multis vel hebdomade unâ alterâq; peragitur.

Hinc

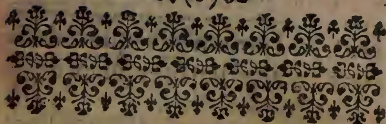
Hinc ex ∴â destilletur, successivo igne, ∼us urinosus, pro lubitu hinc rectificandus à phlegmate suo, nec penitus specifici odoris expers, servandus ad usum.

Referendum hoc ad part. II. c. 3. p. 22. *Ipsam verò combinationem oleorum cum spiritibus urinosis illustrat ∼ ⊖lis *ci vinosus, ex calc. viv. v. g. & ⊖ *co ana cum ♉ simpl. vel ♀isato paratus, cum ipsis acidis miscendus quoq; facilè; imò ipsa ℞a ♁ii, vel nephritica ex calc. viv. & ⊖le ♀ri saturatior.*

Sed

Sed ſatis ſit, hæc breviſſimis monuiſſe, quæ alibi loco convenienti licebit invenire magis expoſita. Vale. Dab. è Muséo Jenæ 1682. d. 26. Mart.

Q. D. B. V.

Caput I.

De virtute herbarum in genere.

IN herbis magna latet virtus. Herbæ medicinæ jecerunt fundamenta, per tot ſecula quamplurimis morbis, humanum genus infeſtantibus, feliciter adhibitæ. Vulnerati enim primitus, vel alio modo læſi, coacti quaſi & impulſi fuerunt, ut ab herbarũ applicatione ſibi quærerent remedia, unde chirurgia, pars medicinæ antiquiſſima, Machao- *Medicinæ initia ab herbis.*

nem, Podalirium aliosque nobilitavit, paucarum licet solùm notitiâ herbarum celebres.

His veteres solis usi,

Hinc apud *Plutarchum l. 2. sympofiac. pag. m. 646.* Tryphon laudat Veteres πλείστη κεχρημένους ἀπὸ φυτῶν ἰατρικῇ; *plurimis plantarum usos remediis*, Chironem item & Agenoridem, Cadmum, (qui duo primi medicinam factitasse credebantur) ægros suos solis herbis & radicibus sanasse, *subjungit.* Quo sensu etiam apud *Scholiasten Homeri*, ἡ ἀρχαία ἰατρικὴ ἐν βοτάνοις ἦν, *id est*, ut *Seneca* vertit, *medicina quondam paucarum fuit scientia herbarum.*

Sufficienter tamen plãtarum increvit catalogus,

Suffecit hæc medicina botanica nihilominus, & uti cognitio plantarũ suavissima non solùm est, sed & utilissima, ita à levi isthoc primordio in tantum excrevit indagatione curiosâ illarum catalogus,

ut

ut jam suo tempore *Pergamenus* plantarum genus & numerosissimum, & virium robore præcellentissimum vocaverit. *6. de M. F.* cap. 1. & integris libris pro nominum solùm varietate enumerandâ nostro seculo fuerit opus.

Est stirpium erecta ad cœlum natura, nostræ perfectionis æmula; cœli appetens longè, quàm nos, feliciùs: qui frustra spectamus ipsum, nec nisi terram sapimus, dicente *Scaligero*. *dignitas,*

Sed non locus hic destinatus plantarum elogio, quarum cognitio tamen tàm necessaria est medico, ὡς, autore *Oribasio*, οὐχ' οἷόν τε εἶναι χωρὶς ταύτης ἰατρεύειν ὀρθῶς, *ut sine hâc non liceat rectè medicinã facere*; id solùm delibare lubet, quod sicuti stellata hæc tempe oculorum panegyri gemmas suas & virtutes, ubere & fœcundo ad- *& cognitio, necessaria medico.*

modum proventu offerunt: ita has virtutes & dotes non ſolùm admirari, ſed etiam ſcrutari & rimari diligenter fas eſt.

Ἐν πᾶσι φυσικοῖς θαυμαστόν τι, cenſente *Ariſtotele*. Hoc mirandum utique inquirendum eſt, cum ob admirationem philoſophari inceperint homines, ſcribente *eodem*.

Chimia harum dotes pandit. Chimia eſt alma iſta mater, quæ Naturæ obſtetricantes præſtat manus, ut quas dotes oſtendit oculis, & tanquam in ſpeculo videnda exhibuit, eadem in uſum humani generis feliciter parturiat.

Hæc Vulcani cultro in ipſa ſimplicium ſcrutatur viſcera, ac quid utilis, quidve noxii in ſinu gerant, & exhibeant tam delicata macrocoſmi corpora, pandit. Licet hîc detecto conopéo videre theſauros & cimelia, quibus regnum

gnum vegetabile abundè superbit; datur hîc ad omnigenos morbos officina instructissima. Corticem, quo antiquis solùm frui concessum fuit, removet, & nucleum ipsum exhibet pyrotechnia. Adeò crevit hodiè medicinæ armamentarium, ut pro decoctis, pulveribus, succis herbarum, liceat jam aquas, spiritus, olea, salia, elixiria, in humanum vertere usum.

Unde & meliora & suaviora medicamenta.

Sed cum, juxtà quosdam, pygmæa hactenus solùm à plantis procedant remedia, illis jam pro seculi luxu non amplius paribus sanandis ægrotis, heroica verò & generosiora ex animali & minerali regno; feliciori longè successu, quærant morborum artifices; nolumus quidem præferre & anteponere vegetabilium hunc ordinem digniori, nihilominus & ipsa plura

Vegetabilium cum mineralibus & animalibus comparatio.

habere in recessu, quàm quæ vulgò innotuerunt hactenus, illis constat, quibus hæc indagare lubido est.

CAP II.

De analysi plantarum hactenus usitatâ.

Principiorum Chimicorum divisio.

1. Misso dubio isto, an ignis sit verus corporum analysta, notum est; constitutiva vegetabilium principia esse tria utilia: sal, sulphur & mercurium, & duo inutilia: phlegma & caput mortuum seu terram insipidã. Quo de videri potest præter alios illustris *D. D. Rolfincius chim. in art. form. redact. l. 1. cap. 16. pag. 38. Febure traitte de la chymie l. 1. c. 2. p. 9. seqq. Glaser. traitte de la chymie l. 1. c. 3. pag. 6.*

2. Hæc, respectu inter se habito, iterum dividi pos-

sunt vel *in fixa*, ut Sal & terram, & *volatilia*, ut phlegma, sulphur & mercurium. Vel, si accuratius ea considerentur, in *fixum*, ut terra, *volatilia* ut 🜍, ☿, & *media*, ut 🜄 & 🜔.

His tertia divisio in *activa* & *passiva* principia jungi meretur, cujus infra *cap. 8.* facimus mentionem. 3.

PHLEGMA, quemadmodum est inutile principium, sic & aquæ phlegmaticæ, vulgò destillatæ, plerumque parum de virtutibus suorum simplicium participant, nisi quæ sal volatile copiosius cum sulphure remixtum habent, ut aqua cinamomi, rosarum, &c. Hinc chimiatrorum ista asserta, aquas destillatas non esse reverà nisi herbarum sudores, non autem sanguinem illarum, item esse quasi aquas Phlegma, seu aqua ♌ta.

pluvias viridium & recentium. Imò ab aliis cadavera officinarum appellantur, nisi sint fermentatione paratæ & spirituosæ, nam quò pauciores habent spiritus aquæ destillatæ, eò sunt ignobiliores.

Habent in se aliquid de sale volatili. Aliquotam verò partem ⊖lis volatilis, nimio calore ignis, præsertim vesicæ, cujus gradus longè intensior est igne arenæ, cum aquâ deliquatam, simul ex parte sublimari, argumento est, quod aquæ destillatæ minus putrescunt, aereæ volatilitatis naturæ quasi participes factæ.

Spiritus, SPIRITUS vegetabilium, sub ℥ii nomine vulgò venientes, medio loco inter aquas & olea positi, particulis sapidis, volatilibus, & naturæ fermentescibilis gaudentes, unà cum oleis ♌tis habentur à nonnullis inter chimicè præparata

reme-

remedia omnium optima, & ut aquæ sub specie roris guttatim descendunt, ita spiritus striatim per alembicum prodeunt.

Omnes sunt subtilium partium & egregiæ activitatis, omnes etiam calidi, unde ob has communes affectiones sunt, qui non differre spiritus ab invicem, & universos potius ejusdem naturæ esse contendunt; quod tamen, si odorem & saporem attendamus, vix locum habere potest. *An omnes sint ejusdem naturæ.*

OLEA ab aliis herbis copiosiùs, ab aliis parciùs procedunt, particulis rotundis, ramosis tamen & in se implicatis, balsamicis, suavibus & inflammabilibus conspicua, calorem in nobis intendunt, omniaq; subtilitate suâ pervadunt, ut doses non tam guttulis, quàm guttas dosibus metiri in quamplurimis jubeamur. *Olea,*

...n vires ...mplicium ...orum ob...neant.

Hæc an plantarum suarum specificas obtineant dotes, ut oleum caryophyllorum stomacho, anisi pectori, citri cordi &c. dicata sint, à Chimicis quibusdam dubitatur, judicantibus, gradibus solùm ea leviter differre, & in qualitate calefaciendi, digerendi, discutiendi convenire, cùm tamen ab affectionibus communissimis, odore, & sapore, idem facilè sensuum judicio possit decidi.

...leum li...norum.

Ex lignis ipsis non minimâ proveniunt quantitate olea, licet contrà experientiam chimicam & autopsiam oleum ligni sancti dari neget *Walæus meth. medend. pagina 68.*

...alia alca...ia.

SALIA alcaliа, per incinerationem & elixiviationem parata, proprietatem obtinent saponariam, (unde & saponaria & lixiva audiunt) & resolutivam, quæ cum per

inte-

inteſtina & lotium recedant, interim reſolvunt ſordes in illis meatibus, &, ut cum *Highmoto* loquamur, in corpore adhibita, ſuccos figunt & præcipitant acidos, fermentationem tollunt, atque ſic ſine tumultu & turbatione cibi in ventriculo diſſolvuntur, & ſanguis per totum pacatius circulatur microcoſmum.

TERRA inſipida, primum in compoſitione mixtorum fundamentum, & ultimum in reſolutione, aſtringendi & ſiccandi qualitatibus prædita, rarius in medicum cedit uſum, mechanicorum attamen operationibus variis non leve præſtat commodum. *Terra ſeu Caput mortuum.*

Hæc principia uti ſe invicem ligant & ſuſtinent, ita in ſe invicem mutari, magnamque inter ſe habere convenientiam ab effectis concludere licet, in ſpecie ſali conve- *Principiorum chimicorum convenientia.*

nit cum terrâ, quâ cum reliqua principia in mixto quasi ligat; cum oleis, quæ facilè adsumit, & sulphura rerum evocat; cum aquâ, in quâ promptissimè solvitur; cum spiritu, cui per digestionem ex parte etiam combinatur.

Ita ex aquâ fieri posse olea, experimento demonstrat *Helmontius de trib. princip. chim.* ex oleis Sal volatile elici potest, ex Sale terra &c.

[Sal]ium di[vis]io com[mu]nis, in fi[xa], seu li[xivio]sa, Cum verò Salia, si nomen consideres, sint duplicia; *fixa* seu *alcalia*, & *volatilia*; illa quidem, ut dictum, per incinerationem, vel succorum expressorum exsiccationem hactenus parata in officinis locum adepta sunt splendidum, crystallisatis fulgentia spiculis, nitore oculis grata, sapore non ingrata, viribus non inefficacia. Salia

[&] volati[lia]. verò volatilia herbarũ adhuc dum

127

ter se, solitaria, non exstiterunt, sed sub oleis occultata, quæ Sale volatili pollere & notissimum est, ut infrà probabitur magis; spiritius etiam ex parte mixta, & sub alium velo quasi sepulta, quam hoc posterius ex eo dubium eri posset, quod fixa salia resist igni, volatilia jugum illius re imparia, flammæ, licet acidæ putatæ, cedunt & in auras evolant, item quod lixivis eadem propelluntur.

Sed mirè ludunt hæc principia, ta, ut quando exhausta creduntur omnia, lateat nihilominus unum vel alterum illorum etiam in fecibus. Hoc vel vulgatissimo exemplo vini manifestum est, quod, separatione partium impurarum à puris factâ, clarescit, & quod antea in musto nil nisi aquam quãdam insipidam destillando præbebat, *Principiorum chimicorum lusus.*

bat, exſerentibus ſe partibus ſpiri-
tuoſis, fit paulò poſt generoſi̇r
vinum, & ſpirituoſus liquor, ut ve
in bibentium vitris ſtrias pingat.
Attamen in abjectis fecibus at
adhuc vini ſpiritûs, commu: i
dicti, non minimus apparatus,
Sal volatile copioſum, quod ex
catis ritè fecibus igne retortæ
citur, unde axioma: optimi vini,
ptimæ feces, quo de elegantiſſim
differentem vid. *Nobiliſſ. D. Danie. Ludovici Tr. de volatilitate Salis ♀ri pag. 14.*

Neque dubium eſt in fimo man-
dandis fecibus herbarum, à deſtilla
tione reſiduis, latere adhuc tum
ſpiritum, ſi rem rectè accipias, tum
⊖ volatile. Ita enim ſi ignis her-
bam tractet, ut recens deſtillationi
ſubjiciatur, uti communiter fit;
nil niſi aqua inſipida ferè prodit, o-
dore ſæpe rei exhauſtæ, proportio-
nali

gnis vari- ... produsta ... bimita.

naliter consideratæ, vix ad amussim respondens. Eandem si aliter tractes; mediante fermentatione egregium nancisceris spiritum: sin iterum aliter, oleum magis redundabit, & sic porrò. Imò & gradus ignis, & modus ipsum applicandi ejus effectum variat, quo de vid. *Cartes. princip. philos. part. 4. §. 122. & 123.*

CAP. III.

In animalibus dari Sal volatile, differit.

ANimalia & ipsorum partes examini ignis subjectæ inventionem Salis volatilis primitus subministrasse videntur chimicis. Volatile verò dicitur, tum respectu fixi, tum quia facilè avolat & aufugit, uti v.g. Sal vola-tile

Salium volatilium etymon.

tile Cornu cervi, licet benè illud munias, non æquè ſemper retinetur, ſed auras petit, rubellum poſt ſe relinquens liquorem. Unde fixationes inſtitutæ ſunt variæ, partim cum C. C. uſto aliquoties illud ſublimando, partim, qui optimus & legitimus modus eſt, cum ſpiritibus acidis. Acida enim compedes injiciunt mercuriali huic Proteo, eumque ligant tantiſper, donec reſolutis per lixiva poris iterum ſibi reſtituatur volatilitas.

fixatio, cum C. C. uſto, cum acidis.

Alii ſpiritus proprio ſale ſuo volatili quaſi eſſentificant, quo modo optimè & adſervandi & adſumendi ⊖ volatile inventus eſt modus.

Spiritus eſſentificati.

Neque verò animalia majora & perfecta ſolùm copioſiſſimo gaudent ſale volatili, ut homo, cujus cranium hexagonâ figurâ ſal fun-

⊖ volat. animalium perfectorum, & hominis,

dit

129

dit volatile, ſanguis, urina, fortaſſis etiam ſecundina, & oſſa ejuſdem igni ſubjecta idem emittunt.

Cervi cerebrum eſt quaſi portorium quoddam, quò delatæ merces per id aliò transferuntur, non tanquam in apothecam, in quâ debent reponi, ſed ulterius provehuntur, & in cornua abeunt, humanis uſibus ſingulis annis decidua, & ſpecie quâdam vegetationis renaſcentia. Hæc cum ſpiritu fundunt Sal volatile copioſum, quod tamen ulterius in oleo ultimo fœtido quoque abundare nemo fortean negaverit. Ejuſdem ſanguis ſal præbet volatile. *2. Cervi;*

Sed etiam uti formicæ ſua bilis eſt, ita & Sal ſuum volatile, & vel minima animalcula & inſecta idem liberali obtinent munere. *Imperfectorum,*

Cantharidum; *Cantharides* gaudent ⊖le quodam volatili acerrimo, in urinam liquabili, quâ vesica solùm afficitur.

Formicarum; *Formicæ*, vel manu percussæ, nares mirum in modum feriunt. Animalculum ob id est valdè calidum, ita sentit *Erastus epist.6.* & humorem in se tenuissimum habet, igneûm ferè. Liquet hoc ex earum morsu & perfusione. Perfundunt enim humore quodam cutem, iratæ cum sunt, tenuissimo & egregiè mordaci & calido, quod permingere vocant Germani. Vidimus ex illis paratum Sal volatile penetrantissimum, in cerebri affectibus nobilissimum, quod vel odore solo partium nervosarum dolores & lancinationes lenit.

Quarum odor & liquor est penetrans valdè.

Lumbricorum, *Lumbrici*, licet frigidiores, terramq; velut intestina perreptent, sale tamen volatili in tantum abũ-

dant, ut & externè applicati ſolùm membris dolentibus ſolamen adferant, & in ſal volatile reſoluti. Fit hoc, ſi vel longâ prius digeſtione in putrilaginem ſatiſcentes dehinc deſtillentur, quâ ratione tamen fœtidum & ingratum evadit medicamentum. Vel, quod melius eſt, ſi per retortam deſtillatio fiat ex recentibus & vivis lumbricis, cum ſ. q. cinerum cribellatorùm inſperſis, unde ſpiritus conſurgit ſale volatili refertus, multarum virium, quod, præter odorem, acidis inſtillatis extemplò probari poteſt.

per longam digeſtionem,

vel ex vivis cum ſ.q. cinerum.

Viperæ, delicatum & mundum animalculum, par ratio eſt ſerpentum, olim combuſtione in cineres ſal theriacale veteribus præbuerunt. Illæ, ſi abſciſſo capite & caudâ, (viperas præſertim mares, certis de rationibus, fœminis, con-

4. viperarum & ſerpentum,

præprimis marium,

tra commune assertum, præferimus) cute, pinguedine, jecore & corde peculiaribus usibus reservatis, intestinis verò exemptis, spinæ ipsarum destillentur, oleum, spiritum & sal volatile copiosum exhibent, nauseabundo tamen quodam, ex empyreumate, cum fœtore, quam ob rem spiritus ingratus admodum evadit, ⊖ verò volatile l.a. separatum à quamplurimis pro panacæâ ferè habetur, & summo arcano.

um spiritu nauseabundo.

Tacemus animalium ungulas, & cornua alia, ipsasque spinas, bilem felleam, &c. ne nimis excrescat hic discursus.

Sal. volat. in animalibus operationes in statu s.n. & p. n.

Quin nondum separatum sal volatile in animalibus operationum quamplurimarum est autor tum naturalium, tum præter naturam. Hinc enim resolutis in stomacho cibis chylus albescit, idem-

que à ſalibus volatilibus magis digeſtus in ſanguinem mutatur, quæ genuina eſt purpuræ ſanguineæ origo.

Coctio enim illa animalis, ſeu in ſpecie elixatio, & calor, inſtrumenta ſunt, quibus natura ſpiritus in cibo potuque latitantes evocat, & in Sal volatile commutat. Sal volatile in ſanguine copiosè jam exiſtens ceu menſtruum genuinum recipit & adſociat ſibi partes homogeneas volatiles, eaſdemque porrò exaltatas purpurâ ſuâ tingit. Sic ſi ſalia volatilia miſceantur cum oleis deſtillatis, accedente digeſtione tinguntur in colorem rubrum. Quid mirum itaque eſt, ſi Salia chyli volatilia & partes oleaginoſæ coctione exaltatæ purpureum nanciſcantur colorem, quæ verba ſunt *B. D.D. Mœbii l. 1. epit. inſtit. medic. c. 11. p. 53.* *in coctione & ſanguificatione.*

Eis-

Venenorum origo.

Eiſdem volatilibus ſalibus venena in quamplurimis venenatis animalibus, fortaſſis etiam ab apibus, veſpis &c. inducta punctione ſymptomata deberi, ſuo loco probabimus.

CAP. IV.

In plantis dari Sal volatile.

Sal metallorum magis fixum.

CUm conceſſum ſit, abundare in regno animali potiſſimùm Salium volatilium proventum, metallorum verò & mineralium illis affinium plerumque Sal magis fixum ſit, (quo de ſpecialiter alibi tractabimus) unde difficilis Tincturarum paratio, videndum de vegetabili regno, num & illinc ſalia volatilia in medicum uſum peti poſſint.

Nul-

Nullum dubium eſt de antiſcorbuticis pleriſque. Ita *cochlearia, arum, naſturtium omne, piperitis, raphanus ruſticanus, ſedum minus* (quod ſi per ſe deſtilletur, miro luſu nil niſi aquam inſipidam præbet) *& alia* eo potiſſimum nomine magnæ famæ & præconii exiſtimata ſunt, quod ſal volatile in illis reſideat, ſpecificum in herculeis morbis, ſcorbuto, affectu hypochondriaco, obſtructionibus pancreatis & meſenterii &c, adeò ut naturæ benignæ matris nutu ibi potiſſimum provenire à quibuſdam putata ſint, ubi ſcorbuticum miaſma quaſi endemium & vernaculum malum eſt. *Sal volatile plantarum antiſcorbuticarum,*

Et adeò quidem increbuit horum ſalis volatilis exiſtimatio, ut creditum ſit, expreſſum cochleariæ ſuccum & recenſitorum reliquorum, ſi per breve ſolùm temporis ſpati- *an expreſſo ſucco tam citò abolet,*

ſpatium ſteterit, amittere ſtatim volatilitatem ſuam, de quo equidem pace eorum, quibus receptiſſima placet ſententia, dubitare hîc allubeſcit. Et ob eandem rationem receptum eſt magis verum axioma, quod plantæ hæ antiſcorbuticæ non præſcribantur benè in formâ decocti vel extracti, quia vis h. m. avolet; vel ſi decoctio adeò placeat, illam inſtituendam eſſe in vaſe duplici, & quidem igne leniori.

dubitatur.

In earum adhibitione cautela.

His extra dubium poſitis, quod in herbis antiſcorbuticis dictis reperiatur Sal quoddam volatile, plantæ quoque cephalicæ in numerum volatilitate gaudentium adſcriptæ & receptæ fuerunt, ut *majorana, roſmarinus, ſalvia, ruta,* atque ſimiles. Ac horum volatilia ſalia ſimplicium totam craſin conti-

Abundant ſale volatili & plantæ cephalicæ.

continere asserit philosophus per ignem *Helmontius*.

Audeo asserere, duplex Sal volatile esse in plantis, *aliud patens*, seu manifestum, *aliud latens* seu occultum. In dictis cephalicis & antiscorbuticis plantis detegitur Sal volatile odore & sapore acri, subtili, & penetrante.

Divisio Sal. volatilis herbarum.

Quis verò neget in medii quasi generis herbis, ut rosis, liliis, scordio, absinthio, aliisque idem reperiri & dari, licet, ut apparet, minori quantitate?

An in medii generis herbis quoque detur.

Ast de plantis planè insipidis, vel frigidis, gramine, papavere, lactucâ, endiviâ, acetosâ &c. nemo hactenus, qui vel maximè de proximè delibatis & recensitis illud concesserit, hoc facilè dixerit, ita præsertim, ut demonstrari illud possit, & juxtà vulgatum illud, in quæ quid non resolvitur,

An in planè insipidis vel frigidis,

ex iis non conſtat, cum defecerit in eo hucusque artificium analyticum chimicum, illud tenebris involutum manſit.

Probatur 1. Inductione ab alimento animalium.

Verùm enim verò, cum quis cogitat & perpendit, cervum ſal præbere copioſiſſimum volatile, qui tamen, ut alia bruta animantia, (omnia nihilominus ſale volatili referta) gramine ſolùm vescitur, herbisque quæ nunquam tam felix chimicus potuit in ſal volatile redigere, quàm ſtomachus cervinus: Viperas item vel ex autopſiâ noſtrâ, ali gramine, licet ſæpius, itidem experientiâ noſtrâ oculari, mures deglutiant integros; lumbricos vel terrâ ipsâ paſci; formicas rodere arbores, granaque in futurum alimentum congerere, & ligna; cantharides folia arborum depaſcere; imò in nobis

134

ipſis quotidiè ex inſipidis & non ſalſis manifeſta confici ſalia, lege digeſtionis humanæ, ſubit animum diſcurſus, annon etiam ex illis Sal volatile realiter elici poſſit?

Neque enim cogitatione apprehendi poteſt, tam multiplicativum eſſe calorem animalium, vel inſiti & innati Salis volatilis fermentum, ut tam copiosè diffundi, dilatari, extendi, & ex herbis etiam, quæ nihil tale in ſe contineant, parari, & quidem in copiâ poſſit.

Conceſſum fuit hactenus chimicis, ipſos ex frigidis etiam plantis ſpiritus elicere poſſe ardentes & confortantes: cur non etiam dato hoc ex iisdem Sal volatile prodire poſſit, cum ſpiritus ardentes de Sale volatili participare ſit in confeſſo? *2. à Simili.*

3. Exemplo fumi & fuliginis, quæ sale volatili est referta,

Fumum accenſarum herbarum & lignorum oculos mordicare admodum, nemo eſt qui neſciat; jam verò mordicatio hæc aliunde non provenit, quàm à Sale volatili, quod cum aquâ evolat, & illud ipſum eſt, quod oculos, utpote delicatioris ſenſus, ferit. Hoc ὀφθαλμοφανῶς etiam eluceſcit ex fuligine, à fumo per ſucceſſivum in auras abitum parietibus furnorum appoſitâ. Hæc enim, ex ligno præſertim quercino, (quercus enim Sale volatili copioſius, ut, in animalium genere cervus, pollet, hinc quod ſalia volatilia rebus durationem præprimis conferant, annoſa quercus, longævus cervus ob ætatem dicuntur) igni ſubjecta Sal volatile præbet copioſum, vel in agone exiſtentibus pro cordiali ſummo & refe-

refectivo commendatum, indicio evidenti, latitasse hoc prius in lignis. Quod verò non ex plantis combustis omnibus similis fuligo accrescat fornaci, forsan subtiliori adnumerandum est volatilitati, quæ ab acidis lignorum spiritibus magis ligatur, licet nec illud ex toto concedamus. *Licet ex combustione plantarum non ita accrescat.*

Ex vitis fructu, uvis, paratum vinum, Sale volatili insigne esse, præter alia vel indè sole meridiano clarius patet, quod, ut suprà jam diximus, ex fecibus vini solùm siccatis, fortassis etiam ex fecibus cerevisiæ, l. a. possit Sal volatile nobilissimum produci, cum tamen nec vitis ipsius folia, nec uvæ ullum habeant saporem volatilem. *4. Exemplo vitis, seu vini, etiam quoad feces.*

Virere arva & prata ridere ineunte vere, ubi à benigno solis *5. à colore plantarum.*

calore evocantur Salia, eademque rorem tanquam Sal centrale mundi imbibunt, & per totam ferè æstatem, oculi nunquam virore & dulcedine istâ saturandi testantur. Jam verò Sal colorum esse principium, ex ipso Paracelso, *tract. de pestilent. tit. de cabalâ*, & aliis locis pluribus constare potest. De quo videatur prolixè *Simon Pauli quadripart. Botan. classe tertiâ sub helio tropio*, ubi inprimis *p. 334.* ex *Paracelso* confirmat ⊖ & ☿ium, non 🜍, colores efficere. Et experientia tinctorum id cuivis neganti demonstrare sufficit, cui alia possent accenseri, nisi brevitati jam studeremus. Ita si Tincturæ violarum guttas aliquot Spiritus C. C. vel ⊖lis ✳ci instilles color confestim mutatur ex pur

Inde colores producantur, & commutentur.

purpureo in viridem, ut taceamus alias mutationes, quæ pro diversis instillatis liquoribus diversimodè visum & mentem delectant.

Hinc est, quod Sal volatile balsamum quasi & vitam plantarum constituit, non minus ac in animantium genere vitalium actionum genuinum & verum præcipuumque est instrumentum. *In Sale volat. est vita plantarum*

Panis, è vegetabilium genere confectus, simul ac famelico offertur ventriculo, famem extemplò abigit, spiritus labantes reficit, vires refocillat, antequam vel chylus vel sanguis exinde possit perfici. Quin ipsi furno pistoris pro coctione adhuc concreditus, spiritum de se exhalat analepticum, & non infimi *6. Exempl. panis; Ejus spiritus analepticus.*

ad ventriculi & pulmonum affectus ordinis.

...ur ingesto ...bo fames ...atim sede...ur.

Eadem ratio est in brutis; vix ingesto gramine bos egenum & urgentem satiat appetitum, quod sane non videtur aliunde procedere, quàm quia statim salia volatilia in tria ista receptacula, nervos, venas & arterias sese vibrant, & ocyus corpori indigenti succurrunt, quàm balsamicum, melius adhuc digerendum & coquendum, nutrimentum. Quæ omnia latius deduceremus, nisi nos prodromum scribere specimen recordaremur.

...7. Crystalli ex cydoniis, opio & benzoe ...probant Sal volatile.

Ex cydoniis, opio & benzoe crystallos elegantes aliquoties nobis Vulcanus obtulit, manifesto indicio, illos Salino & mercuriali deberi principio, & licet primo obtutu nihil minus inesse quàm salinum talismodi appareat

pareat, ipsi tamen experientiæ subscribendum. De hâc latius agitur in *opiologiâ nostrâ curiosâ*, propediem edendâ.

Omne reliqvum dubium dissolvit, & argumentis omnibus in contrarium sufficiens est dicta jam experientia, quâ innotuit nobis ex certâ quâdam herbâ Sal volatile ✱cale elegantissimum, sine ullâ additione suspectâ, quæ vel micam de sale participasset, & quod magis est, sine igne productum. Quâ inducti, licet difficile sit à particulari ad universale argumentari, audemus nihilominus asserere, eodem modo posse, si non ex omnibus, multis tamen, aliis plantis idem perfici & ad oculum demonstrari. *8. Ab experientiâ, quâ innotuit Sal volatile.*

De modo procedendi in speciminibus *Cujus*

occessus omittitur. cimine altero, sive Experimento ipso, sine ullo fuco aut dolo disseremus apertè, latè, & candidè.

CAP. V.

Modi eliciendi Sal volatile ex plantis.

Volatile Sal. Salat. DAri in plantis omnibus Sal volatile, facilè quis credat, sed ut demonstretur, & in apricum sistatur volatile hoc & fugitivum, hoc opus, hic labor est.

Cum Spiritu Vini aquosiori. Communiter plantæ antiscorbuticæ cum Spiritu Vini aquosiori (in aquis quippe lubenter solvuntur Salia) destillantur, ut is in se absorbeat, quicquid volatile in plantâ hæsit, relictis in vasis fundo foliis inodoris, & sapore pristino omni penitùs exutis,

tis. Hic quidem modus percommodus est, odoremque herbæ in spiritum derivat, indicio & virtutes esse communicatas, sed Sal volatile hoc nihilominus suo modo latens est, neque acidis instillatis spiritibus effervescit, neque in alembico spiculiformes exhibet particulas.

Cur hunc adsumant chimici.

Aquosiorem verò spiritum vini requirunt chimici, cum ob dictam jam suprà causam, tum quia Spiritus Vini rectificatus salia, ex ipsorum hypothesi, non solvit, unde in præparatione essentiæ ʒij ex croco metallorum non elutriato, Tincturâ item Salis 🜿ri, aliorumque similium jubent recipere similem non dephlegmatum Spirit. Vini, ut Sal eò melius solvatur, juxta illud: *ἀεὶ τὸ ὅμοιον ὂν ὅμοιον παρακαλεῖ*, *simile semper gaudet simili.*

An conveniat in essentiis Salinis extrahendis.

mili. Notandum autem eſt, accedente digeſtione felicius longè rem ſuccedere & optatius cum Spiritu Vini rectificatiſſimo, omnique aqueo phlegmate ſtudiosè orbato. Rationem jam adducere nolumus, ſolùm ad experientiæ Lydium lapidem provocantes, quâ conſultâ extemplò videre licet Sal phlegmate ſolutum ſeceſſum à ſpiritu reliquo facere. Contra ea ex Tincturâ ♀ri cum optimè rectificato Spiritu Vini paratâ, hoc iterum ad tertias circiter abſtracto, & reſiduo ad cryſtalliſandum commodè locato, cryſtalli Salis ♀ri egregiæ utilitatis & ſplendoris conſurgunt. Sed ad rem.

Cryſtalli Salis Tartari.

Glauberianus modus hactenus uſitatior fuit in nominandis vegetabilium volatilibus Salibus, ubi

Modo Glauberiano.

ubi combustione herbarum, in furno peculiari per retortam instituta, (vid. *D.D. Rolfincius l. 5. chim. in art. form. redact. s.1. cap.1. pag. 281.*) cum spiritu & oleo recipientia vasa intrant, rectificatione postmodum separanda & reponenda. Sed violenta ea nimis videtur, in plantis recentibus præsertim, mixtorum profugatio, & verum quidem est, ob combustionem Sal volatile destillando abire & posse ex parte in excipulum meare, sed nullum dubium est, destrui hoc modo violenter totum mixtum, &, tàm tenero plantarum corpore, confusionem potius fieri quàm resolutionem.

Eodem modo ex lignis liquor volatilis acquiri potest, si fumus aliàs evanescens, relictis solummodò ad furni parietes in *3 Et huic simili,*

 fuli-

fuligine vestigiis, per debitum instrumentum excipiatur in grande receptaculum.

Cum aci- s figenti- s, Nonnulli, ut Sal illud volatile demonstrare queant, cum nôrint, acida figere volatilia, affuso v. g. *nasturtio aquatico* -^-u Salis rectificato, illudque igni concredentes, Sal volatile expectant, quod iterum in -^-u Salis solvunt, & pro spiritu aperitivo hypochondriaco singulari habent.

Cum fer- nto pa- m, *Alii*, cum fermentationem sciant esse clavem veram, additâ, fermenti vulgaris panificum parte, idem v. g. *nasturtium*, sine spirituosis aliis commixtis destillationi committunt, ut eliciant spiritum Sale volatili inebriatum, sed nec hoc pacto damnatur voto artifex.

No-

Notum eſt & præſuppoſitum certum, propelli ab alcalibus fixis ſalia volatilia, hinc quæſtio oritur, annon illis in conſortium adſcitis, v g. cineribus, Sale Sarmentorum, vel cujusvis herbæ alcali proprio ſcopus præfixus poſſit adquiri? quod itidem vix conceſſerim. *6. Cum alcalibus.*

Vel an calx viva, ceu illa quoque de Sale participat, propellere Sal volatile herbarum etiam poſſit, veluti urinæ additum ſtatim illud prodit, curioſum eſt, de quo in poſterum diſcurremus latius. *7. Cum calce vivâ.*

Adeſſe verò in calce vivâ Sal quoddam fixum, patet, quia 1. volatilia propellit, per jam dicta de urinâ, quod itidem præſtat in Sale ✱co. 2. extrahit ſulphura, non ſolùm commune, pro lacte ♃is, dehinc cum acidis *Dari in calce vivâ Sal fixum.*

præ-

præcipitando, sed etiam antimonii. 3. cum acidis commixta ∽um urinosum efficit, ut cum ∽u ⊖li philosophico, vel ∽u Salis communi, aut etiam cum alumine, quo de vid. *Dn. Ludovic. Differt. pharmaceut. 1. pag. 445.* 4. aqua superfusa fit acris. 5. gangrænam tollit. 6. in erysipelate conducit, præsertim, si utrobivis se adsociet quid scorbutici. 7. oleo superfuso non strepit, &c.

Ex Sali- s fixis. Quomodo è salibus fixis volatile possit fieri, exemplo Salis ♀ri tractatu peculiari elegantissimè & profundissimè differit idem sæpius laudatus *Dn. Ludovici.*

Modus Helmonti- us pri- s, *Modus Helmontianus* est celeberrimus, quem exemplo Salis cinamomi volatilis demonstrat.

Quan-

Quando, *ait*, oleum cinamomi ſuo Sali alkali miſcetur, absque omni aquâ, trium menſium artificiosâ occultâque circulatione totum in Salem volatilem commutatum eſt, quod verè eſſentiam ſui ſimplicis in nobis exprimit, & uſque in prima noſtri conſtitutiva ſeſe ingerit. *l. de trib. pp. chim.* §. *84.* Sed hic licet certò procedat, particularis tamen ſolùm eſt, & pretioſior. Neque enim ex omnibus plantis olea deſtillari, præſertim in copiâ, poſſunt, nec Sal æquè alcali promiſcuè parari, cum plantæ aqueæ parcius illud præbeant, &c.

Venit hîc in mentem *alius Helmontianus modus*, *Tractatu, aura vitalis, inſcripto*, aliquo modo ſuggeſtus, ubi dicit, quod ℔j aquæ vitæ combibita in ſale Tar- *Secundus.*

tari

tari ſiccato, vix fiat ſemuncia Salis, cœterum totum corpus fiat aqua elementalis, ut prius erat. Hujus poſſibilitatem *Glaſerus l. 2. traitte de la chimie, cap. 20. p. 352.* experientiâ ſua ſtabilit & confirmat, qui mediantibus ſpiritibus acidis ſæpius Spiritum Vini in Sal volatile reduxit, modo ſequenti, quem, quia non omnium teritur autor manibus, è gallico in latinum verſum h. l. placet deſcribere. Conſiſtit verò breviter in eo, ut libra una ſpiritus ☽tri benè rectificati indatur in vitrum amplius longo collo præditum, huic guttatim per vices inſtilletur Spiritus Vini ♀riſatus, hinc apponatur ſtatim alembicus cœcus vel aliud vitrum, quod cum collo alterius convenit, benè clauſis juncturis, idque tamdiu repetendum per integrum diem,

donec

142

donec nulla sentiatur amplius pugna & activitas. Hoc modo habetur liquor medius inter Spiritum Vini & Spirit. ⊕, nec corrosivus sc. nec inflammabilis. Qui si destilletur lento calore per Alembicum, in fundo remanet Sal album & volatile in paucâ quantitate, saporis acido acerbi, qui additione Salis alcali facilè ascendit & sublimatur.

10. Destillatione plantarum per se.

Curiosus & ille processus est, quo aliqui spiritum seu aquam veronicæ per se destillant, contusam plantam in cucurbitam vitream usque ad superficiem vasis replendo & igne subdito liquorem volatilem proliciendo.

An fermentatione pereant Salia volatilia.

Fermentatione perire Salia volatilia, solenne & commune est effatum in destillatione spirituum è vegetabilibus tali Sale refertis, quod supra jam de succis

eo-

eorundem tactum fuit. In contrarium autem tot exempla prostant, ut pauca hîc loci afferre sufficiat. Obstat nempe fermentatio illa communissima in musto. Inde enim tantum abest, ut pereant spiritus volatiles, ut potius in apricum prodeant, & conspicui fiant, quorum antea nil tale aderat. Sic urina humana, pro Sale volatili inde producendo, communiter ab omnibus digeri jubetur & putrefieri, licet absque digestione hâc extemplò possit volatilitas proferri.

Fermentatio duplex. Fermentatio alia est *destructiva*, quâ mixti forma penitus perit, & hæc ad putredinem tendit; alia *excitativa*, quæ latentia evolvit, in conspectum sistit, & sejunctis à se invicem vinculis seu elementis nova producit corpora. Si per fermentationem hanc

inſtitutam abitum moliuntur volatiles ſalinæ partes, poſſunt etiam fermentatione acquiri.

Statuimus ergò, fermentatione quâdam artificiali mediante, ex plantis ſi non omnibus, pluribus ſaltim, ex aliis forſan magis, minus ex aliis generari poſſe illud ipſum Sal volatile, quo de generalis interim ſufficiat hæc deſcriptio, quod plantæ debeant contundi, digeri, & juſto tempore Sal volatile colligi. Plura enim hâc vice, donec in pluribus experimenti pateat veritas, non licet. *II. Salia volatilia fiunt mediante fermentatione,*

Salia ipſa plurimum ad fermentandum faciunt, &, ſi modò naturæ ductum ſequaris, facilè ſeipſa evocant. *Semetipſa evocant.*

Plantæ amaricantes, ut Sal fixum copioſum per incinerationem de ſe præbent, ita & copio- *Sal volat. ex amaris plantis.*

ſum

ſum Sal volatile dare perſpicuum eſt, cum illæ utplurimum mercuriali ſimul abundent volatilitate, quod exemplo abſinthii manifeſtum eſt.

Activitas Salium volatilium. Hoc modo cum calor plantarum & agendi energia maximam partem dependeat à Sale volatili, perſpicuum fieri poteſt, quàm felix futura ſit medicina, ſi ex illis Sal volatile & quidem copioſum parare poſſumus.

Salia volatilia modò in ſeminibus excellunt, Diſtingui poteſt inter plantas. Quædam Sal volatile magis *in ſeminibus* gerunt, ut *hordeum, ſiligo, triticum, fructus leguminoſi, aniſum, carvum, cenſa* &c. unde eleganter dicuntur ſemina plantarum nihil aliud eſſe, quam Sal congelatum, coctum & digeſtum, & hæc cauſa eſt, quod vel leviſſimâ ebullitione in aquâ vis hæc ſeminifica pereat, quia

salia solvuntur in aquâ, quamvis duriora nonnulla, ut nuclei cerasorum, per alvum egesta fructificare posse & germinare statuantur.

Aliæ *in herbâ & foliis* Sal volatile magis eminens possident, ut *cochlearia*, *nasturtium*, *draco esculentus*, *ranunculus aquaticus &c.* Quædam denique *in radicibus*, ut *raphanus rusticanus*, *arum*, *acorus*, &c. *Modò herbâ & foliis,* *Modò in radicibus.*

É primis & ultimis Sal volatile quidem produci posse non desperandum censemus, cum ex seminibus istis per fermentationem spiritus vini frumentaceus dictus &c. elici possit, & virtus potior radicum istarum in usum trahatur, utraque verò ad fermentandum apta nata sint. Attamen ex herbis ipsis & foliis potissimum Sal volatile fieri posse, me- *An ex primis & ultimis elici possint?* *Fiunt potissimum ex herbis ipsis,*

mediante fermentatione peculiari, experientiâ suprâ citatâ inducti credimus; idque præprimis tempore verno vel æstivo, cum plantæ adolescunt, & Sal volatile, ut ita loquar, adhuc in herbâ est, non penitus digestum, cum diffusius ibi sit, & facilius manui artifici obsecundet, contra ea in seminibus digestum jam est, ligatumque, & tunc temporis plantæ ipsæ exarent, cum in semina jam perfecta omnis quasi vis pertransiit. Hinc, qui Sal volatile ex plantis parare sustinuerit, ex recentibus eadem facere præsumat oportet. Sicut enim ex putrefacto ligno nullum vel paucissimum per combustionem & incinerationem eluitur Sal fixum; Parili ratione ex sponte suâ marcidis & deciduis plan-

Maximè vere,

Et ex recentibus.

plantis & herbis, extrahi Sal volatile nequit.

Cap. VI.

Usus Salium volatilium è plantis paratorum generalis.

Secta methodica antiqua

Obsoleta ferè est *SECTA METHODICA*, cujus Patroni fuerunt *Themison*, *Soranus*, *Thessalus Trallianus & alii*, qui in omnibus morbis nil nisi laxum, strictum & ex his mixtum attendebant. Statuebant enim morbum omnem consistere vel in astrictione, ut quando fluxiones naturales sunt suppressæ, qualia sunt vitia retentorum, ut alvi adstrictio, sup-

 pressio

pressio mensium, hæmorrhoidum, sudoris, urinæ &c. vel in laxitate, ut symtomata excretorum diarrhœa, dysenteria, hæmorrhagia & similia, vel medio modo se habere, ut ophthalmia cum fluxione &c. unde tria consurgunt ipsorum axiomata universalia:

Axiomata universalia,

1. Quicquid adstrictum est, esse laxandum.

2. Omne quod p. n. laxum est, astringendum.

3. In medio casu illi auxilium ferendum esse, quod magis urget,

de

de quibus videatur latius *Laurembrg. in Portic. Æsculap. cap. 5. pag. 26.*

Liceat hoc applicare ad fixum, volatile & medium, & tota medicamentorum classis in universum morborum genus armata sub hâc divisione continebitur. Ita medicamenta *CEPHALICA*, & ut magis res exemplo pateat, antepileptica sunt vel *fixa*, ut *corallia*, *Cinnabaris nativa* &, alia; vel *volatilia*, ut *plantæ cephalicæ odoratæ, ipsarumque olea*, ∽ *CC. ol. succini*, *castoreum*, ∽ *Salis *ci volatilis* &c. vel *media*, ut *cranium humanum*, *C. C. philosophicè præparatum, succinum in substantiâ, ungula alcis, pæonia.*

Applicata ad fixum, volatile & medium.

Exemplo cephalicorum,

In *CORDIALIBUS* inter *FIXA* recensentur *perlæ, co-*

Cordialium,

rallia, lapides quinque pretioſi, ſuccus citri; *VOLATILIA*: *moſchus, ol. citri, camphora*; *MEDIA*: *ambra, bezoar, mixtura ſimplex* &c.

Stomachicorum, Inter *STOMACHICA FIXA* ſunt: *lapides* ♋, *conchæ præparatæ, creta, cryſtallus*, ⌒ ⊕*li, Salis*; *VOLATILIA*: ut *aromata*, & inde deſtillata *olea*, *arum*, *balſamum de Peru*; *MEDIA*, ut *pimpinella*, *ebur præparat*: &c.

& aliorum. Et ſic conſequenter *in hyſtericis*, *antiſcorbuticis* & reliquis. Qui itaque noverit hæc pro morborum diverſitate variare, & fixum volatili, volatile fixo debitè opponere, næ ille felix morborum erit artifex & morborum cauſam juxtim & remedia appoſitè cognoſcet, præcipitationis doctrinam

nam plenariè exhauriet, & accuratè ubique aget.

Nullus ferè datur morbus, qui non pro diversitate circumstantiarum à salium volatilium virtute sibi exoptet suppetias. Volatilia subtili suâ penetrantiâ porulos cerebri obstructos aperiunt, somnum lethargicum & apoplecticum stertorem excutiunt, nervis ceu portitoribus spirituum liberum meatum pro sensu & motu partium concedunt, cor, lipothymiâ & syncope dejectum, & motu vix perceptibili vibrans, erigunt, suffocationes hypochondriacas & hystericas tollunt, sanguinem attenuant, & multa alia commoda afferunt, quorum hîc vel meminisse solùm satis fuisset, cum totum hæc sibi poscerent tractatum.

Usus volatilium salium in morbis variis,

Penetrant otum cor-pus,

Quanti jam æstimanda erunt Salia volatilia herbarum tot seculis desiderata? Eunt hæc in penitiorem culinam viscerum, acorem absorbent, quæ penitiori recessu pertinacius occultiusque restitant, remoras tollunt, & quicquid boni à simplicibus seu mixtis, ex quibus parantur, desideratur, illud omne largo explebunt modio.

Heroicum sunt præsi-dium,

Differt curatio morborum. οὐ γὰρ πᾶσαι, οὔτε ὅμοιαι, οὔτε ὁμοίως διαπράττονται, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτῆς δύναμιν ἑκάστη. *Non enim omnes aut similes sunt, aut similiter pertractantur, verum secundum vim propriam singuli.* Quæ πολυχειρίαν requirunt, ab heroicis volatilium Salium præsidiis levamen poscunt. Febrium cohors & morborum herculeorum

caterva his terga dare & cedere coguntur, ſubſiſtere neſcia. 148

Sanguin depurant

Ut ſpiritus Salis 🜿ri in vinum feculentum inſtillatus omnes feces ad fundum detrudit, vinúmque ſincerum reddit ; ita & in corpore noſtro exturbantur à volatilitate hâc ſubtiliſſimâ impuræ è ſanguine feces, fibræ in ordinem rediguntur, grumi diſcutiuntur &c.

Unde à chimiatris mire commendantur.

Hinc ſapientum eſt conſilium, ſi eò pertingere nequeamus, ut liquorem alkaheſt, & medicinam univerſalem acquiramus & comparemus, ſaltem diſcamus reddere Sal 🜿ri volatile. Quouſque jam provehemur, ſi ex tam ſpecioſis omnis generis plantis Sal proferamus volatile, non minus realiter, quàm Sal Tartari volatile exiſtens, coagulo, conſiſten-

ſiſtentiâ ſimile, viribus nobiliſſimum?

Uſus inferiores. Uſus inferiores præſtat ſicco hoc loco præterire pede; non enim dubitamus & ad mechanicas artes inde redundare poſſe ſuum commodum.

CAPUT VII.

De
Poris Salium volatilium.

Doctrina pororum nobiliſſima, CUm Pororum doctrina ſit & ſubtilis admodum & utiliſſima, hodiè à viris celeberrimis, *Carteſio, D. D. Eraſmo Bartholino* & *Nobiliſſimo D. D. Schenckio* in lucem protracta & novis experimentis nobilitata; è re viſum fuit & de poris Salium volatilium breviter diſpicere,

cere. Ita enim & Veteres ex *Empedoclis* doctrinâ ἀπορροὰς seu *effluvia* rerum necessariò poros requirere scripserunt, εἰς οὓς καὶ δι᾽ ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἁρμόττειν ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς δὲ ἐλάττους ἢ μείζους εἶναι. *In quos & per quos effluvia hujusmodi emanant; ex effluviis autem quædam poris quibusdam congruere, quædam minora vel majora esse.* Vide *Platonem in Menone p. 14.* *Jam à Veteribus*

Cui suffragatur *Plinius l. 22. Histor. natural. cap. 24.* Est & ratio subtilitatis immensæ, *inquiens*, à *Platone* descendens: Corpusculis rerum lævibus, scabris, angulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideò non eadem omnibus amara aut dulcia esse. Unde patet, quantum figurarum doctri- *Tradita & commendata.*

na, ob ipso medicinæ parente, *Hippocrate* tantopere celebrata, innitatur his ipsis mixtorum poris.

Pori Salinis volatilium sunt acuti,

Quoad Salia verò volatilia, si, quatenus è mixtis *producta & separata*, considerentur, poros ea nacta sunt *acutos*, hinc linguam feriunt, & nares, hinc obtusis his spiculis cum oleo facillimè nectuntur &c. Deinde *Subtiles*, unde facillimè penetrant, & in corpus assumpta celerrimè laborantibus visceribus vitalibus ferunt suppetias, & vel è stomacho nondum egressa in sanguineam massam vibrant effectus.

Subtiles,

Licet nondum separata sæpe occultentur,

Quatenus verò adhuc *in mixto sunt & ut componentia* in considerationem trahuntur, subtilitas quidem hæc & acuties pororum per effluvia convenientia, vel potius hæc per illos sese exserunt,

sed

ſed ſub mixturâ reliquorum principiorum modò magis, modò minus, quin ſæpe ita occultantur, ut ad ſenſum tum ſaporis, tum odoris nulla illorum detegi poſſit præſentia, exemplo *oſſium*, *cornuum*, *craniorum animalium*, quo de paulò poſt plura.

Poroſa eſſe Salia volatilia patet exinde, quia aerem facilius admittunt, & ab eo reſolvuntur, unde in auras promptiſſimè evolant, & ſi eadem non fixata adſervare animus ſit, id omne in aeris admittendi prohibitione curatiſſimâ conſiſtit. Facillimè quoque parent pori eorum aquæ, & ſpiritibus, oleiſque. Ita ſpiritus C. C. omnem ſuam vim mutuatur à Sale volatili, cujus ſi quantitatem ſufficientem ſolverit & quaſi imbiberit, reliquum in fundo vitri cryſtalliſatur. *Aerem facilè admittunt.* *Parent aquæ, ſpiritibus, oleis.*

lia Sola- ia sunt rosissima,

Quin inter omnia principia reliqu~ sunt porosissima. Porositas er ı hæc Salium volatilium ne- c'ıaria erat pro facili cum reliquis principiis nexu. Cum enim instar mercurii omnibus sese misceant, poris tanquam instrumento uti voluit natura, qui efficerent, ut subire se invicem & coadunire possint.

ndı colo- un diver- ta.

A pororum hâc dispositione pendet & colorum diversitas & variatio, quo de suprà egimus, & tàm frequens id est experimentum apud Tinctores, ut ejus rei exempla ubivis occurrant. Iisdem varietas Tincturarum chimicarum debetur, id quod vel in suprà jam tactâ *Tincturâ violarum* est notissimum, quod pro affusione diversorum liquorum summè illius varient colores. Ita ex ♂ie, prout hoc vel alio modo dis-

(151)

disponuntur pori, Tinctúræ confieri possunt; rubræ; flavæ seu croceæ & nigræ. In usu nobis est *Tinctura ♂tis absinthiaca* eleganti∫sima, quæ fit, si essentiæ absinthii compositæ paucissimæ instillentur guttæ, de liquore quodam ♂tiali; ubi in momento consurgit nigricantissima Tinctura, quam describimus in *diatribe nostrâ de Sale ✱co*, propediem edendâ.

Tinctura Martis absinthiaca.

Iisdem poris accepta refertur facilis vel difficilis volatilium salium è mixtis prolectio, aliorumque principiorum in Sal volatile commutatio. Si viscido pori hi quodam detineantur, vel oleóso occludantur vinculo, diutissimè durat, manetque in corporibus, unde ossa animalium, crania, cornua, ungulæ diutissimè illud

Pori Sal. Volat. variant suam è mixtis productionem.

adservant; & ex cranio humano etiam in cœmiterio reperto nôvimus epilepticos non raró auxilium sibi quæsivisse, ut & ex eodem Sal volatile adhuc destillari potest, vid. *Quercet. Tetrad. cap. affect. cap. 27. p. 329.*

Prout Bariant mixta, E contrario, ubi rarioris compagis & texturæ, liceat nobis ita loqui, sunt mixta, eò promptius abitum moliuntur Salia volatilia, unde flores & plantæ odoriferæ fluxæ sunt & diu non durant, in respectu ad illas, quæ odore, nisi cum liquore balsamico, carent.

Conveniunt cum poris cerebri, Convenientiam habent pori Salium herbarum volatilium præcipuè cum poris cerebri, cordis, & sanguinis. Hinc, ipso *Plutarcho* teste, ἐνίων ἀνθῶν ὀσμαῖς ἄνω σκιδναμέναις περὶ τὸν ἐγκέφαλον οἱ πόροι τῶν αἰσθητηρίων ἐκκαθαί-

θαίρονται, quorundam florum odoribus sursum dissipatis ad cerebrum, sit, ut pori instrumentorum sentiendi expurgentur, & humores incidantur, sensim absque vehementi ictu aut agitatione discussi, simulq; cerebrum naturâ frigidum refocilletur. l. 1. sympos. p. m. 647.

Hinc in virium defectu volatilia tam citò Cordi laboranti subveniunt, & ut odores quasi immediatum contactum cum spiritibus vitalibus habent, coagulationem fibrarum sanguinis, adeoque grumescentiam impediunt, in lipothymiâ, syncope & palpitatione cordis non minimi usûs, in pulsus etiam intermittentiâ sæpius à nobis feliciter adhibita. *Cordis,*

Hinc etiam ubi concentrato fixoque leviter sanguine (quod *Hippocrates* ἀπόληψιν τῶν φλεϐῶν no- *& sanguinis:*

nominavit) veluti in dictâ modò lipothymiâ, febrium insultu, cachexiâ, scorbuto, febri albâ virginum &c. contingit; videas illicò totum corpus frigescere, torpere, & pallore livoreque perfusum languescere: evocato autem rursus & sibi restituto per volatilia sanguine, hui! quàm subitò omnia calent, denuò florent, vigent, splendentque! ut verba *Harvei Exerc. de Gen. animal. 50. pag. 193.* huc applicemus.

Item poris nervorum, Conveniunt eadem præcipuè poris nervorum, hinc spiritus volatiles & Salia, ✱ci, *C. C. viperarum*, quibus jam *herbarum* quoque addimus; volatilia, in paralysi & apoplexiâ unicè prosunt.

& totius corporis. Imò cum poris ipsis corporis hu-

humani mirè consentiunt pori Salium volatilium, quorum sordes abstergunt, insensibilem transpirationem juvant, & paregoricum dolentibus partibus adferunt solatium, &c.

Unde autem nactæ sint hanc configurationem particulæ volatiles, & cui debeatur ulterius hic pororum situs & collocatio, placet cum *Rolando Sturmio febrif. cort. Peruv. part. 2. pag. 79* (ubi accuratiora plura huc spectantia reperire licet) ad causam primam sive summum motorem jam recurrere, quàm ulteriori discursu ea pertractare. *Unde hic pendeat pororum situs.*

Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo.

CAP.

CAP. VIII.

Salia volatilia cum Mercurio comparat.

Mercurius

Irabilis ubique eſt Mercurius. Verus hic eſt Proteus & Vertumnus, variâ ſpecie ludens.

ſt triplex: Triplex datur mercurius: 1. *mineralis.* 2. *cœleſtis.* 3. *chimicus.* Admiranda ſingulorum eſt natura. *Mineralis* contrectari amat, ſin contrectetur, cedit; modò ſub ſpecie fumi per ignem evolat, modò, igne variè tractatus, album, rubrum, flavum, nigrum & plures colores induit. Cum fixus putatur & mortificatus, vitam reſumit ceu phœnix novus ex cineribus, & novo nitore

Mineralis, qui variè ludit,

tore currit; cum destructus videtur, latet, & multiplici facie, figurâ, pondere, aliisque accidentibus chimicis imponit. Nunc arbusta fingit, nunc spiculis apparet horridus, nunc purpuram simulat, nunc prata.

Penultimus in Planetarum ordine cœlestis mercurius, itidem mirabili variat vultu. Cum beneficis, ♃e & ♀e, junctus, bonus habetur ab Astrologis, cum maleficis ♄no & ♂te, malus; quibus enim jungitur, illorum induit naturam, calorem, frigus, humiditatem, siccitatem coefficit, prout cum hoc vel illo communicat socio, facitque, si statuenda est astrorum in mores & morbos vis non minima, vertumnos, ardeliones, inconstantes, omnium horarum homines. *Cœlestis viribus variat.*

Chi-

Chimicus x horum imilitudi- e dictus

Chimici conſiderantes màcrocoſmum cum microcoſmo cum viderent præter inſipidam aquam, terram; ſalem, ſulphur, dari in mixtis adhuc aliud principium, quod de horum omnium qualitatibus participaret, nullas verò tam peculiares, proprias, ſolitarias & diſtinctas, ut reliquæ, haberet affectiones, illi nomen dedere Mercurii. Attributa illi ſunt levitas, ſubtilitas, penetrantia; vegetat & creſcere facit mixta, vitam & motum dat, in perpetuâ interim actione & motu exiſtens, unde ligatur quaſi à fixioribus reliquis.

ijus affe- tiones

Vix expri- ni queunt.

Imò deficiunt illis termini proprii, pro exprimendâ ipſius naturâ genuinâ, unde, quod ſit Mercurius, clarum eſſe, quid verò ſit, obſcurum aſſerunt. Quibus motus *Sennertus Conſenſ. &* *diſ-*

dissensu cap. 11. pag. 184. Quid illud sit, *scribit*, quod Chimici unanimi ferè consensu pro tertio principio ponunt, & Mercurii nomine exprimunt, malo dicere: *non liquet*, & meam seu ignorantiam seu dubitationem ingenuè confiteri, quàm pro demonstrationibus & solidâ veritate ea venditare, quæ dubitationibus non carere ipse scio.

Hinc alii spiritus nomine ipsum indigitarunt, & liquores spirituosos è plantis eductos pro ipsarum Mercurio habuerunt. *An spiritus plantarum sint Mercurius, dubitatur,*

Jam verò ipso chimicorum primicerio, *Paracelso*, teste: quicquid ardet, sulphur est, *tom. III. de morb. metallar. c. 3.* Ergo cum spiritus hi sint inflammabiles, & in totum deflagrare apti nati, cuivis dijudicandum relinquimus, an

an cum ſulphuris, an verò Mercurii naturâ plus habeant commune, cum τὸ φλογιστὸν proprium ſit ſulphuris, non Mercurii, &, *Sennerti* verbis, ſulphur non ſemper in formâ oleoſâ & pingui apparet, ſed ſæpe etiam in ſpirituoſâ, ut in ſpiritu vini videre eſt. *l. c. p. 183.* Quo nomine non adeò inconcinnè accuratioribus ſub nomine oleorum veniunt.

Poſſunt in Sal. volat. mutari.

Accedit, quod ſpiritus ejusmodi ardentes in Sal volatile poſſunt mutari, quod præter alios ſecretiores modos cum Salibus volatilibus, ſi rem rectè aggrediaris, efficitur. Ita ſpiritus urinæ ſi miſceatur cum ſpiritu vini dephlegmato, in momento ſpiritum vini in offam albam, mirè tamen fugacem & ſubtilem coagulat, annotante *Helmontio c. 3. de lithiaſ. t. 5.* Et idem jam annotave-

rat *Sennertus* laudatus *l. c. p. 166.* cui gemina sunt, quæ eam in rem scribit *B. Mœbius, Epit. inst. l. c. pag. 53. & illustris Boylæus Tentam. physiol. pag. 80.*

Mercurii descriptiones aliæ.

Nec animum exsaturant, quod, eleganter licet, nonnulli scribunt, per Mercurium intelligi 1. humidum primigenium, ac spiritum, seu partem spiritalem, quæ nunquam sine liquore seu vehiculo suo esse potest; per 🜍, calidum innatum, per ⊖, siccum radicale, seu corpus, quod basis, cui reliqua duo superstructa.

Multò minus assentiri illis pos- 2. sumus, qui Mercurium spiritum illum *αἰθερώδη*, & *ἐσίαν ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ* dicunt, quippe elementata cum purissimis illis corporibus cœlestibus nil habent commune, sed interitui

ſunt obnoxia, quod circa naturam calidi innati proiixius deduxêre & ſufficienter recentiores philoſophi & medici.

Mercurius nil aliud eſt, quam Sal volat.

Audemus exercitii gratiâ defendere, verum herbarum & animalium Mercurium (de mineralibus & metallis hîc locus non eſt diſputandi, quod ſuo tempore fiet quoque) nihil aliud eſſe quàm Sal volatile. Hoc facilè perſuaſum ſibi habebunt illi, qui utriusque hujus naturam penitius introſpiciunt.

Locus Paracelſi.

Paracelſi hâc de re ſententia extat *libro 1. paramir. cap. 2.* ubi volatilitate Mercurium definit, id enim, quod in ligno effumat, Mercurium eſſe, *aſſerit.* Quod *inquit*, ardet, Sulphur eſt, quod fumat, Mercurius eſt, quod relinquitur cinereum, Sal eſt. Sulphur ſolum ardet: mercurius ſolus

fu-

fumat ; in cinerem quod vertitur, ſolum ſal eſt.

Querceranus de rerum ſignat.extern. mercurium Salem rerum omnium volatilem admixtum habere, & cum ſulphure præcipuè colorum eſſe autorem, concedit, ut ut *defenſione contra anonymum* aliter paulò eundem definire videatur.

Quercetani

Neque, ſi autoritatibus certare vellemus, deeſſent plúres, quas tamen huc trahere nobis mens non eſt, qui potius re ipsâ id eruere & demonſtrare ſatagimus.

& aliorum

Sal volatile eſt illud, quod de omnibus chimicorum principiorum qualitatibus participat. Facit hoc ad ſaporem rerum, ad odorem, ad colorem & inflammabilitatem, quod ultimum vel unico exemplo patet Nitri & ⊖lis ✱ci invicem mixtorum & calci-

Sal Volat. de omnibus reliquis principiis participat.

natorum, quo de in *Ephemeridibus Germanorum Anni IIdi obs.197.* egimus, latius de eo acturi in citatâ *diatribe curiosâ de ⊖le ✱co.*

Est volatilius & subtilius in mixtis,

Sal volatile, seu mercurius hic, est volatilius & subtilius corpus in mixtis. Subtilius enim esse oleis tum propriè tum impropriè spiritibus communiter dictis, nemo est qui neget, quod tum ex dosi tum ex aliis patet.

Objectio I. diluitur, volatilitatem pluribus esse communem principiis.

Nec est, quod quis objiciat, ex solâ volatilitate, quod pluribus ea sit communis, rem decidi non posse. Verum enim est, suo sensu & phlegma posse dici volatile, quia ignem fugit, & volatilitatem hanc communem esse cum oleis. Sed negari non potest, tam, quod principaliter volatilitas debeatur mercurio, quàm quod olea ipsa aërea volatilitatem suam agnoscant maximam partem à

mercurio seu sale volatili, quod videmus in oleis expressis, quæ Alembicum transcendere renuunt, & quamvis ex oleosis, non simul ae-s, in quibus scilicet oleum cum restreitate quasi est remixtum, . ex semine hyoscyami, lini &c. diosè tentes destillare sulphur seu ieum, illud tamen ex voto nunquam succedet.

Neque argumentum illud valet, olea supernatant aquæ, ergò sunt volatilia, non enim tàm ob volatilitatem, quàm pororum ramositatem & partes asymbolicas supernatant, unde olea caryophyllorum, cinnamomi, aliorumque potius fundum petunt, quam superiora, cum tamen non minus sint olea & quidem subtilissima. *Obj. 2. quod olea supernatant.*

Nec denique illam moramur objectionem, quâ ab onomatologiâ seu appellatione argumen- *Obj 3. ab onomatologiâ seu*

tari

tari aliquis poteſt, dici hactenu & vocari hoc principium Sal vola tile, non ☿ium. Si enim in r conveniamus, parum de nomine rimus ſoliciti. Quapropter ſi co ferantur ſalia fixa alcalia cum vo tilibus, magis ea diſcrepare, qu convenire, certum eſt.

denominationi.

Conſenſus & diſſenſus ſalium volatilium & fixorum. Differunt ſapore, odore, poris,

Solo ferè conveniunt colore & cryſtalliſatione, pugnâ item cum acidis. Differunt verò, quin ſecum invicem pugnant, *ſapore*, alcalium enim ſapor eſt lixivioſus, volatilium urinoſus; *odore*, alcalia ſunt inodora, volatilia penetrantiſſimo gaudent odore. Differunt & diſcrepant inprimis poris, à fixis enim ſalibus propelluntur & fugantur volatilia. Aquæ omnes invicem miſcentur, amicabili nexu omnes maritantur ſpiritus, olea expreſſa & deſtillata ſe ſubeunt, ſola ſalia fixa

conjugationis ſunt impatientia.

Non competunt ſali volatili affectiones ⊖lis fixi; à ſale radicaliter omnis eſt conſtantia, inquiunt Chimici, Sal volatile eſt inconſtantiſſimum, quæ cauſa eſt, quod mercurii dominium certum ſtatuatur indicium, inconſtantiæ in rebus imperfectè digeſtis, ſeu corruptioni obnoxiis, teſte *Nollio, l. 4. phyſ. Hermet. c. 4.* Salia alcalia in humido liqueſcunt & in ſicco coagulantur. Salia volatilia omnis ſuffuratur aer. Fixa ſalia per ſe deſtillari nequeunt, & ſi ignis vi, ab aliis admixtis ſegregata, eò adigantur, ut fluorem adipiſcantur, vertuntur in liquores acidos. Nihil minus videre eſt in volatilibus, quæ promptè leviſſimo etiam calore alembicum tranſcendunt; ut alia plura diſcordiæ argumenta tranſeamus.

Affectionibus variis & deſtillatione, aliisque.

Objectio 4. de Sale volatili ex alcalibus parabili, Speciosius in contrarium argumentum objici potest illud, quod ex salibus alcalibus destillari possunt spiritus volatili Sale impraegnatissimi. Ad hoc verò studiosè respondere impraesentiarum suis de causis dubitamus, cuivis tamen privatim rationem reddituri.

Mercurius se omnibus reliquis principiis associat, Jungitur hic Mercurius omnibus reliquis principiis, participat cum phlegmate, quo cum facilè coit & liquatur, cum sulphure facillimè combinatur, cum terrâ abscondi se patitur, quod patet Sal volatile C.C. cum C.C. usto fixo sublimando. Ubivis sese miscet, cooperatur, & licet sepultum videatur, nihilo tamen minus adest. Cum sulphure facit colores & odores, cum sale sapores &c.

Principia chimica sunt vel *activa*, vel *passiva*. Passiva sunt ▽a & Terra.

Terra. Activa ⊖, ♈, ☿: & inter haec omnia praecellit activitate Mercurius.

Est principium Salis activum.

Nullus ergò alius Mercurius in vegetabili regno datur, quam sunt ⊖lia volatilia. Nullus item in animali, quam Salia volatilia. Hic est Mercurius iste, qui sanguinem circulat, & movet, horologii nostri inquies & aequipondium. Hunc ex omni sanguine producere est facillimum, contrà mercurium mineralem nemo inde, nisi eo per illinitionem prius inquinato produxerit.

Est Sal. volat. in vegetabilibus; animalibus.

Respondet hic ☿, scribente *Nollio l. c.* aeri, quod calori admotus nihil ferè esse deprehendatur, quàm aer seu vapor, qui statim in auras evanescat. Aquae verò comparari potest, quod sit fluidus, nec proprio, sed alieno termino, dum in suâ naturâ est, continea-

Respondet aeri, aquae,

:ur, quæ eſt humidi apud Ariſtotelem definitio.

CAPUT IX.

An actu inſint mixtis Salia volatilia, an potentiâ, disquiritur.

[V]ariæ ſunt [in] herbis [pa]rticulæ, [su]b nomine [pr]incipio[ru]m.

ADeſſe particulas in herbis diverſi generis, aqueas, ſapidas, acres, acidas, balſamicas, ſalinas, terreas, &c. nemo negaverit. Illæ tamen non æquè in omnibus ſub formâ aquæ, olei, ſalis volatilis ſeu ☿ii, Salis fixi, & terræ, actu ſunt & dantur.

[S]eduliter [...] quibus[...] [...]am & ad [se]nſum;

Effluit quidem ex vite, betulâ, aliisque præciſis vel perforatis aqua; oleum ex nuce moſchatâ, caryophyllis, aniſo, hyoſcyamo &c. actu oculis ſeſe offert, & exprimitur, ut de antheris in corylo, junipero

pero, musco terrestri, typhâ palustri &c. taceamus. Sal volatile in aro & Sinapi manifestè & actualiter linguam, ex raphano rusticano, cepis &c. evaporantia effluvia oculos & linguam feriunt. In salibus naturalibus dictis Sal actualiter abundat, & ex arundine saccharum de naturâ Salis stillat. Ex aliis terrenum quid sub formâ pulveris excidit, & in salicibus aliisque arboribus vetustis tale quid collectum vel hortulanis vicem terræ gerit fertilioris.

In aliis verò potentiam hunc actum præcedere ipso sensuum judicio liquidum est. Quis enim v. g. in hyoscyamo, (hunc enim, ceu minus sale fixo præditum communiter habitum, adducimus, quod nobis Sal ascali exhibuerit, non levi proventu) Sal al- *In aliis verò potentialiter,*

cali actuale agnoſcat: Quis in plantis inſipidis, nec acribus, in ſanguine item, cranio, & cornibus animalium Sal volatile dijudicet? Quis ex ſolo aſpectu aquam in lapidibus, ſaxis & mineris, oleum in Tartaro, papyro & aliis dignoſcat?

Arida eſt planta capillus ♀is, & videtur prorſus exſucca, nihilominus libra una herbæ parum abeſt, quin expreſſione facta tantundem ſucci fundat, quem ineſſe vix jurato alius credat.

Hinc distinctio eſt neceſſaria. Unde diſtinguendum videtur inter hæc principia. Conſiderantur enim, ut ſupra jam innuimus, vel ut mixtum componentia, vel inde ſeparata. Et videtur coincidere hæc controverſia cum illâ Philoſophorum, quâ diſputant, an elementa actu inſint mixtis, an potentia?

Dien-

Dicimus ergò, actu quidem componi mixta ex quinque his principiis, (loquimur cum chimicis) eadem tamen actualiter in omnibus inesse, prout inde dantur separata, iisdem figuris, poris, & affectionibus, de eo valdè dubitari potest.

Componuntur mixta ex principiis chimicis,

Quin videtur solum lusus esse in terminis. Negari enim non potest, particulas & poros herbarum igne variè inverti, mutari, destrui, & ut *Cartesii* acutissimi illa huc applicemus *ex meteor c. 3. §. 19. pag. 225.* palam liquet, producti hujus vel illius per ignem à mixto partes easdem esse, quæ antea mixtum composuêre, sed illas inter se collisas & vi ignis agitatas, modò ex rigidis & inflexibilibus plicatiles, ex teretibus planas & secantes evadere, modò ex flexibilibus & plicatilibus in infle-

Sed igne mutantur eorum pori & particulæ,

xiles & rigidas, modò ex fixis in volatiles, modò ex his in fixas &c. mutari, unde poſtmodum coloris, odoris & ſaporis diverſæ admodum manant differentiæ.

Et idcirco rectè dicuntur in eſſe potentiâ.

Hinc cum unius corruptio ſit alterius generatio, reverà dici poteſt v. g. Sal per incinerationem plantæ productum potentiâ extitiſſe antea in herbâ, quàm in cineres eadem verteretur, & per aquæ elutriationem prodiret in conſpectum, licet ejusmodi particulæ Salinæ antea præinexſtiterint actu, verùm ſub aliis poris & figuris, adeoque in objectâ hâc materiâ aliquid fuerit, quod per ignis adminiculum elici per generationem potuit. Vid. *D. Rolfincius loco ſæpe laudato chim. in art. form. red. lib. 1. cap. 5 pag. 58.*

Objectiones diluuntur.

Et hinc cadit argumentum ſubtile pariter & frequens ; Ex ni-

hilo nihil fieri, unde ſubſumere volunt quidam, ergò principia vel actu adfuiſſe prius in mixtis oportet, vel ex nihilo aliquid fieri, cum ea quæ fiunt, fiant vel ex ente, vel non ente. Huic præter jam dicta unicum illud opponimus *Scaligeri*: Si ex nihilo nihil fit, ergò id quod aliquid eſt, in nihilum reverti nequit. Par enim ratio creationis & corruptionis. Nam ſi è punctis nullum poteſt confieri corpus, corpus item nullum in puncta reſolvi poterit. Et ſic diviſio ἐγχειρήσεων chimicarum in σύγκρισιν καὶ διάκρισιν *ſolutionem & coagulationem* locum ſuum obtinere poteſt. Eſt enim reverà hæc ſeparatio quædam, licet novâ accedente pororum inverſione è potentiâ in actum deducantur.

1. *Ex nihilo nihil fieri,*

2. *De diviſione operationum chimicarum.*

Exemplum adducitur vulgare. Sic si v. g. libra una spiritus seu olei vini immiscetur libris decem aut pluribus aquæ, reverâ dicere possum, Spiritum vini actu inesse aquæ, quia manibus meis ipsum infudi, eundem verò inibi adesse potentiâ (respectu ad novam inde ejus reductionem & productionem) ipse gustus aperiet, qui illud non pro Spiritu vini, sed pro aquâ, utpote prædominante habebit. Sed diutiùs his immoramur præter intentionem, quæ omnia fusius & accuratius discutiet *Magnif. Dn. D. Rolfincius in prælaudatæ chimiæ editione alterâ*, quam habet præ manibus.

Distinctio inesse. Videtur distingui eleganter posse inter τὸ inesse *materialiter* & *formaliter*. Materialiter principia chimica mixtis insunt actu, non verò æquè formaliter, cui fini ignis accedens, & variè partes immutans formam aliam producit

adeoque per transmutationem ejusmodi ibidem generantur, tanquam nova entia, fitque, quod eâdem formâ non erat ante.

Illustrationis verò gratiâ adducere non incommodum judicamus locum *Aristotelicum*, ex *lib.1.physic.cap.7.* ubi scribit *Philosophus*, fieri aliquid, multipliciter dici, & inter alia: Fiunt, *inquit*, quæ fiunt simpliciter (id est, substantiæ, vi accidentium) alia quidem μετασχηματίσει, *transfiguratione*, ut statua ex ære: τὰ δὲ προσθέσει, *alia verò appositione*, ut quæ augmentantur: τὰ δὲ ἀφαιρέσει, *alia verò subtractione*, ut ex lapide Mercurius: τὰ δὲ συνθέσει, *compositione*, ut domus; τὰ δὲ ἀλλοιώσει, *alia verò alteratione*, ut quæ vertuntur secundum materiam. Locum habent in productione principiorum chimicorum

Quæ fiunt multipliciter fiunt ex Philosopho.

Quis modus b. l. valeat. rum tum ἀφαίρεσις *subtractio*, *separatio*, tum ἀλλοίωσις *seu alteratio*. Quæ quidem ex dictis jam patent.

Divisio alia. Nec abludit divisio altera, quâ tribus constare naturalia corpora ajunt sapientes, 1. ἐκ διεστώτων, *ex separatis*, ut tritici cumulum, 2. ἐκ συναπτομένων, *ex contextis*, ut navem. 3. ἐξ ἡνωμένων, *ex coadunitis*, ut animal ex animâ & corpore. Addunt alii 4. τὸ κατὰ μίξιν, *ex mixtione*, ut mulsum.

An ergò salia volatilia plantarum insint actu, vel potentiâ, Quid itaque statuamus de Sale nostro herbarum volatili, curiosis fortean lubido erit nosse, præsertim, cum dixerimus, id sine igne paratum esse. Pro præcipuo enim & palmario ferè id adducunt communiter argumento, ut probent, actualiter omnia Salia dari in mixtis, exemplo succi acetolæ, aliorumque sensim exsiccati,

ubi

ubi cum tartaro herbarum Salina concrescunt spicula. Sed ut paucis respondeamus, id in sequenti experimento ipso, Bono cum Deo, latius promittentes: Si actualiter inest, cur hactenus à nemine fuit in apricum productum?

Arbitramur idcircò, ut in principio capitis hujus innuimus, adesse particulas volatiles in plantis, quas si quis per supra proposita mercuriales vocare voluerit, liberum id ei relinquimus. Illæ verò cum sine destructione mixti non possint ita aptari, ut sensibus occurrant, locum hîc meretur generatio illa tertii modi *Aristotelici* ex *lib. 1. de gener. & corrupt. c. 3.* quâ ex insensibili fit sensile, & ex non manifesto & latente conspicua ad sensum & apparens substantia.

Respondetur ex principiis Cartesianis & Aristotelicis.

CAPUT X.

Convenientia & diſcrepantia Salium volatilium, ſeu, An omnia Salia volatilia ſint ejusdem generis?

OBiter ſuprà tacta fuit controverſia de ſpirituum oleorumque communi & diſcrepante uſu. Cum verò eadem quæſtio de volatilibus moveri ſalibus poſſit, placuit peculiari de eâ agere capite. Nam ſi fateri volumus, quod res eſt, idem de omnibus principiis chimicis quæſitum eſt, cum non modò de oleis & ſpiritibus, uti jam diximus; verùm etiam de Salibus alcalibus controvertatur: an omnia

An principia Chimica omnia conveniant,

omnia ejusdem ſint naturæ, & in qualitatibus conveniant, adeoque aliud pro alio ſubſtitui poſſit. Idem de phlegmate, ſeu aquis deſtillatis, ut non minus de terrâ, ſeu capite mortuo valet.

166

Decidi res poſſe videtur tota diſtinctione. Aliæ nempe affectiones horum principiorum (prout ſeparata ſunt è mixtis) ſunt *communes*, aliæ *propria*. Communes ſunt, quæ omnibus conveniunt; propriæ, quæ ſingulis ſunt quaſi privatæ & ſpecificæ. *Diſtinguitur inter eorum affectiones,*

Ita negari non poteſt, in genere ſecum conſentire aquas, quod ſint inſipidæ; ſpiritus, quod ſint ſapidi, ardentes, volatiles; olea, quod ſint φλογιςὰ, ut ſimul comprehendamus expreſſa; Salia volatilia, quod facilè auras petant; alcalia, quod fixiora ſint & particulis rigidis & inflexibilibus & *Communes*

igni

igni renitentioribus conveniant; terra, quod sit sicca, ut de sapore, odoreque ex parte communibus nil dicamus.

...t privatas ...u pro- ...rias,

Præter has verò communes qualitates, uti herbarum, ex principiis his compositarum, virtutes, ceu mixtorum ut sic, mirum quantum variant, ita & differre ab his separata eadem, efficitur. Licet enim ad sensum & apparenter sæpe illa ipsa videantur esse planè eadem, in rei tamen veritate diversitatem inter ista agnoscere æquum est. Ita in aquis, ob deliquatum Sal volatile, aliumque odorem & saporem iisdem concilians, manifesta est differentia; in spiritibus & oleis ad idem sensuum judicium jam provocavimus, nam ubivis alia aliaque datur mixtura.

Quoad Salia alcalia, non negamus

nus virtutem specificam, quæ toti convenîebat mixto, maximam partem destructam esse, utpote si id omne possent Salia plantarum, quod ipsæ plantæ, ex quibus parata fuerunt, sequeretur absurdum, nullam vim plantarum fuisse in eâ substantiâ, quæ per incinerationem & combustionem periit. Verùm non omnium virium facta fuit jactura, sed aliquid de viribus & qualitatibus herbæ, v. g. absinthii, carduibenedicti servatur, à quibus postmodum qualitatibus & viribus fit denominatio, ut hoc Sal meritò dicatur Sal absinthii, non verò misti alterius. Vid. sæpe nominatus *Dn. D. Rolfincius l. c. l. 5 sect. 1. cap. 1. pag. 282.*

in specie exemplo alcalium,

Quod ut penitius indagemus, par est, ut fundamentum virtutum herbarum paulò curatius pensitemus. Nil dicemus de quali-

Virtutes herbarum

qualitatibus ipsarum primis activi vel passivis, nec quæ exinde procedunt, & primarum sunt internunciæ, secundis, tertiisve, nec, quæ non paucis malè audiunt, de occultis. Sed cum in chimico versemur foro, chimicè eadem scrutemur. Constat nimirum, juxta hæc principia chimica, prout vel phlegmate, vel sulphure, Sale volatili, fixove magis abundant mixta, ita & variare tum ipsorum, tum inde per artem productorum vires.

Variant ex variatione principiorum,

Ita caryophyllorum, nucis moschatæ, anisi, fœniculi, carvi, menthæ &c. vires potissimum adscribendæ veniunt sulphuri, seu particulis oleosis, & Sale volatili remixtis, quod nemo homo diffitebitur. Hinc verò consectarium est, chimicè ex illis prolecta per ignem olea, vel etiam expressa, abundè gaudere simplicis sui facultatibus, &

Exemplo oleorum destillatorum,

adeò

adeò ipſorum v.g. aquæ, ſpiritus, ſalia, easdem non tam benè in corpore humano exprimunt, quam illa ipſa olea.

Sic etiam abſinthii & cardui benedicti aliorumque ſimilium amaricantium vis præter mercuriales volatiles particulas bonam partem debetur Sali fixo, unde ipſorum Spiritus, eſſentiæ & Sal alcali maximè vires illas ſpondent, quas ab ipſis expectare licet. Ita ut & volatilium mentionem faciamus Salium, antiſcorbuticarum plantarum virtus, uti jam ſuperius tetigimus, in Sale conſiſtit volatili, hinc auxilium inde ſperatum non tam in aquâ, ſaleve fixo, quam in ſpiritu, vel Sale volatili actualiter ex iis prolecto quærenda eſt. Et hoc pacto de aquis quoque idem affirmare poſſemus, niſi ea in aprico eſſent & per ſe paterent.

Alcalium, abſinthii &c.

Et volatilium antiſcorbuticarum;

Fatendum tamen eſt, magnam hîc occurrere latitudinem, ma-

gnumque se offerre differendi campum, nisi hâc vice hisce solum aliis id melius discutiendi ansam præbere animus esset. Emicat autem hinc, à potiori quidem hoc modo faciendam esse denominationem; ob maximam verò principiorum inter se cognationem, & reliqua non omni excludenda sunt encomio, quæ solummodò secundariò, non principaliter vires sui simplicis sustinent.

Præsertim cum ipsa sint mixta, non pura.

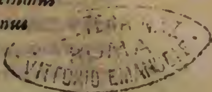
Cui & illud jungendum videtur, hæc ipsa per ignem producta corpora & principia chimica non esse pura, sed mixta, quo de in præcedentibus jam disseruimus; denominationem tamen fieri ab eo, quod in uno vel altero illorum prævalet & abundat.

Sed de his opinione nostrâ jam amplius egimus, quare hic TERMINALIA sunto.

F I N I S

BEATISSIMO PATRI, IVLIO TERTIO

Pontifici Maximo Ioachimus Perionius Benedictinus Cormæriacenus S.P.D.

VM ipse mecum reputo, Iuli Pontifex Maxime, quàm multi & Græci & Latini scriptores vitas résque gestas imperatorum literarum monumentis mandare & ab hominum obliuione vindicare studuerint, nõ possum equidem non magnopere mirari, tã paucos esse, qui idem officium sanctißimis clarißimisque illis duodecim viris, quos Christi Apostolos Græco sermone, id est legatos & quasi nuncios, maiorum nostrorum instituto nuncupamus, sibi præstandum putauerint. Etenim si tot homines ad illud officium cõmunis voluptas atque vtilitas, quæ duo in hystoria vel sola vel maximè spectantur, excitauit, eadẽ profectò causæ, quæ hîc multò & grauiores & veriores, quàm illic omnibus propositæ sunt, nõ solùm eundẽ parémque hominum numerum, verum etiam plures, vt idem horum causa susciperent ac efficerent, impellere & potuerunt, & verò debuerunt.

Nam, vt de oblectatione primùm dicam, cùm illi quòd maximam in eo voluptatem posteris propositam putarent, si quibus armis, quibúsque artibus ac rationibus imperatores tam Græci quàm Latini vel auxerũt imperium quod initio paruum accepissent, vel quod maximum accepissent conseruauerint, cognouissent, sibi in eorum rebus gestis scribendis, studiũ diligentiámque ponendam censuerint: quantam quæso, quámque veram cum maxima admiratione coniunctam voluptatem omnes ex Apostolorũ vitis percipere possunt, si eos duodecim vniuersos totum penè orbem terrarum, singulos infinitam hominum atque adeò populorum multitudinem ad Christi fidem religionémque deduxisse cognoscant? quanta verò eosdem affici necesse erit, cùm illos hoc totum sine vi, sine minis, fraude, insidiis, armis sanguine ac morte cuiusquam, quibus illis imperia sibi pepererunt, sed adhortationibus, precibus, modestia, continentia, parsimonia, patientia, aliísque virtutibus, id est, vt paucis omnia complectar, sermone & opere perfecisse intellexerint? Si enim eorum imperij initium recordando repetere velimus, tria milia hominũ à Petro primo sermone, altero, quem non ita multò pòst habuit, quinque ab ingrata Deo vita ad gratã sanctámque deducta reperiemus. Quòd si lõgius etiam progrediamur, in iis præsertim quæ quòd diuinis libris continen-

continentur, maiorem habent auctoritatē, quot milia hominum tota Græcia & Asia Paulum sola oratione & voce adiunctis nouis quibusdam inusitatisque operibus sub Christi imperium subegisse dicemus? Quod de cæteris quoque eodem modo iudicandum est. Conferantur nunc si placet, ea omnia quæ ab imperatoribus gesta sunt, quò facilius quāta sit in excitanda admiratione, pariendáque voluptate dissimilitudo, intelligatur. Alius apud Romanos Galliam Romano imperio adiūxisse, alius Germaniam dicitur, alij alias prouincias. An hæc illi sine agrorum depopulatione, sine vrbium euersione, sine cæde innumerabilium hominum, templorum direptione, iurísque diuini ac humani violatione aut perfecerunt, aut perficere potuerunt? Ex quibus intelligi potest, quæ aut quorū voluptas sit ea, quæ iis legendis paritur, ex quibus maximū animo dolorem omnes capere debent. Quòd si nihil tale in Apostolorum expeditionibus reperitur, contráque hominum salus, Rerum publicarum à miserabili deorum, id est dæmonum seruitute liberatio, veríque Dei religio eorum diligentia procurata & constituta est, certè horum omnium cognitione incredibilis quædam ac vera delectatio pariatur necesse est. De vtilitate eadem dici possunt. Si enim omnes ea & legere libenter, & attentis animis audire solent, quæ ad se pertinere intel-

ligunt, legẽdis autem audiendiſque rebus geſtis Apoſtolorum ea cognoſcuntur, & diſcuntur omnia quæ ad ſummam omnium hominũ vtilitatem, dignitatem, ſalutémque conducunt, an non indecorum videtur, hæc tam vtilia aut neceſſaria potiùs poſteris nõ tradere, vitas autem imperatorũ memoriæ prodere, quæ nec vtilitate cum his, nec neceßitate, nec verò dignitate comparari vllo modo poſſunt? Nam vt de hoc quoque aliquid dicam, fuerint ſanè in illis virtutes quæ eis à ſcriptoribus tribuuntur, fuerint in eis bene viuendi exempla, fuerint iidem continentes, iuſti, ſapientes, fortes: at veræ illæ virtutes non ſunt habẽdæ, præſertim cum à fide ſine qua Deo nihil gratũ eſſe poteſt, ſeiunctæ fuerint atque ſecretæ. Hoc etiam verè dici poteſt, cum ea ferè quæ illis tributa ſunt, ſcriptores vel ignorauerint, vel gratiæ cauſa & ad eorum vel aliorum voluptatẽ ſcripſerint, illos magna ex parte libros ſuos mendaciis & vanitatibus referſiſſe. Quæ ego omnia ſi mihi propoſitum eſſet, facilè docere poſſem, præſertim cùm ſummas eorũ qui his temporibus vixerunt, virtutes in hiſtoria legamus, quorum ſcelerum ita plerique ſpectatores fuerunt, vt eos ſuo teſtimonio iugulare poſſint, non ſubleuare. At in his duodecim viris quos Apoſtolos vt dixi maiorum noſtrorum inſtituto vocamus, nihil fucatum, nihil fictum, nihil denique ſimulatum reperiri poteſt, ſed omnium

nium verarum virtutum in illis quasi splendor quidam expressus earúmque summa consistit, eiúsque rei non hominē testem habēt, sed Christum, id est Deum qui eos & lucem mundi appellat, & doctores eiusdem instituit, vt lucem ad sanctissimam eorum vitam, doctrinā ad ea quæ eos aliis tradere iussit, retulisse videatur, Quòd si eorum vitam atque doctrinā Deo gratam acceptámque esse videmus, quid de vtilitate existimare debemus? Legendis quidem veterum historiis nobis sæpe verbum prudenter, fortiter, moderatè, iustéque dictum placet, sed tamen an vita eorum quorum illud est, ei consona fuerit, ignoramus semper, aut plerunq; dubitamus, propterea quòd ferè vsu venire videamus, vt oratio pulcherrima sit hominum, vita turpissima, & ab oratione dissentiens: ex quo dicta ferè contemni solent. Quæ autem ab Apostolis in eo genere dicta feruntur, ea nobis similiter venire in dubium non possunt, propterea quòd illi & eam vitam traduxerunt, vt ipsius comes illorū esset oratio, & eo sermone vsi sunt, illum vt non refelleret vita, sed comprobaret. Hæc igitur aliáque talia cogitāti mihi, visum est indecorum maximè, cum non solum imperatorum, sed etiam priuatorū hominum vitas, id est dicta & facta quæ magna ex parte eiusmodi essent quæ dixi, tam multi scripsissent, neminem adhuc ferè extitisse, qui horū sanctissimo-

rum clarißimorúmque virorum res gestas sibi literis mandandas censuerit. Itaque hoc mihi opus suscipiẽdum esse statui, quod quò maiorem auctoritatẽ haberet, ea primum de his talibus viris tradidi, quæ diuinis literis ac libris continentur: deinde ea quæ probati auctores, ij præsertim qui id genus vitæ quod Christum nobis in præceptis reliquisse videmus, magnà cũ laude & gloria secuti sunt, memoriæ prodiderunt. Nam si qui fortè tales sunt, qui ea quæ de illis nõ iam diuinæ literæ, sed vel Egesippi, vel Irenæi, vel Eusebij, vel etiam Hieronymi aut aliorum eiusdem generis scripta confirmant, contemnenda putant, aut nullius esse auctoritatis censent oportere, aut eodem in numero & loco habenda illa iudicant, quæ de illis vniuersa Ecclesia multis iam seculis comprobauit: nõ video quid verum in historia quæ veritatis magistra est, aut sequi ipsi poßint, aut aliis approbandum pro vero tradere. Si enim, exempli causa, Aemylij Probi, si Suetonij, Plutarchi, aliorúmque scriptorum historias veras esse, ob eámque causam retinendas approbandásque iudicant, horum autem falsas, & ideirco respuendas: primum maximam iniuriam cum illis talibus viris tum Ecclesiæ facere videntur, qui horum scripta & Ecclesiæ iudicia minus habere virium ad faciendam fidem, quam illorum censeant oportere. Deinde cũ nihil afferre poßint,

cur illis potiùs quàm his fides habenda sit, & nos contrà graues causas afferre poßimus, quare his potiùs credi oporteat, isto quidem præiudicio suo planè declarant, & quantum ipsorum iudiciis tribuendum sit, & quid de eis omnes boni existimare poßint. In eodem mihi errore versari videntur ij, qui quales fuerint apostoli cæterique quos sanctißimæ beateßimæq; vitæ opinione clarißimos in cœlum hinc euolasse credit Ecclesia, scire non curant tenere verò quos se in vita præstiterint ac gesserint omnes ij, qui vel omnino à religione nostra abhorruerunt, aut eam quidem coluerunt, sed ei turpitudine vitæ quantum in ipsis fuit, tenebras offuderũt, sibi laudi esse ducunt. Videndum est enim, quãtum cuique scriptori tribuendum sit & fidei & tẽporis, vt in eo & locus retineatur, & modus necessarius adhibeatur. Quorum omnium si ratio habeatur, sicuti certè imprimis habenda est, non est id quidem dubium, quin quoniam historia & ad veritatem & ad maiores dirigi debet, horum duodecim virorum sanctißimorum & cæterorum quorum literæ diuinæ mentionem faciunt, vita primum locum tenere debeat, proximum, cæterorum quos Ecclesia veneratur, tertium, eorum qui à nostro viuendi instituto non abhorruerunt, nec ab Ecclesia coluntur, postremum, eorum qui ab eodem abhorruerunt. Quæ enim (malum) ratio

est id quod plerisque in more positum est, primas in hoc genere iis tribuere, quorum res gestæ traduntur, nec tam veræ sint, si modò sunt, quàm cùm superiorum omnium tum vel maximè primorum, nec tantam lucem támque certam ad vitam & mores afferre poßint? Nec vero si quis splendidæ orationis rationem ita habendum esse censeat, vt hunc tam necessarium támque vtilem ordinem peruerti continuò putet oportere, audiendus est. Isto enim pacto fabula, id est rerum falsarum fictarúmque narratio historiæ, verique cognitio falsi perceptioni anteponetur. Sed de his hactenus. Nunc cur & eum ordinem quem in exponendis eorum vitis seruaui tenuerim, & ad te potißimum, Iuli Pontifex Maxime hunc libellum miserim, dicendum est. Ego cum hos duodecim viros à Matthæo, Marco, & Luca non eodem ordine nominari animaduerterem, nec alium ordinem addendum putarem, eum potißimum secutus sum quem Lucas in euangelio suo tenuit, nisi quòd Paulum commodè inter Petrum & Andream interiici posse iudicaui, cum eos ab Ecclesia coniungi cernerem, & Mathiam postremum tenere locum, quòd Iudæ proditori cæteris præter Paulum iam delectis successerit. Tibi autem potißimùm Iuli Pontifex Maxime, horum talium virorum id est Christi Apostolorum vitas dicandas censui, quòd

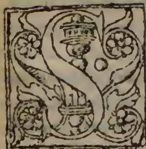
 173

ſui, quòd ſedes Romana, cui hoc anno prouiden tia diuina praeeſſe cœpiſti, ſemper iam ab initio Apoſtolica appellata ſit, nõ ob aliam cauſam, niſi quòd Petrus princeps Apoſtolorum primus eam vniuerſámque Eccleſiam rexerit. Eum equidem maieſtate tua indignum eſſe ſcio, ſed cum multos ſcribere de rebus diuinis cœpiſſem, atque hic vnus abſolutus eſſet, eum ad te hoc tempore dum alij abſoluentur, mittere malui, quàm gratulationis officio deeſſe, quod omnes boni certatim & votis, & oratione ſequerentur. Neque enim mihi committendum putaui, vt cum illi eam voluptatem quam incredibilem ex iſta maxima dignitate tua animis ſuis perciperent, declararent, velléntque te hunc ſummum honorem ex tua tuorúmque, id eſt Chriſti ouium dignitate adminiſtrare, ego vnus in tãta omnium lætitia facerem, nec oratione, ſcriptóque teſtificarer commune omnium noſtrum gaudium ex eo natum eſſe, quòd te diuinitus delectum eſſe ſperemus, vt quemadmodum iam cœpiſti, Eccleſiam quàm pernicioſis quibuſdam opinionum quaſi tempeſtatibus fluctibúſque iamdiu agitatam & perturbatam, tuendam conſeruandámque accepiſti, pro ſumma ſapientia & doctrina tua quam cum par i auctoritate Deus coniunxerit, ad eum tranquillitatis paciſque portum, quem tantopere omnes quaſi ex lõga nauigatione aſpirantes te-

nere cupiant, perducas Faxit Deus optimus Maximus, vt poteſtas & voluntas quas tibi dedi, eos exitus habeant, qui & illi maximæ gloriæ ſint, & Eccleſiæ vtilitati, & tibi dignitati. Vale Beatiſſime pater. Cormæriaci quod eſt oppidum Turonum in Gallia Decimo Cal. Decemb. 1 5 5 0.

VITA BEATI PETRI APOSTOLI,

Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno auctore.

IMON is qui Petrus à Christo, vt mox docebimus, appellatus est, frater Andreæ Apostoli, Ioanne; siue Iona patre natus est in oppido Galilææ prouinciæ, quod Bethsaïda dicitur. Is à Christo primùm discipulus delectus est, deinde apostolus, postremò cæteris totíque Ecclesiæ præfectus est. Quod quemadmodum factum sit, sigillatim exponendum censui. Andreas quidem eius frater, cùm Ioannem, qui Christum baptizauit dicentẽ audiret, Iesum esse qui peccata tolleret, eum secutus, apud illum eo ipso die cõmoratus est. Postridie Simonem fratrem primum inuenit, eíque se Christum, id est eum quem lex & prophetæ venturum prædixissent, & inuenisse & vidisse dixit. Simon qui hoc experiri vellet, ad Iesum se adducendum curauit, quem vt ille vidit, eum esse Simonem Ionæ filium dixit, eíque nomen Petri imposuit quo appellandus esset. Petrus Iesum his gestis sequi Ioan. 1.

non cœpit sed tum denique, cùm ad mare Gali-
Luca.5. lææ eum se vocantem audiuit. Cùm enim duæ
Matth.4. naues ad lacum Genesarenum starent, earúm-
Mar.1. que vnam quæ Simonis erat, Christus conscen-
disset, eum, vt à terra paulùm subduceret, roga-
uit. Christus sedens ex nauicula multitudinem
docebat: qui vt dicendi finẽ fecit, Simonem ad-
monuit, vt rete laxaret, ac in mare demitteret.
Simon se ac socios tota nocte in piscatione ope-
ram perdidisse dixit, se tamẽ dicto eius audien-
tem, rete laxaturum. Quòd cùm fecisset, piscium
multitudinem cœperunt tantam, vt rete rum-
peretur, cogeretúrque ipse & socij eiusdem na-
uis alios qui in altera naui erant, rogare, vt ve-
nirẽt, & se adiuuarẽt. Illi cùm venissent, vni-
uersi vtranque nauem impleuerũt, quo quidem
pondere penè naues submersæ sunt. Simon autẽ
Petrus qui hoc Christi factum secum animo
penitus vt insitatum, reputaret, & mirare-
tur, se ad illius pedes infirmitatis conscius misit
eúmque rogauit vt à se qui peccator esset disce-
deret. Christus Petrũ vt bono animo esset ad-
monuit, eique fore dixit, vt homines caperet, id
est retibus orationis eos ad ipsius fidem deduce-
ret. Hinc Petrus ac socij eius relictis omnibus,
Christum ita secuti sunt, vt nunquam posteà
ab eo discesserint. Itaque cùm non ita multò
post, multi eius discipuli, propter eum sermonem
quem ab illo de edendo corpore, & potando san

guine

175

guine suo habitum praepostere acceperant, discederent, rogarétque Christus duodecim apostolos, num ipsi etiam abire vellent, Simon Petrus Ioan. 6.
vnus pro omnibus respondit, Domine ad quem nos conferemus? Verba enim eum vitae aeternae habere. Se etiam ac condiscipulos credere, ac cognouisse iam eum esse Christum Dei viui filiũ. Erant iam tum ex communi discipulorum numero duodecim delecti, quos apostolorum appellauit nomine. Quod cùm Matthaeus, Marcus & Lucas exponunt, Petrum primo loco nominant: Matthaeus verò praeterea primum eum Matt. 10.
vocat. Duodecim autem, inquit, apostolorum nomina sunt haec, primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus & Bartholomaeus, Iacobus Zebedaei, & Ioãnes frater eius, Thomas & Matthaeus publicanus, & Iacobus Alphaei, & Thaddaeus, Simon Chananaeus, & Iudas Iscariotes qui & tradidit eum. Sed ad alia veniamus. Christus cum quinque milia hominũ quinque panibus ac piscibus duobus ita satiasset, vt reliquiae etiã permultae superessent, apostolos conscendere nauem, & trãsmittere, dum multitudinem dimit- Ioan. 6.
teret, iussit, ipse dimissa turba, solus in montem Matt. 14.
oratum ascendit, ibique vesper etiam orat. Na- Marci. 6.
uicula autem in qua erant apostoli, in medio mari ita fluctibus iactabatur, vt penè se euadere posse iam diffiderent: cùm Christus re co-

gnita, quarta noctis vigilia ad eos venit ita pedibus, vt si terra eundum fuisset. Quem cùm ita ambulantem discipuli animaduertissent, metu perculsi, clamare, ac visionem esse dicere. Ipse statim vt bono animo essent hortatus est, se esse, ne timerent. Petrus rogare eum, vt si ipse esset, se ad ipsum venire iuberet. Cúmque Petrus illius iussu de nauicula descendens, pedibus ingredi cœpisset, exorta vi magna ventorum timuit, iámque submergi incipiebat, cùm Christum vt se seruaret, rogauit. Christus autem porrecta manu comprehensum & ereptum obiurgauit, quòd de ipsius auxilio & ope diffisus esset. Christus in agrum Cæsarien-

Matt. 16. *sem nec ita multò pòst cum discipulis venit. In*
Marc. 8, *ipso itinere cùm ab eis quæsiuisset, quænam es-*
Luc. 9. *set hominum de ipso opinio: illique ita respondissent, vt diceret eum aliis Ioannem Baptistã, aliis Eliam, nonnullis Hieremiam, aliquibus vnum aliquem ex prophetis videri, eos rursus rogauit quemnam illi ipsum esse dicerent. Tum Petrus vnus pro omnibus respondit, eum esse Christum Dei viui filium. Quo ille respõso satis declarauit, quãtum ei tribueret, quamq; verè de illo ipse sentiret. Itaque Christus ipse beatum eum esse dixit, quòd ei nõ caro & sanguis, sed pater ipsius qui in cælo esset, talem de eo opinionem patefecisset atque enunciasset. Eúmque Petrũ esse professus, supra, & in ea petra ecclesiam*

ſiam ſuam ædificaturum ſe eſſe promiſit, quam portæ inferorum nulla vi labefactare poſſent aut euertere. Claues præterea ei ſe traditurum cœlorum, id eſt, eiuſmodi duplicem poteſtatem, vt quicquid alligauiſſet in terra, id ipſe ratum in cœlo habiturus eſſet. Eodem fere tempore amoris ſummi illius quidem, ſed parum conſiderati ſigna magiſtro diſcipulus oſtendit. Nam cùm idem diſcipulis, ſibi propediem Hieroſolymam eundem eſſe exponeret, ibique fore, vt à pontificibus primiſq; ciuitatis irrideretur, cõſpuetaretur, verberaretur, interficeretur, ac tertio die ab inferis excitaretur: Petrus qui hæc eius maieſtate ac virtute indigna exiſtimaret, nõ diuinam prouidẽtiam charitatémq; illius in genus hominum conſideraret, eum obiurgauit his verbis, Deus iſta prohibeat, hæc tibi minimè accidẽt. Hoc Chriſtus ita acerbè tulit, vt eũ aduerſariũ vocauerit, eiq; vt ſe ſequeretur imperauerit, quòd non ea quæ Dei eſſent, verùm ea quæ hominũ ſpectaret. Sexto poſt die illũ Chriſtus vnà cũ Iacobo & Ioanne eius fratre in montẽ quendã remotis arbitris duxit, vbi cũ ita illius & vultus immutatus eſſet, & veſtis, vt ille ſolis lumẽ imitaretur, hæc niuis cãdorem: eodemq; puncto temporis Moſes & Elias viſi eſſent cũ eo loquẽtes de morte quã Hieroſolymis perpeſſurus eſſet, tũ Petrus loci amœnitate, chriſtiq; iucũdiſſimo illo gratiſſimóq; aſpectu captus

Ibidem.

Matt. 17. Marc. 9. Luc. 9.

& delinitus, Domine, inquit, gratus est hic & cõmodus nobis ad habitandum locus. Itaque si tibi videtur, tria hic tabernacula, tibi, Mosi, Eliæq; faciamus. Nihil ad hæc ille respondit, tantúmque visi sunt illi vocem exaudire monentis vt Christum filium suum charissimum audirent. Quod cùm audirent, præ metu proni in terram ceciderunt: ad quos Iesus accedẽs, eis, vt surgerent nec timerent, imperauit. Illi surgentes cùm oculos sustulissent, præter Iesum viderunt neminem.

Ibidem. *Capharnaum Galilææ oppidum Christus docẽdi causa tum fortè venerat, cùm nonnulli quorum hoc munus erat, ibi tributum exigebant. Ii ad Simonem Petrum adeuntes, eum rogarunt num Christus eius magister tributum pendisset. Cúmque ille annuisset, domum in qua Christus erat ingressus est. Christus eum occupans quæsiuit, à filiisne suis reges tributum exigerẽt, an ab alienis. Cùm ille ab alienis respondisset, tum Christus conclusit, liberos esse filios, sed ne ipsi illis causam sermonis de se afferrẽt, eum ad mare iussit ire, & hamum iacere, cúmque piscem quem primum cœpisset auferre, eiúsque ore aperto numum quem*

Matt. 18. *inuenturus esset, pendere. Idem cùm Christum*

Luc. 17. *audisset siue docentem, siue admonentem, siue etiam præcipientem, vt si quis nostræ religionis ac disciplinæ alteri peccasset, is primùm clam remotisq; arbitriis, ab illo obiurgaretur: si ipsum*

non

177

-airet, duos testes adhiberet: si ne tum quidem in viam rediret, idem apud ecclesiam ab ipso accusaretur: cui si minime ille obtemperaret, iam pro alieno à nostra disciplina haberetur: quoniã quoties peccanti nobis veniam dare nos oporteret, ex Christi oratione non planè intellexerat: eum rogauit, quoties peccanti fratri ignoscere deberet, & an si septies peccasset, in eo modum statuendum esse censeret. Christus autem non in septimo quoque peccato modum se statuere respondet, sed in septimo & septuagesimo, Quo ille respõso facilè declarauit quotiescunque Christianus aliquis contra nos quippiã aut dixerit, aut scripserit, aut fecerit toties nos si ex animo vt sibi ignoscamus, roget, veniam dare oportere. Adolescens quidam admodum locuples ad Iesum adiens eum, vt viam salutis sibi ostẽderet, rogauerat, Christus legis Mosaicæ præcepta quæ roganti ille commemorasset, eiusmodi esse respondit, vt iis si pareret, vitam & gloriam consequeretur sempiternam. Quibus cùm se ille iam inde à puero obtemperasse dixisset: Christus quiddam illi deesse addidit, quod si faceret, fore dixit vt perfecto absolutóq; virtutis munere fungeretur. Hoc autem in eo positum esse, vt omnia quæ haberet, vẽderet daréтque egentibus, veniénsque ipsum sequeretur. Ille qui multa, vt dixi, habebat, cùm de bonorum cõtemptione ac despicientia verba Christũ

Matt 19. Mar. 10. Luc. 18.

facere audiſſet, triſtis abiit. Chriſtus autẽ hoc comperiſſet, diſcipulorum animos à diuitiarũ & opum ſtudio hoc modo abduxit, difficile eſſe eos qui eſſent locupletes, in cœlũ peruenire: quinetiam facilius eſſe camelum per foramen acus trãſire, quàm eum in cœlum conuolare, cuius ſpes omnis ĩ opibus acquieſceret. Quod cùm illi intellexiſſent, mirari & quærere cœperunt, quiſnam gloriam ſempiternam conſequi poſſet. Ille & hoc in hominibus ſitũ eſſe negauit, & nihil eſſe dixit quod Dei poteſtatem potẽtiámque effugeret. Petrus verò qui Chriſtum de cõtemnendis deſerendiſque omnibus ita diſſeruiſſe meminiſſet, vt ei etiam qui hoc feciſſet, ſi gloriam conſequi ſempiternam vellet, neceſſe eſſet ipſum ſequi, rogare eum cœpit, quódnam præmium ipſe ac condiſcipuli, qui eum contemptis relictiſque omnibus ſecuti eſſent, ab eo expectare deberent. Tum Chriſtus iureiurando confirmauit, ipſos illos qui eum ſecuti eſſent, in mundi renouatione cum cœpiſſet iudicare, in ſellis duodecim ſedentes, duodecim tribus Iſraëlitici populi iudicaturos: omnes verò qui vel domum, vel fratres, vel ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut liberos, aut agros ipſius nomine cauſáque reliquiſſent, vitam ſempiternam eſſe conſecuturos. Idem in conuiuio illo ad quod extremum duodecim apoſtolos pridie quàm in crucem ageretur, adhibuit, quantum &

... Iesu tribueret, & de se detraheret declarauit, quãtóque studio ad gloriam aspiraret sempiternam. Cum enim Iesus abluere eis omnibus pedes ac detergere constituisset, primum à Petro initium cœpit. Quod ille primum cum & magistri dignitatẽ, & suam infirmitatem, & vt ita dicam, indignitatem cõsideraret, pati noluit: deinde cum illum dicentem audisset, si eum non ablueret, nihil ipsi cum eo commercij, nihil commune futurum, tanta animi alacritate concessit, vt non solum pedes, verum etiam manus & caput quo minus ab eo abluerentur, minimè recusaret. Eadẽ in cœna paulò pòst, idem Christum tristem perturbatúmque animo animaduerterat, eodémque affectum animo ipsi ac condiscipulis prædicentem audiuerat, fore, vt vnus eorum ipsum proderet. Qua illius oratione cùm vehementer omnes, vt æquum erat, commoti essent, ipse Ioannem silentio admonuit, vt ex Christo quisnam hoc tantum támque immane scelus admissurus esset, cognosceret. Ille in Iesu sinum capite deposito, intellexit ad eum hoc crimen pertinere, cui frustum intinctum Iesus porrecturus esset. Quanta in magistrum fide esset, ibidem ostendit. Nam cùm ille omnibus prædixisset fore, vt ipsi ea ipsa nocte se deserto discederent, ipse multis verbis, iterũ ac tertiũ pollicitus ei est, vt cæteri illũ desererent, se tamen cum illo pariter antè moriturum, quàm tanto scelere

se contaminaret. Quod quidem aliqua ex pa- tum præstitit, cùm paulò pòst, in eo horto qui quòd oliuis cõsitus erat Oliueti dictus est, multitudo omnis generis armatorum qui eum comprehensuri erant, à defendendo magistro non
Mat. 26. *deterruit, districtóque gladio Malcho qui vim*
Marc. 14. *primus inferebat, aurem præcidit. Itaque solus cùm Ioanne postea ex apostolis Iesum cùm eum vinctum armata cohors ad pontifices & pharisæos hostes ducebat, vsque ad Annæ ædes secutus est. Sed iam tẽpus illud venerat, in quo Christus ei amicitiæ officia nulla, morte etiam proposita se prætermissurum pollicenti prædixerat fore, vt antequàm gallus ea ipsa nocte caneret, ter se ipsius esse discipulum negaret. Itaque amor ille quem tam eximium & singularem præ se ferebat, puncto temporis ac repente ita refrixit, & immutatus est ei animus, vt qui tot, vt dixi, armatorũ metu deterritus non fuisset paulò antè à defendendo magistro, tum muliercula voce & interrogatione impulsus se illius esse discipulum negauerit. Quod quia metu coactus fecit, non est à magistro quem ipse negauerat, desertus discipulus, fecit enim vt statim in viam rediret, vt colligeret, culpámque & cõfessione tacita agnosceret, & lachrymis dilueret: quemadmodum paulò antè ei prædixerat, cùm se rogasse patrem exposuit, ne illius fidem deficere tollique pateretur. Itaque hac illius pœ*

nitentia

nitentia tam grata Iesu fuit, vt tertio inde die cum ab inferis excitatus esset, & nominatim vni Petro se reuixisse nunciari voluerit, & se ipse illi cum solus esset eodem die ostẽderit. His ita expositis, ad maiora nũc lætioráque veniamus. Ex eis enim id quod adhuc dixi, intelligi licebit. Eo ipso quo Iesus reuixerat die cum mulieres quædã, in his Maria Magdalena, se ad sepulcrum Christi prima luce officij causa contulissent, neminémque vidissent, sed modò sepulcrum vacuum, Magdalena statim ad apostolos veniens, eis nunciauit sepulcrum inane esse, dominúmque sublatum. Petrus hoc nuncio valdè conturbatus, vnà cum Ioanne cursu eò contendit. Cúmque illi ita esse animaduertissent, domum se receperunt. In quo quidem officio quoniam illi duo soli fuerunt, facilè intelligi potest, in eis magistri amorem maiores vires habuisse, altiúsque radices egisse quàm in cæteris. Quod autem sequitur, eiusmodi est, vt ex eo vno illum magistro discipulum omnium charissimũ fuisse appareat. Fortè Iacobo ac Ioanni eius fratri, & Thomæ, aliisque nonnullis cõdiscipulis se ad mare Tiberiadis piscatum ire dixerat, quibus etiam visum est eò vnà proficisci. Conscensa naue cùm totam noctem frustra in piscatione consumpsissent, mane Iesus in litore cõstitit eo quidem habitu, vt eum minimè agnoscerent. Quærit ille nunquid cœpissent, quod cùm negarẽt, eis

dixit, si rete ad dextrum nauigij latus iacerent, fore, vt inuenirent. Paruerũt illi pisciúmq; multitudinem cœperunt tantam, vt rete iam trahere non possent. Ioannes animaduerso miraculo, Petro Iesum esse dixit. Petrus in mare se deiecit, alij nauigio terram tenuerunt, trahentes rete plenũ piscium. Cùm descendissent, piscem qui subditis ignibus coquebatur, & panem vident. Iubet eos Christus pisces afferre quos cœpissẽt, cõscensáq; naue Petrus rete traxit, in quo cùm centum quinquaginta tres essent, integrum tamen remansit. Ad prandium cùm discipulos Christus vocasset omnes ab eo panem piscémque acceperunt. A prandio Petrum ille rogat, an se chariorem, quàm alij qui aderant, haberet, ídque fecit iterum ac tertiò, cùm & Petrus singillatim ad rogata etiã respõderet, & Christus toties ei se oues suas id est ecclesiam suam cõmittere diceret. Hoc præterea Christus addidit, eum cùm adolescens esset, proficisci quò vellet solitum, fore cùm prouectæ ætatu fuisset, vt porrectis manibus eum alius cingeret & duceret, quò minimè vellet. Qua ille sua oratione significauit, quo mortis genere gloriam Deo tributurus esset. Idem cùm in cœlum Christus ascendisset, ante missum spiritum, iam tum non solùm scripturæ sanctæ mysteria intelligebat, verũ etiam eorũ veritatem re & euẽtu docebat. Cum enim duodecim apostolos à Christo delectos

180

delectos recordaretur, eum numerum Iudæ proditione ac morte & imminutũ, & restituẽdum esse ex Dauidis psalmis intellexit. Itaque cum surrexisset, hoc condiscipulos docuit, his verbis. Scripturã impleri oportere, quam spiritus sanctus ore Dauidis de Iuda proditore magistri, prædixisset. scriptũ enim esse in libro Psalmorum, Fiat domicilium eorũ desertum, nec sit qui in eo habitet: & episcopatũ eius alter accipiat. Itaque deligendum esse ac sufficiendum in eius locum vnum ex iis, qui semper Christum vnà cum ipsis secuti essent ex eo iam tempore, cum à Ioãne ablutus & baptizatus est, ad eum diem quo in cælum ascendisset. Hac Petri oratione cæteri apostoli adducti, duos vnà cum eo proposuerunt, Iosephum qui Barsabas dictus est, & Mathiam, orauerúntque Deum, vt ostenderet vtrum eorum vellet in Iudæ demortui locum succedere. Cúmq; eis sortes dedissent, Matthiæ sorte magistratus & apostolatus obtigit. Paucis pòst diebus, quinquagesimus dies, quem pentecosten Græco nomine appellamus, venit. Eo die cùm spiritum sanctum Christus discipulis misisset, quo completi variis linguis Deum laudarent, eius rei fama innumerabiles qui ex omnibus nationibus Hierosolymæ tum erant, ad rem cognoscendam excitauit. Cúmque in eum locum vbi erant discipuli, conuenissent, nemóque esset qui non illos eo sermone vti, Act. 2.

eáq; lingua loqui perciperet, quæ regionis cuius erat, ꝑpria esset, partim stupor eos inuasit, partim admiratio. Sed tamen nonnulli irridentes eos vino onustos esse dixerunt. Itaque Petrus vnus hanc illorum audaciam & calumniandi libidinẽ hac oratione reprehendit, falsò eos existimare nostros esse ebrios, cum tertia etiam tũ diei hora esset, esse autem hoc ipsum, quod Deus Ioëlis prophetæ voce prædixerat, fore, vt ipse extremis diebus in omnes homines spiritũ suum diffunderet, prophetaréntque ac prædicerent res futuras liberi Hierosolymitanorum: conuersáque oratione ad Hierosolymitanos, eis Iesum dixit virũ inter eos signis virtutibúsque à Deo probatum, quem ipsi interemissent, ab eodem ab inferis excitatum esse, quòd eo in loco retineri cohiberique minimè potuisset. Id enim Dauidem his verbis prædixisse, Insuper & caro mea in spe acquiescet, Quoniam nõ relinques animam meam in inferis, nec sanctum tuum corruptioni obnoxium facies. Dauidem enim non ipsum de se hæc dixisse, cùm & mortuus esset, & sepulcrum illius vsque ad eum diem ibi videretur, sed cum propheta esset, Deum ei iurasse quendam, qui ex illius semine nasceretur, in solio illius sessurum esse, hinc eum hæc de Christi, vt hoc verbo vtar, resurrectione multò antè prædixisse. Eum Iesum à Deo excitatũ esse, cuius rei ipsi omnes eius discipuli testes essent. Itaque eum

qui sublatus esset in cœlum, promißione patris donum illud effudisse, quod ipsi cernerēt & audirent. Eum antē in cœlum ascendisse Dauidē docere, his verbis: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorū: cum Dauid ipse in cœlum minimè ascēderit. Quapropter hoc sibi persuaderent, Iesum eum, quē cruci suffixissent, & dominum à Deo & Christū esse factum. Hæc cum Petrū perorantem audissent, subiit eos pœnitentia, eúnque ac cæteros apostolos rogarūt, quidnam facere eos oporteret: tum Petrus eos hortatus est, vt & eos veteris vitæ pœniteret, & vnusquisque eorum Iesu Christi nomine aqua salutari expiaretur. sic enim fore, vt donū spiritussancti acciperent. ad eos enim eorúmque liberos, & ad omnes qui procul abessent, quos quidem dominus vocauisset, hanc promißionem pertinere. Aliis etiam verbis plurimis eos hortatus est, vt se ab eo hominum genere qui Christum in crucem egissent, abducerent, atque secernerent. Valuit apud tria milia hominum hæc Petri oratio, omnésq; aqua salutari abluti expiatíque sunt. Ibidem. *Multò etiam plures, nec ita multò pòst, ad nostram fidem religionémque deduxit. Is enim vnà cum Ioanne in templum orandi causa ad horam nonam veniebat, cum claudus & paralyticus quidam, quem morbus is ex vtero matris inuaserat, portaretur: vt quemad-*

modum quotidie solitus erat, ante ianuam templi quæ Speciosa dicebatur, positus, aliquid ab iis qui introirent in templum acciperet. Is ergo cum Petrũ & Ioannẽ introeuntes animaduertisset, eos vt sibi aliquid largirentur rogare cœpit. Quem cum illi intuerẽtur, Petrúsq; eum in ipsos oculos conijcere iussisset, ille paruit, quòd se ab eis pecuniam accepturum esse speraret. Sed cum Petrus sibi argentũ esse negasset, hoc se illi dare quod haberet, dixit, imperauítque vt Iesu Christi Nazareni nomine se in pedes erigeret, atque ambularet. Se erigit ille statim, & in tẽplum rectè ingrediens, Deo gratias agit, quod tanta admirationi fuit omnibus, vt maximus cõcursus factus sit populi in porticum Salomonis ad Petrum & Ioannem, cùm ille eos teneret. Quam multitudinem vt vidit Petrus, nihil esse dixit quòd mirarentur, aut in se & Ioannem oculos conijcerent, quasi vi sua atque auctoritate fecissent, vt ille incederet. Iesum enim esse quem & illi deditũ Pilati libidini, dimisso liberatóq; scelesto homine, interfecissent, & Deus ab inferis excitauisset, cuius fide & nomine is quem cernerent ac nossent, sanus esset & incederet. Scire se hoc ab illis imprudentia esse factum, quemadmodum etiam ab eorum magistratibus: quod autem omnium prophetarum sermone prædictum esset Christũ esse perpessurum, ita absolutum esse à Deo. Quare eos

facti pæ-

182

facti pœniteret, ipsiq; in viam redirẽt, vt eorum peccata eluerentur. Multáque alia in eandem sententiam ipse & Ioannes dicebat, cùm sacerdotes & magistratus templi atque Saducæi interuenerunt, qui iniectis manibus comprehensos eos in custodiam in crastinum tradiderunt, quòd molestè ferrent, doceri ab eis populum, & Iesu exemplo & nomine induci mortuorum resurrectionem. Quinque autem milia hominum qui hæc audierant, eis crediderunt. Postera die dum Annas & Caiphas aliiq; sacerdotes & scribæ conuenißent, eos produci iubẽt, ab eisque requirũt, cuius hoc nomine fecißent. Petrus spiritus sancti plenus, hoc scire omnes qui adeßent oportere dicit, si ab ipsis quæratur in iudicio, cuius nomine curatus eßet is de quo ageretur, curatũ eum eße Iesu Christi Nazareni nomine, quẽ cum cruci suffixißent, Deus à mortuis excitaßet. Hunc eße lapidem, qui cũ ab eis ædificantibus improbatus eßet, ad anguli caput sit accõmodatus, neq; in alio spem salutis eße collocandam. Neque enim nomen aliud eße in terra datũ hominibus, quo omnibus salutẽ dari oporteat. Illi cũ Petri & Ioannis, quos idiotas & ignaros eße scirent, constantiã tantã cernerent, & virtus eorum magnam eis admirationẽ attulit & oratio. Cúmq; hominẽ qui curatus fuerat, stantem cum eis viderent, nihil habebant quod contrà dicerent. Secedere tamen eos extra

concilium paulisper iusserunt, vt inter se quid faciundum esset constituerent. Rem esse ita claram & illustrem dicunt, vt eam ipsi iam negare non possent. Itaque hoc tantum placere, ne deinceps loquerentur aut docerent Iesu nomine. Quod cum eis imperarent, illi responderunt: Si æquũ esset diuino iudicio, eos potius quam Deũ audire, ipsi viderent, Se autem non posse de iis quæ vidissent & audiuissent non loqui. Eos tũ cum minis dimiserunt, cùm nullam satis iustam causam animaduersionis inuenirent. Discipulo-

Act. 4. *rum omnium eiusmodi erat vitæ institutum, vt nec quisquam eorũ quicquam haberet vt suum: & si qui eis se adiungerent, omnia quæ posside-rent venderent, preciúmque ante apostolos po-*

Ibidem. 5. *nerent. Vir autem quidam Ananias nomine cum Sapphira vxore sua, cum agrum vẽdidisset, multúmque de precio detraxisset vxore conscia, partem quãdam afferens ad pedes apostolorum posuit. Quod cum Petrus Spiritus sancti permotione cognouisset, ab Anania quæsiuit, cur à Satana impulsus, spiritui sancto mentitus esset, fraudassétque de agri precio, cum præsertim maneret ei, venditáque possessio in illius esset potestate. Neque enim eum mentitum esse hominibus, sed Deo. Hæc cum Ananias audiret, cecidit, & spiritum edidit. Quæ res omnium animos vehemẽti metu perculit. Vix autem trium horarum spatium intercesserat, cum*

Sapphira

183

Sapphira eius vxor huius rei ignara, introiuit. Eam Petrus rogauit, an tanti agrum vẽdidissent, quæ cum annuisset, reprehensáque esset ab illo, iisdẽ verbis quibus vir eius statim id quod ei Petrus prædixerat, cecidit mortua. Quanta autem vis in eo curandorum morborum fuerit, quantáque omnium de eo in hoc genere opinio, hinc intelligi licet, quòd cum omnes ægros & debiles in viis quibus iter facturum eum sperarent, posuissent, non expectabant, dum eos ipse tangeret, sed vim in eius vmbra tantam inesse putabant, vt se ac suos liberatum iri confiderẽt, si ea ad ipsos perueniret. Quæ eos spes minimè fefellit. Omnes enim qui tum è finitimis oppidis Hierosolymã venerunt aut delati sunt, Petrus sanitati pristinæ restituit. Æneam etiam quendam, qui annis octo iacuerat in grabbato paralyticus, Lyddæ curauit, quod cùm Lyddenses & Saronenses comperissent, ad Christianã religionẽ deducti sunt. Quinetiam mortuos excitauit in iis Tabitham quæ Dorcas dicitur. Hæc Ioppe habitabat, mulier cùm virtutibus omnibus, tum liberalitate in egentes prædita. Cum autem ex morbo interiisset, discipuli qui Ioppæ erant, missis duobus Lyddam, quoniam haud procul inde aberat, Petrum rogant, vt ad se venire ne grauaretur. Venit ille. circunstant eum omnes viduæ flentes, eique vestes ostenderunt, quas ipsis Dorcas faceret. Eiectis foras

Ibidem. 8.

Ibidem.

omnibus, ipse erat, cõuersúsque ad cadauer, Tabitha, inquit, surge: illa continuò oculos aperit quam sua manu erecta, sanctis ac viduis viuã reddidit. Cuius miraculi fama cum totã vrbẽ

Act. 8. *peruasisset, multi crediderunt. Sed eò vnde digressus sum, reuertor. Simon quidã erat in quodam oppido Samaritanorũ, magicis artibus & rationibus eruditus. Is cum longo tempore ante aduentum Philippi, qui fuit ex septem diaconis vnus, Samaritanos suis illis artibus præstigiisq; ita captasset semper, vt illum vim magnã esse Dei dicerent: tamen Philippo multa de regno Dei ibi disserenti cum multi assentirentur, ipse etiam assensus est, aquáque salutari expiatus, eum sequebatur. Apostoli autẽ qui erãt Hierosolymæ, cum Samariam disciplinam nostram approbasse audissent, eò Petrum Ioannémque miserunt, vt Samaritani oratione eorum, manuúmque impositione spiritum sanctum acciperent. Simon quem Magum paulò antè fuisse diximus, cùm ita spiritum sanctũ dari ab apostolis cerneret, contendit ab eis vt precio ad hãc vim & potestatẽ perueniret. Petrus qui scelus hominis perspectum haberet, Pecunia, inquit, tua tibi sit exitio, quòd Dei munus pecunia cõstare, quærique existimasti. Itaque eum admonuit, vt ipsum istius sceleris pœniteret, Deúmq; ipse rogaret, si fortè hoc animi tam peruersum præposterúmque iudicium remitteret. Ille apo-*

stolos

stolos orauit, vt dominum causa sua rogarent, ne quid eorum quæ dixissent, ei cõtingeret. Petrus Ioppæ apud Simonem quendam sutorem, eo tempore, quo Thabitam mortuam excitauit, habitabat. Paucis interiectis diebus, quadam ei visio hora diei sexta cum esuriret, & cibum capere vellet, hec modo oblata est. Cœlum apertum visus est videre, ex eóque linteum magnũ quatuor initiis & oris in terrã demitti, in quo essent omnia genera quadrupedum serpentium, & volucrum. Secuta est tum vox, siue admonentis, siue imperantis, vt ea occideret & comederet: cúmque negasset ille se vlla re vesci posse, quæ immunda sacráque esset, tum vocem audire visus est dicentis, quod Deus consecrasset & expiasset, id ne profanum diceret. Quod cum iterum ac tertiò factum esset, vas illud speciem lintei præferens, in cœlum receptum est. Petrus cum se collegisset, cogitare ac reputare secum cœpit, quidnam visio illa portenderet. Intereà & viri tres missi à Cornelio centurione cohortis Italicæ, ad ianuam Simonis sutoris perueniũt, qui euocatis nõnullis quærũt, num Simon Petrus ibi habitaret: & spiritus eum admonuit, esse tres qui eum vellent, cum quibus proficisci ne dubitaret, quòd eos ipse misisset. Itaque descẽdens, vltrò eis se obtulit, dixítque eum esse se quem quærerẽt rogauítque quid venissent. Illi se à Cornelio Centurione viro probo, cuius de-

Ibidem. 9. & 10.

virtute & liberalitate in egentes Iudæi omnes testarentur, missos esse dixerunt, quòd angelus sanctus eum admonuisset, vt illum accersendum curaret. postero die vnà cum illis profectus, sequenti Cæsaream peruenit. Cornelius conuocatis necessariis & amicis eos expectabat. Itaque vt eum appropinquare cognouit, ei obuiam prodiit, misitq; se ad pedes eius vt illum adoraret. Quod ille facere, cùm se etiam hominem esse diceret, prohibuit. Domum vnà cum eo loquens cum intrasset, vt multos qui conuenissent vidit, eos certò scire dixit, nefas esse viro Iudæo societate coniungi cum alienis aut ad eos accedere. Sed quoniam Deus ipsi ostendisset, neminem hominem profanum aut immundum esse habendum, propterea accersitum se non grauatè venisse. Hinc quærere cœpit, quãobrem ab eis accersitus esset. Tũ Cornelius quatriduo antè exposuit, cùm solus domi suæ hora diei nona oraret, virũ quendam veste candida ornatũ ita visum esse qui & orationẽ ipsius & eleemosynas Deo acceptas gratásq; diceret, ac moneret, vt ipse Ioppa Simonem Petrũ accerseret: itaque se gratias illi agere dixit, quòd venisset, & simul se paratos ad audiendum id omne quod ei à domino præceptum esset. Petrus cùm hæc audisset, sibi cõpertum esse dixit, nullius rationem à Deo potius quàm alterius, haberi, sed acceptos gratósque illi esse omnes apud

omnes

omnes gẽtes, qui eum timeãt, iustéque vixerint. Verbum misisse dum filiis Israëliticis quod pacem Iesu nomine nunciaret, eum esse dominum omnium. Eos scire verba habita esse ab illo per vniuersam Iudæam, quibus à Ioannis baptismo intellectum sit, Iesum à spiritu sancto vnctum esse, eundémque omnes qui à diabolo oppreßi eßẽt, p̃ sua benignitate curasse, cùm Deus in eo inesset, & cum eo versaretur. Se ac condiscipulos testes esse eorum omnium, quæ ipse in Iudæa Hierosolymæq; fecisset. Eum cùm Iudæi cruci suffixissent, tertio die à Deo ab inferis excitatum esse ostensúmque non omni populo, sed ipsis qui à Deo prouisi essent, conuiuióque ab eo adhibiti vnà cum eo edissent atque bibissent, cùm à mortuis excitatus esset. Eundem eis imperasse, vt populum docerent, ac dicerent pro testimonio, ipsum à Deo viuorum & mortuorum datum esse iudicem, Eum prophetas omnes ostendere, cuius nomine omnibus qui ei crederent, errantibus & peccantibus venia daretur. Nondum finem dicẽdi fecerat, cùm spiritus sanctus in eos descendit, qui eum audiebant. Quos cùm linguis loquẽtes, & Deum laudantes cernerent, Iudæi Christiani qui cum Petro venerant, obstupuerunt, quòd munus spiritus sancti ad Gentes etiam pertineret. Tum Petrus eos Iesu Christi nomine baptizandos expiandósque curauit. Hierosolymam cùm

Ibidē.12. *Petrus paulò pòst adiisset, Iudæi qui nostram disciplinam comprobassent, eum grauiter obiurgarunt, quòd ad homines qui præputium haberent, diuertißet. Quibus cùm rem omnem ordine narraßet, ita in eius sermone acquieuerunt, vt Deo gloriam tribuerent, quòd etiam Gentibus pœnitentiæ locum ad vitam dedißet. Iisdem ferè temporibus Herodes rex Iacobum Ioannis fratrem securi feriēdum curauit. Quod cùm Iudæis probari ac placuiße cerneret, Petrum etiam comprehendi iußit, & in vincula coniici, iis ipsis diebus, quibus Iudæi panibus fermento confectis vesci non solent, vt eum post Pascha populo produceret, Ecclesia toto illo tēpore Petrum precibus suis Deo commēdare nō desistebat. Nocte autem quam is dies sequebatur, quo eū Herodes producturus erat, Petrus inter duos milites vinctus catenis duabus dormiebat, & custodes ad ianuam carcerem custodiebant, cùm Dei angelus præsto fuit, qui excitato Petro, vt surgeret, vestémque sibi sumeret, séque sequeretur, imperauit. Ille catenis repentè è manibus elapsis, sic eum sequi cœpit, vt sibi visum oblatum existimaret. Nec verò ab ea erratione antè liberatus est, quàm præteritis primis & secundis vigilibus, portáque Ferrea quæ eis vltro aperta est, quæ eadem ad vrbem ferebat, viáque vna confecta, ab eo angelus discesit. Tum demum cùm se collegißet, certò scire se dixit;*

ſe dixit, angelum à Deo miſſum eſſe, qui ipſum è manibus & poteſtate Herodis eripuiſſet, & Iudæorum expectatione. Domum cùm veniſſet Mariæ matris Ioãnis, qui Marcus dictus eſt, in qua multi orabant, pulſauit fores. Cúmque puella quædam Rhode nomine accurrens, quiſnam pulſaret, rogaret, cognita Petri voce non aperuit, ſed geſtiens lætitia omnibus nũciatum rediit, Petrũ ad fores ſtare. Illi qui eum in carcerem coniectum cuſtodiri etiam exiſtimarent, primùm inſanire eam dixerũt, deinde cùm illa ita eſſe affirmaret, eius angelum eſſe fatebantur, in eáque ſententia permanſerũt, quoad Petrus qui ſemper pulſabat, intromiſſus, rei veritatem comprobauit. Ipſe manu indicto ſilentio, eis rem omnem ordine expoſuit, eóſque rogauit, vt ea ipſa Iacobo & condiſcipulis nunciarent. Iudæi poſteà extiterunt, qui primùm Antiochiæ, deinde etiam Hieroſolymæ docerent, qui non circuncideretur, vitam ſempiternam conſequi poſſe neminẽ. Tum fortè Antiochiæ erant Paulus & Barnabas, qui cùm contrà docerẽt id non eſſe neceſſarium, res ad magnam contentionem ſeditionémq; peruenit: itaque Chriſtianis omnibus qui eam vrbem incolebant, Paulum & Barnabam vnius, quoſdámque alios alterius factionis, mitti placuit de hac controuerſia Hieroſolymam ad apoſtolos atque maiores natu. Quò vt venerũt, apoſtoli maioréſq;

Ibidem. 9.

natu conuenerunt vnum in locum, vt quid de hac re teneri oporteret, viderent. Cúmque res diligenter tractaretur, Petrus surgens, scire omnes qui aderant, dixit, prouidentia diuina iampridem factum esse, vt ex ipsius ore Gentes euangelij verba audirent, & crederēt, ídque Deum ita approbasse, vt eis æquè ac ipsis qui Iudæi essent, spiritū sanctum daret, nihilq; inter vtrósque interesse ostenderet. Itaque nihil esse quòd dent operam, vt Deus onus discipulis imponat, quod neque ipsi, neque maiores ferre potuissent, præsertim cum munere ac beneficio Iesu Christi, gloriam sempiternam, quemadmodum illi se consecuturos esse confiderent. Iacobus frater Iudæ apostoli qui Hierosolymitanus episcopus erat, cùm perorasset Petrus, ita locutus est, Simonem narrasse, quemadmodum Deus primùm constituerit ex Gentibus populū sibi adipisci ac sumere; id quod prophetæ tradidissent. Itaq; hoc censere se, eorum animos qui ex Gētibus ad Deum reuerterētur, non esse conturbādos nouis legibus, sed scribendum ad eos esse, vt se deinceps ab iis quæ idolis immolarētur, à stupro & fornicatione, ab eorum animalium quæ suffocata essent, sanguine abstinerent. Hoc omnium sententiis cōprobatum est. Itaque missa epistola ad eos qui Antiochiæ erant, cuius hæc fuit sententia, Visum esse spiritui sancto & ipsis, nihil oneris eis imponere, nisi ea quæ

187

modò commemorauimus. Atque hæc quidem sunt, quæ de Petro in his libris, qui Noui testamenti nomine inscribuntur, & appellantur, scripta reperiuntur. Quæ autem deinceps narrabimus, ab aliis, vt ab Egesippo, Irenæo, & Eusebio, Hieronymóq; accepimus. Romam quidem Petrus venit Claudio imperatore, ibiq; pontificatum quinq; & viginti annis gessit, vt omnes probati auctores ac veteres cõmemorant. Quòd si quinque & viginti põtificatum administrauit, id est vsque ad quartumdecimum Neronis annũ, qui idem vltimus fuit, certè tertio vel secundo, vt Hieronymo placet, Claudij anno, primùm Romam venerit necesse est. Nonnulli autem exponunt, in iis Clemens, qui ei quarto loco successit, eum Romam eo maximè consilio venisse, vt Simonis Samaritani de quo paulò antè dixi, errorem refelleret. Egesippus quidem principio tertij libri aliquid narrat, quod quia & ad Petri laudem, & Simonis summum dedecus pertinet, nõ erit alienum exponere. Simonis istius fraudes & præstigiæ tantũ apud Neronem valuerant, vt non solùm primum apud eum locũ amicitiæ teneret, verùm etiam illi ab eo diuini honores tribuerentur, vt Iustinus, Irenæúsque commemorant: præter autem alia inusitata opera quæ effecturum se esse pollicebatur, etiam mortuos ab inferis excitare se posse iactabat. Excesserat tũ fortè e vita Romæ adolescẽs

Hierony. de scriptor. ecclesiast.

Clemens papa.

Egesippus lib. 3.

Iustinus.
Irenæus.

nobilis, Neronis propinquus, ad quem excitandum alij Petrũ, alij Simonem accersendum censuerunt, illi cùm venissent, Petrus Simoni qui suam vim & potestatem iactaret, priores partes dedit, ita tamẽ vt si id quod se facturum esse profiteretur, non præstaret, ipsi non deesset. Simon qui plurimùm apud barbaros & ignaros nostræ religionis homines artes suas valituras speraret, conditionem hanc præposuit, vt si ipse adolescentem ab inferis excitasset, Petro moriendum esset, sin Petrus hoc certaminis genere vicisset, idem supplicium maneret, Placet Petro conditio. Accessit ad mortuum, qui vt carmina quædam pronunciare cœpit, is qui mortuus erat, caput mouere, & agitare visus est. Hinc clamor barbarorũ, eum viuere, eum cum Simone loqui cum gaudio vociferantium: hinc in Petrum irarum stimuli, hinc etiam irridentium cachinni, quòd se ausus esset cum Simone comparare. Petrus qui ea falsa, quæ à Simone fierãt, intelligeret, eundem vultum, eundem oris animique habitum ferebat. Silentiumq; vt imperauit, ita locutus est, non id verum esse quod videretur, sed speciem quandam veri imitari, Quòd si verum esset eum viuere, ipse loqueretur: si verè ab inferis excitatus esset, surgeret, incederet, colloqueretur. Atque quò facilius non solùm id falsum esse quod videretur, intelligi posset, sed ne iam quidem ostẽdi speciem posse, Simo-

188

se, Simonem à mortuo iubet secedere: cùm recessisset, ne moueri quidem vnquam visus est postea. Tum Petrus cùm secum ipse silentio paulisper orasset, adolescenti vt Christi nomine sanus & incolumis surgeret, imperauit. Statim surgit adolescẽs, loquitur, incedit, cibum capit. Eum posteà matri tradidit, quæ cùm eum rogaret, vt ab se illum discedere ne pateretur, eam ne timeret, hortatus est, eum enim custodem suũ habet. Hoc cum omnibus ingentem admirationem excitasset, in cõtrarium versa sunt omnia. Petrum laudibus in cœlum ferre omnes, Simonem vt præstigiatorem irridere, explodere, & lapidibus obruere, idq́; factum esset, nisi Petrus compresso ac sedato paulisper tumultu, satis acre de illo supplicium sumptum esse dixisset, quòd artes suas nihil valere intelligeret atque sentiret. Viueret ille sanè, & Christi regnum crescere vel inuitus cerneret. Angebatur ille apostoli gloria, séque victum dolebat. Itaque conuocato populo offensum se à Galilæis (sic enim nostros contumeliæ causa appellabat) ostendit, deserturúmque se dicit eam vrbem quam tueri soleret. Constituit diem quo in cœlum volando ascenderet, sibique in cœlum quãdo vellet, aditũ patere dixit. Dies vt constitutus venit, collem Capitolinum conscendit, vnde se deiiciens volare cœpit, cum summa populi admiratione, qui eum venerabatur: plerique vim talem Dei, non

hominis esse dicebant, nihil tale fecisse Christũ. Petrus intereà orare cœpit Iesum vt ei suas artes futiles esse ostenderet, nec tali specie populus deceptus, non facilè ad fidem compelli adducique posset. Se tamen precari, vt sic in terram caderet, vt nihil se potuisse viuus recognosceret. Ille vt Petrus finem dicendi fecit, implicatis remigiis pennarum quas sumpserat, corruit, non quidem exanimus, sed fracto debilitatóque crure, Aretiam cõcessit, ibique mortuus est. Quod vt Nero comperit, dolens amici casu, ereptúmq; sibi virum Reipub. vtilem ac necessarium molestè ferens, Petrum quemadmodum interficeret, cogitare cœpit. Cùm verò comprehendi eum iussisset, ea re cognita, Christiani omnes eum rogant, vt aliò se recipiat. Petrus contrà, se non cõmissurum dicit, vt metu mortis cessisse videatur, æquum esse mori pro Christo, qui mortem subiisset pro omnibus, nõ mortem illam, sed immortalitatem futuram, indignam se esse fugám mortis, qui multos doctrina sua vt se hostias Christo offerrēt, impulisset. Christi prædictione mortem sibi subeundã esse, qua deo gloriam tribueret. Atque hæc quidem & his similia, Petrus afferebat, plebs antē illachrymãs ab eo petebat, ne se inter maximas sæuientiũ barbarorũ tempestates fluctuantem desereret. Vicerunt fletus & lachrimæ obstinatum animũ. Discessurum se ex vrbe pollicetur, Itaq; in sequẽti nocte

salutatis

189

salutatis Christianis, proficisci solus cœpit. qui vt ad portã qua egredi cõstituerat, venit, Christum sibi obuiam prodire videt, adoránsq; eum quónam iret rogauit. Ille cum Romã se vt iterum cruci suffigeretur, venire dixisset, statim Petrus hoc de genere mortis suæ dictum intellexit. Itaque in vrbem rediit, nec ita multò pòst comprehensus, supplicio crucis inuerso capite, quòd indignum se esse diceret, qui ita vt Christus moreretur, affectus est. In cruce multis verbis Christo oues commendauit, quas ipsi tradidisset.

VITA BEATI PAVLI APOSTOLI, IOACHIMO PERIONIO BENEDICTINO CORMŒRIACENO AUCTORE.

PAulus qui antea Saulus appellabatur, Iudæus, vt ipse ait, Pharisæúsque genere, ex tribu Beniamin, Tharsi quod est Ciliciæ oppidum, natus est. Vt autem aptus literis eius animus fuit, eum hierosolymam legis Mosaïcæ perdiscendæ causa parentes miserunt, ibiq; Gamalielem legis optimum interpretem doctorémque audiuit. Hic autem eum fructũ ex studiis percepit, vt statim ei contigerit æquales suos lõgè multúmque superare non solum legum institutorúmque, quæ à maioribus acceperat, doctri- Philip. 3. Act. 22.

na, verumetiam in iis defendendis studio & voluntate, Itaque dum etiam admodũ adolescens esset, cerneretq; Stephanum aliam disciplinã, vt ipsi videbatur, Mosaïca sublata & conuulsa, constituere velle, eorum omnium qui illum ea de causa lapidibus obruerunt, vestes custodiuit, necisque eius vt ipse ait conscius fuit. Nec verò ita multò post, biẽnio ferè exacto, cum ipse per se iam religioni disciplinæq; nostræ nocere posset, hostili infestóque animo ecclesiam primùm domi, id est Hierosolymæ, deinde foris oppugnare cœpit. Nam in ædes ipse irrumpebat, viròsque ac mulieres, qui Christũ vt Deũ colerent, vi abductos tradebat custodiæ. Impetratis verò hac de re à principe sacerdotum ad synagogas Damascenorum epistolis, quasi furiis agitatus, adiunctis comitibus, eo contendit, vt si quos ibi inuenisset huius disciplinæ viros ac mulieres, vinctos Hierosolymam perduceret. Iam ille magnam itineris partem in eo consilio propositóque permanens confecerat, cum subito media luce, offuso, obiectóque cœlesti lumine, excæcatus, metúque perculsus, ex equo decidit. Tum verò huiusmodi vocem exaudiuit, Saule, Saule, quid me oppugnas? Cúmque obstupescens, quæsiuisset, Quis es Domine? illéque dixisset. Se esse Iesum quem oppugnaret ac persequeretur, durúmque ac graue ei esse stimulo calces opponere, tum quærere cœpit, quid se ille

Act. 7.
Ibidẽ. 22.
Ibidem. 9
Galat. 1.

facere

190

facere iuberet, At ille, vt Damascum profici-
sceretur admonuit, ibi enim eum auditurũ, quid
ipsum facere vellet. Comites autem Pauli per-
terrefacti constiterant, cum & vocem exau-
dirent, & viderent neminem. His ita gestis,
Paulus vt praeceptis Christi parêret, oculos a-
perit, sed cùm nihil prorsus cerneret, à comiti-
bus deductus est. Iam triduo oculorum munere
caruerat, cibúmque non cœperat, cum quidam
Christi discipulus, cui nomen Ananias, ab il-
lo in visu admonitus confirmatúsq; quòd Pau-
lum sibi discipulum doctorémque Gentium de-
legisset, ad Paulum adiit, eique negotium quod
Ipsi Christus dedisset, exposuit. Expiatur salu-
tari aqua Paulus, captóque cibo vires suas sé-
que collegit. Atque hoc quidem pacto Paulus
à vita Deo ingrata ad Christianam religionẽ
traductus est. Nunc quem in hac se praebuerit,
dicendum est. Nunquam ille tam infestus &
acer nostrae religionis disciplinaeq; antè quàm ei
se Christi impulsu addixit, oppugnator hostisq;
fuit, quàm magnum se eiusdem posteà propu-
gnatorem defensorémque praestitit. Ad eam e-
nim defendendam tum celeritatem attulit, tum
studium, tũ incredibilem inuicti animi in omni
suppliciorum genere patientiam & constantiã.
Nam vt primùm aqua salutari expiatus est,
qui anteà in Iesum contumeliosus fuisset, eúm- Ibidem.
que Deum esse ac Christum quem iudaei serua-

torem expectarent, ita pernegasset, vt qui id cõfirmarent, eos vinctos ad supplicium necémq;, vt dixi, raperet, contrà non priuatim & obscurè sed publicè ac palam Damasci in senatu concilióque publico ciuitatis hunc & filium Dei & Christum esse profiteri ac prædicare cœpit. Quæ eius tam repentè facta mutatio, contrariáque oratio, & omnibus qui eum audiebant, tantæ admirationis fuit, vt dicerent: An non hic Hierosolymæ eos qui Iesum appellabant, oppugnabat, eóque huc venit, vt vinctos illos ad principes sacerdotum pertrahat? & Iudæis tam inuidiosa atque inuisa, vt tandem communi consensu & quasi conspiratione eum necare decreuerint. Quod quò & commodius & maturius facerent, præfectum Arethæ regis rogant vt vigiles pro portis excubare iubeat. At eius discipuli illorum insidiis cognitis, ipsum noctu è specula in sporta demiserunt, & ita fuga salutem quæsiuit. Lucas quidem eum commemorat statim ex hac fuga se Hierosolymam recepisse, conantémque se discipulis adiungere, metu prohibitum fuisse, quòd illi discipulum eum minimè crederent: Barnabeq; opera ad apostolos adductum esse, qui eis ordine quæ & in itinere sibi euenissent, & à se Damasci Iesu nomine magno animo acta essent, narrauerit. Ipse autem Paulus in epistola quam ad Galatas multò pòst scripsit, se

ad apostolos profectum negat nisi triennio pòst, primùmque in Arabiam concessisse, deinde Damascum rediisse confirmat. Itaque vel Lucas prætermissa eius in Arabiam profectione, & in Damascum reditu, quod triennio pòst egerit Paulus, commemorat, vel certè Paulus ex illa fuga Hierosolymam ad apostolos se recepit, cum eísque tam paucos dies cōmoratus est, vt hoc sibi commemorandum non putauerit, Vtcunque res habeat, hoc profectò constat, eum & Hierosolymam & in Arabiam venisse. Quantum quidem temporis in Arabia consumpserit, incertum est. Neque enim ipse, neque Lucas, neque quisquam alius tradit. Hoc autem dubium non est, quin in ea regione quandiu commoratus est, multa verba de religione nostra fecerit, multósque ad Christi fidem deduxerit. Ab Arabia Damascum se rediisse dicit, deinde triennio pòst, Hierosolymam venisse Petri vidēdi causa, & apud eum dies quindecim commoratum, aliúmque apostolum præter Iacobum fratrem, id est propinquum domini vidisse neminem. Quindecimo pòst die in Syriam & Ciliciam concessit, quòd vt ipse ait, Ecclesiis Iudææ quæ Christū colebant, facie ignotus esset. Atque hoc ipsum est fortasse quod Lucas deinceps commemorat, eum cum à Barnaba ad apostolos deductus esset, ipseq; cum Gentibus locutus esset,

disputassétque cum Græcis qui illum ob eam causam interficere cupiebant, à Discipulis cognito eorum consilio deductũ esse primùm Cæsaream, deinde Tharsum Ciliciæ oppidũ. Cùm autem illic esset, Barnabas qui Antiochiam

Act. 11. *à Discipulis gratulandi causa iis quos Christo credidisse cognouerant, missus erat, hortandique eos, vt in suscepta professáque semel fide permanerent, non ità multò pòst Tharsum vt illum quæreret, profectus est. quem cùm inueniſset, eũ Antiochiam duxit, ibique annum continuum ita populum docuerunt, vt Discipuli tum primùm Christiani nominarentur. Visum est etiã tum Discipulis qui in ea vrbe habitabant conferre quantum quisque poterat, ac pro facultatibus, ídque per Barnabam & Paulum discipulis egentibus qui Iudæam incolebant mittere, Quo expleto munere, Antiochiam adiuncto Ioanne qui Marcus appellatus est, reuersi*

Ibidẽ. 12. *sunt. Erãt autem præter illos Antiochiæ tum*

Ibidẽ. 13. *prophetæ & doctores permulti qui cùm Dominum colerent, ac ieiunarent, Spiritus sancti iussu Paulum & Barnabam ad id munus & opus ad quod perficiendum eos delegerat positis super eos manibus cùm orassent atque ieiunassent, dimiserũt. Illi autem à Spiritu sancto delecti atque missi primùm in Seleuciam venerunt, deinde in Cyprum nauigauerunt, vno comite itineris Ioanne, de quo Paulo antè dixi.*

192

Cúmque totam insulam vsque ad Paphum obiissent, Sergius Paulus proconsul vir prudẽs eos accersiuit, quòd verbum dei audire cuperet, Erat tum in eius comitatu quidam magus, cui nomen Elymæ erat, qui apostolis, cùm proconsulem à sententia abducere studeret, resistebat. Hoc cùm Paulus instinctu Spiritus sancti co gnouisset, grauißimis eum verbis obiurgare cœpit, quòd Diuina cõsilia institutáque dissolueret ac tolleret, eúmque cæcitate ad tempus huiusmodi sceleris sui pœnas daturum esse prædixit. Vix ille finem dicẽdi fecerat, cùm Elymas cæcus repente effectus, qui se duceret obambulans visus est requirere, Quo tam admirabili facto adductus Sergius Paulus proconsul, credidit. Ex quo plerique, in his Hieronymus, illum qui anteà Saulus diceretur, Paulum nominatum esse confirmant. Paulus autem & Barnabas à Papho soluentes Pergen Pamphyliæ vrbem traiecerunt, Hinc Ioanne hierosolymam reuertente, ipsi Antiochiam Pisidiæ oppidum recto cursu contenderunt. Quo in oppido cùm aliquãdiu commorati essent, in synagogam conuenerunt, lectisque pro more nõnullis legis & prophetarum capitibus, principes eos rogauerunt numquid vellent dicere. Tum Paulus clarißima oratione vsus est, qua Dei in Iudæos beneficia vsque à patriarcharũ selectione, populique ex Aegyptiorum seruitute

Hierony. de scrip. Eccle.

liberatione repetens, commemorauit, perduxitq; ad Dauidem, ex cuius semine, ac genere Iesum seruatorem Deus ex pacto extulisset, quem Ioannes venturum prædixisset, venienti testimonium diuinitatis dixisset, quem principes sacerdotum nullo comperto crimine innocentem indicta causa in crucem egissent, ablatúmque sepulturæ tradidissent, quem tertio pòst die ab inferis excitasset, conuenienter iis omnibus, quæ à prophetis prædicta essent. Eum esse agnoscerent, cuius beneficio delictorum eis gratia fieret, quam facere lex Mosis minimè potuisset. At eis qui ab Abrahamo genus duxissent, qui Deum timerēt, hoc verbum salutare missum esse, ad eósque pertinere. Cùm finem dicendi fecisset, dimissáque concione, ipse & Barnabas exirent, eos rogarunt vt proximo die, qui solennis erat habēdis concionibus (sabbatum vocant) iisdem de rebus verba facerent. Multi autē Iudæi & peregrini eos secuti sunt quos illi vt in sancto proposito permanerent, hortari non destiterunt. Cùm autem dies venisset, tota propè ciuitas conuenit ad verbum Dei audiendum. Quod cùm Iudæi animaduerterent, ira perciti, iis quæ à Paulo dicebantur, contradicere cœperunt. Tum Paulus & Barnabas magno constantiq; animo Iudæis dicunt, eis primùm consilium verbúmque Dei exponēdum fuisse, se autē iam quòd indigni essent illi

iudicio

iudicio suo sempiterna gloria quam prædicarẽt, ad Gentes proficisci, sic enim Dominum ipsis præcepisse. Quod cùm ij qui erant ex Gentibus, audirent, maximam ex eo voluptatem perceperunt, Dominique verbum maximis laudibus honorificisque verbis extulerunt, quinetiam omnes quibus vitam æternam Deus dare decreuerat, crediderunt. Hanc continuo apostolorum gloriam Iudæorum inuidia consecuta est. Adduxerũt enim eos in inuidiam odiúmque primorum ciuitatis, ac mulierum tantum, vt orto tumultu excusso primùm ex pedibus Dei præcepto puluere Iconium venirent. In *Ibid. 14.* *hoc quoque oppido cùm synagogam Iudæorum ingressi ita verba facerent, vt multos Iudæos & Græcos ad religionem disciplinámque nostram deducerent, Iudæorum opera & inuidia in eos Gentium animi cõcitati sunt. Ac multis quidem diebus quibus ibi cõmorati sunt, magno animo egerũt, cum interea Dominus signis miraculisque verbũ suum ornauit ac probauit. Cùm autem distracta diuisáque esset in partes duas ciuitas, alteráque pars apostolos sequeretur, altera quæ cum Iudæis faciebat impetu facto, eos contumeliis affectos lapidibus obruere decreuisset, huius rei certiores facti se Lystram & Derban Lycaoniæ oppida contulerunt ibiq; atque in finitima regione docendi verbi diuini munere functi sunt. Tum forte*

Lystris erat claudus quidam qui semper ingrediendi munere caruerat. Eum cùm Paulus ita audientẽ animaduerteret, vt se curari posse non videretur diffidere, clara voce ei vt rectus se in pedes erigeret, imperauit. Erigit se ille, valentisque ritu ingredi cœpit. Quod cum turba animaduertisset, magna voce Lycanonicè omnes, Deos specie habitúque hominum ad se venisse clamant nuncupántque Barnabam Iouem, & Paulũ Mercurium, quòd dux verbi esset. Sacerdos quoque Iouis hoc comperto, tauros cum coronis ante portas vrbis vnà cum populo volebat immolare, fecissétque nisi Apostoli in medium scissis tunicis prodiissent, cum hac oratione, Se etiam mortales esse illis similes homines, qui docerent rebus huiusmodi fictis & falsis repudiatis Deum viuum colẽdum esse cuius opere cœlum, terra, mare, omniáque quæ illa cõplexu suo continerent, constitissent, qui superioribus temporibus Gentes suo arbitratu viuere siuisset, quibus tamen specimen sui edidisset, pluuiis temporibúsque fertilitatem præstantibus. Quæ cum illi dixissent, vix tãdem obtinere potuerunt vt ne immolarent. Nonnulli autẽ Iudæi nec ita multò pòst Antiochia & Iconio veniẽtes multitudini persuaserũt, vt Paulum lapidibus obruerẽt, quem eiectum ex vrbe pro mortuo reliquerunt. At discipulorum opera qui cum circundederũt, seruatus, in oppidum introiuit,

 194

introiuit, posteráque die cum Barnaba Derbã profectus est. Cúmque in illo oppido verbum Dei docuissent, adduxisséntque multos in Christo fidem, Lystram, Iconium, & Antiochiam reuersi sunt, ibique discipulorum animis confirmatis cum exhortati eos essent, vt in fide permanerent, multísque calamitatibus & aduersis rebus superatis, in Dei regnum introeundũ esse docuissent, præfectísque singulis vrbibus presbyteris, orassent cum ieiuniis, eos Domino in quem crediderant cõmendauerunt. Tum verò obeuntes Pisidiam, in Pamphiliam contenderunt, cúmque Perge verbũ Dei nunciassent descenderunt in Ataliam, inde Antiochiam in qua vrbe delecti fuerant ad id munus quo functi erant, nauigauerunt. Quo cum peruenissent, conuocata concione, exposuerũt omnia quæ Dei benignitate egissent. Commorati sunt autem ibi multos dies cum discipulis, quo quidem tempore quidam ex Iudæa venerunt qui hoc profitebantur, Nisi qui ex lege Mosis circuncisus esset, salutem adipisci posse neminẽ. Cúmque Barnabas & Paulus ab illis discreparẽt, ex eáque dissensione, orta esset vt fit seditio, placuit omnibus, Paulum & Barnabam cuus aliis nõnullis alterius factionis Hierosolymam ad apostolos & presbyteros de hac quæstione mitti. Illi per Phœnicem & Samariã Hierosolymam profecti, ibi exponebant quanta

Deus ipsorum hortationibus apud Gentes fecisset, iisq; commemorandis omnium animos ingenti lætitia affecerunt. Quod etiam Hierosolymam cum venissent, facere minimè destiterunt. Ibi autem conuocata cõcione cùm rem cuius causa missi essent narrassent, quæ illis etiam temporibus in ea vrbe Pharisæorum maximè qui crediderant opera quæstio posita est, dictis vicissim sententiis, tandem placuit ad eos discipulos quorum animi eius quæstionis difficultate Antiochiæ distraherẽtur, hoc scribi per Iudam qui etiam Barsabas dicebatur, & Silam viros primos in Ecclesia, Paulo & Barnaba adiunctis, visum esse Spiritui sancto atque ipsis, nihil eis oneris Mosaïcæ legis imponere, nisi vt à stupro, & ab animalium iis cibis qui idolis immolati essent, & à sanguine quæ suffocata essent, abstinerent. Illi autem Antiochiam cum venissent, cõuocata multitudine epistolam reddiderunt qua perlecta, incredibilem animo ex consolatione cœperunt voluptatem. Aliquot verò interiectis diebus Paulus cum Barnaba egit vt ad eas regiones ac ciuitates in quibus verbum Dei exposuissent, reuerterentur, viserẽtque quid fratres ac discipuli agerent. Cùmque Barnabas probato collaudatóque consilio Ioannem quem paulò antè reuertisse Hierosolymam dixi secum esse vellet, Paulus autem nollet, propterea quòd Hierosolymam

195

ſolymam tum cum ipſi operam eius deſiderarent, abiiſſet: ſecuta eſt ex eo diſſenſio tanta, vt Barnabas comite itineris Ioanne aſſcito, in Cyprum adiret, Paulus adiuncto delectóque Sila Syriam & Ciliciam obiret, quibus in regionibus confirmatis diſcipulorum animis eos vt Apoſtolorum presbyterorúmque praeceptis parerent, admonebat. De qua illius profectione ante quàm plura dico, libet de ſuperiore quam Hieroſolymam, vt dictum eſt, ſusceperunt, ille & Barnabas, aliquid dicere. Mihi quidem haec illa videtur eſſe quam in epiſtola ad Galatas exponit his verbis: Se iterum Hieroſolymam quarto decimo anno pòſt, aſſcito Tito vna cum Barnaba veniſſe contuliſſéque cum diſcipulis, ſermonémque habuiſſe de eis quae ad Euangelium quod Gentibus & apud Gentes praedicaret, pertinerent, idque in commune ac publicè: quod in eo concilio de quo paulo antè dixi, factum eſſe arbitror, priuatim autem ac remotis arbitriis cum iis de quibus aliqua eſſet opinio. Iacobum autem, Petrum, & Ioannem, qui columina religionis noſtrae eſſe viderentur, cum munus quod Chriſtus ipſi conceſſiſſet, cognouiſſent, datis dextris, id eſt data acceptáque fide, ſocietatem cum ipſo & Barnaba conſtat vt illi ad Gẽtes, ipſi ad Iudaeos profiſcerentur. Hoc vt credam, me haec verba cum iis quae ex Luca ſuprà com-

Galat. 2.

memoraui collata & coniuncta admonẽt. Nã cum ita seiunctum à Paulo Barnabam Lucas propter Ioannem dicat, vt nũquam posteà eum à Paulo visum esse commemoraret, his autem verbis confirmat Paulus se vnà cum Barnaba tantò pòst Hierosolymam profectum esse vt sermonem de euãge'ij ratione cum apostolis haberet, quod semel factũ esse idem Lucas narrat, certè hæc illa ipsa, non alia videtur profectio. Idémque declarat quod deinceps in eadem epistola Paulus confirmat, Petrum cùm Antiochiam venisset, & modò cum Gentibus modò cum Iudæis clam cibum caperet, cùm Iudæos, tum verò Barnabã in istam suam simulatam & fictam traxisse sentẽtiam. Atqui Barnabas post eam de qua dixi, dissensionem, nunquã visus est Antiochiæ. In Cypro enim interfectum eum fuisse Ioannes is quem secum duxit, in vita eius exponit. Atque hæc à me eò dicta sunt, vt ne temporum inscitia laberemur. Nunc ad reliquam expositionem reuertamur. Paulus igitur comitem itineris laborísque sociũ delegit Silam. Ii cùm Syriam & Siliciã obeuntes, Act. 16. *Derbã & Lystriam peruenissent, Paulus ibi Timotheum patre Gẽtili matre Iudæa eáque fideli natum, cuius de vitæ integritate, disciplinæq; obseruatione discipuli bene existimarent ac loquerentur, cùm inuenisset, secum proficisci voluit, eúmque propter Iudæos circũcidit.*

cidit. Quęcunque venissent, ea quæ ab apostolis & presbyteris Hierosolymæ decreta fuerant, seruanda tradebant. In Phrygiam & Galatiam cum venissent, Spiritus sanctus vetuit, ne verbum Dei in Asia docerent. Inde cùm traiecissent in Mysiam, vellentque in Bithyniam venire, Spiritus Iesu non siuit. Itaque ex Mysia Troadem profecti sunt. Hic visum Paulo ostensum est. Vir quidam Macedo visus est ei stare, ac orare, vt in Macedoniam traiiceret séque adiuuaret. Quo ex viso intellexit Paulus iique qui cum eo erant, cum eis exposuisset, se à Deo ad euangelium Dei Macedonibus renunciandum vocari. Itaque statim Troade recto cursu Samothracam, & in sequenti die Neapolim tenuerunt, inde Philippos quæ est prima partis Macedoniæ ciuitas. In hac vrbe aliquot dies commorati sunt. Egressi autem portam ad flumen precationis causa cùm consedissent, verbúmque Dei mulieribus quæ eò conuenerant, prædicarent, & in iis quædam mulier Lydia nomine purpuraria Thyatirorúmque Deum colebat, ea quæ à Paulò dicebantur attentè audiret, afflata spiritu sancto credidit. Cúmque aqua vitali expiata, totáque eius familia rogaret, vt si se fidelem esse Domino cognouissét, ad ædes suas habitatum venirent, impetrauit. Cum autem Paulus cum suis precationis causa irent, facta est eis obuiam puella quædam, quæ

numine Pythonico afflata diuinando, magno quæstui dominis suis erat. Hæc Paulum comitésque eius secuta, magna voce hæc locuta est, Hi homines serui Dei sunt, qui vobis viam salutis ostendunt. Idque multis diebus fecisse dicitur. Paulus autem ad eam conuersus, Dæmoni imperauit, vt Iesu Christi nomine ex illa exiret, eodémque puncto temporis egressus est. Domini autem puellæ cum de spe quæstus hoc pacto se decidisse animaduerterẽt, Paulum & Silam comprehenderunt, perduxerúntq; in forum ad principes, producentésque magistratibus, eos dixerunt perturbare ciuitatem, doceréq; morem & disciplinã, quam sequi & approbare ciuibus qui Romani essent, minimè liceret. Magistratus cùm etiam multitudo in eos infesta venisset, scissis tunicis suis, eos virgis cædi iussit, cæsos in vincula coniecit. Media autem nocte cùm ita precarentur Deum & laudarẽt, vt ab aliis qui erant in carcere facilè exaudirentur, terræmotus repentè factus est tantus, vt etiam carceris fundamenta commouerentur, & ostia aperta sint, & vniuersorum dissoluta vincula. Expergefactus autem custos carceris ex illo terræmotu, cùm apertas ianuas carceris cerneret, districto gladio se ipse iam interficere volebat, quòd vinctos fugisse existimaret, cùm statim Paulus voce magna clamare cœpit, ne se interficeret, vniuersos enim esse etiam

in car-

in carcere. Ille cum lumine introgressus, cùm eos solutos videret, tremore correptus, se ad pedes eorum misit, ducénsque extra carcerem, rogare eos cœpit, quid sibi faciendum esse censerent, vt vitam consequeretur sempiternam. At illi hoc ei responsum dederunt, Si in Iesum Christum crederet, fore vt ipse familiáque eius tota, gloriam sempiternam adipiscerentur. Domum autem eius cum venissent, primum quæ ad salutem pertinebant, ei totique familiæ tradiderũt. Deinde ablutus plagis, eum familiámque eius totam aqua salutari expiauerunt, tum mensa instructa iis epulis quæ ille pro tempore parare potuit, vnà cibum læti cœperũt. Prima autem luce per lictores custodi magistratus imperarũt, vt illos emitteret. Quod cum ille Paulo nunciasset, questus est quòd cæsos se ac Silam publicè, & homines Romanos indemnatos in vincula coniecissent clàm emitterent. Nõ ita fieri oportere, sed ipsi venirent & emitterẽt. Quod cum lictores principibus ciuitatis renunciassent, timore perculsi illi, quod Romanos esse Paulum & Silam audirent, eos rogare cœperũt, cum eos eduxissent, vt ex vrbe discederẽt. Illi autem educti è carcere, in Lydiam concesserũt: inde visis fratribus, cum eos cõsolati essent, profecti sunt. Cum autem peragratis Amphipoli & Apollonia, Thessalonicam, vbi Iudæorum synagoga erat, venissent, Paulus ter in

hebdomada de scripturis cum eis disputabat, totáque eius oratio in eo consumebatur, vt doceret Christum & perpeti mortem oportuisse, & à mortuis excitari, & Iesum esse Christũ eum, quẽ ipsis prædicaret. Nec verò eius oratio inanis fuit. Nam & ex Iudæis quidam crediderunt, Paulóque ac Silæ coniuncti sunt, & ex Gentibus permulti, & in his nõ paucæ mulieres nobiles. Erat in ea vrbe Iason quidam, qui Paulum & Silam domum suam acceperat. Quòd cùm Iudæi intellexissent, ij qui in falsa sua sententia permanserunt, adhibitis de vulgo viris quibusdam facinorosis, orto tumultu ciuitatem concitauerunt, eóque consilio domum Iasonis conuenerunt, vt cùm eos inuenissent, populo producerent. Sed cùm eos nõ inuenissent, Iasonem ipsum & quosdam Christi discipulos ad principes ciuitatis rapere & trahere cœperunt, cum hoc clamore, Iasonem esse qui eos quos tenerent & alios homines qui orbem concitarẽt, eóque iam venissẽt, hospitio exceperit atque eos omnes contra Cæsaris decreta facere, cum regem alium Iesum esse dicerẽt. Qua quidem sua oratione plebem principésque ciuitatis concitauerunt. Cùm verò Iason cæteríque quos vnà cum eo productos paulò antè dixi, causam dixissent, dimissi sunt ac liberati, Christiani autem confestim noctu Paulum & Silam Berrhœam miserũt: quò cùm venissẽt, in Iudæorum cõuentum

tum

tum introierunt, habitóque de religione nostra cum eis multo sermone, permultos & Iudæos & Gentiles tã viros quàm mulieres ad Christi fidem cultúmque traduxerũt. Quod cum Iudæi qui erant Thessalonicæ, resciuissent, Berrhœam venientes, ita tumultibus vrbem impleuerunt vt Christiani statim Paulum, Timotheo Siláque ibi remanentibus, coacti sint ad mare mittere. Sed ij qui eum deducebant, ipsum Athenas vsque prosecuti sunt, quibus cùm Paulus mandatum dedisset ad Silam & Timotheum vt quamprimum ad se venirẽt, abierunt. Paulus autem cum eos Athenis expectaret, cernerétque idololatriæ deditam ciuitatem, animi agitatione inflãmari impellique cœpit, vt de rebus ad religionem nostram pertinẽtibus ibi dissereret. Quod factum est, vt & in synagoga cum Iudæis & Christianis, & in foro quotidie cum eis qui confluebant, disputaret. Quidam autem Epicurei & Stoici cum eo disserebant, multísque de doctrina noua ex vtraque parte inter se collatis sermonibus, eum ad Ariopagum pertraxerunt, quò liberius quid ille de hac re tota sentiret, diceret. Ille verò in medio Ariopagi stans, hæc liberè dixit, Se illos omni ex parte superstitiosiores animaduertere, propterea quòd ipse cum illorum simulacra præteriret, atque inspiceret, aram etiam inuenisset, in qua hoc inscriptũ esset, Ignoto Deo, quasi

quod ignorarent, colerent, atque venerarentur. Quòd igitur ignari colerent, id se eis enunciare. Deum enim qui hanc vniuersitatem, eáque omnia, quæ cõplexu suo continet, effecit, cum cæli terráq; sit dominus, non in templis quæ manu operéque hominum facta sint, habitare, nec manibus hominũ coli, quasi aliquo egeat, cum ipse det omnibus vitam, spiritum, cæteráque omnia. Eundémque fecisse vt ex vno omne hominum genus vniuersam terram incolant, definito vitæ cursu quem omnibus dederit, vt quærant Deum, si fortè ad eius notitiam perueniant, quanquam non multum ab vnoquoque nostrum abest. Eius enim benignitate & viuere nos, & moueri loco, & esse, quemadmodum quidam poëta illorum dixerit: Nam sumus & genus eius. Nos igitur cum genus Dei simus, eiúsque cognatione teneamur, non debere existimare auro & argento aut lapidi quem homo arte & cogitatione sua sculpserit, similem esse diuinitatẽ. Et tempora quidem huius ignorationis cum Deus detestatus sit anteà semper, tum denique hominibus patefacere, vt omnes actæ vitæ pœniteat, propterea quod diem constituerit, in quo orbem iustè sit iudicaturus, eo iudice, quem esse decreuerit, tradita omnibus fide, cum eum à mortuis excitasset. Cum autem mentionem resurrectionis fieri audissent, eorum partim irridere cœperunt, partim se de ijsdem

rebus

199

rebus Paulum iterum differentem audituros esse dixerunt. Sic Paulus è Senatu dimissus est. Quidam tamen ei assensi sunt, in his Dionysius Ariopagita, & mulier nomine Damaris. Illis quidem temporibus Claudius Cæsar Iudæos omnes ex vrbe Roma abire iusserat. In his Aquila quidam Iudæus Ponticus genere, & Priscilla eius vxor relicta Italia Corinthum venerat. Paulus autẽ cum Athenis Corinthum contendisset, ad eos adiit, habitauitq; apud eos, quòd eiusdẽ artis essent, quæ in tabernaculis faciendis versatur, eiusq; artis vnà cum eis opus agere solitus erat. Nec verò arte illa impediebatur, quo minus in synagoga præsertim Sabbato desputaret, darétq; operam, vt Iudæos & Græcos ad religionem cultúmque nostrum deduceret. Quod tamen & liberius & studiosius fecit, posteaquã Silas & Timotheus de Macedonia venisset. Orationẽ autem omnẽ eo cõferebat, vt Iudæis Iesum Christũ esse testimoniis scripturæ persuaderet. Quod illi cum improbarẽt, atq; adeo insectarentur, excussit Paulus vestimenta sua cum his verbis, Peccata vestra in capita vestra redundabunt, nulla culpa mea. Iam ad Gentes me cõferam. Hæc cũ perorasset, migrãs inde domũ cuiusdam, cui nomen Lito Iusto erat, qui Deum colebat, venit. In ea cum synagogæ coniuncta esset, non destitit ea quæ religionis nostræ sunt, exponere, tantúmq;

Ibid. 13.

præfecit dicẽdo, vt & Crispus qui princeps erat synagogæ, cum omni familia sua crediderit, & multi Corinthij etiam aqua salutari expiarentur. Noctu autem dominus visus est Paulum monere ne timeret, liberéq; loqueretur, propterea quod cum ipso esset, neminémque ei malum daturum, quod magnum hominum numerũ in ea vrbe haberet. Commoratus est autẽ ibi Paulus annum & sex menses, quod tempus in docendo Dei verbo cõsumpsit. Erat tũ Achaiæ procõsul Gallio, ad cuius tribunal Iudæi Paulum adduxerunt, accusarúntque, quod cõtra legem hominibus Deum colere suaderet. Quibus cum Paulus purgandi sui causa respõdere vellet, Gallio vetuit, dixítque Iudæis, eos se æquo animo audituros, si quod facinus proferrent. nũc cum de legis eorum verbis ac nominibus cõtrouersia sit, ipsi viderent, se enim earum rerum iudicem esse nolle. Ac Iudæi quidem tum Paulo omisso, toto impetu in Sosthenem ferri, eúmque in conspectu Gallionis cædere cæperunt, nec illi ea res curæ fuit. Paulus verò cum etiam multos dies illic fuisset, salutatis fratribus in Syriã vnà cũ Aquila & Priscilla nauigauit, peruenítque Ephesum, ibíque illis relictis, ipse in Iudæorum concilium veniens, cum eis disputauit. Cúmque Epheso se discedere velle diceret, eúmque Iudæi rogarent vt diutius commoraretur, non concessit, sed cum rediturum se pollicere-

tur,

200

tur, discessit, venítque Cæsaream, vbi salutatis Christianis Antiochiam profectus est, quo in oppido cum aliquandiu cõmemoratus esset, Galatiam Phrygiámq; obiuit, eo consilio, vt Christianos in fide cõfirmaret. Peragratis autem superioribus regionibus, Ephesum rediit, ibiq; in- *Ibid.* 19.
uentis quibusdã discipulis, ab eis quæsiuit, num spiritum sanctum credentes accepissent. Cúmq; respõdissent, se ne id quidem auditione accepisse, essétne Spiritus sanctus omnino. Rogare eos iterum cœpit, cuius igitur nomine baptizati essent. Tum responderunt illi, Ioannis baptismo se esse expiatos. Paulus ad hæc addidit Ioannem baptismo pœnitẽtiæ populum expiasse, eos monentem, vt in eum qui ipsum sequeretur, id est in Iesum, crederent. Tum omnes qui erant duodecim numero Iesu nomine baptizati sunt, venítq; ad eos Spiritus sanctus, cum eis manus imposuisset, inde linguis loqui, & prophetare cœperunt. His gestis, in synagogam venit, liberéque per trimestre de regno Dei disserũt. Cum vero nonnullos & obstinatè in sentẽtia permanere, & Christi disciplinam cultúmque in conspectu multorum insectari animaduerteret, ab eis discessit, secretísque discipulis in Tyranni cuiusdam schola quotidie disputabat, ídque biennio perpetuum fuit, ita vt omnes qui Asiam incolebant Iudæi atque Græci verbum domini audirent. Hinc Paulus mira quadã opera &

inusitata Christi nomine edidit. Nam cum & sudaria & semicinctia quæ corpus illius attigissent, ægris adhibebantur, iis etiam qui à dæmonibus torquebantur, statim morbi dæmonésque depellebãtur. Quod cum septem filij Iudæi qui exorcistæ habebãtur, animaduertissent, experiri placuit, num idem facerẽt quod Paulum facere cernerent. Itaque Iesu nomen in eis qui spiritus malos habebãt, inuocabant, his verbis, Adiuro vos per Iesum quẽ Paulus prædicat. Dæmones autem respondissent, Se & Iesum nosse, & Paulum, & illi qui essent, ignorare: homo in quo malus genius erat, statim in eos inuolauit, vímque eis intulit tantam, vt nudi acceptis vulneribus domo fugerent. Eiúsque rei fama cum omnibus Iudæis & Gentilibus qui erãt Ephesi, percrebruisset, metu perculsi omnes, Iesum laudibus in cælum extollere. Multi etiã eorum qui religioni nostræ nomen dederant, ea quæ egerant in vita, confitebantur. Plerique etiam qui rebus eorum studiisque quibusdam curiosius dediti erant, libros in conspectu omniũ combusserunt tanta copia, vt cùm rationem haberent pretij, denariũm quinquaginta milia inuenirent. His ita gestis numine diuino Paulus afflatus, Hierosolymam, Macedonia & Achaia pergratis, ire decreuerat, quòd intelligeret cùm eò venisset, sibi Romam esse proficiscẽdum. Tum verò Ephesi ingẽs motus ob Christi discipli-

disciplinam ortus est. Demetrius enim quidã, qui argentariam faciebat, fingendis ædibus ex argento Dianæ, opificibus atque operis magno quæstui erat, quem cùm Pauli doctrina tolli intelligeret, eos conuocauit, atque in Paulum nostrósque homines concitauit his verbis, Eos scire dixit, quanto ipsi atque sibi hæc ars quæstui semper fuisset, spectare etiam atque audire, à Paulo non solùm Ephesi, sed penè tota Asia ingentem hominum multitudinem ab ea religione reuocari, quippe qui doceret Deos non esse, qui manu operéque hominum fierent. Quòd si eos quæstus tantus qui eis eriperetur, criminíque dandus esset non moueret, vel Dianæ templum, quod isto pacto contemneretur, eiúsque religio ac maiestas, quã tota Asia & orbis coleret, cuius tollendæ fundamenta iacerentur, moueret. Qua Demetrij oratione tanta iracundia illorũ animi exarserunt, vt clarißima voce clamarent, Magna Diana Ephesiorũ. Hinc totã vrbem tumultus occupauit, impetúque facto communi consensu omnes Caium & Aristarchum Macedones Pauli comites in theatrum vi perduxerunt. Paulus autem cùm ad populum prodire vellet, nõ paßi sunt discipuli. Nonnulli etiã de Asiæ principibus qui cũ eo amicitia coniuncti erant, miserũt, qui eum rogarent, ne in theatrũ prodiret. Alij autem aliud sentiebant. Erat enim in magna

perturbatione ecclesia, & plerique quã ob causam conuenissent, nesciebant, cum Alexander de turba protrahitur. Ille silentio postulato rationem reddere nitebatur. Cum verò Iudaeum eum esse comperissent, clamare tum cœperunt omnes: Magna Diana Ephesiorum. Scriba autem vrbis sedato tumultu, nostros ita defendit, quasi in Dianam illi nihil dicerent, aliisque ia ctatis sermonibus, qui ad sedandos populi ani-
Ibid. 20. mos pertinerent, concionem dimisit. Motu sedato, discipulos Paulus cohortandi causa conuocauit, quos cùm ad extremũ salutasset, in Macedoniam profectus est. quam ille prouinciam peragrans, discipulos multo sermone cohortari nullo loco destitit. Venit inde in Graciam, in qua cùm menses tres commoratus esset, constituerétque in Syriam nauigare, insidia illi à Iudæis facta sunt. itaque mutato consilio per Macedoniam rediit. Comites ei se itineris præbuerunt Sosipater Pyrrhi Berrhoensis filius, Thessalonicensium, Aristarchus, Secundus, Caius Derbæus, & Timothæus, Asiani Tychicus & Trophimus. His præmissis Troadem, Lucam vnum secum habuit: qui cum Philippis quinto die Troadem nauigio peruenit, qua in vrbe dies septem omnes cõmorati sunt. Eorum autem extremo quem dominicũ dicimus (vnam enim sabbati diem hunc Lucas intelligit) cùm cibi capiendi causa omnes conuenissent, Paulus

postero

postero die profecturus cũ eis disputabat, cúmque sermonem in multam noctem produceret, adolescens quidam cui nomen Eutycho erat, oppressus somno de tertia contignatione decidit, sublatúsq; est mortuus. Ad quem Paulus descendens, medium complexus, circunstantes ne conturbarentur, admonuit. animum enim eius in ipso esse. Certus ille de salute adolescentis, rediit in cubiculum, vbi cùm gustato cibo vsque ad lucem sermonem protraxisset, puerũ viuum læti adduxerunt, cùm iam ille discessisset. Lucas autem ac cæteri comites itineris, conscendentes nauem, in Asson nauigauerũt, vt ibi eum qui terra iter faciebat, reciperent. Sic enim illis se velle facere dixerat. Paulus ibi conscensa naui, recto cursu Mytilenem cum eis contendit. postera die è regione insulæ quæ Chius dicitur, applicuerunt, sequenti Samum, postridie Miletum: quòd ipse Ephesum præterire decreuisset, ne qua mora ei in Asia afferretur, quo minus Hierosolymã ante Pentecostes diem peruenire posset. Itaque Myleto mittens Ephesum maiores natu ecclesiæ accersiuit, qui cùm ad eum conuenissent, hac ad eos oratione vsus est. Scire eos ac tenere optimè, se ex quo primùm die in Asia fuisset, Domino ministrasse ac paruisse, semper cum omni animi demißione ac lachrymis: scire etiam quibus à Iudæis insidiis malísque circũuentus sit, nullúmque ab ipso prætermissum tẽ-

pus esse, quo non liberè diligentérque publicè priuatimque eos docuerit quæ ad religionem Christianam pertinerent, testimoniisque scripturæ Iudæis ac Gentilibus, pœnitentiam scelerum quæ in Deum admisissent, & in Dominum nostrum Iesum Christum fidem suaserit, cum intereà nihil de ipsorũ facultatibus abstulisset. Tum verò Spiritu vinctum se Hierosolymam petere, vbi quid sibi euenturum sit ignoraret, nisi quod Spiritus sanctus vbique indicet, eum illic vincula & cruciatus manere. Sed tamen se nihil horum omnium extimescere, nec vitam suam pluris quàm se ipsum facere, dum modo eũ vitæ cursum, qui ipsi à Deo datus esset, cõficeret, idque munus docendi euãgelij quod à Domino accepisset, exequi pro dignitate posset. Exploratum sibi esse, se nunquam postea à quoquam eorum visum iri, quos adiisset. Itaque testari eo se tum, culpæ nulli se affinem esse. quippe cùm omne Dei consilium eis exposuerit, à quo nulla pœna proposita, nullu supplicium potuerit retardari: sibi vniuersóque gregi consulerent, cui eos Spiritus sanctus episcopos præfecisset, Dei ecclesiæ, quam ille sanguine suo quæsisset gubernandæ gratia. Scire se lupos rapaces impetum facturos esse in gregem post discessum suum, & ex ipsis viros prodituros qui improba oratione discipulos ad se conarẽtur abducere. Proinde vigilarẽt, memoriáque tenerẽt, ipsum,

ipſum, nullum finem eos per triennium cum lachrymis monendi feciſſe. Se eos Deo & verbo gratiæ eius commendare, qui ædificare ſanctos omnes, eiſque hæreditatem dare poſſet. Argẽtum & aurum, aut veſtem nullius ſe cõcupiſſe, eiúſque rei eos ſe teſtes habere, cùm ad ea parãda quæ ipſi ad cultum victúmque neceſſaria fuerint, corporis labor ſuffecerit: eos ſe docuiſſe, labore & opere quæſitis opibus egẽtibus atque ægris ſubuenire oportere, memores verbi illius Domini Ieſu, Beatius eſſe dare, quàm accipere. Quæ cùm dixiſſet, poſitis genibus orauit cũ omnibus. Tum verò magnus omnium fletus ſecutus eſt, incidentéſque in illius collum, oſculum ei ferre cœperũt, nec aliud maiorem dolorem eis attulit, quàm quòd ſe nunquam poſteà à quoquam ipſorum viſum iri dixerat. Deduxerunt eum ad nauem, qua conſcenſa ipſe & comites recto curſu Coum, poſtridie Rhodum, inde Pataram venerunt. Inuenta autem naui quæ in Ibid. 21. *Phœnicem contenderet, nauigarũt in Syriam, Tyrúmque applicuerunt, quod ibi nauis onus expoſitura eſſet. Hic cùm diſcipulos offendiſſet, qui ei afflatu diuino commoti prohibebant, ne Hieroſolymam adiret, ſeptem dies commoratus eſt: quibus expletis Tyro Ptolemaïdã venit, qua in vrbe ſalutatis fratribus diem vnum cum eis fuit: in ſequenti Cæſaream cùm veniſſet, ad Philippum Euangeliſtam qui in ſeptem*

diaconis erat, adiit, & apud eum cum comitibus habitauit. Ibi iam aliquot dies commorati erant, cùm vir quidam ex Iudæa, propheta aduenit, Agabus nomine. Is cum ad eos venisset, detracta Pauli zona, pedes & manus alligauit, dixitque Spiritum sanctum hoc prædicere & antè denunciare, Virum cuius illa zona esset, ita Hierosolymæ à Iudæis vinctum, dedendum esse Gentibus. Quod cùm Pauli comites & loci incolæ audiuißet, eum rogare omnes cœperũt, ne Hierosolymam proficisceretur. Ille autem eis ita obiurgatis, vt fletu illorũ animum suum excruciari fateretur, se non solum vinciri, sed etiam mori Hierosolymæ Christi causa & nomine paratum esse dixit. Itaque illi cum eum se de sententia deducere posse diffiderẽt, ita suadere destiterunt, vt eius rei euentum diuinæ voluntati permitterent. Hierosolymam cum venisset nostræ religionis homines libenter eum cũ comitibus exceperũt. Postridie vnà cum eis ad Iacobum apostolum, qui Hierosolymæ episcopus præerat, venit, quo cùm seniores omnes conuenissent, primũ ipse singillatim eis omnia exposuit, quæ Deus apud Gentes ipso ministro adhibito effecisset: deinde illi cum Deum summis laudibus ornassent, dixerunt. Eum quanta Iudæorum multitudo ad Christi fidem deducta esset, videre. Eos autẽ omnes qui legi Mosaïcæ parendum censerent, auditione accepisse

204

ipsum quocunque veniret, vbi Iudæi inter alias nationes viuerent, hoc docere, discedendum esse à lege Mosaica, nec Iudæis circuncidendos esse filios, nec illam iam in templum eo more quem lex illa præscriberet, ingrediendi esse necessitatem. Itaque se illi auctores esse, vt quoniã multitudinem necesse esset cõuenire, se ipse cum aliis quatuor qui voluissent, expiaret, capútque raderet. Sic enim fore, vt quæ de illo audissent, falsa esse comperirent. Se autem scripsisse de iis qui ex Gentibus religioni nostræ nomen dedissent, vt se deinceps ab escis, quæ idolis immolatæ essent, sanguine strangulatorum animalium, & fornicatione stupróque abstinerent. Paulus postero die adiunctis illis quatuor, expiatus in tẽplum cum eis venit, ostendítque expiationis tẽpus esse quoad pro vnoquoq; eorum hostia immolaretur. Dum autem hæc aguntur, explentúrque dies septem, Iudæi Asiani cum Paulum in templo animaduertissent, omnẽ in eum populum cõcitauerunt, iniectísque manibus vt eum comprehenderent, admonere & rogare cœperunt circunstantes, vt se in comprehendendo eo homine adiuuarẽt, qui cum vbique omnes ea doceret, quæ & ad populi, Senatúsque Iudæorum, & legis, & templi perniciem, exitiúmque pertinerent, tum verò prophanos homines in tẽplum adduxisset, sanctúmque locum violasset, Trophimum enim Ephesinũ quem cum illo in

vrbe viderant, ab illo in templum introductum existimabant. Motus hinc tota vrbe ortus est tantus, vt omnes eò concurrerent. Quòd si tribuno qui tum in vrbe erat, nunciatus tumultus non fuisset, periculum fuisset, ne à populo tumultuante discerperetur. Sed ita tulit diuinum consilium, vt dum cōprehensum & extractum extra templum interficere cogitant, tribunus cum centurionibus & militibus interueniret, cuius primus aduentus non furorem aut inuidiam populi sedauit, sed finem cædēdi eius attulit. Is sedato vt dixi, tumultu, comprehensum Paulum catenis duabus vinciri iussit. Cúmque rogaret, quisnam esset, quidque fecisset, aliique aliud in turba clamarent, sic vt nihil certi præ tumultu posset cognoscere, vt in castra duceretur, imperauit. Secuta est eum multitudo populi vociferantis, vt de medio tolleretur, tantáq; vis orta est, vt à militibus cum ad gradus ventum esset, portari cogeretur. Paulus verò cum in castra duci cœpisset, tribunum rogauit, num cum eo paucis agere liceret? Ille, cū quæsiuisset, Græcéne sciret, & num is esset Aegyptius qui paucis ante diebus tumultum concitauisset, eduxisśétque in solitudines quatuor millia sicariorū, Paulus se Iudæum Tarsi quod Ciliciæ nō ignotum oppidum esset, natum esse respondit, rogare autem illum se, vt ad populum sibi verba facere liceret. Quod cum ille permisisset, Paulus

Ibid. 22.

lus è gradibus, Hebraïcè (quod maioris silentij causa fuit) cum eos admonuisset, vt quam ipse rationem apud illos redderet, audirent, ita locutus est, se Iudæum esse, Tharsi Ciliciæ natum, educatum Hierosolymæ ad Gamalielis pedes, eruditum patriis legibus, quarum non secus atque illi omnes tum essent, ita propugnator extitisset, vt Christianam disciplinam hostili animo ad mortem insectaretur, vinciendis tradendisque in custodias viris & mulieribus qui eam sectam sequerentur. Quorum omniũ se habere testes dicebat pontificem omnésque maiores natu, à quibus acceptis ad fratres epistolis, cum Damascum iret, vt inde vinctos & nexos Hierosolymam supplicij causa abduceret, accidisse in ipso itinere cũ iam Damascus in propinquo esset, vt meridie subito lumine cælesti circunfunderetur, cadénsq; ex equo, audiret vocem quasi obiurgantis, cur ipsum persequeretur: cúmq; rogasset, quísnam esset, & quid ipsi imperaret, illum respõdisse Iesum Nazarenum se esse quem persequeretur, Damascum autem iret, vbi plane quid ei faciũdum esset, cognosceret. Cùm verò præ splendore lucis despicere non posset, manu à comitibus Damascum se esse deductum. Ananiam vero quẽdam, qui Iudæorum omnium Damascenorum testimonio legis erat obseruantissimus, ad eum venisse ac dixisse vt cerneret, eodémque puncto temporis se illum

206

num admonuit, etiam atque etiam videret, quid faceret. Eum enim hominem quẽ verberari iussisset ciuem esse Romanum. Accedens autem tribunus, eũ rogauit, num Romanus esset: quod cùm ille annuisset. Ego, inquit, magna vi pecuniæ hoc ius ciuitatis adeptus sum. Ego verò, Paulus inquit, & natus ciuis sum. Ita & ea pœna Paulus liberatus est, & tribunus magno in metu fuit, cùm eum ciuem Romanũ esse resciuisset. Postero die soluit eum, conuocatisque sacerdotibus omniq; populo eum produxit, quo diligentius comperiret, quam ob causam à Iudæis accusaretur. Ipse in eos qui conuenerant cõiectis oculis, ita verba fecit, Se ad eum diem semper bona fide in oculis iudicióque Dei vixisse. Hoc verbum põtifex Ananias molestè acerbéque ferens, eis qui circunstabant præcepit, vt ei colaphos infringerẽt. Paulus verò hac ad eũ oratione vsus est, Percutiet te Deus paries dealbate, qui cùm sedens ex lege me iudices, tamẽ cõtra legem os meum tundi iubeas. Qui aderãt, Paulum obiurgare, quòd summũ Dei sacerdotem maledictis lacesseret. Ille verò nescire se dixit eum principem sacerdotum esse. Scriptum enim esse, Principi populi tui ne maledicito. Tũ Paulus qui ibi partem vnã eorum qui aderãt, Saducæorum, alteram Pharisæorũ esse intelligeret, clamare in cõcilio cœpit, Pharisæum se esse, Pharisæique filium, in iudicium adductum se,

quòd spem & vitã mortuorum poneret ac defenderet. Statim orta est inter Pharisæos & Saducæos dissensio tanta, vt dimissa multitudine, quidã Pharisæi, nihil se facinoris aut sceleris in eo comperisse pugnaciter dicerent. Quid, inquiunt, si Spiritus aut angelus cum eo collocutus est? Tribunus qui timeret ne Paulus in turba discerperetur, militibus imperauit, vt eum de medio raptũ in castra ducerent. Proxima nocte eum Deus visus est admonere, vt bono fortique animo esset. Sicut enim Hierosolymæ ipsius propugnator & defensor fuisset, sic fore vt Romæ etiam existeret. Vt autem illuxit, nonnulli Iudæi plures quadraginta inito consilio vouerunt se nihil cibi & potionis capturos, quoad Paulum interfecissent. Quam quidem coniurationẽ suam pontifici ac senioribus exposuerunt, admonuerúntque eos, vt peterent à tribuno, vt Paulum ad illos producerent, eámque fraudem ita tegerent, quasi aliquid de eo certius comperturi essent, se verò prius quàm ille appropinquaret, eum paratos esse interficere. Pauli sororis filius cùm insidias quæ auunculo pararentur, intellexisset, venit ad eum in castra, eique indicauit. Ille accersito Cẽturione, eum rogauit multis verbis, vt adolescentem ad tribunum ducendũ curaret, habere enim eum aliquid quod ei nũciet. Adolescẽtem tribunus cùm remotis arbitris rogaret, quidnam indicare sibi vellet, con-

stituisse

stituisse dixit Iudæos, ipsum rogare, vt postero die Paulum in consilium produceret, quasi certius aliquid in eum inquisituri essent. Quod videret, ne faceret, propterea quòd essent plures quadraginta ex iis qui coniurassent se ex insidiis Paulum esse interfecturos, & vouissent se nihil capturos cibi antequam hoc scelere contaminaßēt. Tribunus dimisso ita adolescēte vt vetaret ne cui cum se illo de ea re locutum fuisse diceret, duos cēturiones accersiri iußit, quibus imperauit, vt milites ducētos, equites septuaginta, lanceariósque ducētos compararent, & iumenta in quæ impositum Paulum tertia noctis hora saluum & incolumen ad Festum præsidem Cæsaream perducerent. eísque ad illum epistolam dedit cuius hæc sententia est: Claudius Lysias Felici optimo præsidi, Salutem. Virū quem ad te mitto, à Iudæis cōprehensum cùm iam interficeretur, aduētu meo militum opera vix saluum è manibus eorum eripui, cùm Romanum eum esse comperissem. Cùm verò scire cupiens quid ei obiicerent, illum in concilium eorum produxissem, ei tantum obiici comperi, quæ ad legem eorum pertinerent, quorum nihil morte aut vinculis dignum esset. Quoniam autem intellexi, ex eis esse qui illum ex insidiis necare constituissent, eum ad te misi, vt accusatores apud te agāt, si quid in eum velint dicere, Vale. Milites noctu Paulū Antipatridem duxerūt,

postridie verò equites eum Cæsaream ad Felicem perduxerunt, cùm cæteri in castra reuertissent. Reddunt etiam illi epistolam, quam cùm perlegisset, Paulum cuius esset prouinciæ rogauit. Cúmque Cilicem eum esse cognouisset, eum se auditurum esse dixit, cùm accusatores in eum venissent. Interim in Herodis prætorio custodiri eum iussit.
Ibid. 24. *Quinto autē die Ananias pontifex cum quibusdam maioribus natu & Tertullo quodam oratore Cæsaream venit, omnésq; Felicem adierunt: citatóque Paulo, eum Tertullus accusare cœpit his verbis, Maximas tibi gratias agimus optime Felix, quòd & benignitate ac virtute tua in pace omni cōpresso tumultu bellóque viuimus, & pro incredibili tua sapientia multa quæ superiores prætores quibus successisti, neglexerant, correctione adhibita fœliciter geruntur. Sed ne te longa oratione traham, à te peto maiorem in modum, vt nos breuiter dicentes benignè attentéque audias. Non ignotam tibi esse arbitror sectam Nazareorū, qui nouis quibusdam religionibus institutísque omnium hominum mētes contra leges imbuunt & inficiunt. Eius principem cùm pestiferum istum inuenissemus, qui & omnibus Iudæis in vniuerso orbe seditionis auctor esset, & templū violare ac polluere voluisset, comprehensum ex lege nostra iudicare decreuimus. Sed tribunus Lysias, vi magna eum eripuit, iussitque eius accusatores*

cusatores ad te venire: ex quo tu facilè poteris ea crimina cognoscere, quorum causa eum in iudicium adducimus. Iudæi tũ vera esse quæ Tertullus diceret, asseuerarũt. Paulus verò cùm Felix potestatẽ dicendi fecisset, ita respondit, Scio ego te optime Felix iampridem iudicem datum esse Iudæis, quæ me causa impellit, vt bono animo magnáq; spe fretus, nunc pro me ipse respondeam. Intelligere enim potuisti, dies esse nõ plus quindecim, cùm Hierosolymam in templũ religionis causa adij. Isti autem nec ibi me cum aliquo disputantem, aut seditionem mouentem, nec in vrbe ipsa, nec in synagogis inuenerũt, nec verò ea quæ mihi obiiciunt, probare possunt. Hoc autem fateor me in disciplina quam sectã vocant, sic patrium Deum meum colere, vt & ea omnia quæ in lege ac prophetis scripta sunt, vera esse credam, & eam quam etiam illi expectant, bonorum ac malorum resurrectionem fore confidam. in quo ipse etiam studeo ita me gerere, vt nemini quod sciam materiã occasionémq; peccandi præbeam, ab eáque suspicione Deo teste sum liberrimus. Multis autem annis post Hierosolymam veni, vt egentibus pro facultatibus subuenirem, Deóque offerrem quæ vouissem, quæ in templo facientem me tùm offendissent Iudæi, non tumultum turbámque concitantem, vt isti volunt, comprehenderunt clamãtes voce maxima, Tolle inimicum nostrum. In iis

quidam erant ex Asia Iudæi, quos adesse hic oportuit, & accusare, si quid haberent, quod criminosum in me putarent. Dicant verò nunc hi ipsi quo in flagitio me deprehenderint, nisi quòd hac oratione vsus sum, cùm in iudicium ob resurrectionem mortuorum adductum me esse clamarem. Hæc cùm ex vtraque parte dicta essent, Iudæorũ querimoniam in illud tempus reiecit, cùm Lysias tribunus venisset. Paulum autem interim Centurioni ita custodiendum tradidit, vt & in pace eum esse vellet, & neminem de suis ei ministrare quæ opus essent prohiberet. Interiectis aliquot diebus Felix cũ Drusilla vxore sua quæ Iudæa erat veniens, Paulum accersiuit, audiuítque eum de Christi fide & religione differentem. Cúmque protracto, vt fit, sermone, de iustitia, de castimonia iudicióque futuro diceret, tremore correptus Felix, Paulum dimisit, eique dixit se eum euocaturum, cùm opus esset, eúmque sæpe etiam posteà accersiuit, quòd se ab illo pecuniam accepturum esse speraret. Biennio autem post, Felici Porcius Festus successit, eique vinctum Paulum reliquit, vt à Iudæis gratiam iniret. Festus

Ibid. 25. tertio quam in prouinciam venisset die Hierosolymam, Cæsarea profectus est: quod cùm primùm põtifices ac primi Iudæorum resciuissent, illum adierunt, rogarúntque vt Paulum in quem infesto animo venissent, Hierosolymam

perdu-

perduci iuberet: idque fecerunt, vt in via ex insidiis eum opprimerent ac necarent. Festus autem Paulum Cæsareæ custodiri dixit, quam ad vrbem cùm propediem rediturus esset, si qui ex eis vna proficisci vellent, venirent & accusarent, si quod in homine crimen esse existimarent. Ipse Hierosolymæ non amplius dies octo aut decẽ cõmoratus, Cæsaream vt venit, postridie pro tribunali sedens Paulum ad se adduci iußit. Iudæi qui Hierosolyma venerant, eum cùm productus esset, circunsteterunt, multáque & grauia ei crimina obiicere cœperunt, quæ probare non poterant, cùm Paulus verbo tantum, se legem Iudæorum, aut templum violasse, aut quicquam contra Cæsaris maiestatẽ fecisse pernegaret. Tum Festus qui Iudæis gratificari vellet, cùm à Paulo quæsiuisset, num Hierosolymam ire, & illic de iis ipsis criminibus apud ipsum iudicari vellet, Paulus se ad Cæsaris tribunal, vbi iudicandus esset, stare dixit, Iudæis se nullo loco iniuriam intulisse, quod ipse melius sciret. Si quid eos læsisset, aut crimen capitis admisisset, se quo minus morte mulctetur, minimè recusare. Sin nihil esset eorum, quæ in ipsum conferrent, neminem esse qui eum illorum libidini poßet dedere. Itaque ad Cæsarem, inquit, prouoco. Tũ Festus de cõsilij sentẽtia. Ad Cæsarem, inquit, prouocasti, ad Cæsarẽ ibis. Aliquot diebus pòst, Agrippa rex & Bernice Cæ-

ſaream Feſti ſalutandi cauſa venerunt, qua in vrbe cùm multos dies commorarẽtur, cum eis de Paulo ſermonem Feſtus inſtituit, eáq; omnia eis expoſuit, quæ paulò antè geſta & dicta eſſe dixi. Quæ cùm Feſtus omnia commemoraſſet, Agrippa hominem ſe velle audire dixit, quod futurum poſtridie ille promiſit. Poſtero die Agrippa & Bernice cum tribunis & primis viris ciuitatis conuenerunt, quos vt vidit Feſtus, produci Paulũ iuſsit. Eo producto Feſtus dixit, Eum hominem quem Agrippa & cæteri cernerent, à Iudæis eiuſmodi criminibus circunuentum eſſe, quæ ſi vera eſſent, ipſe continuò ſummo ſupplicio afficiendus eſſet, quemadmodũ etiam Iudæi ipſi cùm ipſe Hieroſolymæ eſſet, contenderant. Se verò nullum crimen capitis in eo comperiße. Quoniam autem Romã eum ad Cæſarem, ad quem prouocauißet, mittendum cenſeret, nihilque certum haberet, quod de illo domino ſcriberet, ſe iußiße eum ad illos & maximè ad Agrippam produci, vt cum eum pro ſe dicentem audiuißet, ipſe haberet quod ſcriberet. Cum Agrippa Paulo poteſtatem dicendi

Ibid. 26. factam eße dixißet: tum Paulus beatum ſe primum dixit, quòd apud eum eßet verba facturus, qui omnem Iudæorum diſciplinam, omniáque inſtituta, omnéſque conſuetudines teneret: deinde ea omnia expoſuit quæ ab illo commemorata eße ante dixi de Iudæorum inuidia, initio

longè

210

longè petito ab eo tēpore, cum primum à Christo è cælo vocatus est, eóque superiore, cum legi Mosaïcæ parendū esse censeret. Hæc cum Paulus diceret, Festus magna voce insanire Paulū dixit, eúmque ad insaniam adigere multas literas quibus esset præditus. Paulus insanire se negauit, sed verba veritatis prudentiæq; plena dixit fundere, Scire enim hæc omnia regē apud quem verba faceret. Tum Agrippam rogauit, num prophetis fidem haberet. Scire etiam se dixit, eum fidem habere: cùm ille, Paucis, inquit, hortaris me, vt sim Christianus. & Paulus, Oro, inquit, Deum, & paucis & pluribus, vt non tu modò verumetiā hi omnes qui audiunt, tales euadant, qualis sum ego, exceptis his vinculis. Surrexerunt tum rex, prætor, Bernice, & qui cum eis considerāt, cúmque secessissent, hæc inter se de Paulo iactabāt, eum nihil morte aut vinculis dignum fecisse, ac præterea Agrippa Festo eum dimitti potuisse dixit, nisi ad Cæsarem prouocasset. Cùm autem nauigationi dies constitutus esset, vt Romam ad Cæsarem iret Paulus, cuidam Centurioni Iulio nomine, cohortis Augustæ, vnà cum aliquot aliis vinctus, traditus est. Conscensa naue Adrumentina, cùm essent omnes in Asiam nauigaturi, soluerunt. Postero die Sidonem applicuerunt. Iulius qui Paulum humanè haberet, eum ad amicos adire permisit, ab eísque curari. Hinc Ibid. 27.

soluẽtes, Cyprum, propterea quòd aduersis vẽtis vsi essent, tenere non potuerunt. Itaque ab ea repulsi, mare Ciliciæ & Pamphiliæ præteruecti, Lystram Lyciæ oppidum deuenerunt: vbi cùm Centurio nauem Alexandrinam offendisset, quæ in Italiam nauigaret, in eam omnes imposuit. Cúmque satis multis diebus tarda nauigatione vix ad Guidum, quod ventus non sineret, peruenissent, Cretam per Salmonem prænauigarunt, quam cùm vix tenuissent, venerunt in quẽdam locum, qui Boniportus dicitur, cui finitima erat Thalassa vrbs. Cũ verò multum iam tempus peractum esset, nec tuta esset iam nauigatio, propterea quòd ieiunij iam tempus præteriisset, omnes qui aderant Paulus admonebat, videre se nauigationem futuram cum magno periculo non solum oneris & nauis, sed etiam vitæ omnium. Cẽturio porro maiorem fidem gubernatori & nauclero, quàm Pauli verbis habebat. Et portus ille minimè ad hyemandum aptus erat. Quod cum multi animaduerterent, auctores fuerunt vt illinc naues subducerentur, vt Phœnicem Cretæ portum, qui Africum & Corum spectat, hyemandi causa possent appellere. Sed Austro flãte, cum ex animi sentẽtia nauigationem successisse sibi existimarent, cum Asso soluentes, Cretam applicarent, vẽtus Typhonicus qui Euroaquilo vocatur, non ita multo post nauem agitauit & impulit,

211

pulit, quæ cum correpta, non posset impetũ vimq; venti sustinere, & omnes cũ cessissent, huc atque illuc agitabantur, in paruámque insulam quæ Clauda vocatur, tẽpestate delati, vix scapham tenere potuerunt, qua conscensa, subsidio vsi sunt, deligata naue, veriti ne in Syrtim inciderent, soluta naue ita agitabantur. Cúmque vi magna tempestatis agitarentur, postero die iacturam fecerunt, sequenti suis manibus nauis supellectilem proiecerunt. Cúmque nec sol, nec astra multis diebus se eis ostenderent, tempestatísque vis magna impẽderet, sublata eis erat in posterum spes omnis salutis. Tum Paulus in medium omnium procedens, Si me, inquit, audiuissetis, à Creta minimè soluissetis, omniáque hæc quæ amisistis haberetis. Sed vos nunc hortor & moneo, vt bono animo sitis. Neque enim cuiusquam vestrum vita amittetur, sed nauis tantummodo. Visus est enim mihi superiore nocte angelus Dei, cuius sum, quémque colo, dicere, ne timerem. Cæsari me sisti oportere, Deúmque mihi omnes qui vnà mecũ nauigarent dedisse. Itaq; bono animo este. Diuina enim benignitate fretus ita fore credo, vt mihi prædictum est. nos in quandã insulã peruenturi sumus. Vt autẽ quartadecima nox fuit, cùm omnes intẽpesta nocte in mari Adriatico huc atq; illuc iactarentur, suspicabantur nautæ aliquem sibi locũ ostẽdi, depressóq; bolide passus viginti abesse

compererunt, paruóque interuallo progreßi, iacto rursus bolide, quindecim passus inuenerunt. Cúmque vererentur, ne in loca salebrosa inciderent, iactis ex puppi ancoris quatuor, optabãt vt lucesceret. Iidem cum ex naui effugere constituerent demersa in mare scapha, quasi ancoras à prora expansuri essent, tum Paulus Centurionem ac milites commonefecit, nisi illi in naui manerent, eos saluos esse non posse. Itaque milites statim scaphæ funibus diruptis, eam in mare demergi siuerũt. Dum verò dies expectatur, hortabatur omnes Paulus, vt cibum caperent, quòd ad eorum salutem hoc pertineret. Neminémque dicebat, crinem capitis amissurũ. Quę cùm dixisset, & ipse, & cæteri iam meliore spe freti, cibum vnà cœperunt. Erant autem in ea naui ducenti septuaginta sex. Capto cibo, triticum in mare abiecerunt, itáque nauem exonerarunt. Cùm verò illuxisset, nec terram cognoscerent, animaduertunt sinum quendam, qui litus habebat, in quem constituebant, si possent, nauem expellere. Itaque sublatis ancoris, mari se committebant, laxatísque gubernaculorũ funibus, paßísque vento velis ad litus contendebant. Sed cùm in locum qui vtraque ex parte mari cingitur incidissent, nauis ita impegit, vt prora fixa immobilis staret: puppis verò vndarum fluctuúmque vi agitaretur. Quod cùm milites animaduerterent, hoc consilij cœperunt, vt

vinctos trucidarẽt, ne quis nando euaderet. Sed Centurio, qui Paulum seruare vellet, eorum tale consilium impediuit, iußitque eos qui nandi periti erãt, primos ad terrã egredi, cæteros partim in tabulatis, partim in aliquo eorum, quæ è naui portari poterant. Ita factum est, vt omnes ad terram salui exierint. Seruati tum denique cognouerunt Meliten eam insulam nuncupari. Barbari verò magnam omnibus humanitatem ostenderunt. Omnis enim excitato igne propter imbrem qui impendebat, & frigus, adhibuerũt. Cùm verò Paulus sarmẽtorum magnam vim collegisset, in ignem coniecisset, vipera calore egrediens manum eius arripuit, quam vt Barbari è manu illius pendentem viderunt, inter se dicebant, planè illum cæde se contaminasse, qui cùm è mari seruatus esset, eum tamen diuina iustitia nõ sineret viuere. At ille quidem excussa in ignẽ bestia, nihil mali sensit omnino. Barbari autem expectabant dum tumor eum corriperet, aut repentè mortuus caderet. Quod cùm illi diu frustrà expectassent, mutata sententia, eum Deum esse dixerunt. Erat tum Publius quidam primus eius insulæ. Is Paulum vnà cũ socijs in agro suo triduo perhumanè habuit, quo quidem tempore Publij pater è febre ac dysenteria laborans decumbebat, ad quem cùm Paulus accesßisset, eum precibus manuúmque impositione curauit. Hinc cæteri qui ægrotabant in

insula, cùm ad eum adiissent, curati sunt. Itaq; magnos ei ac sociis honores officiáque detulerunt, quãdiu in insula commorati sunt, & cùm soluerent, ea quæ ad uictum pertinebãt, præbuerunt. Post trimestre, in nauem conscenderunt Alexãdrinam quæ in insula hyemauerat, soluentésque Syracusas tenuerũt, quæ in vrbe cùm triduum commorati essent, Rhegium, inde Puteolos biduo venerunt, vbi cùm nostræ religionis homines inuenissent, eorum rogatu apud illos septem dies cõmorati sunt, ita Romam peruenerũt. Quod cùm Christiani qui Romæ erãt audirẽt, obuiam eis vsque ad forum Appij & Tres tabernas prodierunt, quos cũ vidisset Paulus, gratias Deo egit, melioréque animo fuit. Romam cum venissent, vinctos Centurio præfecto reliquos tradidit, Paulo verò permisit vt solus cum milite qui eum custodiebat, habitaret. Tertio quàm venissent die, primos Iudæorũ Paulus accersiuit, quibus exposuit ea omnia quæ ipsi Hierosolymæ accidissent, se cùm patriis legibus institutísque pareret & obtemperaret, Romanis deditum esse, qui cùm in ipsum inquisissent, nec pœna capitis dignum quicquam fecisse comperirent, vellentque dimittere, Iudæos intercessisse, ita coactum se, ad Cæsarem prouocare, non quòd gentem suam ipse vlla in re accusare posset. Eo se ob eam causam accessisse, vt ipsos videret & cõueniret. Se enim

catena ea quam cernerent vinctum esse, propter spem populi Israëlitici. Illi responderunt, nec literas se de eo ex Iudæa accepisse, nec quenquam Iudæorum, qui eò venisset, nunciasse, aut dixisse quicquam de ipso, quod religioni repugnaret: se autem petere, vt ab illo audirent, quæ ipse sentiret, cùm satis compertum haberẽt, eam sectam quam sequeretur, vbique terrarum explodi & eiici. Constituto autem ei die, cum plures ad eum in diuersorium venissent, ipse eis regnũ Dei exponebat, ad eáque quæ Christo acciderãt, probanda & persuadenda testimonia & à lege Mosaïca & à prophetis à prima luce ad vesperum, depromebat. Atque eius orationi alij assentiebãtur, alij nullã fidem habebant. Cúmque inter se dissentirent, discesserunt, cùm Paulus Esaïæ verba eis conuenire dixisset, quæ sequũtur, Loquere cũ populo isto, Audietis, nec intelligetis, videbitis, & nõ videbitis. Cor enim istius populi tenebris offusum est, & auribus tardè audierunt, suósq; oculos obstruxerunt, nequando oculis videant, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, eisq; medicinam afferam. Scitote ergo Gentibus Dei seruatorem missum esse, quæ audient. Quæ cũ Paulus perorasset, Iudæi cum magna controuersia & disputatione discesserũt. Paulus autem biẽnium totum in suo diuersorio commoratus est, quo quidem tempore omnes qui eò ad ipsum

veniebant, recipiebat, libereq; ea omnia tradebat, & docebat, quæ ad Christum eiúsque fidem ac disciplinam pertinebant. Quod etsi Lucas de biennio illo tantùm dixit, quod duos annos complectitur, qui tertius & quartus imperij Neronis numerătur, tamen decennio etiam quod posteà vixit, idem fecisse existimandus est. Vbi autē decennium illud consumpserit, aut vixerit, si quis requirat, mihi quidem Romæ videtur magna ex parte fuisse, quãtum quidem ex eius epistolis intelligi licet. Nam & eam quam ad Ephesios scripsit, & eam quam ad Philippēses, & eam quam ad Collossenses, & posteriorem quam ad Timotheum, & eam quã ad Philemonem, ex vrbe misit. Nam epistola ad Galatas, nonnullorum sententia Roma, aliorũ Epheso missa esse dicitur. Eas autem nec illo biennio, nec eodem illorum decem anno, missas esse, aut scriptas, & res ipsa declarat, & epistolarum ipsarum sententia. In ea enim quã ad Timotheum posteriorem misit, mentionem
2. Timo. 1. *honorificam Onesiphori cuiusdam facit, quem cùm venisset Romam, ipsum magno studio cum quæsiuisset, tum inuenisse dicit, cùm etiam vin-*
Ibid. 4. *ctus esset. Et in extrema eadem Timotheum rogat, vt eidem eiúsque familiæ salutem dicat. Præterea eadem extrema & tēpus mortis suæ imminere scribit, & in priore defensione sua se desertum ab omnibus. Atqui Lucas nihil de*

priore

214

priore illa causæ dictione scribit, sed eum in libera custodia ita fuiße dicit, vt eos omnes qui ad ipsum adirent, docere minimè prohiberetur. Ex quo intelligitur, eum ex illa custodia toto illo biennio minimè eductum fuiße. Iam verò cùm ex priore illa causæ dictione cuius mentionem, vt dixi, facit, posteriorem intelligamus, ac tum cùm eandem epistolam scripsit, & in vinculis ipse eßet, & mortis eius tempus impenderet, vt ipse ait, profectò multos annos post illud bienniū Romæ fuit. Huc accedit, quod iubet in eadem epistola Timotheum ad se maturè venire, & in epistolis ad Philippenses, ad Coloßenses, & ad Philemonem, eum facit vnà secum scribere. Eodem pertinet, quòd Dæmam in epistola ad Philemonem adiutorem suum appellat. & in posteriore ad Timotheum se ab eo desertum eße scribit. 2. Tim. 4. *Aristarchum etiam in epistola ad Coloßenses vnà secum captiuum eße dicit,* Colloss. 4. *in ea autem quæ est ad Philemonem, adiutorem suum appellat, cùm Epaphram captiuitatis socium solum nominaßet. Eum autem non consumpsiße Romæ totum illud decenniȷ̃ tempus, hinc intelligitur, quòd in posteriore ad Timotheum epistola extrema eū iubet afferre secū penulam, quam Troade apud Carpum reliquisset, & Trophimum se Mileti ægrum reliquiße scribit, quod non factum eße, cùm vel in Græcia & Asia eßet, antequàm vinctus Romam*

duceretur, vel cùm duceretur, hinc sciri potest, quia & Timotheus ipse Romam iam venerat, & tum iam bis causam ipse dixerat, & finem vitæ suæ appropinquare scribit. Et certè
Heb.13. amentia est existimare Paulum scribere Trophimum à se relictum ægrum Mileti illis temporibus. Epistola etiam ad Hebræos eum non semper Romæ fuisse declarat. In ea enim extrema scribit eis Christianos Italos salutẽ dicere, ex quo ex Italia missa esse intelligitur. Quinetiam in prouinciam Narbonẽsem eum venisse reperio, & in Hispaniam, cum Paulo viro sanctißimo, quem Narbonæ pontificem præfecerit. Atque haud scio an illa ipsa sit profectio, quã
Rom.15. ad Romanos se in Hispaniam suscepturũ esse scribit. Sunt enim multi, qui eum in Hispaniã profectum asserũt. Quæ autẽ de laboribus periculis, ac supplicijs quæ pro Christo pertulit, scripsi, ea omnia ex libro Lucæ, qui Acta Apostolorum inscribitur, exprompsi. Quæ præterea ipse de se scribit, ea quoniã vera sunt, iam explica-
2.Cor.11. bo. In posteriore quidẽ ad Corinthios extrema ferè, ter virgis cæsum se esse scribit, cũ semel tantum eum Lucas narret verberatum esse vnà cũ Sila. Nam à Cẽturione verberatus nõ est, cum se ciuem Romanũ esse dixisset. Ter etiam naufragium se fecisse in eadẽ epistola scribit, & nocte ac die in profundo maris fuisse: quorũ posterius si à Luca commemoratum est, certè non solum no-

lum noctem & diem vnum, verum multos in maris fundo fuit. Nā nec solem, nec sidera ipsa multis diebus nauiganti ei cum cæteris visa esse commemorat. Neque enim hoc quod Paulus scribit, se nocte & die in profundo maris fuisse, ita intelligendum est, quasi ipse è naui cadens in mare præceps demersus sit, hoc enim non prætermisisset Lucas. Quod autem ad naufragium attinet, amißionem nauis Paulus sociis nauigantibus prædixit, naufragij autē alterius nullam Lucas mentionē facit. Atque hic quidem locus me admonet, vt de tēpore ac loco quo hæc missa epistola est, aliquid dicam. Alij ex Macedonia Philippis, alij Troade missam esse scribunt. Quod si verum est, id constare non potest, si ad illud tempus referatur, cum Paulus Romam nōdum vinctus venerat. Illud enim quod modò ex ea epistola de naufragio protuli, tum accidit, cum Paulus vna cum sociis mari in Melitem insulam, deinde Syracusas, Rhegium, ac tum Puteolos, postremò Romam peruenit. Ita si Troade missa est, aut è Macedonia, eò se retulerit, postea quā Romā vinctus venisset, necesse est. Quod satis argumēti est, eum post biennium illud, de quo Lucas scribit, nō semper vsq; ad extremū vitæ diem Romæ fuisse. Quòd si quis contra proferat, id quod ipse paulò infra scribit, raptum se ante quatuordecim annos in tertium cœlum: huic ego respondeo, primùm

215

non esse tam perspicuum, quando illud euenerit, quàm hoc quod de naufragio cõmemorat. Deinde ab eo qui hoc opponat, petã, vt illud ipsum quod de naufragio Paulus scribit, explicet. Tũ enim tam difficilem hãc quæstionem cognoscet, quàm facilè nobis opposuit. Præterea si illum, vt ita dicam, raptum euenisse dicamus illo triduo, quo Paulus Damasci in via recta in adibus Iudæ orasse dicitur, certè subducta & habita ratione totius temporis, ad eum diem quo alteram ad Corinthios epistolam misit, annos amplius quatuordecĩ intercessisse intelligemus. Sed ad alia veniamus. In eadem epistola pericula multa enumerat, quibus se obiecerit, quorũ mẽtio à Luca nulla facta sit. In iis sunt fluminum & latronum pericula. In epistola etiam

Galat. 1. ad Galatas se in Arabiam venisse scribit. Deinde cùm rediisset Damascum, Hierosolymã Petri videndi causa, apud quem dies quindecim commoratus sit. Deinde post annos quatuordecim iterum Hierosolymam vna cũ Barnaba & Tito, vt de euangelij docendi ratione cum apostolis cõmunicaret. Scribit etiam se Petro, quẽ Cepham vocat, cùm Antiochiam venisset, restitisse, quod se non rectè in euãgelij ve-

1. Cor. 15. ritate gereret. In ea etiam quam ad Corinthios priorem misit, se cum bestiis pugnasse, id est feris obiectum esse scribit: nisi fortè bestiarum nomine homines fera crudelitate præditos intelligamus, si-

216

mus, ſicuti nomine leonis Neronem in poſteriore ad Timotheum intellexiſſe dicitur. Nunc de illius morte aliquid dicendum eſt. Eodem non ſolùm die, ſed etiam anno quo eſt Petrus apoſtolus in crucem actus, Romæ Neronis iuſſu ſecuri percuſſus eſt. quo autem ordine, quáque de cauſa, exponendum videtur. Romæ cum in diſciplina & religione noſtra propaganda omnẽ operam & ſtudium dicendo conſumeret, pluréſque in dies in fidem ditionémque Chriſti ſubigeret, fortè Patroclus adoleſcens qui Neroni pocula miniſtraret, quémque ille charum haberet, cum Pauli audiẽdi ſumma cupiditate duceretur, nec ad eum propius accedere propter frequentiam poſſet, ad locum ſuperiorem quo eum facilius & audire & videre poſſet, aſcenderat. Is cũ ſomno oppreſſus dormiret, cecidiſſe, eóque caſu interiiſſe dicitur. Quod Deo patefaciente Paulus ſtatim cognouit. Itaque eum introferri ad ſe iuſſit, excitauitque ab inferis, cum omnes hortatus eſſet, vt in commune id à Deo precarentur. Excitatum ad Neronem ire iuſſit vna cum aliis Cæſarianis, vt cum exercitatũ cerneret, quem mortuum nõ ſolùm ſciret, ſed acerbè tuliſſet, ipſe ad Dei cultum deduceretur. Alij priores ad Cæſarem adeunt, eique Patroclum reuixiſſe nunciant. Cæſar continuo eum acceſſiri iuſſit, quem vt viuum ſaluum & incolumem vidit, miratus eſt primũ, deinde ab eo quæſiuit, num viue-

ret. Cúmq; etiam respōdisset, quærere etiam institit, cuius benignitate & opera viueret, qui mortuus fuisset: ille se Iesu Christi domini sui regis seculorū omnium beneficio ac munere viuere respōdit. Cæsar cum Christum omnium seculorum regem dici audisset, conturbatus est, cúmq; illius animi terrorem auxit id quod deinceps Patroclus addidit, fore, vt Christus omnia orbis imperia deleret, eiúsque voluntati quicquid hec vniuersitas complecteretur, obtemperaret, quod regum omnium esset & maximus & potentißimus. Tum colaphum ei infregisse dicitur, cum hac oratione, Ei ergo regi nomen dedisti? Quod cum annuisset, nonnulli qui aderant ex suis eum grauiter obiurgasse dicuntur, quod adolescentem qui tā prudenter respondisset, malè mulctasset. Itaque se etiam regi illi parêre dixerunt. Nero furore incensus eos omnes in vincula coniici quàm primùm iußit, omnésque conquiri atque interfici diuersis supplicijs, qui se illius regis imperio obedire dicerent. Producuntur multi cum vinculis, & ad Neronem adducuntur, in his Paulus, in quem ita cæteri vincti coniiciebant oculos, vt in ducem, vt hoc etiam Nero facilè intelligere posset. Itaq; ad eum vnum orationem auertit, quo ore in imperium Romanum clàm venire ausus esset, vt inde abstractum & abductum populum Christo quem regem suum p ædicaret, adiungeret.

ret. Paulus non solùm ex illo quasi orbis angulo, sed ex omnibus imperiis se Christo homines colligere & comparare dixit. Sibi enim ab illo negotium datum esse vt neminem contemneret aut abiiceret, qui in ipsius fide & imperio esse vellet. Quod si ipse & in illum credere, & eius dicto audiens esse cōstitueret, id sibi licitum esse intelligeret: quod si faceret, vitam cum sempiternam esse consecuturum. Eundémque venturum esse dixit, vt suum cuique pro dignitate reddat, túmq; hæc omnia igne deflagratura. Nero cùm mundi deflagrationem audisset, iracundia incitatus, furiáque quadam agitatus, omnes qui huic tali regi parerent, quàm primùm viuos exuri iußisse dicitur. Sed Paulus quoniam ciuem se Romanum esse prædicauerat, Longino, Megisto & Aresto traditus est, qui eũ quàm primum extra vrbem palàm & publicè securi ferirent. Cúmque nuncius eius mortis & supplicij serius quàm optaret, veniret, duos ex militibus suis, Feregam & Partemium misit, qui viderent, an securi percussus esset. Illi venientes, eum in media ferè vrbe ad populum de magnis Christi virtutibus & operibus differentem offendunt: quos vt vidit, Venite, inquit, & vos filij, credite in Deum vnum & filiùm eius vnigenitum dominum nostrũ Iesum Christum seruatorem omniũ, vt viuãt animi vestri. Milites se à Nerone missos dixerunt, qui vide-

rent, an eo mortis genere quod præscripsisset, affectus esset. Quòd si ab inferis cùm morte mulctatus fuisset, excitaretur, ita denique se credituros. Ad hæc ille respondens, eos admonuit, si ad sepulchrum ipsius venirent, fore, vt duos viros, Titũ & Lucam orantes inuenirent, à quibus hoc ipsum comperire possent. Vix dicẽdi finem fecerat, cùm alij duo à Nerone missi interuenientes, arreptum comprehẽsúmque eum extra vrbem in viam Ostiensem pertrahunt, & iuxta gladium crucem parare iubent. Quod vt vidit Paulus ad ortum se conuertisse, passisque in cœlum manibus, cum lachrymis diu orasse dicitur. Finem orandi cùm fecisset, Christianis omnibus qui eum secuti fuerant, salutatis, eisque pace data, genua humi defixit, totumq́; se signo crucis muniens, lictori ceruicem & iugulũ præbuit. Ex ceruice cùm securi percussus esset, pro sanguine lac, quasi integritatis & innocentiæ signum fluxisse dicitur. Sepultus est autẽ eadem via, vbi postea templum ei ædificatum & dicatum est. Quatuordecim, quæ extãt, scripsit epistolas: ad Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad Ephesios vnam, ad Philippenses vnam, ad Colossenses vnã, ad Thessalonicenses duas, ad Timotheum duas, ad Titum vnam, ad Philemonem vnã, ad Hebræos vnam. Eum ego ordinem iis enumerandis secutus sum, non quẽ ille mittendis tenuit, sed quem

maiores

maiores nostri ecclesiæ instituto eis describendis & attexendis iis libris qui Noui Testamenti nomine appellantur, adhibuerunt. Plenæ sunt omnes institutionis disciplinæq; Christianæ, refertæq; omnibus quæ ad bene beatéq; viuendū pertinent præceptis & sententiis. Vehemēti & maximè incitato dicendi genere vsus est, quod crebræ illius interrogationes vel docendi causa, vel refellendi, vel etiam obiurgandi adhibitæ, indicant. Ordinem eum quem natura & ars proponunt, secutus est. Primum enim si quid est quod obsit, tollit ac reprehendit, deinde quæ tenenda sunt docet, & ad extremum epistolam cohortatione concludit. Obscuræ sunt in eo pleræq; circunscriptiones, quod de nonnullis B. Petrus in extrema altera minimè tacuit. Hinc plerique vsque à primis disciplinæ nostræ temporibus, cum arbitratu suo difficilia loca interpretarentur, errare cœperunt, & ab ecclesia discedere. Quod etiam hac memoria nostra in plerisque animaduertimus. 2. Petri. 3.

Duas prætereà quæ non extant, se scripsisse confirmat, ad Corinthios vnam, alteram ad Laodicenses.

VITA BEATI ANDREAE APOSTOLI,

Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno auctore.

ANDREAS *Simonis Petri frater, Iona, siue Ioanne patre in vico Bethsaïda prouinciæ Galilææ natus est. Is primum, vt cæteri apostoli, in Christi disciplinam se tradidit, deinde eius benignitate ex communi discipulorum numero ad Apostolatus ascēdit dignitatem: faciamus enim hoc verbum tritum, vt alia quæ in easdem syllabas exeunt, in quas, consulatus. Quod quemadmodum contigerit, nō alienum erit ex literis sacris exponere. Bis quidem Andream & Petrum eius fratrem vocatos esse inuenio: semel cùm Ioannes eis qui Baptista (teramus enim vsu, hoc etiam vocabulum)*
Ioan.1. *vocatus est ex eo quòd Christum potißimùm baptizauerit absente Petro, ambulantem Christum videns, discipulis duobus audientibus, in*
Matt.9. *his Andreas, eum esse agnum dixit: iterū, cùm ad mare Galilææ ambulās, Petrum & Andream fratrem eius vocauit. Sed melius est hæc duo eo ordine quo gesta sunt exponere. Ioannes quidem is de quo paulò antè dixi, cum Iesum ambulantem cerneret, hoc de eo duobus discipulis audientibus & spectātibus asseuerauit, eum esse Dei agnum. Quod cùm duo illi, in his, vt*

dixi,

dixi, Andreas, audiuissent, Christum secuti sunt. Christus qui eos se sequi cognosceret, cõuersus eos rogauit, quidnã quærerent. A quo cùm illi quæsiuissent, vbi habitaret illéque ita respõdisset, vt diceret, venirent, ac viderent, ipsi venerunt ac viderunt: eóque die, cum iam tum hora ferè decima esset, apud eum commorati sunt. Andreas autem qui vnus eorum duorum, vt dixi, erat, cum huius tãtæ charitatis & muneris Simonem fratrem socium esse vellet, eum primum diuini consilij instinctu, inuenit, eique se Christum inuenisse dixit, eúmque ad Iesum adduxit: quem cum Iesus vidisset, eum & Simonem vocari, & Ionæ filium esse dixit, pòst verò Cepham, id est Petrum eundem vocatum iri. Atque ea quidem quæ de priore: vt ita dicam, vocatione vtriusque à Ioanne exposita sunt, hactenus. Altera autem à Matthæo & Marco exposita est his verbis, Iesus cũ ad mare Galilææ ambularet, duos fratres vidit, Simonẽ qui vocatur Petrus, & Andream, qui retia in mare iacebant, eisque iussit, vt se sequerentur. Quod si facerent, fore vt ab ipso piscatores hominum fierent. Quod illi ita sibi faciundum censuerunt, vt statim eum relictis retibus sequerẽtur. Lucas verò aliquid aliud addit. ait enim Christum cum ad stagnũ Genesaret staret, duas naues ad stagnum stantes conspexisse, tum cum piscatores retia lauarẽt: eúmq; in alte-

Matth. 9.
Marc. 1.
Lucæ. 5.

ram quæ esset Simonis conscendisse, ab eóq; contendisse, vt eam paulum à terra reduceret. In ea verò Iesum sedentē docuisse turbas. Cum autem finem dicendi fecisset, Simoni imperasse, vt in altum duceret, & ad capiendos pisces retia laxaret, Petrum verò dixisse, cum præceptorem eum appellasset, se etsi vnà cum sociis totam noctem consumpsisset, nihilque cœpissent, tamen eius iussu ac nomine rete laxaturum: quòd cum fecisset, tantam vim captam esse piscium, vt rete rumperetur. Quæ quidem res (vt alia præteream quæ alio loco cōmodius exponentur) Simoni sociisque eius omnibus tantæ fuerit admirationi, vt relictis omnibus eum secuti fuerint. In iis autē cum fuerit Andreas, Matthæi Marcique sententia, non est id quidem dubium, quin Lucas eundem sociorum Petri nomine & in iis qui cum eo erant, intelligat. Atque hæc quidem sunt, quæ de Andræa ab Euāgelistis tradita accepimus. Nihil enim de eo in libro qui Acta apostolorum inscriptus est, traditur, nisi quòd vna cum cæteris apostolis cum Christus iis spectātibus in cœlum cōscendisset, Hierosolymā reuerterit. Nec verò dubiū est, quin idem euangelium, Christi iussu mundo diuulgauerit atque patefecerit. Quod vbinam perfecerit, quoque modo, & quo mortis suppliciique genere in cœlum ad Christum migrauerit, in animo est ea secutus quæ ab eius discipulis tradita

dita sunt, exponere. Andreas quidem in prouinciarum diuisione ac partitione, Achaiam obtinuit, sed in vrbe eius prouinciæ clarißima quæ Patræ dicitur, ferè exhortationis legationísque munere functus est. Is cum in illa prouincia, ea quæ Christianæ religionis sunt traderet ac doceret, angeli monitu ac iussu Myrmidonem vrbem venit, vt Matthæum apostolum quem effoßis oculis incolæ in vincula coniectum pauculis interiectis diebus interficere cogitabant, liberaret. Cúmque ad carcerem diuino nutu rectà obsistente nemine peruenisset, viso beati viri squalóre, animaduersísq; oculis, quorum munere priuatus erat, ingemiscens, orauit Christum vt ipse qui cum morbos omnes curasset, tum cæcis aspectum restituisset, Matthæo seruo suo oculorum munus redderet, vt verbum suum annunciaret. Vix ille perorauerat, cum & carcer terræ motu commoueri, magnóque fulgore collucere illustrarique cœpit: & Matthæo aspectus restitutus est, & illius ac cæterorum qui in eodem carcere erant, vincula soluta sunt. Quæ omnia tantam admirationem omnibus qui tãto beneficio affectos se viderunt, excitauit, vt magnum Deum esse prædicarent, quem serui sui nunciarent. Tum verò educti omnes è carcere, ad sua quisque se recepit: Matthæus alio commigrasse, Andreas in vrbe aliquandiu commoratus esse dicitur, prædicandi verbi diuini gratia. Quod

cum facere constituisset, incolæ ex iis qui vincti fuerant, re, quæ ab eo acta erat, cognita, comprehensum eum ac vinctum per vrbem trahere cœperunt. Iámque euulsis crinibus cruor è capite defluebat, cum ipse Christum rogare cœpit vt illorum mentem animúmque lumine sancto illustraret, vt & ipsum cognoscerent, & ab illo errore peccatóque quod eis ne noxæ esset peteret, resipiscerent. Metus omnium statim animos occupauit tantus, vt dimisso apostolo se in illum magnum scelus, imprudentes admisisse faterentur. Itaque rogare eum se, vt & hanc veniam sibi daret, & viam salutis ostenderet. Ille erectis (se enim ad eius pedes abiecerant) Christi vitam, mira opera, denique pœnã crucis quam ille salutis omnium causa subijsset, exposuit. Quod illi ita libenter cupidéque audierunt, vt quàm primum salutari aqua expiarētur. Cum vero eos satis in Christi fide ac religione confirmatos cerneret, in Achaiam Patras reuersus est. In hac vrbe cum oratione sua multos iam ad Christi fidem traduxisset, Aegeas proconsul (proconsulem enim eum fuisse inuenio) hac re comperta, in eam eo consilio venit, vt eos qui Christum Deum esse credebant, idolis immolare, diuinósque honores tribuere cogeret. Andreas qui Aegeæ consilio factóque quam primum obsistēdum esse intelligeret, eum adiit, hisq; verbis est allocutus, Eum oportere,

qui ho-

qui hominum iudex esset, iudicem suum qui in cœlis versaretur, cognoscere, cognitum colere, & colendo eum qui verus esset Dèus, animum à falsis diis reuocare. Quæ ille verba tam impotenti animo accepit, vt ab eo quæreret, essétne ipse Andreas is, qui & deorum templa euerteret, & hominibus superstitiosam sectam, quam nuper Romani principes explodi eiiciq; iussissent, suaderet. Andreas Romanos principes plane cognosse negauit id quod verum esset, Dei filium cum salutis hominum causa in mundum è cœlo venisset, docuisse idola, quibus diuinitatem tribuerent, non solùm Deos non esse, sed dæmonia teterrima generi hominum inimica, quæ nihil homines docerent, nisi id quo Deus offendatur, offensus, auertatur, auersus, eos non audiat, ob eámque causam ita præcipites illi in omne peccati genus diaboli quasi imperio in omni vita ruant, vt in eis cum migrant nihil præter malè facta remaneat. Hæc ille anilia deliramenta esse, præsertim cum Iudæi Iesum quem ille prædicaret, eadem docentē, in crucem egissent. Itaque aut hæc docere atque eum prædicare desineret, aut se cruci suffigēdum quam primum intelligeret. Ille in semel suscepto consilio permanens, hoc de supplicij genere respondit, Se si crucis patibulum extimesceret, crucis honorem & gloriam non prædicaturum fuisse. Tum sententia in eum lata esse

dicitur, Andream nouam sectam quæ deorum religionem tolleret, inuehentem & docentem, in crucem agendum esse. Cum autem ad locum in in quo crux fixa erat, supplicij causa duceretur, concursus factus est voce magna clamantium, innocentem eum sine causa atque adeo iniuria damnari. Ille verò cum crucem eminus intueretur, eam salutauit, hortatúsque est, vt discipulū eius, qui ei suffixus fuisset, exciperet, eam dedicatam atque consecratam esse Christi corpori, eiúsque membris quasi margaritis ornatam, diu eam defatigari ipsum expectando, quemadmodum Christum magistrum expectasset: lætum se ad illam venire, cuius desiderio iam diu teneretur. Itaque orare, vt se exciperet ac magistro redderet: vt per illam ipsum Christus reciperet, qui per eam ipsum redemisset. Cúmque ventum esset ad crucem, primùm Christum orauit, deinde populum hortatus est, vt in ea fide ac religione quam tradidisset, permaneret. In cruce verò biduum vixit, cùm intereà nullum finem docendi populi fecit. Qua illius doctrina & maxima constantia adductus populus, ad proconsulem adiit, maximáque voce ab eo contendit, vt sibi hominem qui iustè, piè, sanctè vixisset, redderet, neque hominem Deo charum, ac clementem interficeret. Quòd si in proposito permaneret, se effracturum ipsius fores, minitari, eúmq; interfecturum. Aegeas procōsul populi tumultuantis fu-

tis furori cedendum ratus, egreditur, atque vnà cum eo ad crucẽ vt Andream eriperet ac solueret, proficiscitur. Quem vt vidit Andreas, eum rogauit, quamobrem veniret, num in animum induxisset, eis assentiri quæ doceret. Cúmque populus eum eo cõsilio venire diceret, vt illum liberaret, ille Christum orare cœpit, ne se ab ipso separari, ac de cruce deponi sineret, se enim vim crucis quam semper optasset, sentire, tempus esse vt terræ corpus ipsius cõmitteret, ac spiritum quem illi commendaret, acciperet. Itáque in cruce pridie Calendas Decembris spiritum edidit. Eius autẽ corpus Maximilla quædam Deo chara cũ aromatibus præclarißimo, tantóque & apostolo & viro dignißimo loco sepeliuit. Eius sacrosanctas reliquias, Lucæ ac Timothei Hieronymus in libro quem in Vigilantium sanctorum eorúmque reliquiarum hostem scripsit, à Constãtino imperatore Constantinopolim translatas maxima populi frequẽtia asserit. Gregorius verò Turonensis sanctus pontifex, scribit in Achaiæ oppido in quo Andreas Christi nomine mortem, vt dixi, perpessus est, die illius festo etiam memoria sua manna farinæ specie, cum odore miræ suauitatis ex illius tumulo manare solitum, ex eóque oppidanos ita anni insequẽtis tum vbertatem, tum caritatem & sterilitatem intelligere, vt si magna copia redũdet, vbertatem, sin exigua, sterilatem

226

significari sciant: oleúmque scribit quod interdum vsque ad medium templum fluxerit, prosuisse tum ægris, siue in potione adhiberetur, siue eo plagæ vel membra morbis affecta inungerentur. Idem miraculum exponit, quod prætermittendum non censui. Valet enim ad Christi, & apostoli eius laudem & gloriam. Clodomere Frãcorum rege interfecto, cùm exercitus collectis viribus Burgundiam vastaret, templum quoddam in quo beati Andreæ & Saturnini reliquiæ conditæ erant, ita iam incensum erat, vt tigna exusta caderẽt. Loci autem incolæ non tam rerum suarum quàm harum reliquiarum amißione permouebantur vt miseros se esse clamarent, quibus tantorum sanctorum præsidio carendum esset, quod si contingeret, nullam iam sibi salutis spem reliquam fore iudicabant. His ita conquerentibus & acerbè ferentibus, Turo quidam præsto fuisse dicitur, qui cum horum lachrymis ductus, tum sanctorum virtutem sentiens, non minus fide, quàm armis protectus se in medias flammas immisit, arreptásque à sancto altari reliquias saluus & incolumis foras extulit. Sed continuò ita constrictus hæsit, vt se antè mouere non posset. Itaque se indignum ratus, qui reliquias ferret, puellam quæ sacra præda se non contaminasset, delegit, eiúsque ceruici reliquias alligauit.

D. IACO-

D. IACOBI APOSTOLI, IOANNIS

Apostoli fratris vita, Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno auctore.

IACOBVS *Zebedæi filius, Ioannis autem Apostoli & Euangelistæ frater, à Christo hoc ordine, vt Matthæus scribit, discipulus delectus est. Cùm Petrus & Andreas eius frater in naui essent, retiáque in aquam capiendis piscibus demitterent, Christus illis in disciplinam vocatis, longius progressus, Iacobum de quo dicimus, & Ioannem in naui animaduertit vnà cum Zebedæo patre retia reficientes, quos cum moneret, vt se sequerentur, illi sine mora relicto patre abiectisque retibus eum secuti sunt. quod de disciplinæ ratione intelligendum est. Neque enim Christus quenquam ex discipulis apostolum separatim delegit, sed cum magnum iam discipulorum numerum partim nouis inauditisque operibus, partim vitæ quam integerrimam ageret, opinione sibi adiunxisset, ex tanto numero duodecim modò selegit quos apostolorum appellauit nomine, quod in monte factum esse Lucas commemorat. Iacobus autem hic cuius vitã scribimus, quantum apud Christum gratia & amicitia valeret, hinc intelligi potest, quòd eum ille quandiu* Matth. 9.

hic vixit, in iis habuit semper, quos remotis cæteris quasi arbitris, ad res præcipuæ charitatis indices adhibuit. Nam & in montem, in quo tum eius facies summo splendore illustrata est, tam vestes simili candore nituerant vnà cum aliis duobus Petro & Ioanne, tantæ gloriæ suæ testem futurum duxit, & pridie quam salutis hominum causa interficeretur, cum duobus eisdem adiunctus secreuit à cæteris. Eum quidem
Act. 12. *ab Herode securi percussũ esse Lucas in Actis Apostolorum commemorat, sed quoniam ad alia properans rei ordinem prætermisit, nõ erit alienum pauca de eius & doctrina & morte dicere. Ei Samaria & Iudæa prouinciæ obtigerunt, quas cum docendæ veritatis causa peragraret, atque in publicis conuentibus palàm ac liberè Christum Dei filium esse profiteretur, Hermogenes quidam magus discipulum quendam ex suis Philetum nomine ad illum misisse dicitur eo cõsilio, vt eum refelleret. Quo cùm ille adhibitis aliquot Pharisæis venisset conaretúrque docere Iesum Christum cuius se apostolum commemoraret, nõ esse, vt ipse prædicabat, Dei filium, Iacobus ei facilè restitit, cúmq; ita scripturis refellit, vt ad Hermogenem rediens hæc magna claráq; voce victus à veritate dixerit, Iacobum, inquit Hermogenes, eum qui se Iesu Christi & seruum & apostolum esse confirmat, scito abs te vinci superarique non posse.*

Nam

 224

Nam & cacodæmones eius appellato nomine ex hominum corporibus eÿci ac expelli, & cæcis priſtinum oculorum aſpectum reſtitui, & eos qui elephantia infecti erant, purgari vidimus. Quinetiam mortuum ab inferis eum excitaſſe nonnulli qui maxima mecum neceſsitudine coniuncti ſunt, aſſeuerant. Quid multa? Scripta diuina omnia memoria tenet, quibus docet non alium eſſe Dei filium, niſi Ieſum quem Iudæi in crucem egerint. Itaque ſi conſilium quod tibi de magiſtro diſcipulus, ſequare, veniénſque ad eum veniam petas, melius certè tibi rationibúſque tuis conſules. Si enim hoc neglixeris, artem iſtam tuam ſcito nihil tibi deinceps prodeſſe poſſe. Nã quod ad me attinet, hoc tibi velim perſuadeas, me ad illum reuerti decreuiſſe, peteréque ab illo maiorem in modũ, me vt in diſciplinam recipiat. Hæc cùm Hermogenes accepiſſet, ira percitus Philetum ita arte ſua fixit, vt penitus ſe loco mouere non poſſet: túmq; per ridiculum, Iam inquit, videbimus an Iacobus tuus veniens, te poſsit ſoluere. Philetus qui his verbis apoſtolum malè acceptum irriſúmq; cerneret, miſit ad illum continuò puerum ſuum, qui ei hæc omnia exponeret. Apoſtolus factus certior, ei ſudarium ſuum ad Philetum perferendum dedit, vt cum illud accepiſſet, hæc diceret, Dominus Ieſus Chriſtus erigit eliſos, compeditóſq; ſoluit. Puer ilicò præceptis apoſtoli paret,

magníſque itineribus ad herum contendit. Phi letus ſudario accepto, cùm verba illa pronũciaſ-ſet, ſtatim vincula quibus vinctus erat, ſoluta ſunt. Quod cum non ſine ſumma admiratione animaduerteret, contempta irriſáque arte Her mogenis, ad Iacobum confugit. Hermogenes hinc furiis quibuſdam agitatus ad inſaniam adigitur, nec quid faciat, habet. ab arte tamen ſua præſidium petit. appellat cacodæmones, eiſ-que imperat, vt ſe ad Iacobum Philetúmque conferant, eóſque ad ſe, vt de illis ipſe ſuppli-cium ſumeret, pertrahant. ſic enim fore, vt Phi-leti ſupplicio cæteri diſcipuli à ſimili audacia deterreantur. Parent illi quidem, ſed vt pri-mum ad eum locum in quo Iacobus orabat, peruenerunt, vociferari ac rogare cœperunt, vt miſericordia ipſe commoueretur, ſe enim iam ante incendij tempus ardere. Ille quamobrem venerint rogat. Cauſam quam paulò antè ex-poſui, ab eis diſcit, eóſque Ieſu nomine vt Dei angelus ſoluat, clara voce vt omnes intellige-rent, Deum precatur, eiſque imperat, vt ad ſe Hermogenem ſaluum & incolumem perdu-cant. Abeunt illi, Hermogenémque ligatum vinctis à tergo manibus ducunt ad Iacobum, ita tamen, vt hoc illi in itinere obijcerent, quòd ipſos eò miſiſſet, vbi incendio conflagraſſent. Perductum Iacobus ſtultiſſimum eum homi-num appellat, quòd cum generis hominum ho-

ſte rem

ste rem haberet, nec consideraret, se ab illo contendisse, vt angelos suos ad ipsius perniciem exitiúmque mitteret, quos ipse ne in illum impetum facerent vetaret. Clamare etiam tum cacodæmones, rogaréque Iacobum, vt Hermogenem sibi dederet, de quo ita consulerent, vt & illius iniurias, & sua incendia vlciscerentur. Iacobus eos rogat, cur Philetum qui aderat, non arriperent: cúmque illi negarent vel formicam quæ in ipsius cubiculo esset, se posse contingere, ipse Philetum docuit, disciplinæ religionísque nostræ esse, bene mereri de iis qui malè de nobis meriti sint. Itaque eum iubet Hermogenem soluere, qui ipsum vinxisset: & qui vinctum à dæmone ad ipsum pertrahere conatus esset, liberum solutúmque eum dimittere. Solutus Hermogenes primùm abiectus stare cœpit: deinde cùm ei Iacobus potestatem abeundi quo vellet, fecisset, quòd negaret disciplinæ nostræ esse, quenquam ad eam inuitum traducere, se ille dæmonum furorem nosse dicit, ob eámque causam minimè dubitare, quin arreptum se illi diuersis suppliciis necarent. Apostolus eius vicem dolens, illi scipionem, quo ipse in itinere vti solitus esset, tradidit, eúmque bono esse animo illo comite iussit. Magna vis illo in bacillo inesse visa est. Vt enim domum Hermogenes venit, illúdque & suis & discipulorum suorum ceruicibus ap-

posuit, repētè totus mutatus est, cōquisitos etiam tunc libros qui de magia scripti erant innumerabiles ad Iacobum pertulit, eósq; æquo animo exuri passus est. Hinc se ad apostoli pedes abÿcere cœpit, petens ab eo maiorem in modum, vt pœnitentem reciperet, quem inuidentem & obtrectantem adhuc tulisset. Iacobus qui ignoraret, quo id animo consilióque faceret, respondet, Si verè & ex animo ipsum actæ ad illud tempus vitæ pœniteret, veram eum misericordiam à Deo veniámque esse cōsecuturum. Ad quæ ille, Tam, inquit, veram Deo pœnitentiam offero, vt & omnes codices meos qui malis artibus referti erant, vt scis, abiecerim, & omnibus inimici artibus nuncium remiserim. Quod cum apostolus ab eo accepisset, imperauit illi, vt id iam verum esse doceret ac profiteretur, quod falsum esse asseuerasset, simulacrum quod veneraretur, & à quo oracula se accipere putaret, in partes diuideret ac comminueret, pecunias quas malis artibus quæsiuisset, in res bonas profunderet: vt quemadmodū Diaboli filius eum imitādo fuisset, Dei iam filius efficeretur, qui quotidie in ingratos beneficia conferret, & in obtrectatores clementem se præberet. Si enim tu, inquit, cum in Deum impiè tā multa feceris, ipse contrà multis te bonis affecit, quantò in te futurus est benignior, si & magus esse desieris, & benefactis ei gratus studueris esse? Hæc atque

226

talia cum Iacobus dixiſſet, ita Hermogenes eius præceptis paruit, vt perfecta abſolutáque virtus quæ deinceps in eo fuit, ad mira inuſitatáque opera perueniret. At Iudæi cum non Hermogenem modò, quem inuictum putarent, verumetiam eius diſcipulos & amicos omneis in Chriſti fidem Iacobi oratione traduci recipíque animaduerterent, Lyſiæ ac Theocrito centurionibus qui tum illis locis præfuiſſe dicuntur, pecunia largitionibúſque perſuaſerunt, vt eum in cuſtodiam traderent. Orta autem ſeditione, vt fit, in populo, eum educi è cuſtodia, audiriq; quemadmodum lex iubebat, placuit. Eductum Phariſæi rogant, cur Ieſum Chriſtum hominē quem inter latrones in crucem ſublatum eſſe cōſtaret, publicè laudibus ornaret. Ipſe cum eos Abrahæ filios appellauiſſet altè petito exordio, hoc Abrahæ à Deo promiſſum eſſe dixit, fore vt nationes omnes illius ſeminis, id eſt, poſterorum hæreditatem adirent, ſeménque illius non in Iſmahele qui vnà cum Agara matre eiectus fuiſſet, ſed in Iſaco intelligi, cùm hoc Deus ipſe declarauerit his verbis, In Iſaac vocabitur tibi ſemen. Abrahamum verò amicū Dei appellatum eſſe antè quàm præceptum de circuncidendo præputio à Deo accepiſſet, antè quàm ſabbatum coleret, antequàm legem vllā diuinitus latam cognoſceret: eúmque amicitia cum Deo coniunctum fuiſſe, non quòd præputij

ſui carnem ipſe circuncidiſſet, ſed quod Deo cre didiſſet, cum prædixiſſet, ad omnes gentes eius ſeminis venturam eſſe hæreditatem. Quòd ſi Abraham, inquit, gratiam à Deo iniit, cum ei fidem hoc pollicenti ac prædicenti habuit, certè perſpicuum eſt, eum qui illi non credat, inimicitias cum eo exercere. Cúmque Iudæi quærerent, quiſnam eſſet tam amens, qui Deo non crederet: eum reſpondit, qui non crederet ſeminis Abrahæ hæreditatem ad omnes gentes peruenturam eſſe, qui Moſi, Eſaïæ, Hieremiæ, Daniëli, Dauidi, cæteríſque prophetis, qui de Chriſti aduentu, morte, reſurrectione, aſcenſu in cælum certiſsima clariſsimáque teſtimonia dixiſſent, fidem non haberet. Atque hæc omnia Iacobus ex prophetis memoriter cũ maxima eorum qui aderant admiratione pronunciauit: multáque præterea expoſuit, quæ à Chriſto facta eſſent & tolerata, vt prophetæ prædixerant. Quibus commemoratis omnibus, fieri poſſe negauit, quin Iudei qui hæc minus crederent, perpetui ignis ſupplicio afficiendi eſſent, ac debitas pœnas daturi, cũ præſertim ij qui eſſent ex Gentibus, in prophetarum ſcripturis ſententiiſque acquieſcerẽt. Itaque omnes qui circunſtabant, hortatus eſt, atque monuit, vt hæc ipſa tam grauia támque indigna ſcelera lachrymis obliterarent atque delerent, vt noſtram, inquit, pœnitentiam Deus pro eximia

mia sua misericordia & benignitate gratam acceptámque habeat, ne ea nobis eueniant, quæ contemptoribus euenerunt, de quibus Dauid ita scriberet, Aperta est terra & deglutiuit Datan, & operuit super congregationẽ Abiron. Quæ cum dixisset, aliáq; permulta in eandem sententiam, omnes ad vnum clamare cœperunt, se peccasse, iniustè se egisse: itaque orare, vt ipse quid agerent, præscriberet. Ille eos bono esse animo iubet, admonétque vt tantùm credant, vitalique aqua expientur. Erat tum Hierosolymis Abiatharus pontifex, qui cùm tam magnam multitudinem ad Christi religionem fidémq; traduci molestè acerbéque ferret, pecunia Apostolum in tantam inuidiam odiúmque apud Pharisæos adduxit, vt Iosias scribarum vnus eum iniecto in collum fune ad Herodẽ statim perduxerit. perductũ Herodes securi feriri iußit, quemadmodũ ex eo libro Lucæ, qui Acta Apostolorum inscriptus est, intelligi potest, quo in libro ille missos esse milites scribit ab Herode, qui Iacobum comprehenderent: quod factum esse tum cùm primùm Iudæi ob Hermogenem infesto in eum animo esse cœperunt, intelligere debemus. Sed ad propositum reuertamur. Cùm Iacobus Herodis iussu ad locũ in quo securi eum feriri oporteret, duceretur, paralyticum in via, vt Clemens Alexandrinus teste Eusebio in historia Ecclesiastica, tradit,

vidisse dicitur, orātem vt se curaret. Quod cùm ipse Christi nomine fecisset, Iosias scriba ille, quem eius ceruicibus funem iniecisse paulò antè dixi, eo extracto, se ad illius pedes misit, magnis precibus petens, vt & sibi ignosceret, & se sacro lauacro expiaret. Iacobus qui hæc illum diuino afflatu ductum dicere intelligeret, rogare eum cœpit, Iesúmne Christum, quem Iudæi in crucem egissent, verum Dei filium esse crederet: quod cùm ille se credere pfiteretur, Abiatharus pontifex eum statim comprehendi iußit, eodémque mortis genere quo apostolum, mulctatum iri dixit, nisi quamprimùm & à Iacobo se disiungeret ac secerneret, & nomini Christi malediceret. Sed cùm, vt nostri loquuntur, maledictum illius nomen, Christi autem benedictum voce magna diceret, Abiatharus os eius pugnis cædi, eúmq; cum Iacobo securi feriri iußit. Cùm autem vētum esset ad locum supplicij, lictorem Iacobus rogasse dicitur, vt antè quàm feriret, aquam iuberet afferri. Allata aqua quæsiuit à Iosia apostolus, num in Christum Dei filium crederet: qui cùm se credere diceret, expiatus est ab apostolo aqua salutari, osculóq; dato cruce frons illius consignata est. Quibus ritè perfectis, vterque eadem hora eodémque loco morte mulctatus migrauit ad Christum VIII. Calendas Aprilis.

B. IOAN-

228

B. IOANNIS APOSTOLI VITA, IOACHIMO PERIONIO BENEDICTINO CORMÆRIACENO AUCTORE.

IOANNES *Iacobi Apostoli, quem Herodes gladio interficiendum curauit, frater Zebedæo patre natus est. Is à Christo vnà cum Iacobo fratre, cum in mare Galilææ piscatores retia reficerent, vocatus, statim relicto patre rebúsque omnibus, se in illius disciplinam, quemadmodum Matthæus & Marcus exponunt,* *Matt. 4.*
tradidit. Inde ex communi discipulorum nume- *Mar. 1.*
ro ad apostolici ordinis dignitatem & honorem Christi benignitate ascendit. Eundẽ Christus præcipuo quodam amore prosecutus est semper, quod ex illius libro qui Euangelium inscriptus est, intelligi potest. Semper enim cum de se sermonem infert, proprio prætermisso nomine, discipulum se esse dicit eum, quem Christus charum haberet, quasi ex illa re aduentitia omnes quis esset, intellecturos arbitraretur. Quod si nefas est quenquã ab illo falsò iactatum esse existimare, nos & verum id esse credere, & qua de causa omnium charissimus Christo fuerit, exquirere debemus. Eum quidem ipse Christus cùm remotis arbitris & in monte mutata forma instar solis fulsit eius facies, & ĩ horto oleis consito pridie quàm mortem perferret, patrem

orauit, semper adhibuit: sed quoniam & Petrum & Iacobum eius fratrem illius gloriæ suæ atque consilij participes esse voluit, nos ex eo singularem præcipuámque illius in eum charitatẽ intelligere aut colligere possumus. Alia igitur quærenda sunt summi huius amoris argumenta. Duo quidem potissimum mihi diligenter consideranti occurrunt. Vnum quod in

Ioan. 14. *extrema illa cœna, ad quam duodecim apostolos adhibuit, cùm perturbato more hominum animo eis ipse prædixisset fore vt vnus ex eis ipsum proderet, omnésque maximo, vt par erat, dolore affecti, quem hoc verbo intelligeret, hæsitarẽt, Petrus qui omnia solitus esset audacius gerere, non à Christo, sed à Ioanne quisnam esset quẽ suo sermone Christus significaret, quæsiuit, quòd scilicet tãtum sibi de Christi in Ioannem amore persuaderet, vt facilè ei rem totam enunciaturũ putaret. Quæ eum non fefellit opinio. Nam cùm Ioannes caput in Christi sinu, quod maximæ familiaritatis amorísq; singularis argumentum est & certissimum & clarissimum, reposuisset, rogatus quisnam esset quem diceret, eum esse respondit, cui intinctum panem iam porrecturus esset. Hinc omnes disciplinæ nostræ auctores hominésq; clarissimi ex Christi pectore eum hausisse tradũt mysteria maxima, quæ initio euangelij sui de Verbo (terendum est enim vsu hoc vocabulũ,) id est de Dei filio exposuit*

229

posuit & enunciauit. Sed non video cur non etiam in exilio hæc multáq; plura alia ei patefieri ostendique potuerint. Atque hoc quidem vnum argumentum est. Alterum est eiusmodi Ioan. 19. *Cùm Christus salutis omnium nostrum causa cruci suffixus, Mariã matrem Ioãnémq; discipulũ quem diligeret, ad crucem stãtes animaduertisset, matri primùm, vt ipse Ioannes auctor est, Ioannẽ eius esse filium, deinde Ioanni, Mariam eius matrẽ esse dixit. Quæ Christi cõmendatio apud Ioannem discipulum tãtum valuit, vt quandiu illa talis mater vixit, eam quibuscunq; potuit officiis sit prosecutus. Quòd si Christus in hoc mundo moriens nihil matre, quam Ioanni de quo dicimus, matrem attribuit, charius habuit, profectò vel ex hoc vno quàm eum charum habuerit, intelligere possumus. Nec mirum videri debet, si matrem Ioanni moriens cõmendauit, cùm virgo vterque permãserit. Hinc etiam plerique præcipui amoris causam ducunt, quòd & virgo tum esset, cùm à Christo vocatus accersitúsque est, & in suscepto castimoniæ seruandæ consilio propositóque permansit. Quẽadmodum autem singulari quodam ac præcipuo amore Christus in eum fuit, sic ipse Christum præ cæteris amauit. Quod hinc intelligi potest, qui cum Christus tertio quàm in crucem actus esset die excitatus ab inferis, sepulcrum in quo humatus fuerat, prima luce vacuũ reddidisset,*

Ioan. 20. *quadámque mulieres, in iis Maria Magdalene, ſepulcrum ſine Chriſti corpore reperiſſent, Maria Magdalene ad Simonem Petrum venit & ad hũc Ioannem, eiſque dixit ſublatum eſſe è monumento dominum, nec ſcire ſe vbi collocatus eſſet. Quòd cùm illi audiuiſſent, ſine mora ad ſepulcrum ſibi eundum eſſe cenſuerunt. Currentes autem præ deſiderio magiſtri, non ſimul eodémque momento temporis peruenerunt, ſed Ioannes anteuertit, priórque ad ſepulcrum ingreſſus eſt. Nõ eſt autem id quidem dubium, quin hi duo Chriſtum chariſsimum habuerint. Quòd ſi Ioannes hoc ſuo officio Petro in Chriſti amore non conceſsit, ſed eum ſuperauit, certè*
Luc. 22. *omnes facilè vicit. Hunc Chriſtus vnà cum Petro miſit, qui ſignificarent ei quem vellet, apud illum ſe vnà cum diſcipulis agnũ paſchalem eſſe comeſturum. Mira erat in eodem agno ſcendi Chriſti ſolertia & ratio. Nã cùm Chri-*
Ioan. 21. *ſtus ab inferis excitatus, Petro, Ioãni, Thomæ, aliiſque diſcipulis piſcantibus ſe in litore maris oſtendiſſet, quæſiſſétque ab eis ipſum ignorãtibus num quid cœpiſſent, illique ſe quicquam cœpiſſe pernegaſſent, atque ille auctor eis fuiſſet, vt rete ad nauigij dextram mitterent, miſſóque reti tãtam vim piſcium cœpiſſent, vt trahi præ multitudine non poſſet, eis etiam tum tanto edito miraculo ignotus fuiſſet, niſi Ioannes Petro dominum eſſe dixiſſet. Itaque Petrus cùm ille*

dominum

dominum esse dixisset, eius orationi fidem habuit, cæterique qui aderant, qui omnes à Christo in conuiuium adhibiti sunt. Eodémque die nec ita multò pòst, cùm Christus Petro vt se sequeretur imperaret, Petrúsque qui Ioãnem sequentem cerneret, à Christo quid Ioannem facere vellet, quæsiuisset, Christus ei respondit: Si eum manere in vita vellet, quoad ipse veniret, quid ad eum. Ex quo factum est, vt discipuli hoc ita acceperint, vt existimarēt Ioannem nō esse moriturum, quanquàm hoc Christi verba, quemadmodum ipse Ioannes ait, non significarent. Ibidem. *Idem accepto spiritu sancto, vna cum Petro hora nona orandi causa Hierosolymitanum templum ingredi cœperat, cùm Æneas quidã qui paralyticus & claudus ex vtero matris natus erat, ferebatur, vt ad portam Speciosam quemadmodum quotidie solitus erat, collocatus, ab introeuntibus in templum aliquid acciperet. Is cùm Petrum & Ioannem tum vidisset, rogare eos cœpit, vt sibi aliquid erogarent. Illi vt se intuerentur, cùm dixissent, continuo paruit, quod se aliquid ab eis accepturum esse speraret. Petrus autem se argento & auro carere quidem dixit, sed quod haberet, id se illi dare, id est sanitatem. Itaque cùm primũ ei imperauit vt Iesu Christi Nazareni nomine surgeret & incederet, saluus & incolumis surgere & ingredi cœpit: intránsque cum illis in tem-* Act. 3.

plum, Deo cum laudibus gratias egit. Hoc autem miraculum non solum ad Petrum, verumtiam ad Ioannem pertinere, hinc sciri potest, quod cum Aeneas apostolos in templo teneret, concursúsque eo magnus populi admirantis factus esset, Petrus omnes hortatus est, ne sic ipsos intuerẽtur, quasi illum sua ipsorum vi & auctoritate curassent. Hoc totum esse tribuendum fidei Iesu, quẽ illi quidem tradidissent, & auctorem vitæ interfecissent, Deus autẽ ab inferis excitasset, cuius rei ipsi testes essent. Sibi quidem exploratũ esse, id factum ab eis esse imprudentia. Itaque se illos monere, si illius sceleris eos pœniteret & conuerterentur, fore, vt eorum peccata obliterarẽtur. Hæc & similia eo-
Act. 4. *rum cùm ad populum loquerentur (Lucas enim sermonẽ vtrique attribuit) sacerdotes magistratúsque templi & Saducæi interuenerunt, qui quòd ægrè ferrent ab eis Iesu vi ac nomine resurrectionem mortuorum doceri atque tradi, cõprehẽsos eos in custodiam in crastinum tradiderunt. Eorum autem illa oratio tantum in animis populi valuit, vt quinque milia hominum ad Christi fidem religionémque deduxerint. Postridie scribæ & seniores, itémque Annas pontifex, & Caïphas, cæteriq; sacerdotes conuenerunt, vt quid in eos statuendum esset viderẽt. Productósque illos, cuius vi ac nomine hoc fecissent rogauerũt. Christi nomine, Petrus respõ-dit,*

231

dit, quem illi cruci suffixissent: Deus autem à mortuis excitasset, per eum eiúsque benignitate hominem sanum esse quem cernerent. Eum esse lapidem qui ab illis ædificantibus improbatus, à Deo in capite anguli collocatus esset: nec in alio salutem consistere, neque enim nomen aliud in terra hominibus datum esse, quo seruari nos oporteat. Illi cùm vtriusque constantiam animaduerterent, quos imperitos & ignaros scirẽt, admirabantur, nec contradicere ac repugnare poterant, cùm hominem quem curassent, cernerent. Secedere tamen eos paulisper extra concilium iusserunt, vt quid agendum esset inter se deliberare possent. Nec verò quicquam statuere potuerũt, cùm res ita illustris & clara esset, nisi cum minis vetare eis, ne iam Christi nomine quicquam loquerentur aut docerent. Quod cùm eis imperatum præscriptúmque esset, hoc tantum respondisse dicuntur, Si æquum esset apud Deum eos potius audire quam Deũ, ipsi viderent ac iudicarent. Se enim non posse non loqui quæ vidissent & audissent. Paulus in epistola ad Galatas scribit, septimodecimo quã à Christo vocatus esset, anno, se iterum Hierosolymã vnà cum Barnaba & Tito propter euangelij causam rationémque venisse. qua in vrbe cùm Iacobus, Petrus, & Ioãnes hic, quos dicit habitos esse columina, munus quod ipsi à Christo cõcessũ esset, cognouissẽt, dextras ipsi ac Barnabæ Galat. 2.

Act. 8. *societatis, ab illis datas esse, vt ipsi ad Gentes, illi autem ad Iudæos nostræ religioni instituendos infirmandósque proficiscerentur. Philippi qui ex septem diaconis vnus fuit, oratione atq; doctrina Samaritani magna ex parte Christianam religionem acceperant, cum apostoli re comperta & cognita Petrum & Ioannem eò miserunt, vt eorum manuum impositione Samaritanis Spiritus daretur. Illi ergo cum venissêt, orassêntque vt illi Spiritum acciperent, impositis manibus, Spiritus sanctus in eos descendit. Hoc cùm Simon qui magus dicitur, quémq; Philippus quem modò dixi, conuersum aqua salutari expiauerat, animaduertisset, ab apostolis contendit maiorem in modum, vt pecunia ad hanc ipsam vim, dignitatémque perueniret. Quod illi ita infensis animis acceperunt, vt Petrus pecuniam illi male euenire vertique optauerit, quòd Dei munus pecunia quæri haberiq; existimaret. Eum tamē admonuit, vt illius sceleris ipsum pœniteret, rogarétq; Deum, vt flagitio suo ignosceret. Ille contra ab eis petiuit, vt ipsi pro se Deum precarentur, ne quid eorū quæ dixissent, ipsi eueniret. In partitione autem prouinciarum Ioāni Asia obtigit, quemadmodū etiam Eusebius principio tertij libri historiæ Ecclesiasticæ commemorat. Quod multò post Christi ascensum factum esse primum hinc sciri potest, quia Ioannis mentionem nullam facit*

Lucas

232

Lucas in libro qui Acta Apostolorum inscribitur, cum totam Asiam Paulum peragrasse scribit. Deinde quòd Paulus Timotheum pontificem Ephesinum creauit, quemadmodum ex priore ad eum epistola intelligi potest. 1. Timot. 1. *Hoc autem cũ accidit, quot anni intercessissent à Christi ascensu, cognoscere poterit, qui Acta Apostolorum cum Chronicis Eusebij conferet. Prætereà si Timotheus Paulo superfuit, sicuti superfuit, non loco suo eum Ioannes mouit. Ita eò viuo Ephesinam Ioannes ecclesiam non gubernauit. Atqui omnes qui eum Asiæ christianam religionem disciplinámque tradidisse, aut potius prouinciam totam in ea confirmasse scribunt, eum Ephesi sedisse & mansisse volunt. Fieri tamen potest, vt viuo Timotheo & ante & post mortem Pauli Asiam illustrauerit: Timotheo autem mortuo pontifex Ephesinus creatus sit, & quasi in demortui locũ suffectus. Quo autem tempore primùm in Asiam docendæ amplificandæq; Christianæ fidei religionisque causa profectus sit, etsi comperire non possumus, hoc tamẽ perspicuum est, eum totam illam obiuisse prouinciam, quod quidem mihi fecisse ante Mariæ virginis matris Christi mortem non videtur, idque mihi daturos spero omnes, qui quantæ curæ ei illa fuerit considerauerint, præsertim cùm à Christo sibi commendatam fuisse meminisset. Mariæ autem mortem quin-*

decimo anno post Christi ascẽsum accidisse Eusebius in Chronicis auctor est. Sed de his hactenus. Ioannes quidem cùm Ephesi atq; adeò in tota Asia verbũ Dei prædicaret, Domitiano Vespasiani filio imperatore, ab illo quartodecimo imperij anno, qui extremus fuit, vt etiam Hieronymus tradit, Epheso Romã accersitus, & ad portam Latinã in conspectu Senatus in dolium feruentis olei plenum missus esse dicitur, ex quo saluus & incolumis sine vllo doloris sensu magna omniũ admiratione exierit. Hoc ita esse Ecclesia declarat, quæ eo ipso die, id est pridie Nonas Maij quotãnis sacrum solenne eius rei & honoris illius causa agit. Quinetiam, eo ipso loco, ei templum miro opere ædificatum consecratúmq; esse dicitur: Domitianus, quẽ Ioannis orationi tam inusitatæ rei miraculo adductum, credere, eúmque in primis colere & habere oportebat, non modò ei honorem vllum nõ habuit, verumetiam in proposito tradendæ disciplinæ nostræ permanentem, contra imperium suum, in insulam Patmos deportandum curauit. In ea insula eo die quem Dominicum nunc etiam dicimus, visio quædam ei oblata est, qua illi multa magnáque mysteria patefacta sunt, vt ea cùm scripsisset, ad septẽ Asiæ Ecclesias, Ephesinam, Smyrnensem, Pergamenã, Thyatiranam, Sardensem, Philadelphianam, Laodicensémque iussu Dei miserit. Illic autem an-

Apoca. 1.

num vnum & eo amplius fuit. Nam quartodecimo Domitiani anno eò in exilium missus est, & Ephesum Nerua imperatore qui Domitiano successit, quique biennium tantùm vixit in imperio, rescissis Domitiani actu, magna cum gloria rediit. Cùm in vrbẽ introiret, fortè Drusiana quedã mortua efferebatur, vidua & nostræ disciplinæ particeps, & magnis virtutibus prædita, quæ eadem magno Ioãnis desiderio tenebatur. Propinqui illius omnes vt eum aspexerunt, Drusianam se efferre clamauerũt, quæ & eius præceptis monitisque paruisset semper, & ipsos aluisset, & desiderio ipsius tanto flagrasset, vt fere quotidie se ita eius videndi cupidam esse diceret, vt si illi semel eum contingeret videre, æquo animo hinc euolaret. Eum venisse, & illum eam iam videre non posse. Itaque rogare se, vt ei subueniret. Ioannes illorum precibus ac lachrymis impulsus, & quòd Drusianam ipse vicissim charam habuisset semper, ei vt surgeret, & domum ad instruendum conuiuium iret, imperauit, cùm hoc ei dixisset, Dominus Iesus te ab inferis excitet. Illa statim surgẽs domum, vt quod Apostolus iusserat faceret, properare ita cœpit, quasi non mortua, sed à somno expergefacta videretur. Craton erat philosophus illis temporibus in magno apud suos honore & precio. Is forte cùm mundum contemnendũ esse docere vellet, duos adolescentes fratres admodum

locupletes suo sermone impulerat, vt totum patrimonium primùm venderent, deinde ea pecunia quam magnã collegissent, gemmas aliquot quæ in precio essent, emerẽt, postremò certo quodam die palàm in foro in conspectu totius populi eas frangerent. Quod cùm Ioannes illac præteriens animaduertisset, accersiuit ad se Cratonem, eiúsque illum diuitiarum contemptum & despicientiam triplici ratione damnauit. primùm quòd cùm sermone hominum laudaretur, diuino tamen iudicio vituperaretur & improbaretur. deinde quòd eiusmodi contemptio cùm eam vim non habeat, vt vitia curaret animi, vana esset & inutilis, non secus atque medicina, quæ adhibita, morbũ minimè curaret. postremò quòd tum demum diuitiarum contemptus dignus laude gloriáque sempiterna esset, cùm quis venditis suis omnibus, pretium pauperibus largiretur, quemadmodum Iesus adolescẽti cuidam dixisset, Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Craton ad hæc respondit, Si verè Deus esset magister ipsius, & vellet, quemadmodum dixisset, vẽdi omnia & erogari pauperibus, faceret ipse Ioannes, vt gemmæ illæ quæ fractæ essent, ad pristinam formam integritatémque redirent, vt quod ipse aucupandæ auræ popularis causa fecisset, ille diuinæ gloriæ tribueret. Ioannes tum collectis gemmarum fragmentis orauit, & tam

integræ,

 234

integræ, quàm prius fuerant, gemmæ extiterũt. Quo miraculo Craton & duo illi adolescentes obstupefacti, crediderunt, venditisque gemmis, precium egentibus erogarunt. Idem cùm totam Asiam religione nostra imbueret, à barbaris quos infideles vocamus seditione concitata, in tẽplũ Dianæ pertractus est, vt ei immolaret & sacrum faceret. Ipse autem hanc eis cõditionem proposuit, vt si illi Christi templum Dianæ fide implorata euerterẽt, ipse Dianæ sacrificaret: sin ipse appellato inuocatóque Christi nomine Dianæ templum funditus tolleret, illi Christo crederent. Quæ cùm maiori parti placuisset conditio, egreßique essent omnes è tẽplo, vt primùm Ioannes orare cœpit, & templum corruit, & Dianæ simulacrum comminutum est. Aristodemus autem quidam pontifex erat summus sacerdotum, qui re cognita ita populum cõcitauit, vt vna pars cum altera prælio decertare constitueret. Quod cùm molestè ferret Apostolus, ad Aristodemum adiit, quæsiuitque ab eo qua tandem ratione ipsius animum ita infestum placare posset. Ille ita demum se & omnem animi iracundiam ac ferociam depositurum, & Christo quem Deum prædicaret, crediturum pollicitus est, si venenũ quod daturus esset biberet, nec ei quicquam mali afferret. Accepit conditionem Apostolus, quem vt vidit Aristodemus tanta fiducia præditum, quò facilius eum à su-

ſcepto conſilio deterreret, duobus ſe daturum eſſe dixit, qui vt primùm bibiſſent, necarentur. Ne hoc quidem Ioannem deterruit. Ariſtodemus ad proconſulem veniens, duos petiuit, qui crimine capitis damnati erant. Hi cùm primùm venenum biberunt, ſpiritum ediderunt. Ioannes autem poculo accepto cùm ſignum crucis expreßiſſet, magno fortíque animo cùm totum venenum hauſiſſet, nihil mali ſenſit. Omnes mirari, Deúmque laudibus efferre. Ariſtodemus autem nondum ſibi ſatisfactum eſſe dixit, nec animo ſuo ſatis fieri poſſe, niſi eos ipſos, qui mortui eſſent, ab inferis excitaret. Tum Apoſtolus ei tunicam ſuam tradidiſſe dicitur, quam cum Ariſtodemus accipiens, quæreret, cur eam traderet, an eo pacto ipſum facilius ſibi aſſenſurum putaret, ille quo facilius ſe victum fateretur, acceptam iuſsit mortuis adhibere, ac dicere ſe ab Apoſtolo Christi miſſum, vt reuiuiſcerent. Quæ cùum dixiſſet, ſtatim ſurrexerunt. Proconſul & Ariſtodemus vnà cum ſuis omnibus tam inuſitatæ rei miraculo impulſi, ſacris diſciplinæ religioniſq; noſtræ initiati ſunt.

Non erit alienum hoc loco aliquid commemorabile quod Euſebius ex Clementis Alexãdrini libro quodam prolatum, de Ioãne ſcribit, exponere. Ioannes cũ ex inſula Patmos reuocatus eſſet, rogari ſolitus erat, vt finitimas etiã eccleſias illuſtraret. In eo munere cùm eſſet, ad quã-

Euſebius li. 3. hiſt. Eccle.

dam

dam vrbem venit, in qua omnibus peractis solennibus institutis, cùm adolescentem quendam bene affecto corpore formáque elegāti, sed nimis acri ingenio præditum cōspicatus esset, eum pontifici eius loci, qui paulo antè institutus fuerat, summo studio commendauit, cuius se rei testem & Deum & ecclesiam habere dixit. Ille omnē se curam diligentiámque adhibiturum esse promisit. Eadē cùm apostolus sæpe dixisset, Ephesum reuertit. Pontifex ille adolescentem sibi à tanto apostolo commendatum domi suæ educauit, erudiuit, ad extremum etiam salutari aqua expiauit. Tum vero paulo indulgentius & lenius habere adolescentem & tractare cepit. Quod ille vt intellexit, cum æqualibus versari liberius cœpit, quorum consuetudine corruptus, voluptatísq; illecebris delinitus, nihil prius habuit, quàm vt virtutes fugeret ac odisset, vitia sequeretur & amaret. Primum quidem eum conuiuiorum epulis, apparatúque alliciunt. deinde nocturnorum furtorum socium asciscunt, pòst etiam ad maiora flagitia pertrahunt. postremò eum ita illi instituunt & inficiunt, vt quasi equus fræni impatiens, nullum esset facinus tantum, nullúmque scelus, quod non & susciperet libenter, & perficeret libētius. Quin etiam eum se in eo genere certaminis præstitit, vt statim ei discipulo cōtigerit omnes magistros longè multúmque superare: Quid multa? Eis

auctor est, vt siue sicariorum, siue prædonum ex se manum instituerent, cuius ducem se ac antesignanum fore profiteretur. Interea Ioannes rogatur vt ad illam ipsam vrbem veniret. Ad eam vt venit, compositis confectisque rebus omnibus, quarum causa accersitus erat, pontificem adit, ab eóque repetit pignus quod apud illum deposuisset. Ille qui pecuniam à se repeti quam non accepisset, existimaret, primùm mirari: deinde cum Ioannem eiusmodi putaret, qui nec fallere sciret, nec quærere vellet, quod nõ tradidisset, stupore quodam hærere. Ioannes qui illum hærentem animaduerteret, reposcere se dicit eum adolescentem, quem non ita pridem illi maximo studio cõmendasset. Senex tum lachrymis profusis, eum mortuum esse dixit, quo autẽ mortis genere, cum rogaretur, Deo mortuum esse respondit, sceleratum enim & facinorosum euasisse. Eum latronum & sicariorum ducem cum illis montem quendam occupasse. Eo nuncio ita perturbatus Apostolus fuisse dicitur, vt lacerata veste, percussóque capite cum ingenti gemitu, ei dixerit, O bonum animi fratris custodem! Statímq; sibi equum sterni, & ducem itineris dari iussit. Conscenso equo, ad mõtem properare cœpit. Eo cum peruenisset, prædones qui in insidiis erant, eum occupãt. Ille cum nec elabi ex eorum manibus, nec vsquam diuertere niteretur, magna tantum voce clamare cœpit, se

de

236

de industria eo venisse, tantũ ad se ducem suum adducerent. Veniebat iam armatus ad certam vt sperabat prædam, cum eminus agnito Ioanne, pudore prohibitus non est ausus accedere, sed quanta potuit celeritate, fugere cœpit, quẽ Apostolus subditis equo calcaribus, fugientem secutus, à tergo quærebat, quid fugeret conspectum patris filius: cur inermem senem armatus iuuenis. hinc bono animo eum esse iubet, spem ei magnam reliquam etiam esse dicit: se prætereà rationem illius redditurum, & mortem pro illo libẽter subiturum, quemadmodum pro nobis eam Deus pertulisset. Itaque tantum insisteret, & crederet. se enim missum esse à Deo. Restitit ille tandem, vultúque demisso, primum arma abiecit; deinde ingentem vim lachrymarum profundere cœpit, postremo se ad pedes accedentis ad se apostoli misit: magno gemitu, suspiriis, lachrymis denique, veniã precatur, cum interea dextram qua multos se interfecisse reputabat, occuleret. Apostolus iurisiurandi sacramento veniam se à Deo impetraturum pollicetur, prouolutúsque eius pedibus, dextram quam ille cædis conscientia quæ eum angebat & torquebat, occulebat, osculans quasi pœnitentia iam expiata esset, ad ecclesiam eum reuocat, & reducit. Tum vero crebris ieiuniis, precibúsque vnà cum eo susceptis & seruatis, veniam quam ei pollicitus erat, à Domino impetrare conatus est, admixtis

interim crebris sermonibus consolandi causa, quibus eius efferatos mores leniebat: nec antè destitit, quàm eum omnino pœnitentia mutatum, & correctũ, ecclesiæ præficeret. Hoc Ioannes facto suo docuit, quantæ curæ sibi esset peccatoris salus. Vt autem beneuolentiam peccatoribus quamuis penè, vt ita dicam, desperatis ac comploratis præbebat, sic eis qui Christianam religionem fidémque pertinaciter oppugnabãt, ita resistebat & aduersabatur, vt rei nullius

Ireneus. *cum eis societate coniungi vellet. Id quod Irenæus libri tertij tertio capite, vna in re tradidit, ex qua de cæteris coniecturam facere possumus. Scribit enim fuisse etiam tum cum libros qui aduersus hæreses inscripti sunt, componeret, qui se à Policarpo Ioannis huius discipulo audiuisse dicerent, cùm Ioannes ipse Ephesi ad balneas lauandi causa veniens Cerinthum hæreticum animaduertisset, eum re infecta quàm primùm discessisse, quòd vereri se diceret, ne balneæ, in quibus Cerinthus veritatis hostis esset, conciderent. Idem eodem & libro & capite ecclesiam Ephesinam à Paulo fundatam esse tradit, Ioannémque in ea vrbe & ecclesia vsque ad Traiani tẽpora remansisse. Eundémque scribit eiusdem libri capite primo extremo Euangelium suum tum scripsisse, cùm Ephesi*

Doroth. *esset. Quanquam Dorotheus in ea est sentẽtia, vt dicat Euangelium ab eo in Patmo insula*

scriptum

ſcrip'um eſſe, & per Caium Epheſi ab illo editum. Quæ autem ei cauſa Euangelij ſcribendi poſt Matthæum, Marcum, & Lucam fuerit, docet Hieronymus. Ait enim eum ſcripſiſſe, vel quòd tũ iam ortæ eſſent hæreſes Cerinthiorum, & maximè Ebionitarũ qui Ieſum ante Mariam non fuiſſe aſſererent, ob eámque cauſam à diuinitate coactũ fuiſſe capere exordiũ, vel quòd cùm trium quorum modo mentionem feci, Euangelia euoluiſſet, probarit illa quidem, ſed cum vnius tantum anni Chriſti res geſtas, in quo etiam mortẽ perpeſſus eſſet, expoſitas ab illis offendiſſet, ea ſibi quæ ille ſuperioribus duobus geſſiſſet, exponenda commemorandáque cen ſuiſſet. Scripſit etiam tres epiſtolas, primam ad omnes Eccleſias, alteram ad quandam mulierem quam dominam etiam vocat, & ad eius liberos, tertiam ad Caium. Eas Eccleſia vniuerſa probauit, Ioannique apoſtolo attribuit. De vitæ quam longiſſimam ſanctiſſimámque traduxit, diuturnitate, id eſt quandiu vixerit, varia traduntur. Dorotheus quidem eũ annos centũ & viginti expleuiſſe ſcribit. Communis nũc opinio eſt, eum nouem & nonaginta vixiſſe. Nam ex eo quod Hieronymus tradit, eũ octauo & ſexageſimo poſt Chriſti mortẽ anno exceſſiſſe ẽ vita, longam eius ætatem fuiſſe intelligimus: quàm vero longa fuerit, planè non intelligimus, niſi quod minimum ad centeſimum Hierony.

ferè peruenerit. Neque enim eum Christus tum cum puer esset, delegit, sed maiorem viginti annis. De morte autem eius hoc ab ecclesia traditum accepimus. palàm enim ac publicè in templis antè mille annos, quãtum ex librorum antiquitate intelligi licet, canitur. Is ergo paulò antè diem festum pascha octauo & sexagesimo à Christi morte anno vt Hieronymo placet, Christum vnà cum condiscipulis visus est videre, aut vidit potius inuitantem ipsum ad conuiuium suum, cui iam condiscipuli adhibiti essent. Quem vt vidit & audiuit, passis manibus primùm ei gratias egit quòd ad se venisset, quem sciret maximo sui desiderio teneri. deinde eum obnixè rogauit, vt se ad epulas & conuiuium suum transferret, vt esset cum condiscipulis suis, cum quibus ipsum inuisisset. Tũ ei Christus pollicitus esse dicitur se ad diem festum pascha qui ad paucos dies futurus esset, esse venturum. Itaque ad eum se ipse compararet, terrámque defodiendam curaret, in qua se ipse componeret & inhumaret. Itaque Dorotheus ait Ephesi eum se ipsum Dei voluntati ac praecepto parẽtem sepelisse. Hieronymus autem eum ad vrbem sepultum esse scribit. Quo autem modo, congruenter iis quae de Ecclesia paulò antè dixi, exponam. Die igitur cõstituto praescriptóque à Christo, omnes eos qui sacerdotum ordinem explebant, conuocasse, atque in specum se abiecisse

abieciſſe dicitur, ac præcepiſſe, quemadmodum Gregorio Turonenſi pontifici qui mille ferè ab- hinc annis fuit, placet, vt ſe circunſtantes humo contegerent. Quod cùm factum eſſet, tantum ibi lumen repentè extitiſſe dicitur, vt nihil præ eo omnes qui aderant, cernere poſſent. Eo autem ſubtracto, ferunt cùm in foſſa quidnam reliqui eſſet ſcrutati eſſent, eos mannam tantùm farinæ candorem imitantem reperiſſe: eámque ex ſepul cro illius ſua etiam memoria manare ſolitam idem Gregorius ſcribit, quæ eam vim haberet, vt per vniuerſum orbem longè latéque deportata, medicinam ægrorum morbis afferret. Idémque auctor eſt, in cuiuſdam montis vrbi proximi cacumine, quatuor parietes ſua etiam memoria extitiſſe, intra quos ille ſemper populi peccatis Deum placare ſolitus eſſet. Quinetiam cùm ad euangelium ſcribendum eum delegiſſet locũ, & illum petiſſe, vt nullus eò è cœlo imber, quoad opus inſtitutum abſoluiſſet, deſcenderet, & miraculis illud ad ſuam etiam ætatem perſeueraſſe ſcribit. Auguſtinus autem explanans illius librum extremum, qui Euangelium inſcribitur, commemorat ætate ſua famam conſtantem fuiſſe, in ſepulcro eius terram ſenſim ſcaturire, & quaſi ebullire ſolitã, quod quamobrem fiat, non audet certum aliquid pronunciare.

Gregorius Turonen.

Auguſti. in Ioannẽ.

VITA BEATI

MATTHAEI APOSTOLI, *Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno auctore.*

Marc. 1. Luc. 5. MATTHAEVS *publicanus, cui & Leui, quemadmodum Marcus & Lucas commemorant, nomen fuit, Alphæi vt ait Lucas, fuit filius. Is primum ex communi discipulorum numero fuit, deinde ex eo à Christo ad apostolicam dignitatem honorémque euectus. In numerum quidem discipulorū ascriptus fuit*
Matt. 4. *hoc modo. Cum ipse publicanus, vt dixi, esset, publicanorúmq; munus exequeretur, eum Christus, vt se sectaretur, hortatus est, quod ille non grauatè ilicò fecit, introduxítque domum suam Christum, vbi ei adhibitis multis publicanis aliísque hominibus quorum de vita Pharisæi malè existimarēt, conuiuium apparauit. Quod cùm Pharisæi, qui Christi facta calumniandi causa obseruabant, animaduertissent, illud ei vt probrum obiicere cœperunt, quòd cum publicanis peccatoribúsque vesceretur. At ille eam illorum calumniam ita vel elusit, vel diluit, vt diceret, non valentibus medico opus esse, sed ægris. Atque hoc quidem modo se Matthæus in Christi disciplinam tradidit. Apostolorum autem duodecim numerus non ita sen-*

sim

sim auctus & expletus fuit, sed duodecim, quorum est Matthæus, simul ex communi discipulorũ numero delecti atque adeo selecti tum fuerunt, Luca teste: cùm Christus nocte in oratione in monte quodam consumpta mane ad se omnes accersiuit. Non est quod hoc loco dicam, Matthæum ex quo Christum secutus sit, nunquam ab illo discessisse, testémque ac spectatorem eius miraculorum, totius vitæ etiam imitatorem, socium itineris ac laborum, curarum, angorum participem fuisse. hæc enim ei sunt cum cæteris communia. Itaque ad ea quæ ad eum propriè pertinent, festinat oratio. Cùm illud tempus venisset, quo Christus suos omnes, atque in his maximè duodecim vniuersum orbem peragrare docendi euangelij causa voluit, diuisis inter se ex præscripto afflatúque Spiritus prouinciis, Aethiopia Matthæo obtigisse dicitur. Huc ille primò quoque tempore venit, ac primum in vrbe & maxima nobilissima cõmoratus est, in qua magi duo Zaroës & Alphaxat falsis quibusdam inanibúsq; editis operibus, in eam sui admirationem Aegyppũ regem cum populo excitauerũt, vt eos deos esse crederent. Matthæus autem primò suo aduẽtu, eorum præstigias fraudésque aperuit atque refellit. Nam & eis quos illi excæcasse videbantur aspectum, & surdis auditum, restituebat Angues quos in homines ita concitabant, vt Luc. 6.

grauißima vulnera infligere viderentur, expellebat, vulneráque curabat. Erat tum in eadem vrbe, Candaces Eunuchus reginæ, qui à Phi-
Act. 8. *lippo baptizatus fuisse in Actis apostolicis dicitur. Is cum Matthæum hæc omnia facere animaduertisset, pvoluit se ad eius pedes, Deúmque laudauit, qui misertus esset populi sui, quem cũ Magi in errorem induxissent, ipse per Apostolum suum ab errore ad rectam viam reuocauisset. Recepitque eum domum suam, quò amici illius ac necessarij confluere cœperunt, auditóq; vitæ verbo, crediderunt, salutaríque aqua expiati sunt. Plures enim partim miraculis nõ iis modò quæ paulò ante commemoraui, sed nouis aliis quæ maxime in ægrorum curatione versabantur, adducti, partim singulari illius eloquentia, religionem disciplinámque nostram cõprobarunt. Itaque Candaces Eunuchus ille, tot linguarum in ea cognitionẽ admiratus rogare eum cœpit, vt exponere vellet, quî fieri posset, vt ille cum Hebræus esset, tamen tam plenè linguam Græcam, Aegyptiacam, Aethiopicamque nosset, vt earum homines ipsi concederent. Tum Matthæus homines inquit, quondam principio generis sui, vno sermone omnes vsos fuisse, eorúmque arrogantiam fecisse, vt vnus in multos eósque dißimiles sit, variósque diuisus. Arrogantiam autem fuisse eiusmodi, vt turrim communi consilio ædificarent, cuius fastigium cœlũ*

pertin-

pertingeret. Quod cum Deus animaduerteret, eum tantam linguarum sermonúmque varietatem repentè eis admiscuisse, vt quid quisque diceret, aut vellet, nemo homo alius nec ipse intelligeret, nec alij explicare posset. Hoc linguarum multitudinem initium habuissè, hoc quasi supplicio hominum temeritatem & audaciam tantam retardatã ac repressam fuisse. Neque enim hanc viam esse quæ recta ad cœlum ferret, sed eam quam Christus Dei filius in mundum veniens ostendisset. Eum enim decimo quàm in cœlum ascendisset die, misisse ad ipsum & condiscipulos Spiritum sanctum, quo afflati varijs linguis apud homines, qui tum Hierosolymam ex omnibus penè imperijs conuenerant Christi virtutes beneficiáque in genus hominum prædicassent. Se enim & rationem qua humanam naturã ille assumpsisset, exposuisse, & eum natum ex matre virgine, ab eadem educatũ, cum triginta annos natus esset, baptizatum, inde tẽtatum à diabolo, denique in crucem actum narrassè, tertio inde die ab inferis mortuísque excitatum, quadragesimóque ipsis spectantibus vi sua cælos conscendisse, eum ibi à dextra patris sedere, vnde esset tandem aliquando venturus, vt homines pro suis quenque meritis iudicet. Non igitur se istas tantum quatuor linguas, sicuti putaret, nosse, sed omnes omnium gentium quascunq; adirent. Nunc ergo turrim ædificari,

nō lapidibus, sed Christi virtutibus. Omnibus qui Patris, Filij & Spiritus sancti nomine baptizarentur, aditum ad turrim quam Christus ædificauisset, patere, vnde facilis in cœlum ascensus ostēderetur. Hæc atque talia cum mystico sermone Matthæus differeret, venit qui nunciaret magos duos aduentare cum singulis draconibus, qui ore flammas redderent, naribus auras sulphureas spargerent, quarum odor teterrimus homines enecaret. Matthæus statim signo crucis intentato, egredi cœpit: quem cum Candaces Eunuchus prohiberet, admoneretque, vt sibi potius consuleret, atque è specula tutò feras conspicaretur, Tu verò, inquit, qui times, in specula cōsiste: ego qui nihil timeo, in publicum prodeo. Vix dicendi finem fecerat, cum apertis foribus dracones atque magos qui eos sequebantur, cōspicit. Feræ autē vt primum Matthæum animaduerterūt, ad pedes illius cubantes somno se ac quieti dederūt. Tum apostolus per ridiculū magis, Vbi est, inquit, ars vestra? Excitate eos si potestis. Equidem si Christum dominum non rogassem, furor quem in me concitauistis in vos omnis retortus recidisset. Cúmque illi arte sua dracones expergefacere conarētur, diúque id tentantes nihil proficerēt, Matthæus hoc artis eorum esse negauit, hoc se facile posse facere, dixit eósque ita præceptis suis parituros, vt deposita iracundia, eiectóque furore quàm primùm ad

lustra.

lustra sua redirent. Hoc populus orare, hoc precari, vt se à bestiarum furore quem expertus esset, liberaret. Tum Matthæus Christi nomine qui ex Spiritu sancto natus esset, ac Maria virgine, quémque Iudas apostolus Pharisæorũ libidini dedidisset, quem illi postea cruci suffixissent, qui sepultus tertio die quàm mortuus esset, excitatus esset ab inferis & mortuis, qui cum discipulis quadraginta diebus versatus esset, eísque omnia quæ ante mortem dixerat, commemorasset, qui denique quadragesimo quàm excitatus fuisset à mortuis, die, ad cælos conscendisset, vnde aliquando rediret, vt viuos mortuósque iudicet, Spiritum Dei adiurasse dicitur, vt dracones excitaret, excitatos iuberet ita repetere sua lustra vt nihil cuiquam mali ac detrimenti afferrent. Cum his verbis repentè feræ discesserunt, nec ex eo tempore à quoquam visi sunt. Tum hortari eos qui circunstabant, cœpit, vt à dracone diabolo liberari vellent, se enim à Deo salutis eorum causa missum esse, vt relicta idolorum superstitione, se ad veram vnius Dei religionem conuerterent, qui omnia creasset. Deum enim, hominem quem primum condidisset, vnà cum vxore quam ex illius costa finxisset, in paradiso collocasse. Paradisum autem quæ altissimos montes superaret, cæló que vicina esset, locum amœnum esse: in eo nec senectuti, nec morbo; nec his miseriis,

calamitatibus & malis quae sentiamus locum esse, omnia iucunda illic ostēdi, grata omnia & ex animi sententia euenire. Addidit hoc etiā, cùm primi illi homines in tam amœno loco à Deo collocati fuissent, diabolum tanta in eos statim inuidia exarsisse, propter Dei imaginē & similitudinem quam in eis cerneret, vt serpentis anguísque specie, ad mulierem accedens, nunquam eam destiterit vel diuinitatis quam illis promitteret, specie illicere, quoad persuasisset, vt fructum à Deo pœna capitis vetitum comederet, quod etiam Adamus ab vxore pellectus & deceptus fecisset. Quae cùm Deus animaduertisset, illos primos homines ab eo ex loco perpetuae iucundaeq; vitae, in hunc calamitatis miseriaeq; plenū expulsos esse supplicij causa. Non tamen eos, eorúmque posteros à Deo neglectos esse, sed tam charos habitos, vt ad extremū Dei filius pro singulari eximiáque erga nos benignitate, homo fieri diuinitate retenta, minime dubitauisset. Natum enim eum esse ex Maria virgine, cum Spiritus sancti virtute conceptus esset, sicuti angelus ei praedixerat, fore, vt virginalis in ea castimonia quam Deo vouisset, salua permaneret. Idq; multò ante, à Salomone praedictum fuisse, cum diceret: Sapientiam Dei, id est Dei filium, sibi domum edificauisse. Hoc etiam consentaneum fuisse, vt quemadmodum Adamus fictus cōpositúsque fuisset ex terra,

quae

quæ virgo esset, cum nec peccato cõtaminata, nec sanguinis effusione polluta, nec mortui vllius sepultura inquinata ante fuisset, sic Dei filius qui Adamum restituere ac redimere voluisset, ex virgine nasceretur. Atque vt ille à diabolo contra Dei præceptum vescendo victus fuisset, ita hic ieiunãdo diabolum vinceret. Quinetiam superatum eum esse ab illo patientia, quam ad flagra, ad colaphos, ad sputa, ad coronam spineam, denique ad crucem voluerit peruenire, vicisse mortem oppetendo, vt cælos nobis resurgendo aperiret cum nemini dubiũ esse deberet, quin animi sanctorum ex corporibus excedentes illuc conuolarent. Extrema eius oratio fuit, qui vellet, à morte iam ad vitam redire, & ad paradisum, vnde Adamus parẽs noster eiectus, hîc nos procreauerit. Aperuisse nobis Christũ paradisi portas, vt ad patriam reuertamur, in qua mors nihil posit, in qua nullus miseriæ locus sit, nullus mærori, sed lætitia & gaudium, quod nulla tempora nec tollere, nec obruere posint. Cum hæc aliáque eiusdem generis Matthæus perorarec, repente tumultus quidam tristitiæ luctúsque plenus exortus est. Efferebatur enim cum gemitu omnium Regis filius, ad cuius funus cum ingenti multitudine duo quoque magi illi conuenerant. Qui cum illum ab inferis excitare frustra conati essent, suadere Regi cœperunt, vt filium qui ad deorum concilium raptus

esset, in deorũ numero reponeret, eique templum ædificandum curaret, in quo illius statua poneretur. Quod cum Candaces Eunuchus intellexisset, ad reginam adiens, ei suasit, vt magos in custodiam traderet, Matthaeúmque accerseret, qui si filium mortuum à mortuis excitaret, magos quorum sceleribus mala omnia in ciuitate euenirent, viuos exuri iuberet. Accersitur Matthaeus, cum honore introducitur, Euphinisia regina supplex eum rogare, vt filium suum excitaret. Se enim credere illum à Deo salutis hominũ causa missum esse, eiúsque esse discipulum, qui & mortuis vitam restituisset, & ab omnibus sub imperio morbos omnes depulisset. Itaque sibi non esse dubium, quin si illius nomen appellauisset, filius mortuus reuiuisceret, Apostolus fidẽ Reginæ admiratus hæc ei dixisse fertur, Eam profiteri se credere, quæ nõdum ex ipsius ore verbũ vllum audiuisset. Itaque hoc sibi persuaderet, excitatum iri filium ab inferis. Cúmque in cœlum manus tendisset, Deus, inquit, Abraham, Deus Isaac & Iacob, qui in mundum salutis nostræ causa filium tuum vnigenitum misisti, vt & nos ab errore abduceret, & te nobis Deum verum ostẽderet, rogo te ac deprecor, vt hũc excites, vt hi Deum præter te præpotentem esse nullum credant, & quæ dixi vera esse intelligant. Cúmque hæc perorasset, manum mortui comprehendit, cum his ver-

his verbis, Domini mei Iesu Christi qui cruci suffixus est, nomine, Euphrono (erat enim hoc nomen regis filio) reuiuisce, & surge. statimque reuixit, cum summa patris regis & voluntate, & admiratione. Itaque confestim coronas & purpuram ei deferri iussit, praeconésque misit, qui ex toto imperio suos accerserent, vt Deum in hominum specie ac figura latentem cernerent. Fit concursus hominum innumerabilium, qui cum cereos, & lampadas deferrent, thuráque incendere vellent, adhibito vario sacrificiorum genere, tum Matthaeus ne id facerent prohibuit: se enim non Deum esse, sed domini sui Iesu Christi seruum, à quo missus esset, vt ipsi relicta simulacrorum, quae colerent, superstitione & errore, ad veri Dei cultum religionémque reuocarentur. Qui si ipsum hominem eis similem Deum esse crederent, quantò magis eum Deum esse credere deberēt, cuius se ipse seruum esse praedicaret? cuius etiam nomine regis filium excitasset ab inferis? Itaque cum haec ipsi ratione atque animo vera esse perciperent, aurum & argentum coronásq; aureas è conspectu ipsius tollerent, templúmq; Deo vero aedificarent, in quod ad Dei verbum audiendum cōuenirent. Haec illius verba vt Dei oraculum accipientes, tātum architectorum operariorúmque numerum adhibuisse dicuntur, vt intra dies triginta opus perfectum absolutúmque sit.

Templo autem nomen, vt ita dicam, Resurrectionis imposuit, propterea quòd filij regis excitatio ei ædificando occasionem attulisset, tres & viginti annos illic præfuisse, atque presbyteros & diaconos instituisse, ciuitatibúsque episcopos præposuisse, & complura templa fundasse dicitur. Salutari etiam aqua & Aegippũ regem expiauit, & Euphinisiam reginã, & Euphronomum quem excitauit, & Iphigeniam eorum filiam, quæ, vt mox dicetur, ab eodem Christo dicata virgo permansit. Quoniam autem longũ est exponere, quot cæcis aspectũ reddiderit, quot leprosos curauerit, quot paralysi liberauerit, quot denique à mortuis excitauerit, quàm religiosus Aegippus rex fuerit, quàm proba eius vxor regina, hic quam ob causam, quoque modo mortem pro Christo obierit, narrari melius est. Aegippus quidem, cùm admodum senex in sancto proposito permanens, excessisset e vita, Hirtarchus regnum adeptus est. Is Iphigeniã Aegippi filiam in matrimonium accipere cupiebat, idque se facile ab Apostolo impetraturum esse sperabat: quanquam enim eam non solùm Christo consecratam videbat, verumetiam iam amplius ducentis virginibus præpositã, tamen eius animum facile Matthæi auctoritate commoueri abducíque posse existimabat. Itaq; hac spe fiduciáque fretus Apostolum adiit, eique dimidium regni pollicitus est, si hoc virgini in ani-

in animũ induxisset. Hoc illi Apostolus primùm nec planè concessit, neque denegauit, sed eum tãtùm admonuit, vt consuetudinem Aegippi seruans, qui omni sabbato eò conueniret, vbi verbũ Dei prædicaret, ipse virgines omnes quæ cum Iphigenea essent cõuocaret: tum illum auditurum, quot coniugium laudibus ornaret, ipsúmque Deo gratum acceptúmque esse doceret. Omnes cùm conuenissent, Matthæus hortatus est, vt & attentè audirent, quæ dicturus esset, & memoria, quæ iam audissent, tenerent. Hirtarchus, qui hæc Apostolum dicere arbitraretur, vt Iphigeniæ animum ad ea quæ de coniugio quod initura esset, præpararet, laudibus eum efferre cœpit, de iisque rebus cum iis quos secum adduxerat, communicabat. Facta rursus audientia, ita Apostolus exorsus est: Viderent illi, quàm longè oratio pregressa esset, vt etiam cædem rectè fieri posse doceret, cùm is occiditur, qui si ipse solus interfectus non esset, multos innocentes occideret. Sic Goliam occisum esse, sic Sisaram, sic Amanum, sic Olofernem, sic denique interfectos esse, qui eorum sedibus ac regnis insidias parassent. Itaque coniugia etiam dum inirentur, præclaris honestisque actionibus & officiis ornari, si iustè, si legitimè, si sanctè, si integrè inirentur. Quòd si sponsam regis eius seruus vsurpare audeat, is non solùm peccare, sed etiam tam graue scelus admit-

tere dicitur, vt quam primum viuus exuratur, non quòd coniugium omnino ineat, sed quia regis aut domini sui vxorem vsurpet: Sic Hirtarchus rex (ad eum autem orationem conuertisse dicitur) cùm Iphigeniam regis cui successisset filiam sciret, Regisque cælorum sponsam, & sacro velamine consecratam, quo tandem modo posset potentiori ereptam, in matrimonio ducere? Hirtarchus qui adhuc Apostoli verba omnia laudauisset, tum iracundiæ facibus concitatus, discedisse dicitur. Ipse verò multò alacrior cœptum sermonem persecutus est, cùm cæteros ad audiendum nō minus quàm anteà paratos vidisset. Regem dixit, qui in orbe terrarum dominator alios teneret, haud diuturnum imperium tenere posse, Regis autem qui cælis præesset, æternum esse dominatum & imperium. Eundémque vt lætitia gaudióque maximo eos qui ipsi fidem seruant, perfundit, & afficit, ita eos acerrimis suppliciis afficere, qui ab illius fide deficerent. Quòd si regis ira & furor pertimescendus esset, quid de Deo existimare deberent? præsertim cum hominis ira siue tormentis, siue ignibus, siue ferro & sanguine satietur, ad quoddam tempus duret, diuina autem vltio sempiterni ignis in scelestos supplicium statuerit? Itaque dominum nostrum Iesum Christum suis præcepisse, cùm in conspectum regum processissent, ne

eos timerent qui cum verberauissent & interfecissent, nihil quod prætereà facerent, haberent: eum metuerent potius, qui cùm occidisset, & perdere posset, & in gehennam mittere. Iphigenia tum spectante populo se ad pedes Apostoli misit, orauitque eum eius nomine cuius apostolus esset, vt sibi sociisque virginibus omnibus, quæ domino ipsius sermone consecratæ essent, manus imponeret, quò facilius minas regis possent contemnere. Ille eius precibus adductus, Christique præsidio ac spe fretus, contempto regis odio, velum omnium capitibus apposuisse dicitur, Deúmque orasse, vt illas famulas suas, quas ex omni numero bonus pastor ad seruandam ornandámque perpetuæ virginitatis castimoniam elegisset, ipse custodiret, atque tueretur, & ad omnia virtutum munera & officia duce sapientia ita excitaret atque præpararet, vt victis carnis illecebris, coniugiisque non legitimis repudiatis, vinculo quod res nulla soluere posset, cum Christo colligarentur. Hæc atq; alia eiusdem generis cùm Apostolus virginibus illis bene precatus esset, missæ sacro peracto, ad aram in qua Christi corpus confecerat, reuersus est: ibi cum passis manibus præcaretur, eum lictor ab Hirtarcho rege missus, securi percussit. Quod vt populus accepit, statim ad palatium cum igne proficisci cœpit, vt ligna & sarmen-

ta circundaret, ignémque subiiceret, quo incendio totum deflagraret. Obuiam fiunt populo furēti sacerdotes omnes ac clerici, qui hortati sunt ne id facerent, quod voluntatem diuinam offenderet. Petrū enim apostolum cum districto gladio Malchi cuiusdam auriculam præcidisset, à Christo ne par pari referre videretur, obiurgatum esse, atque auriculam suo loco integram sine vllo doloris sensu restitutam. Itaque Apostoli martyrium lætis animis celebrarent, & quid Deus constitueret, expectarent. Iphigenia autem Christi virgo, quicquid auri & argenti & gemmarū habuit, id cùm ad sacerdotes attulisset, ea omnia se ita conferre dixit, vt cum dignum Christi Apostolo templum ædificaßet, quod reliquum esset, egentibus erogarent. Sibiq; dixit certamen rémque cum Hirtarcho fore. Quod non ita multò post accidit. Hirtarchus enim omniū nobilium vxores ad eam proficisci iußit, quòd earum siue precibus, siue cohortationibus illam flecti adducíque posse speraret, vt ipsi in matrimonio collocaretur. Quod cum illa nullo modo deduci posset, magos conuocat, qui eam dæmonum præsidio vsi raperent. Sed nihil ars eorum potuit. Itaque alia via rem aggreditur. Incendere constituit locum in quo Iphigenia vnà cum cæteris virginibus die noctúque Deo seruiebat. Nec verò subiecti ignes nocere potuerunt, flammáque circum domum tantùm apparuit.

246

apparuit. Quin etiam angelus vna cum Matthæo visus esse dicitur, qui Iphigeniam bono animo esse iuberet, nec ignem timere, qui in eum à quo paratus erat, redũdaturus esset. Vix angelus finem dicẽdi fecerat, cum ventus ortus est, qui suo impetu flammam à domo virginis ad regis palatium transtulit, vt consumptis omnibus ipse cum filio quem vnum habebat, ægre potuerit euadere. Quanquam multò illud supplicium leuius ei accidisset, quàm quo affectus est. Nam & in illius filium cacodæmon inuasit, atque intrauit, cuius impulsu cum ad Apostoli sepulcrum magno impetu cucurrisset, manibus à tergo vinctus, eum paterna crimina & scelera cogebat confiteri: & ipsum elephãtia totum infecit, quem morbum cum medici adhibiti curare non possent, ipse vi morbi coactus, in gladium incubuit. Quod vt resciuit populus, magnam ex morte illius cepit voluptatẽ, fratrémq; Iphigeniæ, Beiorium nomine, qui sororis opera à Matthæo aqua salutari expiatus erat, regalem potestatem administrare voluit. Is cum quinque & viginti anno natus regnare cœpisset, ad tres & sexaginta imperium prorogauit. Duobúsque susceptis liberis, vnũ exercitui præfecit, alterum regni hæredem instituit. Ita pace in Ecclesia Aethiopiæ constituta, Respublica Christiana illic Matthæi meritis ac precibus amplificata est. Scripsit Euãgelium, quod eius

nomine circunfertur, Hebraico sermone. vt ait Hieronymus, quod incertum est quisnam postẻa in Græcum conuerterit.

BEATI BARTHOLOMAEI APOSTOLI

vita, Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno auctore.

BARTHOLOMAEVS *primum Christi discipulus, deinde apostolus fuit. Ei India (neque enim in libris qui Noui testamenti nomine inscripti sunt aliud de eo scriptum est) ei inquã India prouincia, quæ orbis finis & terminus est, obtigit, in quam vt venit, templum quoddã ingressus est, in quo Idolum & simulacrum quod incolæ Astarotum nuncupabant, erat eiusmodi, vt se homines quouis morbo afflictatos curaturũ profiteretur. Sed curatio quam adhibebat, non vera erat, sed quadam eius quæ homines captabat, simulatio. Neq; enim quenquam curabat, sed cum eos quos in morbũ coniecisset, torquere & excruciare desineret, hominibus hoc ipso curare videbatur. Primo autem Bartholomæi aduentu simulachrum, aut potius dæmon qui in eo latebat, nec responsa dare, nec cuiquam ex iis quos in morbum coniecisset, subuenire poterat. Itaque cum indies maior ægrorum*

rum

rum multitudo in templum curationis causa conflueret, quorum nemo vlla ratione remedium inueniret, coacti sunt sacerdotes ad proximum oppidum venire, atque à Deo qui ibi colebatur, quærere, cur Deus quem ipsi colerent, iam responsum nullum daret. Respondet Beritus (hoc enim Deo nomen erat) ob eam causam illum iam loqui non posse, quod ibi esset Bartholomæus Dei Apostolus. Cúmque rogarent quisnam ille esset, & qua ex re eum possent internoscere, Amicum veri Dei eum esse ait, ob eámque causam venisse in illam prouinciam, vt omnia deorum numina euerteret: eius barbam prolixam esse paucis iam canis distinctam, nigrum capillitium, carnem candidam, nares iustas, staturam iustam, pallium album. Sex & viginti annis, vestem eius nec sordes contraxisse, nec sensisse vetustatis iniurias. Centies interdiu totiésque noctu flexis genibus ab eo Deum verum rogari. Se ab eis petere, vt eum cum inuenissent, rogarent, ne eo migrans eodem supplicij genere se afficeret, quo in Astarotum collegam ipsius animaduertisset. Illi cum deus conticuisset, redierunt, cúmque magna cum diligentia Apostolum quærerent inter peregrinos, fortè quidam quem dæmon agitabat, magno clamore Bartholomæū nomine appellare cœpit, ac palam dicere, se illius precibus incendi: quod cum Apostolus audisset, imperauissétque vt

& obmutesceret, & abiret, statim & obtemperauit ille, & homo curatus est. Erat tum in ea prouincia Polimius rex, qui cum à Bartholomæo ex corpore huius hominis cacodæmonem expulsum esse auditione accepisset, filiam quam dæmon torquebat ad eum misit, rogans, vt quẽadmodum Eustium (ei enim homini quem curauerat, hoc nomen fuit) ab eo morbi genere liberasset, sic filiæ quam clarissimã haberet, subueniret. Virgo autem ita à malo genio agitabatur, vt præ dolore omnes morderet, & quos arripere poterat, discerperet. Itaque catenis vincta ad Apostolum adducta est, quam vt vidit, eã solui iussit. Ministri hoc se facturos pernegarũt, quòd nemo ad eam accedere, nemo eam attingere auderet. Eos ille primum obiurgat quòd cum hostem qui in virgine esset, vinctum & constrictum teneret, ipsi eam etiam tenerẽt. deinde eis imperat, vt ad eam accederent, eámque soluerent, ac abluerent, & postridie prima luce ad se introferrent. Illi cum dicto audientes fuissent, dæmon ita expulsus eiectúsque est, vt eam postea nunquam agitauerit. Rex ne tanto beneficio accepto immemor ingratúsque videretur ei camelos auro, argento, gemmis, vestibúsque onustos muneri misit, quæ omnia cùm Apostolus diligenter quæsitus, inueniri minimè potuisset, reportata sunt in palatium. Postridie prima luce occlusis foribus Apostolus in regis cubiculum

culum

culum cùm solus esset, introiisse dicitur, eíque dixisse, frustra se ab eo cum auro, & argẽto quæsitum esse, cùm ea omnia illi requirant, & desiderent, qui terrena sapiant & quærant, cuiusmodi nihil ipse requireret. Itaque se hoc sibi ipse persuaderet velle, Dei filium nasci voluisse ex virgine, cuius initium ante orbem conditum à Deo patre esset, quiq; naturis omnibus tam iis quæ cernerentur, quàm iis quæ aciem oculorum effugerent, principium dedisset. Virginem autem eam, ex qua natus esset, omnem viri concubitum declinasse ac repudiasse semper, primámque omnium Deo virginitatis votum nuncupasse. Ad eandem missum à Deo Gabrielem archangelum in cubiculum quod occlusum esset venisse, eúmque cùm illam metu perculsam cerneret, hortatũ esse ne timeret, quòd ipsa à Deo gratiam iniisset tantam, támque ei grata esset, vt filium & cõceptura & paritura esset, quem Iesum vocaret, quíque filius summi Dei diceretur. Illa verò iam metu deposito constanter rogasse, quî id fieret, cùm Deo virginitatem castimoniámque vouisset, ad eáque angelum respondisse, Spiritus sancti illam munere & opere nõ viri semine concepturam esse atque parituram. Itaque quod sanctum ex ea nasceretur, id Dei filij vocatum iri nomine. Hæc etiam Bartholomæus Polimio regi patefecit, hũc Dei filium cùm natus esset, se triginta annos natũ, passum

esse tentari à diabolo eo, qui primum hominem vicisset, cùm ei auctor fuisset, vt fructum quem Deus vetuisset, ederet. Itaque eum ad se accedere propterea passum esse, vt quemadmodum Adamo, id est primò homini per mulierem suasisset, vt vesceretur, & comedit ob eámque causam ex paradiso in hunc mundum exilij suppliciique causa expulsus, omne hominum genus propagauit & genuit: sic huic cùm suasisset, vt lapides quos ostenderet, in panes, si filius Dei esset, conuerteret, & ederet, victoriam qua potitus erat, ieiunantis virtute constantiáque amitteret, cùm ei respondisset. Non solo pane hominem, sed omni etiam verbo quod ex Dei ore exiret, viuere. Aequum enim fuisse, eum à virginis filio vinci, qui filium virginis antè vicisset. Hoc loco Polimius Apostolum rogat, cur primam virginem vocasset eam, ex qua homo & Deus natus esset. Ille cùm gratias Deo primùm egisset, quòd regi mẽtem ad se audiendum dedisset, ita respondit, primum hominem Adamum dictum esse, terrámque ex qua fictus compositúsque fuisset, & matrem eius, & virginem fuisse, propterea quòd nec sanguine humano adhuc polluta contaminatáque fuisset, nec ad cuiusquam mortui sepulturam aperta. Itaque consentaneum fuisse, id quod iam dixerat, vt qui filium virginis, id est terrae, vicisset, is à virginis filio vinceretur.

tur.

tur. Vicisse autem illum, quòd arte & fraude egisset, vt Adamus cõtra Dei praeceptum vesceretur, ob eámque causam expulsum eum esse ex paradiso, quò ei reditus postea non patuisset. Hunc autẽ virginis filium egisse, vt artem diaboli & experiretur & vinceret, vt cœlum homini victoria sua aperiret. Nec verò eius temperãtiam ante quadragesimum diem diabolum tentare cœpisse, quòd ita existimaret, ac secum reputaret, si quadragesimo die minimè esuriret, illud certum fore diuinitatis argumẽtum: sin intra illud tempus esuriret, hominem eum esse, qui ea quae homines, pateretur. Multáq; alia Apostolus *de illa triplici tẽtatione & victoria commemorauit, eáque omnia eò pertinere voluit, vt doceret ad extremum quemadmodum ij qui tyrannos vincunt, suos mittere solerent qui in omnibus locis quae illi vsurparẽt, insignia victricia ipsorum statuerent: sic Iesum Christum qui diabolum tyrannum superauisset, apostolos suos misisse in omnes prouincias, vt & diabolum eiúsque ministros, qui in statuis tẽplorum habitarent expellerent, & homines qui eos colerent, ex illius qui vinctus esset imperio ac potestate eriperent. Itaque argentum & aurum se contẽnere ac pro nihilo putare, sicut Christus ipse contempsisset, quòd ibi diuites esse cuperent, vbi solum eius imperium dominaretur, in quo nec languori nec morbo locus esset, nec tristitiae, nec*

morti, sed contrà vitam ibi, beatitudinem, felicitatem, lætitiámque sempiternam vigere. Quo factum esse dicebat, vt cùm primùm in eius templum intraßet, dæmonem qui responsa dare solitus eßet, ab eius angelis qui ipsum misißet, vinctum & constrictum teneret. Quòd si salutari lauacro expiari vellet, fore, vt quanto malo caruißet, cerneret. Quod quò facilius comprehendere, & intelligeret poßet, iubebat eum audire, qua arte eos, qui in templo ægrotarent, dæmon is qui primum hominē vicißet, curare videretur. Dicebat ergo diabolum arte & fraude sua agere, vt homines in varios morbos inciderent, ac tum denique eis suadere solitum, vt simulacris idolisque crederent, atque vt animos eorum dominatu suo teneret, tum denique morbos immittendi finem eum facere solitum, cùm lapidem aut metallū deum suum eße dixißent, quod illi curare nuncuparent. Tum verò quoniam constrictum eum ipse teneret, etsi eßent qui deum suum illum eße profiterentur, eum tamen respōsa nulla dare poße. Quod quò facilius re intelligere & probare poßet, promisit Apostolus se imperaturū dæmoni, vt & in statuam rediret, & se vinctū eße, nec responsa dare poße fateretur. Rex postridie prima luce pontifices ei sacrum facturos respondit, séque adfuturum, vt rem tam mirabilem & inusitatam cerneret. Postridie conueniunt pōtifices, prima luce, iiq; vt pri-

250

vt primùm sacri instituta agere cœperunt, dæmon magno clamore ne id facerẽt prohibere cœpit, se enim catenis igneis vinctum & constrictum ab angelu Iesu Christi teneri, quem Iudæi in crucem sustulissent, cùm eum à se morte mulctari existimarent: illum autem de morte einsmodi triumphum egisse, vt & dæmonum principem catenis igneis vinxerit, & tertio die victor reuixerit, & discipulus suis crucis signum dederit, eósque in vniuersum orbem miserit, in hísque Bartholomæum qui ipsum constrictum teneret. petere se maiorem in modum, vt illum etiam atque etiam rogarent, vt ipsum aliò proficisci pateretur. Tum apostolus ea omnia eum confiteri coëgit, quæ de morbis & diuinitatis professione illum regi paulo antè pollicitum esse dixi. Quæ cùm omnia dæmon planè confessus esset, tum apostolus omnes qui aderant, hortari moneréque cœpit, vt viderent, quem ipsi Deum coluissent, & à quo se curari putassent. Itaque eo contempto, iam Deum verum colerẽt, qui & ipsos creasset, & in cœlis habitaret. Quod si eũ pro ipsis rogare vellent, & vt omnes ægri curarentur, impetrare, ipsi simulacrum deiicerent & confringerẽt. Sic enim fore, vt & templũ Christo consecraret, & eos aqua salutari Christi nomine expiaret. Regis iussu omnes simulacrũ funibus aliisque machinis auellendum curauerunt, quo cæterisque minoribus diaboli opera, id

iubente apostolo comminutis, omnes clamare, Vnum Deum præpotentem esse, quem Bartholomæus prædicaret. Ipse tum passus sublatisque in cœlum manibus, Deus inquit, Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, qui filium tuum Deum Dominum nostrum misisti, vt nos, qui peccati serui eramus, sanguine suo redimeret, & tibi filios quæreret, qui idem verus Deus ex hoc cognosceris, quod semper idem es, & immutabilis permanes: Vnus es Deus pater, sine origine & ortu, vnus etiam filius tuus vnigenitus, Dominus noster Iesus Christus, & vnus Spiritus sanctus illustrator & altor animorũ nostrorum, hinc Iesus Christus suo nomine hãc vim nobis dedit, vt omnis generis morbos curemus. te vehementer etiam atque etiam rogo, vt omnis hæc multitudo hominũ salutem assequatur, téque omnes Deum vnum esse cognoscant, qui per Christum salutem restituas. Quæ cùm dixisset, angelus circunuolasse dicitur, & digito in quadratis lapidibus signum crucis sculpsisse, cum hac oratione, Hoc Deum à quo missus esset, dicere, quemadmodum illi morbis curarẽtur, sic se templum mundare & expiare omni sorde, eóque quem apostolus in solitudinem misisset. Polimius rex tum vnà cum vxore & duobus liberis, exercitu omníque populo aqua salutari expiatus est, abiectóque ornatu regio apostolum sequi cœpit. Quod cùm Astyages eius frater maior

maior natu pontificũ opera resciuisset, misit vnà cum eis mille armatos qui eum comprehẽsum ad se adducerent. perductus autem cum ab eo rogaretur, isne esset, qui ipsius fratrem euertisset: Nõ, inquit, euerti eum, sed conuerti: & isne esset, qui deos lares confringendos curasset: se, dæmonibus qui in eis erant imperasse respõdit, vt ipsi idola futilia comminuerẽt, vt omnes homines relicto errore Deum verum, qui in cælis esset, agnoscerent & colerẽt. Cúmq; Astyages rex apostolo dixisset quemadmodum fratri auctor fuisset, vt Deo suo cõtempto, illius Deum coleret, ita se facturum, vt ipse relicto Deo suo, ipsius deo crederet & immolaret. Apostolus deum quẽ illius frater coleret, se vinctum & constrictum ostendisse respondit, & fecisse, vt simulacrum suum confringeret. Itaque si hoc ipsum Deo quem coleret facere posset, eadem opera illum facturum, vt Deo ipsius immolaret: sin nihil tale Deo, cuius seruus esset, facere posset, ipse autem Deum illius confringeret, ita denique Deo illius crederet. Hæc cùm Bartholomæus diceret, nunciatum est regi, deum suum cecidisse, atque in multas partes fractum atque distractũ: quo ille nuncio adeò cõturbatus est, vt & purpurã qua indutus erat, sciderit, & apostolum fustibus cædi excoriari primũ, deĩde securi feriri iusserit. Rex autẽ Polimius cũ populo veniẽs, eius corpus magno cũ honore extulit. Nec vero Astiages diis

scelus hoc inultum tulit. Tricesimo enim à morte die arreptus à dæmonio, in templum apostoli venit, eúmque pontifices eodem morbi genere afflictati & correpti secuti sunt, in quo omnes intra paucos dies ex illo morbo mortui sunt. Corpus autem apostoli diu illic in summo honore fuit, maximáque veneratione, quoad Barbari, id est, qui à nostra religione abhorrerent, cùm molestè ferrent illud à nostris, vt Gregorius pontifex Turonum scribit, coli, inuidia, odióque impulsi, clam è sepulcro sublatum, in aliud quod plumbeum esset, conclusum, in mare eiecerunt cum hac oratione, Populum nostrũ iam non decipies. Sed prouidentia diuina factum est, quemadmodum idem scribit, vt aquis conuehentibus delatum sit ad insulam Siciliæ quæ Lipara dicitur: Quo cùm peruenisset, patefactum esse Christianis & imperatum dicit, vt illud colligerent, ac conderent, ab eísque templum eo loco quo situm sit magnificum miróque opere ædificatum esse, in quo tum cùm hæc ipsa proderet, coleretur cum maxima eorum vtilitate, qui eius fidem implorarent.

VITA

252

VITA BEATI THOMAE APOSTOLI,

Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno auctore.

THomas quidem qui à Ioanne in Euangelio Didymus appellatur, quo primùm tempore se ipse in Christi disciplinam tradiderit, aut à Christo vocatus sit, diuinis literis mãdatum non est. Hoc autem ex ijsdem intelligi licet, eum ex communi Discipulorum ordine ac numero ad apostolatus dignitatem vna cum alijs vndecim euectum & elatũ fuisse. Is quanto in magistrum amore flagraret, tum declarauit, cum, languente Lazaro Mariæ Marthæq; fratre, earum rogatu ad illum curandum Christus se ire velle discipulis exposuit. Nam cum cæteri eum à suscepto propositóque consilio deterrerent, quod in Iudæam venire constitueret, vnde vix saluus & incolumis è Iudæorum manibus elapsus esset, multáque alia ipse de Lazari morte primum obscurè, deinde apertè dixisset, vnus Thomas condiscipulis, vt Ioannes cõmemorat, hæc dixit: Eamus & nos, cum eóque moriamur. Hoc quidem vnum de Thoma ante Christi mortem scripta diuina commemorant. Cum autem tertio quàm in crucẽ actus esset, die, à mortuis inferisque Christus excitatus fuißet, idem penè amoris singularis in eun-

Ioan. 20.

Ioan. 11.

dem documentũ vt mihi quidem videtur, dedit. Cum enim eo ipso die quo excitatus est, vesperi Christus eo in loco in quem eius discipuli habitandi gratia cõuenissent, & vnde Thomas abesset, cæteris se ostendisset, eique redeunti condiscipuli se dominum vidisse narrarent, eis se ille habiturum fidem antè negauit, quàm vulnera, & plagarum cicatrices & vestigia non solum vidisset, verum etiã tractasset. Amantis enim etiam, non solum diffidentis aut dubitantis hæc videtur oratio. Nam eodem nos animo esse solemus, cum rem quæ nobis chara esset, amisimus. Tum enim si recuperatam in luctu inuentámque audiamus, aut nos rideri putamus, aut certè id fieri posse vix tandem aliquando, aut ne vix quidem credimus. Quod si aliqua ex parte culpandus est, accusandúsque diffidentiæ, quippe qui toties à magistro in spem vocatus esset, fore vt tertio die excitaretur, hanc talem siue dubitationem, siue diffidẽtiam, clarißima illa eius profeßio quam octauo inde die Christum plagas ei tractandas, manúsque videndas dantem, & Dominum, & Deum suum agnouit, non solum compensare, sed multum etiam superare debet. Atque hæc tantum literis diuinis de illo scripta inueni. Quæ autem sequũtur, etsi ex libro cuius author non nominatur, deprompta sunt, tamen quia paßim ab Ecclesiis legũtur, comprobare debemus. Igitur cùm misso

sancto

sancto Spiritu, apostoli prouincias instinctu diuino docẽdæ religionis veritatisque causa sortirentur, Thomæ India diuinitus hoc modo obtigit. Gundaphorus Indiæ rex cùm palatiũ ædificare miro eóque Romano opere instituisset, Abanem qui ad id opus architectum præstantissimum conquireret, Romã misit. Is cùm Cæsaream venisset, à Christo rogatus esse dicitur, quid venisset quæve eum illò causa adduxisset. Cùm respondisset, missum se à domino Indiæ rege, vt architectum peritissimum locaret: Est, inquit ille, mihi seruus, qui ea in arte excellit. Credit primùm Abanes, Thomámq; sibi tradi ascíscit, deinde eum rogat, num seruus eius esset, à quo esset traditus. Ad hæc Thomas, Ego, inquit, si eius seruus non essem, cùm me tibi tradidit, restitissem. Nũc quia seruus illius sum, nõ quod mihi libet facio, sed domini voluntati morem gero, eiúsq; præceptis pareo. Nec verò vnus ego seruus eius sum, sed vnus ex millibus, qui omnes illius cõmodis ita inseruimus, eiúsque rem sic procuramus, vt ex artibus quas quisq; multas variásq; nouit, prouincias omnes obeũtes quicquid lucri fecerimus, id illi sine fraude paremus atq; afferamus. Dum hæc inter se ambulantes agunt, ad nauem perueniũt, qua cõscensa rursus sermonẽ vltro citróq; conferunt. Abanes prior, quid ille in arte præcipui teneret, rogat, quòd eum dominus suus cæteris prætulisset. Tum se

Thomas iacere fundamenta, quæ nunquam vetustas consumeret, dixit, parietes construere & erigere quæ nunquam collaberentur, facere exedras & speculas eiusmodi, quæ lumē deesse aut deficere nunquam paterentur, fabricam totius ædificij ita erigere, vt excelleret. Aedificia autem etsi extrinsecus non magnam speciem pulchritudinémque præferrent, at intrinsecus mira specie præstare. Quid pluribus, inquit, tibi artē meam prædicem efferámque laudibus? Quicquid marmore aut structura effici potest, in eo me genere excellere & præstare profiteor: & si quos mihi discipulos trades, diligenter erudiam. Cúmque Abanes & magnum dominum esse qui huiusmodi seruos haberet, dixisset, & quouis rege præstantiorem atque sapientiorem, Est, inquit Thomas, ita vt ais. Est enim vnicus patris filius, qui regnum tenet atq; imperat in excelsis montibus, quo nec hostis vllus, nec morbus, nec paupertas egestásve potest accedere. Hæc atque his similia cùm Thomas narraret, secundis ventis vsi contento cursu Andranopolin vrbem appellunt. Tum fortè rex eius loci, quòd filiam suam nuptui tradebat, quò magnificentior celebriórque apparatus esset, per præcones omnes omnium ordinum conditionúmque homines ad nuptiarum solenne conuiuium conuocabat, hac lege vt si quis abfuisset, ipsum offenderet. Itaq; Thomas & Abanes cum cæteris

teris peregrinis conueniunt. Mensæ omni genere ciborum instruuntur, coniiciunt ciues oculos in peregrinos quos nunquam viderant. Tibicinistria interim quæ Iudæa erat, circũcursabat, vt tibiæ modis singulos conuiuas oblectaret. Cúmque ad Thomam veniens, hominem nec edentẽ, nec bibentem animaduerteret, diutius aduersa stetit, ex eóque illius habitu statim Hebræum esse intellexit. Quod suum de illo iudiciũ aperto testimonio declarauit. nam Hebraicè canere cœpit, Vnum esse Deum Hebræorum, qui omnia creauit, mariáque effuderit. Thomas hæc audiens, vehementius orare, admoneréque puellam, vt hæc eadem verba, quæ vera essent repeteret. Tum verò is qui pocula ministrabat, cernens Thomam nec vescentem, nec bibentem, colaphum ei infregit. Thomas autem Hebraico sermone dixit, satius esse, vt ei in futura vita, in qua nullus esset supplicij finis, ignósceretur, & in hac pœnas quæ ad tempus durarent, eiusmodi penderet, vt & ipse interiret, & manus quæ colaphũ infregisset, derosa à canibus in medium cõuiuium inferretur. Hanc Thomas Hebraïco, vt dixi, sermonẽ vocem misit, quo factũ est, vt præter psaltriam nemo intelligeret. Itaq; cũ pincerna vt aquam deferret, egressus, & à leone interfectus esset, canísque manum illius in medium cõuiuium intulisset, virgo quæ rem ita vt ab apostolo prædicta erat euenisse animad-

uerteret, conuiuis rem admirantibus, ipsa pedibus illius prouoluta, Hic, inquit, propheta est. Nam cum pincerna ei colaphum infregit, id fore prædixit, quod euenisse cernitis. Tũ clamor ac strepitus hominum primùm à proximo quoque, deinde à rege etiam exauditus est. Rex quid rei esset, rogare cœpit. Re comperta, Thomam ad se venire iubet, atque sponso & sponsæ bene precari. Sic enim mihi videtur Latinè hoc loco dici quod nostri dicunt benedicere. Introductus autem in thalamum apostolus hac vsus oratione dicitur, Deus Abrahã, Deus Isaac, Deus Iacob, benedic his adolescentibus, eorúmque in mẽtibus vitæ æternæ semen consere, vt quicquid ad salutem suam pertinere didicerint, id perficere & exequi velint. Hæc cùm apostolus dixisset, salutato rege, abire cœpit, eúmque sponsus deducere: quo in officio cùm esset, repẽtè palmæ ramus ei visus est, quem manu arreptũ lætus ad sponsam detulit. Cúmq; vterque eius fructum degustasset, somno oppressus est. In somno visus est rex præpotens, gemmis fulgẽs, eos amplecti, cum hac oratione, Apostolus meus vobis tãtum precatus est, vt sempiterna vita perfruamini. Experrecti dũ quæ visi erant videre, vterque alteri exponit, ecce Thomas in cubiculum introit, eósque his verbis alloquitur, A domino magistróque suo qui eis visus esset foribus obstructis introductum esse ait, vt id omne quo

vsus

255

vsus esset in eos, benè eis procederet. Eos virginitate præditos esse, quæ omnium regina virtutum esset, soror angelorum, libidinum victrix, fidei trophæum, quæ de hoste triūpharet, & ad vitam homines æternam tutò perduceret. Tum stupri corruptionísque mala eis exponit, in iisq; mortem sempiternam, quam si effugere vellent, castimoniam colerent, quæ facilem ad vitam sempiternam aditum patefaceret. Vterque eius pedibus prouoluitur, orátq; vt se in veritate confirmet, ne quid de doctrina diuina eis desit. Thomas eis se proxima nocte rediturum pollicetur, eáque plenius traditurum, quæ ad vitam rectè & ex religione degendam pertinerent. Quod cùm ille diligenter officioséque præstitisset, tum denique prospero cursu in Indiam contendit. Nec ita multò pòst, Dionysium quendam è discipulis suis Andranopolin misit, qui institutis sacerdotibus, fundatáque Ecclesia, multos in ea vrbe ab idolorum cultu ad Christi fidem religionémq; deduxit. Ipse verò Dionysius adolescens ab illo pontifex creatus, spōsam suā Pelagiam nomine virginū sacris initiauit atque consecrauit. Hæc spōso mortuo duplex martyrium pertulisse dicitur, vnum quòd nubere, alterum quòd idolis sacra facere noluit. His enim duabus de causis, securi feriri iussa est. In eius autem sepulcro Græcis literis hoc incisum esse dicitur, Hic sita est sponsa Dionysii pontificis, Thomæ

apostoli filia. Sed ad rem reuertẽdum est. Cum Thomas vnà cũ Abane in Indiam peruenisset, Gundaphorus rex eum accersiuit, rogauitq; primùm quo opere exædificare ædes ipse sciret. deinde cum ille ad singula ita prudenter respondisset, vt summam de eius arte opinionem rex conciperet, numerata ingenti vi pecuniæ ad futurum ædificium, ipse ad aliam regni partem profectus est. Thomas autem toto illo biennio, quo rex abfuit, nullum finem fecit docẽdæ Christianæ religionis, largiendæq; egentibus pecuniæ regiæ. Quo quidem factum est vt innumerabilem multitudinem ad profitendum Christi nomen perduxerit. Rex verò Gundaphorus cùm perfecta re quæ eum abesse coëgerat rediens, hoc totum comperisset, quod fecisset apostolus, eum statim in vincula vnà cum Abane coniecit, vt eos paucis pòst diebus interficeret. Tũ Gandius regis frater grauiter ægrotabat, nec ita multò pòst vi morbi interiit. Quæ apostoli mortem in aliud tempus differre coëgerũt. Dum autem in magnifico funeris sumptu atq; apparatu rex occupatus est, quatriduo quàm mortuus erat, Gaudius ab inferis excitatus, reuixisse dicitur, qui cùm ad Gundaphorum regem fratrem venisset, ei quæ vidisset ordine narrauit. Sibi ab Angelis in cælo palatium quod ei Thomas miro magnificóque opere extruxisset, ostensum esse, illius cùm pulchritudinem cõsideraret, eáq;

laudata

laudata & suspecta, angelis qui ostendebant, dixisset, se hoc vnum optare, vt dignus esset, qui vel ianitor eius palatij deligeretur: tum angelos respõdisse, indignum eo se fratrem fecisse, itaque si in eo habitare vellet, se rogasse Dominum Iesum Christum vt reuiuisceret, adirétque regem fratrem qui illud venderet, accepta pecunia quã se profudisse existimaret. Legi Thomæ vitam descriptam in eodem libro, in qua scriptum est, non excitatum esse Gaudium, sed cùm grauissimè ægrotaret, hæc illi in somnis visa esse omnia. Gaudius cũ hæc fratri exposuisset, in carcerem venit, prouolutúsque Apostoli pedibus, eum primum rogare cœpit, vt fratri qui imprudens tam graue scelus admisisset, ignosceret, deinde vt vestimenta elegantiora sumeret. Tum apostolus respondit, illum etiam ignorare, eos qui ad cœlum aspirarent, re nulla vti quæ terrã carnémque attingeret. Itaque sibi satis esse sciret, colobium quo in humeris vteretur, & pallium atq; sandalia, quæ nunquam omnino antè abiiceret, quàm excederet è vita. Iam vterque è carcere egrediebatur, cùm Gundaphorus ipse se mittens ad pedes Apostoli, veniã precatur. Ad vtrunque autem orationem conuertens. Apostolus, Magna, inquit vobis concessit dominus meus Iesus Christus, qui vobis mysteria sua patefecit. Prouinciæ iam vestræ nomen Christo dederunt, facite etiam vos vt expiemini, expiatíque

lauacro sacrosancto, regnum sempiternum consequamini. Cúmq; Gaudius Apostolo dixisset, visum à se esse palatiũ, quod regi fratri ædificasset, idque vt ab eo emeret, se ab angelo impetrasse, respondissétque Thomas, hoc in fratris situm esse potestate, Gundaphorúsque dixisset, id sperare se consecuturum, quod iam ipsi ædificatum esset, illi vero alterum ab Apostolo extrueretur: tum hac Thomas oratione vsus est: Hoc vobis persuadeatis velim, innumerabilia iam in cœlo constructa esse palatia, eáque à prima mundi origine præparata, quæ fidei precio emantur. Itaque si cœlestium diuitiarum, si regnorum & palatiorum cupiditate ducimini, diuitiæ vestræ vos antecedere moriẽtes possunt, sequi migrãtes ab hac vita omnino nõ possunt. Eas igitur egẽtibus, peregrinis viduis, pupillis, aliisque indigẽtibus largimini, freti hac spe, eas vos ibi multo maiores, vbi nullus est finis, cõsecuturos. His ita gestu, cùm iam locus esset nullus in India, quo nõ fama & sanctissimæ vitæ quam ageret beatus Thomas, & mirabilium operum quæ in quouis morbi genere depellendo ederet, peruaderet, vndiq; ad eum cõcursus fiebat hominum, qui ad eum coronas ex auro & gemmis deferebant, vestésque regias, eo consilio, vt ei tanquam Deo cultum honorémque præstarent, vitulósque & arietes immolarent. Quod cũ Apostolus animaduerteret, Gundaphorum

 157

phorum regem rogauit, vt res ad tricesimũ diem differretur, dum tota prouincia conuenisset. Fit igitur maior indies populi concursus, tantúsque tricesimo demum die numerus apparuit, vt coactus fuerit Apostolus in campum homines cõuocare. Quo in cœtu quoniã ægroti, sine delectu cum valẽtibus permixti, confusiq; erant, omnibus vnum in locum conuocatis, seiunctisq; à valentibus, ipse medius passis in cœlum manibus, precari supplex patrem cœpit, his verbis: Te sanctissime Deus, præpotẽs rerũ omnium pater, nomine vnigeniti tui quẽ ad nos tenebrarũ vitiorúmq; expulsorem, luminisq; tui largitorem misisti, precor, vt nunc verba eius cõfirmes, quibus ipse pollicitus est nos laturos esse quicquid à te suo nomine peteremus. Hic populus quẽ vides, aliqua opinione mirabilium tuorũ operum excitus conuenit, hîc surdi sunt, hîc muti, claudi, hic mille morborũ generibus afflictati sunt, vt tua benignitate sani & incolumes redire possint. Hæc illorum spes eos ne fallat, vehemẽter te etiam atq; etiam rogo, vt ex mirabilibus tuis operibus te cognoscãt esse solum verũ Deum & domini nostri Iesu Christi patrẽ, per quẽ omnia condidisti, & vnum spiritum sanctum qui animos illustret, sanctósque efficiat, & hoc tẽpore, & futuris seculis. Cũq; ij omnes qui sacro lauacro expiati erãt, respõdissent, Amẽ, tantũ repẽte fulgur in eos visum est cadere, vt tactos se de

cælo interituros putarent. Cúmque horam ferè dimidiatam prostrati solo iacuissent, primúsque Apostolus surgens illis vt consurgerent imperasset, quod dominus Iesus vt fulgur veniens eos morbis liberasset, illíque valentes Deo eiúsque Apostolo egissent gratias: tum demum è superiore loco ita ad eos locutus est, se à Iesu Christo, cuius seruus esset, missum esse, qui omnes ægros eorum paulò antè curasset, se enim hominem quemadmodum ipsi omnes essent, esse, ac missum à Deo, vt eos à cultu vano & falso simulacrorum ad vnius veri Dei omnium conditoris, qui in cœlis esset, cultum religionémque traduceret. Itaque si vitam gloriámque sempiternam consequi vellent, primùm omnium in vnum Deum patrem, qui videri non posset, nec comprehendi, quíque immensus esset, crederent: deinde in vnigenitum eius filium dominum Iesum Christum, per quem effecta essent omnia voluntate patris, & quæ sub aspectũ caderent, & quæ aciem oculorum effugerent, tam terrena quàm cœlestia. postremo in spiritum sanctũ consolatorem, qui sub cernendi sensum non cadens, & initio careret, quemadmodum & pater, & dominus Iesus Christus eius filius, cum quibus ita essent futuri, si syncerè & integrè in Deum crederent, & veterem hominẽ vnà cum ipsius operibus abiicerẽt: si omnia simulacra, & eorum dies festos delerent atque conculcarent, si

tenebras abiicerent, vt æternam lucem inuenirent, si mortem refugerent, vt vita æterna digni essent. Quod ita denique perficere possent, si duodecim virtutibus, quas enumerasset, præditi essent. Primum omnium hortabatur eos, vt rectè crederent, deinde, vt credētes salutari aqua expiarentur, tum vt se à stupro abstinerēt, tum vt ab auaritia, tum vt gulæ & edacitati imperarent, sexto loco, vt patientes essent rebus aduersis, septimo, vt perseuerarēt in bonis actionibus, octauo, vt hospitalitati studerent, nono, vt quid Deus vellet, ac iuberet exquirerent, & cùm inuenissent, id diligenter efficerēt: decimo, vt quid idem prohiberet ac vetaret exquirerent, quod cum inuenissent, id omnino declinarent: vndecimo, vt non solum amicos, verumetiam inimicos charos haberent. Postremò, vt diu noctúque in custodiendis conseruandisque virtutum diuitiis omnem operam, studiūm, diligentiámque ponerent. In his enim duodecim integram absolutámque æquitatis cognitionem cōsistere dicebat. Tum eos monuit, vt ea dona quæ contulissent, ipsi pauperibus & egentibus erogarent, (neque enim se Deum esse, sed Dei seruum) & se ipsi compararēt, vt propediem salutari aqua expiarentur. His eos verbis dimisit Apostolus. Illi autem cum is dies, quem nos Dominicum dicimus venisset, expiati sunt aqua salutari, numero nouem milia, præter pueros & mulieres. His

ita gestis, diuino instinctu in Indiã superiorem profectus est. Ibi magnus ad eum concursus fiebat populorũ, cum orationem illius multa inusitata opera sequerentur. Nam & dæmones eijciebat, & cæcis aspectum restituebat, omniáq; morborum genera curabat. Interea accidit, vt Syntiche quædam quæ Migdoniæ Carisii propinqui regis vxori charißima erat, cùm cæca esset, à Thoma aspectũ recuperaret. Quod cum Migdonia animaduertisset, nec vestigium vllum pristini morbi notaret, magna voce clamare cœpit, eum vel Deum esse, vel Dei angelum, qui nulla adhibita medicina ita illam curasset. Illa vero hoc ita Migdoniam mirari dixit, quasi præter ipsam curasset neminem, cum innumerabilium morbos Iesu Christi dei sui nomine profligasset. Migdoniæ autem summa Thomæ videndi cupiditate teneri se dicenti, eum postera die, loqui ad populum constituisse dixit. Itaque si eum videre & audire illi in animo esset, vestem mutaret, ne fortè agnosceretur. Quid multa? Syntiches consilio vtitur, mutat vestem, famulari habitu ad constitutum locum inter ancillas suas venit. Thomas tum fortè causam cur Christus Dei filius in mundum venisset, exponebat his verbis: Quoniam vita hæc quam agimus, tot miseriis casibúsque oportuna est, vt cùm eam se tenere homines putant, ipsa effugiat, atque labatur,

repen-

repentinóque casu ita effluit, vt iam inueniri non poßit, idcirco veram lucem Dei filium è cælo ad nos descendisse, vt nos alteram vitã esse doceret, quæ omnino immortalis esset, omnisque doloris, gemitus, miseriæ, & calamitatis expers, contráque, cum summa voluptate, gaudio, lætitiáq; degeretur. Fecisse autem hoc eum, vt omnes qui ea conditione nascerentur, vt tandem aliquando morerentur, ad vitam quasi renati peruenirent, Deíque filij Apostolorum doctrina ij efficerentur, qui essent peccatores, peccatorúmque filij. Neque enim mortalium hominum filios immortales fieri potuisse, nisi aqua & spiritu sancto iterum nati, Dei filij fierent. Atq; eundem, ne forte ea quæ traderent approbarentur, eam vim dedisse omnibus Apostolis, vt ipsius appellato nomine, cæcis oculorũ, surdis auditus vsum munúsque redderẽt, dæmones expellerent mortuos denique excitarent, vt homo qui rationis est particeps, hoc secum reputaret, si vera ea non essent quæ docerent, tam inusitata opera & portenta consecutura non fuisse. Quapropter cũ superiore biduo eò accersiti fuissent, vt eorum corpora prius curarentur, eo ipso die se de animorum salute decreuisse dicere. Quemadmodum oculi malè affecti à medicis nisi collyrio inuncti non curantur, sic animos ab Apostolis & doctoribus nisi verbis & veritati quæ docerẽt, assentirẽtur, castimoniámq; amplecterẽtur,

& ab auaritia, intemperătiáque, omnibúsque vitiis se continuerint, non posse curari. Multáque alia Thomas apostolus cũ docuisset, omnes qui aderant, religionem nostrã approbauerunt, septémq; dierum ieiunio aqua salutari vicißim expiati sunt. Migdonia autem cum Carisio viro regis, vt dixi, propinquo, coniungi, misceríque iam noluit. Quod cùm ille propterea euenisse intelligeret, quòd illa Thomam concionantem audiuisset, statim à Misdeo rege impetrauit, vt ipse in carcerem coniiceretur. Ad eum Syntyche Migdoniam in carcerem adduxit, quæ statim ad pedes eius se mittens, orare cœpit, ne se cuius causa & culpa ipse tantum mali sentiret, pœnas diuinas vellet pendere. Apostolus eam domum suam redire iußit, quò ipse venturus esset, quò facilius ipsum spõte hæc ipsa perpeti intelligeret. Illa occluso ostio, in cubiculo humi iacens orabat Deum quem Apostolus prædicaret, vt se illius doctrinæ participem facere vellet. Nocte autem intempesta ad eam Apostolus venisse dicitur, admonuißéque vt constans esset atque bono animo, quod quemadmodũ illa ipsius opera & præsidio vitã & gloriam sempiternam consecuta esset, sic ipse per eam cum martyrij corona ad Christum esset euolaturus. Cúmque Migdonia ab eo maiorem in modum peteret, vt quemadmodum cæcorum oculos aperuisset, ita animi sui oculos aperiret, vt rectam

vitæ viam cerneret, nec in errorem incideret. Apostolus eam septem dierũ ieiunium explere iussit, octauóque se ad eam rediturum esse pollicitus est, eámque aqua salutari expiaturum, omnésque qui illius opera essent credituri. Dum hæc geruntur, Carisius Misdeum regẽ qui eius sororem vxorem habebat, rogat, vt illa vxorem suam adeat, si fortè eam de sentẽtia deiicere, & à suscepto propositóque consilio abducere posset, quam omnes quos adhibuisset, nec precibus ab ea, nec vlla ratione impetrare potuissent, vt ad viri thorum rediret, vel vnà cibum caperet, aut etiam eum illa intueretur. Impetrat, Treptia (hoc enim reginæ nomen erat) proficiscitur, omnibus modis Migdoniam abstrahere conatur, sed frustra. Quinetiam hãc Migdonia hortatur, vt ad Thomam cuius de virtutibus diceret, cognoscendi experiendique causa secum adiret. Thomam in carcere multos ægros curantem offendunt: quod cùm regina cerneret, misit se ad pedes Apostoli petens supplex, vt se vitæ æternæ participem faceret. Ipse primũ omnium eam aqua salutari expiauit, cum illi ea omnia quæ ad religionem pertinent tradidisset: deinde cum aliis dimisit. Treptia cum ad domum regiam se recepisset, Misdeus eam rogauit, cur tãdiu abfuisset. Illa ob eam causam id contigisse dixit, quòd Migdoniam quam anteà stultam existimasset, summa sapientia præditam inuenisset.

Quinetiam se Apostolum Dei, qui omnibus salubre consilium daret vidisse. Itaque si ipse qui rex esset, nec immortalis fieri posset, eum audire vellet, fore, vt nunquam morte occumberet. Ad hãc Treptiæ reginæ orationem regis animus non solũ immutatus est, sed planè obriguit, accersitóque Carisio, Dum tuã, inquit, vxorem recuperare volo, amisi meã. Treptia enim mea multò est in me iniquior, quàm in te tua Migdonia. His quasi furiis agitatus Misdeus, Thomã ad se vinctis manibus pertrahi iubet. Ab eo quærit quisnam Deus illius esset, qui eius opera coniuges ipsius & Carisii ab eis separaret: Thomas eum Regem esse respõdit, qui indigna seruitia habere nollet. quod si ipse qui homo & rex esset, nitidos mundósque seruos habere vellet, quanto magis eum credere debere à Deo sancta castáq; cõiugia diligi? Quæ nã culpa ipsius esset, si ea Deo chara esse prædicaret, quæ ille in famulis requireret? Cúmq; Misdeus vxorem suam quam ad Migdoniam proficisci voluisset vt eam à præcipitio liberaret, in præcipitium ab eo missam diceret, Apostolus nõ esse ruinã dixit, nisi deficere à castimonia & ruere in libidinẽ. Eos enim qui se & à libidine subtraherent, & ad virtutem referrẽt, à ruina qua & oppreßi fuissent, ad salutem reuocari, & ex tenebris ad lumen egredi. Cúmque rex ei imperaret, vt quemadmodum verbis artibúsque ma-

gicis

261

gicis suis vxores à coniugum consuetudine separasset, sic eas eodē reuocaret: imperium edictúmque eius iniquum esse dixit, propterea quòd arcem quam ipse ædificasset, vt destrueret, imperaret, & fontem obrueret, quem alia terræ fossione eduxisset. Itaque se Christi verbis ad eas vsurum esse potius, Qui amat patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios plus quàm me, Deo dignus non est. Eum quidem cùm rex sit ad quoddam tempus, tamen si quis eius voluntati non paruerit, pœna aliqua quæ ad quoddã tempus duret, afficere illum solere. Nec posse tamen cùm corpus occiderit, animum occidere. Deum autem qui rex sit æternus, si eius voluntas contemnatur, æterno supplicio in contemptores ita animaduertere, vt occiso corpore, animũ etiã interficere possit. Hæc omnia Carisius audiebat inuitus. Itaque ira & furore concitatus, regem admonet, si seruus Thomam quem magũ appellaret, interficiendum curaret, fore, vt se ac illum malè perderet. Itaque rex lanceas ferreas totas igne incendi iussit, Thomámque apostolum nudis pedibus eis appositum ita vita priuari. Quod vt factum est, aquæ effusione diuinitus ignis restinctus est, ídque factum esse apostolus dixit non causa sua, sed illius, vt ita tandem aliquando crederet. Quanquam Deus hanc fortitudinem ipsi dare posset, vt sine aqua ipse ignem timere non posset, Hinc eundem in

fornacem ardentem Carisii consilio adductus coniiciendum curat, sed vbi flamma talem hostiam sensit, vim suam ita repreßit, vt postridie incolumis sit inuentus. Tum Carisius auctor regi fuit, vt eum simulacrum solis colere venerarique cogeret. Apostolum ergo virgines eo ritu quo solitæ erant, in tẽplum cum tibiis lyris, tympanis canentes, deducunt. Apostolus vt ingressus est, primũ regem obiurgauit & irrisit, quod cum statuam suam sibi postponendam intelligeret, tamen simulacro solis quàm ipsi soli plus honoris tribueret, præsertim qui relicto sole eius imaginem ipsi aliisque colendam cẽseret. Deinde Christi nomine dæmoni qui in simulacro lateret, imperauit, vt sine vllius damno & iniuria abiret, solisque simulacrum confringeret. Quam Apostoli orationem mirãtibus omnibus & obstupescentibus, vtraque res subsecuta est. Nam & dæmon abiit, & simulacrum solis instar ceræ liquefactum solutúmque est. Quare cõmoti cum sacerdotes omnes tum vel maximè pontifex, arrepto gladio Apostolum interfecit, cum hac oratione, Ego deorum iniuriam vlciscar: cuius corpus magno cum honore ibi primũ sepultum est, deinde Edissam translatum esse dicitur imperatore Alexandro, quam in vrbem idem Apostolus Taddæum vnum ex duobus & septuaginta discipulis ad Abagarum regem, vt scriptum est apud Eusebium, misit.

Euseb. in hist. Eccle. l. 2.

VITA

VITA BEATI PHILIPPI APOSTOLI,

Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno auctore.

PHILIPPVS *Galilæus è vico Bethsaïda, quæ patria Petri & Andreæ fratrũ fuit, originem duxit, quemadmodum Ioannes principio ferè Euangelij sui commemorat. Is se Christo postridie quàm Petrus vocatus est, in disciplinam tradidit, cùm eum Iesus admonuisset, vt se ille sequeretur. Sic autem eum secutus est, vt ipsum, nõ hominem solùm, sed Christum, quem Moses & prophetæ venturum prædixissent, esse profiteretur. Neque verò eam quam de Iesu opinionem habebat, dissimulauit, aut celauit, sed eius Nathanaëlem qui ei primus factus est obuiam, participẽ sociúmque fecit. Nathanaël enim cùm Christum à Philippo Nazarenum esse audiuisset, & ex eo quæsiuisset, num quid boni ex eo oppido proficisci & prodire posset, Philippus ita ei respondit, vt illi experiendi causa veniendum esse censeret. Ad Iesum ergo vna profecti sunt, qui cum Nathanaëlem vnà cum Philippo ad se venientem videret, eum esse professus est Israëlitam in quo dolus nullus esset, nulla fraus, Nathanaël qui miraretur quòd hæc de ipso Christus quẽ nunquam vidisset, prædicaret, eum, qui ipsum nosset*

Ioan. 1.

rogauit. Eum se ille vidisse dixit sub ficu, antè quam à Philippo vocaretur. Hic autem Philippus postea ex communi discipulorum numero ad summam Apostolicæ dignitatis gradum Christi benignitate euectus est. id quod ex Matthæi, Marci, & Lucæ Euangeliis perspici licet. Paucis ante Christi mortem diebus nõnulli eorum qui Gentiles à Iudæis quasi Barbari appellabantur, Hierosolymam fortè venerant, vt die festo qui pascha dicitur, sacrum solenne agerent. Ii ad Philippum venientes, ei exposuerũt, quanta Christi videndi cupiditate ducerentur. Philippus hoc primum Andreæ condiscipulo enunciauit, deinde vterque Iesu narrauit. Ille verò cum multis verbis omnes qui aderant hortatus esset, vt & hãc quam agimus vitam præ æterna contemnerent, ac pro nihilo putarent, & sibi ministrarent, quod ita futurum esset, vt in cœlo eis à patre honos tribueretur; patrem rogare cœpit, vt sibi gloriam tribueret. Quam illius orationem vox è cœlo subsecuta est dicentis se & gloriam ei tribuisse, & rursus tributurum. Omnes qui aderant non planè vocem exaudierunt. Itaque alij tonitru illud fuisse, alij angelum cum Christo locutum esse dixerunt. Ipse autem eam vocem non sua, sed illorum causa fusam esse dixit, causámque exposuit multis verbis, quæ enumerare lõgum esset. Idem cum è Christo à cœna pridie quàm mortẽ perferret,

ferret, audiret, neminem ad patrem nisi eius beneficio venire posse, eum rogauit, vt sibi ac condiscipulis patrẽ ostenderet: sic enim fore, vt nihil prӕtereà requirerẽt. Qua oratione ostẽdit, quanto sempiternӕ gloriӕ studio traheretur, etsi nondũ plane intelligebat quid diceret, nec de Christo ita vt ӕquum erat, sentiebat. Itaque eum ille obiurgauit, quod cum tandiu cum ipso versatus esset, tamen nondum eum qui esset cognosceret: prӕsertim cum videndi patris se cupiditate duci exponeret, quem videret cum ipsum cerneret. Atque hӕc quidem tantum literarum sanctarum monimentis de hoc Philippo mandata sunt. Nunc de eius doctrina & morte aliquid dicẽdum est. Ei Scythiam in partitione prouinciarum obtigisse inuenio, in qua cum annos fere viginti Christianӕ religionis institutis animos populi imbuisset, innumerabilémque multitudinem à falso cultu ad verum traduxisset, à nonnullis qui à religione nostra abhorrebant, comprehensus est primum, deinde ad statuam Martis ductus, vt ei diuinum honorem & cultum tribueret. Eo vt ventum est, draco inusitatӕ magnitudinis ex basi statuӕ erupisse dicitur, pontificísque filium qui ignem ad sacrificium ministraret, duósq; tribunos qui prouintiӕ prӕessent, cuius satellites Philippum comprehẽsum habebant, certo quodam impetu vulnerauisse, multósque flatu oris in grauem morbum prӕ- Ioan. 14.

cipitauisse. Philippus autem qui omnia lamentationum, gemitus, morborúmque plena cerneret, omnibus tum exposuit, si consilium ipsius sequi vellent, fore, vt non solum ij qui draconis flatu in morbum incidissent, conualesceret, verumetiam ij qui iam extincti essent & occidissent, ab inferis excitarentur. Quinetiam se Dei sui nomine draconem qui eis tam pestifer esset, fusurum atque fugaturum esse promisit. Omnes eum tum orare vt consilium daret, quo quam primum vteretur. Ille Martis statuā deiiciendam esse dixit, & in eius loco Iesu Christi crucem figendam quam ipsi venerarentur & colerent. Cúmque ægri sibi vires deesse clamarent, ostenderéntq; lachrymis se si possent quàm primum deiecturos esse statuam, Philippus draconi Christi nomine vt eo abiret, vbi nocere nemini posset, imperauit: atque ita eius iussu euasit. Tum autem & pontificis filium, & duos tribunos quos paulò antè dixi, ab inferis excitauit, & omnes qui flatu draconis in morbum inciderant, curauit. Quo factum est, vt omnes qui anteà Philippo infesti erāt, pœniteret scelerum suorum, ipsiq; eum vt Deum hominis specie & figura adorarent. Ipse autem annum ibi præterea commoratus est, totúmque illud tempus in tradendis docendisque religionis nostræ mysteriis institutisque consumpsit. Christum enim docebat mundo qui in maximum discrimen salu-

tu deductus esset, aduentu suo remedium attulisse, eúmque liberasse: eundem natum ex Maria virgine, mortem salutis hominũ causa perpessum, sepultum, ac tertio die excitatum à mortuis quæ ante mortem docuisset, eadem docuisse cùm reuixisset: quadragesimo die, in cœlum discipulis spectantibus ascendisse, vnde Spiritũ sanctũ sicuti pollicitus erat, ad suos misisset, à quo specie ignis in singulis insidente, omnium populorum atque nationum sermone & linguis fuissent eruditi. Se ex eorum numero vnum eò missum, docuisse simulacra vana & futilia esse, generique hominũ aduersa. Hæc atque alia eiusdem generis cùm Philippus doceret, innumerabiles homines ad Christi cultum & religionem traducti baptizatiq; sunt. Institutis autem eorum hominum ordinibus & gradibus, qui rem diuinam procurarent, delectóque pontifice, multísque templis ædificatis, ipse oraculo diuino admonitus, in Asiam reuersus est. Ibi in vrbe Hierapoli sectam Ebionitanorum qui Dei filium veram hominis naturam ex Maria virgine sumpsisse negabant, euertisse ac sustulisse, eorúmq; inuidia & scelere in crucem actus & lapidibus obrutus esse dicitur. Quanquam in peruetusto bibliotheca Cormæriacenæ volumine non cruci suffixum eum reperio, sed septimo quàm excederet è vita die, omnes clericos ad se

accersisse, eísque exposuisse, septem dies sibi à Deo concessos esse, vt eos hortaretur, vt in Christi doctrina & cultu permanerent: eúmque annos natum septem & octoginta in cœlum ad Christum migrasse, duásque eius filias virgines post aliquot annos mortuas à dextra læuáque eius sepultas fuisse. Quarum etiam mentionem apud Eusebium facit Polycrates in epistola quam ad Victorem Romanum pontificem misit. Sed ne errore labamur, quemadmodum Eusebius, diligenter videndum est. Neque enim Philippus is, quem in actis Apostolorum Cæsareæ visum à Paulo & eius quatuor filias virgines Lucas scribit, apostolus, sed tantùm diaconus fuit.

D. IACOBI, IVDAE

APOSTOLI FRAtris vita, Ioachimo Perionio Benedictino Cormæriaceno auctore.

IACOBVS Iudæ ac Simonis frater, Alphæum patrem habuit, & Mariam matrẽ, quæ interdum in sanctis scripturis, Maria Iacobi, interdum Ioseph mater, interdum etiam Maria Cleophæ s. filia dicitur. Hic quidem quando à Christo vocatus fuerit, incertum est,

vocatum autem eum esse hinc intelligi potest, quòd apostolatus dignitatem ab eo consecutus est, cum nemo ad eum honoris gradũ ascenderit, qui nõ se ante in Christi disciplinã tradidisset. De eo priuatim ac propriè nihil prorsus ij quatuor sanctissimi viri, qui libros quatuor q Euãgelia inscripti sunt, scripserũt, literis mandarũt. Paulus autem eius mentionẽ facit multis locis, & Lucas in eo libro quẽ Acta Apostolorũ inscripsit. Ac Paulus quidem in priore episto- I. Cor. 15.
la ad Corinthios, Christum cùm excitatus esset ab inferis, ei se ostendisse scribit, Deinde, inquit, visus est Iacobo. Quod quemadmodum gestum sit, Hieronymus in Euangelio quod Hebraeo- Hierony.
rum diceretur, quódque ipse, vt ait, ex Hebraeo de scrip.
in Graecum & Latinum conuertit, se reperisse Eccles.
commemorat. Iurauerat ipse, vt Euangelium illud exponit, nunquam se cibum esse capturum ex ea hora qua cruci Christus suffixus fuerat, quoad excitatum eum à mortuis cerneret. Itaque Christus qui quãto ille sui desiderio moueretur, consideraret, venit ad eum, instructáque mensa, panem ei porrexit, admonens eum vt ederet, quòd ipse ab inferis excitatus esset. Idémque Paulus in principio epistolae quam ad Galatas scripsit, anno tertio quàm à Christo Galat. 2.
delectus esset, Hierosolymam se profectum esse dicit, vt Petrum videret, apud quem etiam dies

quindecim sit commoratus. Alium autem apostolorũ se vidisse negat, præter Iacobum domini fratrem. Anno inde quartodecimo eandem in vrbem se venisse scribit, vnà cum Barnaba & Tito, afflatu diuino incitatum, vt de Euangelio cum iis qui in honore erant & precio communicaret. Ibi autem cùm Iacobus hic, Petrus & Ioannes qui columnæ disciplinæ nostræ esse viderentur, munus ac beneficium quo ipsum Deus affecisset, cognouissent, illos ipsi ac Barnabæ dextras societatis dedisse, vt illi Gentibus, ipsi Iudæis mysteria religionis nostræ enunciarent & traderẽt. Atque hæc quidem Paulus de eo scribit. Lucas autem in eo libro quem modò nominaui, scribit, cùm Antiochiæ factione quorundam Iudæorũ inter religionis nostræ homines, magna quædam de circuncisione Mosaïcæ legis orta esset dissensio, nonnullique ei legi hac in parte parendum esse necessario censerent, alij contrà, in iis Paulus & Barnabas, negarent, omnibus tandem placuisse, mitti Paulum & Barnabam cum quibusdam aliis alterius factionis Hierosolymam consultum apostolos maioresque natu, quæ nam eorum de hac re esset sententia. Eósque cùm eò ventum esset, curasse conuocandos apostolos & maiores natu, quorum Petrus exposuerit sibi à Deo patefactum esse, barbaros quos Gentes vocarent, ad religio-

Ibid. 2. (margin note beside "ni fratrem. Anno inde quartodecimo")

religionem disciplinámque nostram pertinere. Itaque non esse, quod conarentur iugum imponere ceruicibus omnium, quod neque ipsi, neque maiores eorum ferre pati que potuissent. Fide enim eos quemadmodum & Iudæos salutẽ posse consequi. Quæ cum Petrus dixisset, indicto paulisper silentio, Iacobum censuisse, quoniam Simon vt omnes audiuerant, diceret, sibi à Deo significatum, barbaros quos Gentes appellarẽt, ab ipso electos esse, cui etiam cum aliorum prophetarum, tum verò Amos verba & testimonia congruerent, barbaros nõ esse ex ordine & loco mouendos, scribendúmque ad eos esse, vt se ab iis cibis qui idolis immolati essent, à stupro & fornicatione, à suffocatis animalibus & sanguine abstinerent. Hanc verò Iacobi sententiam adeò comprobatam esse omnibus & apostolis & maioribus natu, vt epistolam ad Gentes quæ nostræ religionis institutis parerent, in eandem sentẽtiam scribẽdam censuerint. Atq; hæc de Iacobo in scriptis diuinis sola reperiuntur. In quibus quanquam non est scriptum, eum ab Apostolis statim post ascẽsum Christi Ecclesiæ Hierosolymitanæ præfectum esse pontificem, tamẽ & Egesippus & Clemẽs Alexandrinus & Eusebius & Hieronymus hoc asserunt, idémque Eccl siа ita comprobat, vt eam sententiam, cuius paulò ante mentionem feci, ab

eo vt Hierosolymitano pontifice dictam existimet. Egesip. *Quæ sequuntur ex Egesippi commentariis Eusebius conquisita & collecta, vt ipse ait, exposuit: neque enim in iis quinque libris eius qui extant, ea reperire potui. Iacobus hic ex vtero matris suæ sanctus fuit, vino nũquam vsus est, neque vlla alia potione quæ ebrios reddit nec animalium carnibus vnquam vesci voluit, ferro & nouacula nunquam rasum est eius caput, oleo corpus nunquam perfudit aut vnxit. Ei vni in templum interius quod Sancta sanctorum dicitur, ingredi licebat, neque enim laneis, sed tantũ lineis vestibus vtebatur. Solus in templum venire solitus erat, ibique diu genubus humi hærētibus Deum vt populo suo propitius esset, orabat, in eóq; tãdiu perstitit, vt genua eius quasi callo quodam obduruerint. Itaque ex hac opinione quam de incredibili eius abstinentia & sanctitate omnes habebant, Iusti cognomen inuenit. Cùm autem multos annos cum hac tali opinione Ecclesiam Hierosolymitanã sibi traditam & commẽdatam, rexisset, tricesimo anno nonnulli qui Pharisæorum, Scribarum & Saducæorum sectas sequebãtur, eum rogarũt quidnam de Iesu sentiret. Ille cum eum seruatorem esse prædicaret, multi de populo orationi eius fidem habuerunt, illorum nemo eum nec excitatum ab inferis, nec venturum vt pro suis cuique*

meritis

meritis reddat, credidit. Itaque illi cum in suo errore perstarent, concitare in Iacobum odia populi, miscere sermones, clamare ac vociferari, nihil restare, nisi vt omnes Iesu religionem disciplinámq; approbarent. Quod etsi Iacobi maximè opera & crebris concionibus fieri animaduertebant, hoc tamen non sibi ostendendum sed simulata quadam fronte tegendum censuerunt. Hinc ad eum conuenerunt, petitum, vt populum qui de Iesu ita sentiret, vt Christum, id est, eum quem expectandum seruatorem prophetæ prædixissent, illum esse prædicaret, ab ea tanquam falsa sententia abduceret. Se ac populum de illius probitate ac virtute ita existimare, eique tantum tribuere, vt nullius rationem eum habiturum existimarent, potius quam veritatis. Diem festum instare qui pascha diceretur, ad quem in vrbe infinitam hominum multitudinem affuturam intelligeret: eo die ipse de loco superiore verba de Iesu ad populum faceret, ne deinceps in eum errorem induceretur. Ipse qui nihil eos fraude agere existimaret, tantam de Iesu dicendi occasionem nactus, cum dies venisset, templi pinnam eorum rogatu conscendit, quò vt venit, eum magno clamore sublato orare cœperunt, vt ipse quem omnium iustissimum & optimum scirent, cuíque parere omnes deberent, quid de Iesu sentiret, quem

plebs vt Christũ coleret, palàm ac publicè profiteretur. Iacobus magna tum voce, vt omnes intelligerent, ita exorsus est, Quid? méne de Iesu rogatis? en in cælo à dextra Dei ſedet, venturúſque eſt vt inter omnes diiudicet. Hoc Iacobi de Ieſu teſtimonio variè affecti ſunt ij qui aderant. Ii enim qui diſciplinæ religioniſq; noſtræ inſtitutis imbuti erant, magna ex eo lætitia affecti, Deum laudibus in cælum ferre cæperunt. Scribæ autem & Phariſæi tantis iracundiæ inuidiæq; facibus inflammati ſunt, ſe vt peccaſſe in eo faterentur, quod eiuſmodi teſtimonium Ieſu ipſorum opera dictum eſſet. Itaque alij alios hortari, vt aſcenderent, & ex pinna Iacobum præcipitem darent, cuius ſupplicio & morte cæteri à fide & profeßione Chriſtianæ religionis deterrerẽtur, & abducerẽtur: Iuſtum etiam erraſſe dicebant, Iuſtum lapidibus obrui oportere. Quod etiam perfecerunt: nam cum ad pinnam ventum eſſet, non ſolum præcipitem vi magna & impetu dederunt, verumetiam lapidatione. Nec tamen eo ſupplicio extingui potuit, ſed conuerſus atque in genua erectus, rogare Deũ cæpit, ne tale facinus eis noxæ ac fraudi eſſe vellet, eos enim ignorare quid facerent. Cúmque talia orantem ex ſuperiore loco lapidibus obruerent, Rechabius quidam ſacerdos Rechabimi filius, orare eos cæpit vt ignoſcerẽt,

ac deſi-

268

ac desineret eum lapidibus obruere, qui pro ipsis precaretur. Illi nec tanta viri in ipsos charitate, nec Rechabij consilio & precibus ducti: finem eum interficiendi fecerunt, quoad vnus eorum arreptum fustem fullonum, cerebro eius illisit. Talique morte Iacobus ad Christũ migrauit. Eam autem de eius sanctitate omnium Iudæorum opinionem etiam Iosephus qui à nostra disciplina abhorruit, fuisse scribit, vt morte eius causam datam Hierosolymitanæ oppugnationi atque adeò euersioni & cladi sapientissimus quisque & optimus iudicauerit.

D. SIMONIS ET *IVDAE APOSTOLOrum vita, Ioachimo Perionio Benedictino Cormæriaceno auctore.*

SImonis & Iudæ Christi Apostolorũ vitam vno sermone concludere constitui, propterea quod eodem in loco & religionis nostræ mysteria tradidisse, & mortem pro Christo eodem etiam die pertulisse reperiuntur. Ii quidem Alphæo patre, & Maria matre nati sunt. Maria autem eorum mater in Euangelius modo Maria Cleophæ. s. filia dicitur, modo Iosephi mater qui fuit Christi discipulorũ vnus,

alias Maria Iacobi ſ. mater, alias Maria Iacobi & Ioſephi mater. Quod ſi Iudas hic de cuius rebus geſtis ſcribimus, principio Epiſtolæ quam vnam eámque perbreuem ſcripſit, Iacobi ſe fratrem nominat, profectò iam tres illos, Iacobum, Iudam & Ioſephum fratres fuiſſe intelligimus. Reſtat vt Simonem de quo ſermo eſt, eorum fratrem fuiſſe doceamus, quod niſi Eccleſiæ auctoritate quæ hos duos de quibus loquimur, ſemper vt fratres venerata eſt, non poſſumus. Iacobum autem horum fratrem eum intelligimus, qui poſt aſcenſum Chriſti ab Apoſtolis Hieroſolimitanus pontifex præfectus eſt. Alter enim Iacobus qui Zebedæi filius fuit, Ioannem fratrem habuit. Atque hi quidem quo tempore ſe in Chriſti diſciplinam tradiderint, literarum ſanctarum monumẽtis proditum non eſt. Apoſtolos autem eos delectos eſſe aut potius ſelectos ex communi diſcipulorũ numero Matthæus, Marcus & Lucas docẽt. Eos verò in Galileæ oppido quod Cana dicitur, natos eſſe, hinc ſciri poteſt, quòd Simon hic interdum Cananæus, interdum Zelotes nũcupatur. Quoniam enim Cana Zelus ab Hebræis appellatur, duo eorum qui Euangelia ſcripſerunt, Cananæum, Lucas verò Zelotem eum nominant, illi verbũ Hebraicum ſecuti, hic Græcam interpretationem. Nihil de eis in diuinis literis

ſcriptum

ſcriptum reperio duntaxat quod ad illos priuatim pertineat, niſi quod in illo prolixo ſermone, quē à cœna extrema Chriſtus ad apoſtolos habuerit, cum ipſe Chriſtus dixiſſet, Qui præcepta ipſius haberet, eiſq; pareret, eum eſſe qui ipſum diligeret, eum autem qui ipſum diligeret, Patri charum futurū, ſeq; ipſum ac Patrem illi oſtenſurum: Ioannes ſcribit tum Iudam hunc quæſiuiſſe à Chriſto quamobrem ipſi atq; cōdiſcipulis ſe oſtenſurum eſſe, non mundo diceret, Chriſtúmque ei reſpōdentem facit, Si quis ipſum diligeret, fore, vt ipſius præceptis obediret, eiúſque Pater illum charum haberet, & ad illum venirent, & apud eum manerent atque habitarent, & quæ apud illum ſequuntur. Iis autem in partitione prouinciarum Perſis obtigit, ad quā vt venerūt, magos duos Zaroen & Arphaxatium qui Matthæi apoſtoli conſpectū fugerāt, inuenerūt. Horū doctrina ita falſa erat, vt Deum verum qui Abrahami & cæterorū veterum Deus diceretur, tenebrarū Deum vocarent, Moſen veneficum eſſe dicerent, prophetas omnes à Deo tenebrarū miſſos dicerēt, homines animos à Deo delibatos habere, corpora à Deo præpoſterè facta. Itaque contrariis diuerſiſq; rebus corpus gaudere, iiſdemque animū offendi ſolitum. contráq; quibus ex rebus animus voluptatem caperet, eas corpori dolorem afferre

& molestiam. Solem etiam, lunam & aquam in deorum numero reponebant. Dei autem filium Iesum Christum dominum nostrum, nec verum hominem ex vera virgine natum, nec verè tentatum, passum, nec vere ab inferis excitatum esse tradebant. Ac Magorum quidem talis disciplina & doctrina erat, eáque Persarum animos magna ex parte imbuerant, aut potius infecerant. Simon autem & Iudas tum Persidis fines attigerūt, cùm Xerxis regis Babyloniorū exercitus, cui Varada dux praeerat, contra Indos qui Persidis fines inuaserant, educebatur. Habebat autem in comitatu suo Varada dux aruspices, ariolos & magos, quorum opera & artibus deos consulebat, vt quidnam agendum esset, eorum oracula patefacerēt. Cùm verò eo ipso die, quo apostoli venerant, nulla responsa dare possent, coacti sunt ad fanum finitimi oppidi consulēdi causa proficisci, vbi dæmon respondit deos qui se illis ad prelium properantibus comites præberent, nihil omnino responsi dare posse, propterea quòd Dei apostoli ibi essent, quorum vnus Simon, alter Iudas diceretur. Eos tantam vim à Deo consecutos esse, vt nullus Deus illis præsentibus loqui audeat. Varada dux diligenter conquisitos apostolos ad se adducendos curauit, præsentésque rogauit, vnde, & qui essent, quæq; eorum aduētus causa esset.

Simon

Simō si genus quæreret, Hebræos se ac fratrem esse respondet: si cōditionem, Iesu Christi seruos: si causam tanti itineris, illius omniúmque salutis causa venisse, vt relicto simulacrorum errore, Deum qui in cælis esset, possent cognoscere. Negat ille sibi tū ocium esse plura ab eis de his rebus audiendi, quòd Indi ascitis sociis Mediis in Persidem impetū fecissent. Itaque eos se cùm victor rediisset, studiosius auditurum esse dixit. Iudas contrà confirmabat consentaneum esse iam in animo ipsius notitiam aliquā illius imprimi, cuius ope & auxilio vel victoriam obtineret, vel certè eos qui defecissent, pacatissimos redderet. Quæ Iudæ oratio fecit, vt Varadæ duci veniret in mentem quod dij respōdissent. Itaque eos rogauit, vt quoniam dij patrij nihil illis præsentibus respondere ausi essent, ipsi quē belli euentum & exitum habiturus esset, prædicerēt. Simon se ac fratrem illis pristinam facultatem respondendi dare dixerunt, quò facilius eorum errorem quos futura prædicere putaret, coarguere posset. Cúmque ille vnum hoc se optare, vt loquerentur, dixisset, apostoli eis potestatem Christi nomine fecerunt. Illi autem graue ac diuturnum bellum futurum esse dixerunt, & ex vtraque parte magnum militum numerum interfectum iri. Quæ illorum oratio risum Apostolis mouit tātum, vt Varada eos accusarit, quòd in-

tanto metu suo ipsi tamen riderent. Apostoli metum illius depulsum esse dixerũt, quòd secum in eam prouinciam pacem inuexissent. Itaque si eo die longius minimè progrederetur, postridie eos quos præmisisset redituros esse cum Indorum legatis, qui & loca capta redderent, & ad conditiones pacis quas vellet, Indos descensuros nunciarent. Pontifices eodem modo in risum soluti, ducem admonuerũt, vt ne ignotorum & externorũ hominum plus apud eum, quàm deorum valeret auctoritas. Illos enim fallendo loqui aliquid, ne speculatores esse videantur, & illum bono esse animo iubere, vt dum minus cautus esset, posset nec opinato circunueniri, & opprimi. Deos autem veros esse, dedisséque responsum eiusmodi, quod ipsum admoneret vt prouideret. Simon externos, ignotos & egentes se ac fratrem fateri: sed tamen cùm ipsi nõ mensem vnum expectandum esse censuerint, verùm vnum diem, cúmque posterum quo euentura ea essent quæ ipsi prædixissent, non id longum aut molestum videri debere. Pontifices tum furere, ac dicere, Quid? inter aureas & gemmis distinctas vestes, inter purpuram & auro textas tunicas, deos patrios mentiri posse? quamprimum eam deorum iniuriam omni supplicio vindicari oportere. Varada cùm hoc mirum videri dixisset, quòd externi & ignoti homines

mines tam constanter asseueraret quod ab oraculis deorum discreparet, illique eum hortarentur, vt Apostolos in custodiam traderet, ne fugerent. At verò, inquit non ij solum, sed vos etiam in custodia eritis, vt rerum exitus doceat, vtrorum testimonium sit verius. Tum videbitur, vtri honoribus merito affici, vtri suppliciis debeant. Postero die hora tertia ea omnia acciderunt quæ Apostoli prædixerāt. Itaque dux ignem excitari iussit, in quem viui pontifices coniicerentur: quod cùm Apostolis nunciatum esset, se ad illius pedes miserunt, ab eo petentes ne id faceret, ne ipsi qui salutis hominum causa venissent, vt mortuos ab inferis excitarent, viuos occidere viderētur. Mirari se tū dixit dux, quod pro illis precatores accederent, qui nihil aliud egissent per præfectos & tribunos pretio etiam adiecto, nisi vt ipsi viui exurerētur. Apostoli autē cùm disciplinæ nostræ instituta postulare dicerent, vt nō solùm malum pro malo non referrent, sed etiam bonum pro malo, hoc ille ab eis contendit, vt vel hoc paterētur, omnes eorum facultates sibi tribui. Tum censa sunt bona omnium, quorum quisque quoque mense de fisco libram vnam capiebat, cùm centū viginti pontifices templorum essent præter eum qui principatum obtinebat, cui quadruplum pendebatur. Adduxit postea dux ad regem Apostolos,

eósque deos esse dixit, specie ac figura hominum, eique exposuit ea omnia quæ accidissent, victoriam, pontificum insaniam, eorum in pontifices misericordiam & charitatem singularem. quãta in eis esset diuitiarum despicientia & contemptio, quòd cùm facultates põtificum eis vellet tradere, ipsi sibi quicquam possidere in terra nefas dicerent: esse enim eorum possessionem æternam in cœlo, vbi regnaret immortalitas. Itaq; eos dicere se non posse vlla ratione aurum accipere, vel argentum, vel domos, vel prædia, vel seruos, vel ancillas, quippe cùm hæc omnia terrena sint, & morientem hominem non sequantur. Hoc etiam addidit, cùm eos admoneret, vt vel pauxillum acciperent, quòd essent exteri & egentes, se egentes esse negasse, quòd diuitias cœlestes haberent. Quinetiam eos ipsi hoc consilij dedisse exposuit, si censum sibi saluti esse vellet, erogaret debilibus, largiretur viduis & pupillis, conferret in egentes & ægrotos: multáq; alia quæ ab eis didicerat, regi exposuit. Interea Zaroës & Arphaxatius magi, de quibus initio multa dixi, quia aderant cùm hæc Varada de Apostolis regi narraret, coniurasse eos contra deos & regnum illius dixerunt, quod vt verum esse intelligeret, prohiberet eos loqui, nisi antè deos adorassent. Cùmque Varada Apostolorum patrocinium suscepisset, magisque diceret

vt fa-

vt facerent, si auderent, artibus suis, vt deos Babyloniorum adorarent: illi contenderunt ab eo, vt si quid possent experiri vellet, accersiri iuberet homines qui plurimum dicendo possent: tum fore, vt omnino muti redderentur. Placuit conditio, homines accersuntur, qui & copia dicendi, & disputandi acumine præstabāt. Cúmque magi illi (huic autem spectaculo rex, dux, clarissimique Babylonij interfuerunt) primi verba fecissent, repente illi disertissimi homines ita muti effecti sunt, vt ne nutu quidem quod verbis non poterant, significare possent. Quod cùm regi mirum videretur, magi paulò pòst ei exponunt, se tam disertis viris illius ita loquendi potestatem facere, vt tamen se ipsi penitus loco mouere non possent. Quò facilius nos, inquit, ex numero deorum esse intelligas. Nec verò hoc vnū se facturos, sed hoc etiam vt iterum illis mouendi se loco facultate ipsorum nutu & voluntate concessa, apertis oculis nihil cernerent: vtrunque horū regis, ducísque animis terrorem stuporémque tantum iniecit, vt & ipsi quod contrà dicerent, non haberent, & amici eorū asseuerarent, non esse illorum vim tantam, quantam cernerent, contemnendam, ne ipsis idem quod iis quos viderent, magorum artibus contingeret. Dux qui Apostolos charos haberet, hæc omnia eis exposuit, quæ cùm audissent, ab eo contenderūt,

vt eloquentes illos homines, ad se prius adducerent, quàm ad magos, vt eodem certaminis genere dimicarent. Sic enim perspecturum eum, quàm imbecillia sint vanitatis arma si cum veritate congrediantur. Dux hac Apostolorum oratione adductus, viros illos qui summa dicendi facultate præditi erant, adit, eísque narrat quanta molestia affectus esset ex ea ignominia & infamia quam superiore certamine suscepissent. Itaque ex eo tempore nihil aliud à se actum esse, nisi quemadmodum maculam illam obliterare & delere possent. Neque verò se antè destitisse, quàm excogitarit quod huic malo remedium afferret. Esse enim homines à se inuentos, quorum præceptis instructi, facilè magos vincerent. Gratias illi maximas Varadæ cùm se ad illius pedes abiecissent, egerunt, eúmque rogarunt, vt rem maturare vellet. Producit ille Apostolos; quos cùm illi sordidis vestibus indutos aspexissent, eos ferè contempserunt, ac pro nihilo putarunt. Simon qui hoc ex vultu eorum intelligeret, ferè dixit fieri, vt in aureis & argenteis thecis res minimi pretij recondantur. contráque, vt in ligneis pateræ, scyphi, candelabráque aurea gemmísque distincta reponantur. Solere etiam vasa pulcherrima in quibus acetum sit, contemni, dolia vero vini præstantißimi plena, quanquam aspectui ingrata.

grata essent, tamen homines odoris & saporis sensu ita afficere, vt degustare velint, nec eos de aspectu qui offendit, sed de sapore tantùm cogitare. Itaque omnes qui alicuius rei cupiditate ducantur, non magnopere de eo in quo inclusa sit laborare, dummodo re ipsa perfruantur. Nihil ergo esse quod eos habitus ipsorum seruilis offenderet, cùm intus laterent ea, quæ facere possent, vt & gloriam & vitam consequerentur sempiternam. Omnes enim homines iisdem parentibus natos esse, eos cùm à Deo in loco amœno, in quo tantum vitæ, nullus morti locus erat, collocati essent, consilio impulsúque angeli qui hominis felicitati tantæ inuideret, legem quam à Deo acceperant, violasse ob eámq; causam seruos eius effectos esse, cui parere voluissent. Hinc factum esse, vt ex illo tam amœno fortunatóque loco in hanc terram tanquam in exilium quoddam expulsi sint. Ipsos autem atque eorum posteros, quãquam in hoc quasi exilium missi essent, tamẽ nõ neglectos esse à Deo, sed tam charos habitos, vt si Deum effectorem solum colere venerarique velint, nihil eis angelus ille nocere & obesse possit. Egisse tamen hoc inimicum illum angelum, vt homo à conditore suo desciscens, idola coleret, elemẽta adoraret, lignúmque quod ipse dolauerat deum suum appellaret. Hunc autem errorem illum in homi-

nibus ob eam causam fouere, vt eos imperio suo dominatúq; cohibeat, eisque arbitratu suo abutatur. Itaque illum fecisse magorum suorum artibus, vt ipsi quandiu voluisset, primùm tacerent, deinde oculorum munere non fungerentur, postremo vt moueri loco non possent. Quod si idolorum cultum repudiaturos se esse promitterent, & eum qui solus esset Deus veneraturos atque adoraturos, fore vt ipsi manus capitibus eorum imponerent, & Christi signum in eorum frõtibus imprimerẽt, quibus illi rebus & quasi armis instructi, nisi magos refellerẽt, ac superarent, falsa omnia & futilia quae ab ipsis assererentur, crederent. Omnes tum se ad Apostolorum pedes miserunt, pollicitique sunt si impedirẽt quò minus magi nihil ipsis obesse possent, fore, vt ab idolis discederent. Apostoli cùm Deum orassent, vt magis quanta possẽt ostenderet, quemadmodum Zambri & Mambri ostendisset, illósque qui religionem fidémque ipsius se accepturos pollicerentur, tanta constantia & fortitudine armaret, vt omnes praepotentem eum cognoscerent, eos ad regẽ abire permisit. Magi eodem venerunt: qui cum maximè conarentur, idem quod anteà facere non potuerũt. Prouocabant etiam illi, quos pridie vicerant, vt si possent eadem agerent, illi cùm nihil aliud possent, serpentum ingentem vim excitarunt.

Accer-

Accersendos omnes Apostolos censent. Ii primo aduentu suo congesserunt in pallia sua serpentes, quas in magos concitarunt, ita tamen, vt morderi illos ab eis tantum sinerent, non morsibus etiam interfici. Itaque rex cæterique omnes agebant cum Apostolis, vt serpentum morsibus eos necari sinerent. Illi verò missos se esse, nō vt à vita quenquam in mortem præcipitem darent, sed vt omnes ad vitam à morte reuocarēt. Proinde Christi nomine serpentibus imperarunt, vt veneno quod in corpore magorum diffuderant collecto, loca sua repeterent. Iussu autem eorum ita abierunt, vt maiorem cruciatum sugendo veneno, quàm infundendo, magi sentirēt. Liberatos Apostoli monuerūt, vt scripturam audirent, quæ diceret, eum qui alteri foueam pararet, in eam priorem casurū. Eos quidem ipsis mortem parauisse, se contra, Christum rogasse, vt eos à morte seruaret: neq; hoc solum, sed cùm id sceleribus eorum deberetur, vt multos annos ex serpentum morsu ac vulneribus laborarent, se tamen impetrasse, vt tertio die pristinam valetudinem recuperarent. Eos fortassis ab impietate discessuros, cùm Dei voluntatem in se experirentur. Se enim illos triduum illud ob eam causam excruciari velle, vt eos errorū scelerúmque suorum pœniteret. Ita admonitos domum duci iusserunt. Illi autem triduo illo nec cibum,

nec somnum capere potuerunt, sed sensu doloris coacti, nullum finem vociferandi clamandique fecerunt. Iámq; spes salutis omnis propè adempta erat cùm Apostoli venientes, ita eos allocuti sunt Deum coacta seruitia respuere, itaque salui & incolumes ita surgerent, vt si vellent, se à malo ad bonum conuerterent, tenebrisque relictis, lucem sequerentur. Illi autem in perfidia erroréque perstãtes, quemadmodum Matthæi Apostoli, sic horum conspectum fugerũt, vniuersámque Persidem peragrantes, omnium qui idola colebãt, inuidiam & odium in eos con citarunt. Apostoli regis aliorúmq; rogatu Babyloniæ diu commorati sunt, cùm intereà miris operibus editis, curandis morbis omnium innumerabiles ad Christi religionem traduxerunt. Pòst autem peragrata vniuersa Perside ad vrbem quandam, Sunirum nomine peruenerunt. In ea magi pontifices admonuerũt, venturos esse duos Hebræos, qui illorum deos & ipsi contemnerent, & aliis contẽnendos relinquendósq; censerent, quod si obtinerent, fore vt ipsi sine honore, sine gloria, sine re viuerent. Apostoli cùm eo venissent, à ciue quodam cui nomen Semni erat, quémq; primo suo aduentu Christi religione ac fide imbuerãt, hospitio accepti sunt. Quod vt primum pontifices resciuerunt, omnes eò cum populo quem concitassent, venerunt, Semníque

impera-

imperarunt, vt inimicos deorum suorum produceret, ac si cum eis non sacrificaret, deósque coleret, se illum ac domum ipsius cum eis incensuros esse minati sunt. Comprehenduntur Apostoli, & ad templum Solis deducuntur. Illi cùm in primo etiã templi aditu essent, dæmones per eos homines in quibus erant, clamare cœperunt, quid eis cum ipsis rei esset, cùm Apostolos Dei viui eos appellassent, se enim aduentu eorũ exuri. Erat in ea tẽpli parte quæ ad orientem pertinebat, currus fusilis ex auro, in quo sol cũ radiis fusilis ex auro, erat collocatus. Ex altera parte stabat luna fusilis ex argento cum curru boum fusili ex argento. Eos vt colerẽt Apostoli, põtifices cum magis duobus quos fugisse dixi, & populo cogebant. Intereà Apostoli inter se Hebraico sermone colloquebantur: prior Iudas cernere se Iesum dixit, à quo vocarentur. Simon eundem se etiam iamdiu videre dixit, angelum enim sibi cùm oraret, hoc prædixisse, se vtrũque emissurum è templo, ac tum denique templum casurum, cuius ruina illi omnes opprimerẽtur. Se tamẽ orasse, ne ita fieret, quòd nonnulli fortasse Deũ relictu idolis secuturi essent. Hæc dum illi Hebraïco, vt dixi, sermone inter se colloquuntur, angelus eis se ostendit, eísque potestatem alterutrum eligendi fecit, vt vel vnus aliquis eorum qui aderant interiret, vel ipsi

martyres ad Christum migrarent. Illi Deum se orare responderunt, vt pro sua misericordia eximiáque bonitate & illis ignosceret, & se ad coronam martyrij perduceret, Hæc cùm soli Apostoli & vidissent & audissent, eos pontifices Solem & Lunam colere cogebant. Ipsi verò indicto silentio, Solem & Lunam seruos Dei esse scire se professi sunt, qui tamen in cælo essent collocati. Itaque eos non sine iniuria, in templo includi, quos in cælo collucere ab orbe condito constaret. Atque vt intelligerent non Solem & Lunam in simulacris inesse, sed dæmonia, ipsi imperaturos se dæmonibus professi sunt, vt ex simulacris exirent, atque ea comminuerent. Hæc inter eos officia diuisa sunt, vt vno eodémque puncto temporis Simon dæmoni qui in Solis, Iudas ei qui in Lunæ simulacro inclusus erat, imperaret. Quod cum ab eis factū esset, statim duo Aethiopes nigri, nudi, horribilique specie visi sunt egredi, qui simulacris in frusta concisis, cum magno clamore abierunt. Hoc cùm molestè acerbéque ferrent pontifices, impetu facto Apostolos interfecerūt. Ea ipsa hora cum summa esset serenitas, & tranquillitas, repēte templum illud de cælo tactum tres in partes discissum est, magi autem etiam de cælo tacti sunt, cùm nullam speciem nisi prunarum eorum corpora gererent. Xerxes autem rex non

ita

ita multò pòst de pontificibus supplicium sumpsit, Apostolorum verò corpora Babyloniam trãsferenda curauit, eisque templum miro magnificóque opere exædificauit. Hæc ex veteri quodam Cormœriacenæ bibliothecæ volumine descripsi, quæ auctor vacãs nomine ex Africani veteris scriptoris libris se excerpsisse confirmat.

BEATI MATHIÆ

APOSTOLI VITA,

Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno auctore.

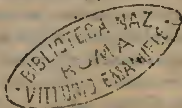
MAthias Christi Apostolus, Bethleemitanus ex tribu Iuda originem habuisse dicitur. Is quemadmodum ex libro Lucæ, qui Acta Apostolorum inscriptus est, intelligi potest, Christum ab initio doctrinæ, ac prædicationis secutus, nunquam ab eo postea discessit: nec tamen vnà cum cæteris ex communi discipulorum numero ad apostolicæ dignitatis arcem elatus est, sed in locum Iudæ qui magistrum discipulus prodidit ac vendidit, post Christi ascẽsum successit. Quod quemadmodum euenerit aut factum sit, quoniam ad eius laudem pertinet, non erit alienum exponere. Cum Christus Apostolis spectantibus in cælum ascendisset, apostolique & alij qui vnà aderant Act. 1.

Hierosolymam domum in qua habitabant, rediissent, non ita multò pòst Petrus Apostolus surgens, omnes qui circunstabant numero ferè centum & viginti condiscipulos conuenit, his verbis, Scripturam impleri oportere, quam spiritus sanctus ore Dauidis prædixisset de Iuda, qui dux fuisset eorum qui Iesum Christum comprehenderant. Eum quidem eundem gradum honoris adeptum esse, quem ipsi cõsecuti essent, sed præmium scelere dignissimum consecutum esse eiusmodi, vt suspensus medius crepuerit, diffusis intestinis omnibus. Idq́; omnibus Hierosolymitanis ita compertum exploratúmque fuisse, vt ager lingua eorum Ager sanguinis nominaretur. Scriptum enim esse in libro Psalmorum: Fiat domicilium eorum desertum, nec sit qui in eo habitet: episcopatúmq; eius alter accipiat. Proinde in eius locum sufficiẽdum cooptandúmque esse vnum ex iis qui semper Christum vnà cum ipsis iam ex eo tempore secuti essent, cum à Ioanne baptizatus esset, ad eum quò in cœlum ascendisset, qui vnà cum eis palam ac publicè Christum à mortuis excitatum esse testificaretur. Hac Petri oratione cæteri adducti duos constituerũt ac proposuerunt, Iosephum qui Barsabas diceretur, & Mathiam de quo dicimus: orauerúntque Deum in commune vt doceret ac patefaceret, vtrum eo-

rum vellet in Iudæ locum succedere. Cúmque eis sortes dedissent. Mathias sorte Apostolus delectus est. Nec vero hoc gradu honoris indignum hoc præstitit. Nam cum in partitione prouinciarum Iudæa è nutu diuino obtigisset, multos partim doctrina, partim vita quam integerrimam ageret, partim miris inusitatisque operibus quæ in ægrotorum morbis profligandis ederet, ad Christianam religionem fidémque traduxit. Quod cum Iudæi quos ad sanam mentem à praua deducere non potuit, acerbè ferrent, eum ad Pontificem pertraxerunt, doctrinámque ac religionem ei vt crimen obiicere cœperunt. Ille magna fiducia præsentique animo fretus, hoc statim respondisse dicitur, ea quæ ipsi vt probra & crimina obiectarent, non longam desiderare orationem. Christianum enim esse non criminosum esse, sed gloriosum. Cúmque Pontifex ex eo quæsiuisset, si tempus pœnitentiæ daretur, mutaréne consilium vellet? Deus, inquit, prohibeat, ne à veritate quam semel inueni ac secutus sum, aliquando quasi transfuga deficiam. Tum concitati populi furore Pontifex præter priuatum odium impulsus, eum sententia sua lapidibus primo obruendum, deinde securi feriendum esse pronunciauit. Duo autem testes quos subornauerant, primi in eum lapides iaculati sunt.

Ille vero lapides testimonij causa vt secum sepelirentur, rogauit: sic beatus Apostolus ad Christum migrauit VII. *Calend. Martij. Eius autem corpus ex Iudaea Romam primùm, deinde Roma Treuiros translatum esse dicitur.*

FINIS.

FINE